

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่องความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์

นายสันติ เมตตาประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2531

ISBN 974-568-771-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

013901

i 17858707

AN ANALYTICAL STUDY OF PURITY IN DHARMAŚĀSTRA

Mr. Santi Mettprasoet

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

1988

ISBN 974-568-771-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
ภาควิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์
นายสันติ เมตตาประเสริฐ
ภาษาตะวันออก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ฟาพานิช

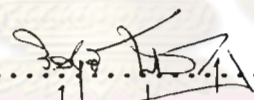

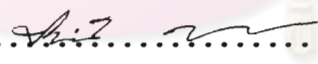
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

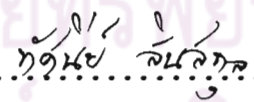

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ บุษยกุล)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ฟาพานิช)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทัศนีย์ สิ้นสกุล)

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สันติ เมตตาประเสริฐ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์
(AN ANALYTICAL STUDY OF PURITY IN DHARMAŚĀSTRA) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.
ปราณี ฟาพานิช, 211 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาและวิเคราะห์ แนวความคิดหลัก เรื่องความบริสุทธิ์
ปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์ และวิธีการปฏิบัติตนให้บรรลุความบริสุทธิ์ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรมศาสตร์

ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า ความบริสุทธิ์คือ สภาพนามธรรม 2 ลักษณะ ลักษณะแรก ความ-
บริสุทธิ์คือ สภาพที่ปราศจากมลทิน ในลักษณะนี้ ความบริสุทธิ์เป็นสภาพนามธรรมที่เกิดขึ้นภายหลังการกำจัด
มลทินให้หมดไป ความบริสุทธิ์ในลักษณะที่สอง คือ สภาพที่มนุษย์ได้รับประโยชน์ สภาพดังกล่าวนี้
เป็นเงื่อนไขที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์กำหนดขึ้น เพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ ความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์
ดังที่กล่าวนี้ มีความสำคัญในฐานะที่เป็นสภาพความพร้อม ที่ต้องจัดให้มีขึ้นก่อนการประกอบพิธีกรรม

ปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทตามลักษณะของความบริสุทธิ์ ปัจจัย
ประเภทแรกได้แก่มลทิน มลทินนี้ทำให้ความบริสุทธิ์เสื่อมสภาพไป การที่จะทำให้ความบริสุทธิ์กลับคืนมานั้น
ต้องกำจัดมลทินที่เกิดขึ้นให้หมดไป ปัจจัยประเภทที่สองได้แก่ เงื่อนไขที่ทำลายผลประโยชน์ของมนุษย์
การรักษาความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้คือ การไม่ประพฤติผิดข้อห้ามที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์ได้บัญญัติไว้

วิธีการปฏิบัติตนให้บรรลุความบริสุทธิ์ ต้องกำจัดมลทินที่เกิดขึ้นให้หมดไป วิธีการนี้ขึ้นอยู่กับ
ประเภทของความบริสุทธิ์ มลทิน และเงื่อนไขอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ภาษาตะวันออก
สาขาวิชา บาลี-สันสกฤต
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อนิสิต โสณวิ เมตตาประเสริฐ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

SANTI METTAPRASOET : AN ANALYTICAL STUDY OF PURITY IN DHARMAŚĀSTRA.

THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. PRANEE LAPANICH, Ph.D. 211 PP.

The aim of this thesis is to make an analytical study of the concept of purity, defilements, and purifications as described in Dharmaśāstra.

The study shows that there are two conditions that constitute the concept of purity. The first condition is that all defilements must have been eradicated in order that purity may prevail. The second condition is that purity is meant for the benefit of man. The conditions related to purity in the Dharmaśāstra must be fulfilled before any religious performance can be undertaken.

The researcher classifies these defilements and other detrimental factors into categories, with the result that the fulfilment of purity is again dependent on these various categories of defilements and other relevant factors. It is then necessary that one must be free from these defilements and detrimental factors in order to attain purity.

ภาควิชา ภาษาตะวันออก.....
สาขาวิชา บาลี-สันสกฤต.....
ปีการศึกษา 2530.....

ลายมือชื่อนิสิต ศันทิ เมตทาประเสริฐ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอรำลึกพระคุณคณาจารย์ในสาขาวิชาบาลี-สันสกฤต ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัย คือ ศาสตราจารย์ หม่อมหลวงจิรายุ นพวงศ์ รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ บุญยกุล รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัคดา รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพรณ ฒ บางช้าง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฐานิสร์ ชาศรีตพงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พ้าพานิช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทัศนีย์ สิ้นสกุล และอาจารย์ ประพนธ์ อัครวิรุฬหการ

ผู้วิจัยขอรำลึกพระคุณ คุณศิริเรก-คุณจุไร เมตตาประเสริฐ (บิดา-มารดา) คุณชัยทัต-คุณเสริมศรี กิตติจิตต์ (พี่ชาย-พี่สาว) ผู้เห็นคุณค่าของการศึกษา ให้การสนับสนุนทางด้านทุนทรัพย์ และช่วยเหลือ อุปการะในด้านต่าง ๆ

ขอขอบคุณ คุณธนารักษ์ ธาราวิมล และ คุณสุรศักดิ์ สังฆกร ที่ช่วยเหลือในการจัดซื้อ หนังสือภาษาสันสกฤต จากประเทศอินเดีย คุณวิหวัศ โปษยะจินดา ที่ช่วยถ่ายเอกสารหนังสือ-หายาก จากห้องสมุดสถาบันอารยธรรมอินเดีย มหาวิทยาลัยปารีส ประเทศฝรั่งเศส

ขอขอบคุณ คุณก่องแก้ว วีระประจักษ์ คุณฉวีวรรณ ทรัพย์เสน และ คุณสายฝน ผาจินดา เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ ที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าหนังสือภาษาสันสกฤต ในห้องหนังสือหายาก

ขอขอบคุณ คุณนิรมล ตันติพันธุ์วดี คุณวีรบุษ วิไลตารกา ที่ช่วยเหลือจัดการด้านการพิมพ์และถ่ายเอกสาร คุณสมร ท้วมไธสง ที่ช่วยพิมพ์วิทยานิพนธ์นี้ให้ได้อย่างตั้งใจและอุทิศตนจนวิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี.

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
คำชี้แจง	ฎ
อักษรย่อ	ค
	
<p>บทที่</p>	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
การสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	14
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย	15
วิธีดำเนินการวิจัย	18
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย	25
2. แนวความคิดเรื่องความบริสุทธิ์	26
ลักษณะทั่วไปของความบริสุทธิ์	26
1. ความบริสุทธิ์ที่มีความสัมพันธ์กับความสะอาดทางกายภาพ	26
ก) ความบริสุทธิ์ของบุคคล	26
ข) ความบริสุทธิ์ของสิ่งของ	29
ค) ความบริสุทธิ์ของที่อยู่อาศัยและพื้นที่	32
2. ความบริสุทธิ์อันเป็นความเชื่อที่สังคมสร้างขึ้น	34
ก) ความบริสุทธิ์ภายหลังการกำจัดมลทินที่เนื่องมาจากการเกิด และการตาย	34
ข) ความบริสุทธิ์ภายหลังการกำจัดมลทินที่เนื่องมาจากการสัมผัส และการเห็น	37

ค) ความบริสุทธิ์ภายหลังการกำจัดมลทินที่เนื่องมาจากการบริโภค อาหารต้องห้าม	39
3. ความบริสุทธิ์อันเป็นเงื่อนไขทางศีลธรรมที่ต้องการให้คนประพฤติดี	41
4. ความบริสุทธิ์อันเป็นเงื่อนไขที่ให้ประโยชน์แก่มนุษย์	45
คำนิยามของความบริสุทธิ์	49
1. ความบริสุทธิ์ คือ สภาพที่ปราศจากมลทิน	49
2. ความบริสุทธิ์ คือ สภาพที่มนุษย์ได้รับประโยชน์	50
คำนิยามของความบริสุทธิ์ในที่อื่น ๆ	50
คำที่มีความหมายว่าบริสุทธิ์และการวิเคราะห์รูปศัพท์	54
1. คำว่า "śāuca"	54
2. คำว่า "śuddhi"	57
3. ปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์	60
ประเภทของปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์	60
1. ปัจจัยที่เป็นมลทิน	60
2. ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไข	60
ประเภทของปัจจัยที่เป็นมลทิน	60
1. มลทินที่เกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์ของบุคคล สิ่งของ และสถานที่ ..	61
ก) ของเสียหรือสิ่งสกปรกที่เกิดจากร่างกายมนุษย์	61
ข) บุคคล	64
ค) วัตถุ สัตว์ พืช สถานที่ และสิ่งอื่น ๆ	67
2. มลทินที่เนื่องมาแต่การเกิดและการตาย	70
3. มลทินที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค	76
ก) เนื้อสัตว์	77
1) สัตว์บก	77
2) สัตว์น้ำ	82
3) สัตว์ปีก	84

ข) พืชผักและผลผลิตจากพืช	93
ค) เครื่องดื่ม	98
ง) อาหารของบุคคลต้องห้าม	103
จ) อาหารที่อยู่ในเงื่อนไขบางอย่าง	115
ฉ) ของเสียจากร่างกายของมนุษย์	124
ประเภทของปัจจัยที่เป็นเงื่อนไข	125
1. ความผิดที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตน	125
ก) พระราชาที่ไม่ประพฤติธรรม	125
ข) พยานที่ไม่กล่าวความจริง	125
ค) สนาตกะที่ไม่ประกอบอาชีพ	126
2. ความผิดที่เกิดจากการประทุษลิตินในเรื่องเพศ	126
3. ความผิดที่เกิดจากการประทุษลิตินในทางมิชอบ	127
4. การชำระมลทินเพื่อให้บรรลุความบริสุทธิ์	128
ประเภทของการชำระมลทิน	128
1. การชำระมลทินของบุคคล	129
ก) การชำระหลังการชัฏถ่าย	130
ข) การชำระมลทินที่เกิดจากร่างกายอื่น ๆ	133
ค) การชำระมลทินในเรื่องเพศ	137
ง) การชำระมลทินของหญิงมีระดู	140
จ) การชำระมลทินอันเนื่องมาจากการสัมผัส	142
ฉ) การชำระมลทินอันเนื่องมาจากการเห็น	147
2. การชำระมลทินของสิ่งของ	148
ก) สิ่งของที่เป็นโลหะ หิน อัญมณี หรือสิ่งของที่ทำขึ้นด้วยวัตถุ .. ดังก้าว	149
ข) ผลิตภัณฑ์จากสัตว์	154
ค) เสื้อผ้า เส้นด้าย และสิ่งทอ	159
ง) พืชและผลผลิตจากพืช	162

จ) เครื่องมือ เครื่องใช้ และสิ่งต่าง ๆ ที่นอกเหนือจาก	
4. ข้อข้างต้น	163
3. การชำระมลทินของสถานที่	166
4. การชำระมลทินที่เนื่องมาจากการเกิดและการตาย	166
5. การชำระมลทินอันเนื่องมาจากการบริโภคอาหารต้องห้าม	170
5. ข้อสรุปและข้อเสนอนะ	172
บรรณานุกรม	175
ภาคผนวก ก.	186
ภาคผนวก ข.	188
ภาคผนวก ค.	189
ภาคผนวก ง.	190
ประวัติผู้เขียน	194

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง

การใช้หนังสือ

เนื่องจากต้นฉบับตีพิมพ์คัมภีร์ธรรมศาสตร์มีเป็นจำนวนมากด้วยกัน แต่ละฉบับมีความ
ประณีตในการตีพิมพ์แตกต่างกัน บางฉบับมีจำนวนสูตรและจำนวนโคลงไม่ตรงกัน ในวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ ผู้วิจัยจะเลือกใช้นับตรวจสอบชำระ (Critical Edition) ที่ดีที่สุด ที่นักวิชาการทั่วไป
ยอมรับ ในกรณีที่ไม่มีการตรวจสอบชำระ ผู้วิจัยจะใช้นับที่น่าเชื่อถือรองลงไป และจะใช้นับ
อื่น ๆ เป็นฉบับเทียบเคียงเมื่อสงสัยว่า อาจตีพิมพ์ผิดพลาด หรือมีคำอ่านที่ไม่ถูกต้อง

ต้นฉบับคัมภีร์ธรรมศาสตร์ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้ มีดังนี้

1. เศกตมธรรมสูตรและภาษยะ

เศกตมธรรมสูตรใช้นับของ Sanskrit Text Society มีชื่อตามฉบับพิมพ์ว่า
Śrigāutamadharmasāstra. ตรวจสอบชำระโดย Adolf Friedrich Stenzler.
(Ph.D.) พิมพ์ที่ London ปี ค.ศ. 1876.

ภาษยะของเศกตมธรรมสูตรที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้ มี 2 ฉบับ คือ

ก) Mask. ใช้นับ Government Oriental Library Series.
(Bibliotheca Sanskrita, No. 50.) ตรวจสอบชำระโดย L. Srinivasacharya.
พิมพ์ที่ Mysore ปี ค.ศ. 1917.

ข) Hara## ใช้นับของ Chaukhambha Sanskrit Sansthan.
ตรวจสอบชำระโดย Umesācandra Pāṇḍeya. (Ph.D.) พิมพ์ที่ Varanasi ปี ค.ศ. 1986.

2. เพาธายนธรรมสูตร

ใช้นับที่ตรวจสอบชำระโดย E. Hultzsch. (Ph.D.) มีชื่อตามฉบับพิมพ์ว่า
The Bauddhāyanadharmasāstra. พิมพ์ที่ Leipzig ปี ค.ศ. 1884.

3. อาบัสตัมพียธรรมสูตรและภาษาษะ

อาบัสตัมพียธรรมสูตรใช้ฉบับ Bombay Sanskrit Series, No. 44.

ตรวจสอบชำระโดย George Bühler. (Ph.D.) มีชื่อตามฉบับพิมพ์ว่า Āpastambiyadharmasūtram. พิมพ์ที่ Bombay ปี ค.ศ. 1892.

ภาษาษะของอาบัสตัมพียธรรมสูตรที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้มี 2 ฉบับ คือ

ก) Hara. ใช้ฉบับ Bombay Sanskrit Series, No. 50.

ตรวจสอบชำระโดย George Bühler. ภาษาษะฉบับนี้ ผู้ตรวจสอบชำระมิได้นำมาจัดพิมพ์ไว้ทั้งหมด แต่ได้คัดเลือกมาเฉพาะเป็นบางส่วน โดยพิมพ์เป็น Part II. ของอาบัสตัมพียธรรมสูตรที่กล่าวแล้วข้างต้น

ข) Hara[#]. ภาษาษะฉบับนี้ตรวจสอบชำระโดย Umesācandra

Pāṇḍeya. (Ph.D.) จัดพิมพ์อยู่ใน The Kāshī Sanskrit Series. (No.93.) โดย The Chowkhamba Sanskrit Series Office. Varanasi ปีที่พิมพ์คือ ปี ค.ศ. 1969. ภาษาษะฉบับนี้ผู้เขียนเป็นคนเดียวกับในข้อ ก)

อนึ่ง โดยเหตุที่ Hara. (Bühler's Edition) ในข้อ ก) ผู้ตรวจสอบชำระและผู้พิมพ์ จัดพิมพ์ด้วยความประณีต น่าเชื่อถือมากกว่า Hara[#] (Pāṇḍeya's Edition) ในข้อ ข) ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยจะใช้ภาษาษะฉบับนี้เป็นหลักเสมอ ยกเว้นแต่ในกรณีที่ไม่มีข้อความที่ต้องการอ้างอิง ผู้วิจัยจึงจะใช้ Hara[#] (Pāṇḍeya's Edition) ในข้อ ข) แทน

4. วชิษฐธรรมสูตร

ใช้ฉบับ Bombay Sanskrit and Prakrit Series, No. 23. ตรวจสอบ

ชำระโดย Alois Anton Führer. (Ph.D.) มีชื่อตามฉบับพิมพ์ว่า Śrīvāsiṣṭhadharmaśāstram. พิมพ์ที่ Bombay ปี ค.ศ. 1916.

5. วิษณุธรรมสูตร

ใช้ฉบับที่พิมพ์รวมอยู่ใน Dharmaśāstrasāngrahaḥ. (pt. I. pp. 60-176.)

มีชื่อตามฉบับพิมพ์ว่า Viṣṇusmṛtiḥ. จัดพิมพ์โดย Jīvananda. พิมพ์ที่ Calcutta ปี ค.ศ. 1876. เป็นหลัก และใช้ฉบับที่พิมพ์รวมอยู่ใน Dharmaśāstra Saṃgraha. (Vol. I. pp. 54-148.) จัดพิมพ์โดย Vachaspati Upādhyāya. เป็นฉบับเทียบเคียง คัมภีร์ฉบับหลังนี้ พิมพ์ที่ New Delhi ปี ค.ศ. 1982.

6. คังขธรรมสูตร

ใช้ฉบับที่พิมพ์รวมอยู่ใน Dharmaśāstrasaṅgrahaḥ. (pt. II. pp. 343-374.) มีชื่อตามฉบับพิมพ์ว่า Śāṅkhasaṃhitā. จัดพิมพ์โดย Jīvananda พิมพ์ที่ Calcutta ปี ค.ศ. 1876.

7. มานวธรรมศาสตร์และภาษยะ

มานวธรรมศาสตร์ใช้ฉบับที่ตรวจสอบชำระโดย J. Jolly (Ph.D.) มีชื่อตามฉบับพิมพ์ว่า Mānava Dharma-Sāstra. พิมพ์ที่ London ปี ค.ศ. 1887.

ภาษยะของมานวธรรมศาสตร์ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้ มี 2 ฉบับ คือ

ก) Medh. ใช้ฉบับ Gurumaṇḍalagrānṭhamālā, No. 24. พิมพ์โดย Udayācala Press ที่ Calcutta ปี ค.ศ. 1967-1971.

ข) Kull. ใช้ฉบับของ Nirṇaya-Sagar Press พิมพ์ที่ Bombay ปี ค.ศ. 1920.

8. ยาชญวัลกยธรรมศาสตร์และภาษยะ

ยาชญวัลกยธรรมศาสตร์ใช้ฉบับที่ตรวจสอบชำระโดย Wasudev Laxman Śāstrī Paṇṣīkar. มีชื่อตามฉบับพิมพ์ว่า Yājñavalkyasmṛti. จัดพิมพ์โดย Nirṇaya-Sagar Press พิมพ์ที่ Bombay ปี ค.ศ. 1926.

ภาษยะของยาชญวัลกยธรรมศาสตร์ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้ มี 3 ฉบับ คือ

ก) vijñ. ใช้ฉบับที่รวมพิมพ์อยู่กับยาชญวัลกยธรรมศาสตร์ ที่กล่าวแล้วข้างต้น

ข) Apar. ใช้ฉบับ Ānandāśramasaṃskṛtagranthāvaliḥ, No. 46.
พิมพ์ที่ Poona โดย Ānandāśramamudraṇālaya ปี ค.ศ. 1903-1904.

ค) Viśv. ใช้ฉบับ Trivandrum Sanskrit Series, No. 74,81.
พิมพ์ที่ Trivandrum โดย The Superintendent, Government Press. ปี ค.ศ. 1922-
1924.

9. ปราศรัยธรรมศาสตร์

ใช้ฉบับที่พิมพ์รวมอยู่ใน Dharmaśāstrasaṅgrahaḥ. (pt. II. pp. 1-52.) มีชื่อตามฉบับพิมพ์ว่า Parāśarasamhitā จัดพิมพ์โดย Jivānanda พิมพ์ที่ Calcutta ปี ค.ศ. 1876.

10. ทักษัรธรรมศาสตร์

ใช้ฉบับที่พิมพ์รวมอยู่ใน Dharmaśāstrasaṅgrahaḥ. (pt. II. pp. 383-402.) มีชื่อตามฉบับพิมพ์ว่า Dakṣasamhitā จัดพิมพ์โดย Jivānanda พิมพ์ที่ Calcutta ปี ค.ศ. 1876.

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อักษรย่อ

1. อักษรย่อกัมภีร์สันสกฤตหมวคธรรมศาสตร์

ก) กัมภีร์ธรรมสูตรและกัมภีร์ธรรมศาสตร์

Āp.	:	Āpastambīyadharmasūtra.
Bāudh.	:	Bāudhāyanadharmasūtra.
Dakṣ.	:	Dakṣadharmasāstra.
Dev.	:	Devaladharmasūtra.
Gāut.	:	Gāutamadharmasūtra.
Hār.	:	Hārītadharmasūtra.
Mān.	:	Mānavadharmasāstra.
Mar.	:	Marīcidharmasāstra.
Parāś.	:	Parāśaradharmasāstra.
Śāṅkh.	:	Śāṅkhadharmasūtra.
Vas.	:	Vasiṣṭhadharmasūtra.
Viṣṇ.	:	Viṣṇudharmasūtra.
Yājñ.	:	Yājñavalkyadharmasāstra.

ข) กัมภีร์ภายะ

Apar.	:	Aparārka's Yājñavalkyadharmasāstra-Bhāṣya.
Hara.	:	Haradatta's Āpastambīyadharmasūtra-Bhāṣya (Bühler's Edition).
Hara#	:	Haradatta's Āpastambīyadharmasūtra-Bhāṣya (Pāṇḍeya's Edition).
Hara##	:	Haradatta's Gāutamadharmasūtra-Bhāṣya.

Kull.	:	Kullūka's Mānavadharmasāstra-Bhāṣya.
Mask.	:	Maskarin's Gāutamadharmasūtra-Bhāṣya.
Medh.	:	Medhātithi's Mānavadharmasāstra-Bhāṣya.
Vijñ.	:	Vijñāneśvara's Yājñavalkyadharmasāstra-Bhāṣya.
Viśv.	:	Viśvarūpa's Yājñavalkyadharmasāstra-Bhāṣya.

2. อักษรย่อคัมภีร์สันสกฤตและหนังสืออื่น ๆ

อภิธาน.	:	พระคัมภีร์อภิธาน์ปทีปิกา หรือพจนานุกรมภาษาบาลีแปล- เป็นไทย.
ĀpŚr.	:	Āpastamba-Śrāutasūtra.
Apte.	:	Apte's The Practical Sanskrit-English Dictionary.
Aṣṭ.	:	Aṣṭādhyāyī of Pāṇini.
ĀśvŚr.	:	Āśvalāyana-Śrāutasūtra.
AV.	:	Atharvaveda.
ChUp.	:	Chāndogya-Upaniṣad.
Kāṭh.	:	Kāṭhaka-Saṃhitā.
MW.	:	Monier-Williams's A Sanskrit-English Dictionary.
Nir.	:	Nirukta of Yāska.
RV.	:	Ṛgveda.
ŚBr.	:	Śatapatha-Brahmaṇa.
TBr.	:	Tāittirīya-Brahmaṇa.
TS.	:	Tāittirīya-Saṃhitā.
VS.	:	Vājasaneyi-Saṃhitā.

3. อักษรย่ออื่น ๆ

_a	:	บรรทัดแรกของคำประพันธ์.
_b	:	บรรทัดที่สองของคำประพันธ์.
f.	:	feminine.
m.	:	masculine.
nt.	:	neuter.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

จิตสำนึกเกี่ยวกับความบริสุทธิ์ในอารยธรรมของอินเดีย มีปรากฏหลักฐานเป็นครั้งแรก ในคัมภีร์ฤคเวท ข้อความที่ปรากฏนั้น แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตนและความเชื่อทางศาสนาที่ฝังแน่นอยู่กับเทพเจ้า โดยยอมรับอำนาจของเทพเจ้าว่า สามารถควบคุมวิถีชีวิตของมนุษย์ได้ เมื่อมนุษย์ทำผิด เขาก็ได้สำนึกผิดและสารภาพความผิดนั้นต่อเทพเจ้า เพื่อให้เทพเจ้าช่วยชำระบาปให้ ความพยายามที่จะขจัดบาปที่ตนทำนั้น แสดงออกในรูปของบทสวดอ้อนวอนเทพเจ้าหลายองค์ด้วยกัน¹ ผู้วิจัยจะขอคัดเลือกมาเป็นตัวแทนความคิดเพียงบางบท ดังนี้

¹จากการสำรวจข้อมูลเพื่องานวิจัยนี้ สามารถกำหนดชื่อเทพเจ้าและบทสวดอ้อนวอนได้ดังนี้

Agni : I.97.1-8; I.189.1; IV.12.4; VIII.19.26; X.36.12;

X.164.3.

Aditi : I.162.22; X.36.3.

Aryaman & Aditi : VII.93.7.

Aryaman, Mitra & Varuṇa : X.126.1-2.

Āditya : II.29.1; VII.51.1; VIII.47.13.

Āpas : I.23.22.

Indra : III.32.14; VIII.45.34.

Dyāu & Pṛthivī : I.185.8; X.36.2.

Marut : VII.57.4.

Mitra & Varuṇa : X.36.12.

Varuṇa : II.28.5-6; V.85.7; VII.86.5,7; VII.89.5.

Vasus : VI.51.7; VII.52.2.

ข้าแต่ข้า ขอพระองค์โปรดพิชิตบาปที่มีอยู่ในตัวของข้าพระองค์ไป โปรดขจัดความผิดที่
ข้าพระองค์ได้ทำร้าย[ผู้อื่น] ความผิดที่ได้สาปแช่ง และความผิดที่ได้กล่าวคำเท็จ²

ข้าแต่พระอัครนี้ ผู้ทรงเป็นเทพที่หนุ่มที่สุด บาบิใดที่ข้าพระองค์ทั้งหลายได้กระทำต่อพระองค์
โดยมิได้เจตนา เพราะความเป็นมนุษย์ ขอพระองค์โปรดปลดเปลื้องข้าพระองค์ทั้งหลาย ให้
เป็นผู้ปราศจากบาป[นั้น] โปรดขจัดบาปให้หมดไปในเบื้องพระพักตร์แห่งเทพหิติเถิด³

ข้าพระองค์ทั้งหลายได้กระทำบาปต่อพระองค์ผู้เป็นเทพ ต่อหวยเทพ และต่อมนุษย์ทั้งหลาย
โดยมิได้เจตนา เพราะกำลังใจอันอ่อนแอ เพราะความหึงหะง และเพราะความเป็นมนุษย์
ข้าแต่เทพสวิตฤ ขอพระองค์โปรดบันดาลให้ข้าพระองค์เป็นผู้ไม่มีบาปเถิด⁴

¹(ต่อ)

Viśvedeva : II.29.5.

Savitṛ : IV.54.3.

Sūrya : X.37.7; X.37.9.

²RV.I.23.22.

idam āpaḥ pra vahata yat kiṃ ca duritaṃ mayi /

yad vāham abhidudroha yad vā śēpa utānṛtam //

³RV.IV.12.4.

yac cidd hi te puruṣatrā yaviṣṭhācittibhiś cakṛmā kac cid āgaḥ /

kr̥dhī śva'smāñ aditer anāgān vy enāṃsi śísṛatho viṣvaḡ agne //

⁴RV.IV.54.3.

acittī yac cakṛmā dāivye jane dīnāir daksāiḥ prabhūtī puruṣatvatā /

deveṣu ca savitar mānuṣeṣu ca tvaṃ no atra suvatād anāgasaḥ //

ข้าแต่พระวรุณ ขอพระองค์โปรดขจัดบาป ที่ข้าพระองค์ได้กระทำอยู่เสมอต่อมิตรผู้รักที่
ต่อเพื่อนฝูง และต่อพี่น้อง ข้าแต่พระวรุณ ขอพระองค์โปรดขจัดบาปที่ข้าพระองค์ได้กระทำ
เสมอมาต่อเพื่อนบ้าน และต่อคนแปลกหน้า⁵

ข้าแต่พระวรุณ นั้นมิได้เป็นความจงใจของข้าพระองค์ แต่เป็นเพราะถูกชักชวนไปใน
ทางที่ผิด เพราะสุรา ความโกรธ การพนัน ความโง่เขลา เพราะมีผู้ใหญ่ใกล้ชิด
ชักจูง[ข้าพระองค์]ผู้เป็นเด็ก และเพราะการนอนหลับจึงกระทำผิดลงไป⁶

ข้อความเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ชาวอินเดียในยุคพระเวท มีความสำนึกในความผิดที่
ตนได้กระทำลงไป โดยเชื่อว่าความผิดเหล่านี้ก่อให้เกิดบาปเป็นมลทินติดตัว ซึ่งตนจะได้รับผล
ของการกระทำ การที่จะกำจัดบาปให้หมดไป ต้องอาศัยอำนาจเทพเจ้าตสนันดาล หรือยกโทษให้
โดยมนุษย์ต้องสวดอ้อนวอนให้เทพเจ้าพอใจ ตัวมนุษย์เอง ไม่สามารถลบล้างความผิดนั้นได้

คัมภีร์อถรรพเวท ปรากฏหลักฐานในเรื่องนี้แตกต่างออกไป ลักษณะของความผิดบาป
ได้เปลี่ยนสภาพจากนามธรรม มาเป็นสิ่งที่มีความผิด⁷ การที่จะกำจัดบาปให้หมดไปนั้น มนุษย์ต้อง

⁵RV.V.85.7.

aryamyam varuṇa mitryam vā sakhāyam vā sadam id bhrātaram vā /
veṣam vā nityam varuṇāraṇam vā yat sīm āgaś cakṛmā śisrathas
tat //

⁶RV.VII.86.6.

na sa svo dakṣo varuṇa dhrutiḥ sā surā manyur vibhīdako acittiḥ /
asti jyāyān kanīyasa upāre svapnāś caned anṛtasya prayotā //

⁷ในคัมภีร์อถรรพเวท ยังคงพบทสวดอ้อนวอนเทพเจ้าในลักษณะเดียวกับคัมภีร์ฤคเวท
อยู่ แต่ผู้วิจัยคิดว่า นั้นเป็นลักษณะของคัมภีร์ฤคเวท ที่ตกทอดอยู่ในคัมภีร์อถรรพเวท ลักษณะของ
คัมภีร์อถรรพเวทที่เห็นนั้น แสดงออกด้วยความคิดของบาปที่เป็นตัวตน อย่างไรก็ตาม ในงาน-
วิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พบทสวดอ้อนวอนเทพเจ้าในลักษณะเดียวกับคัมภีร์ฤคเวท ดังต่อไปนี้

ขอรับรองให้ออกไปจากตัว ซึ่งก็ต้องขึ้นอยู่กับตัวเองว่า จะยอมหนีออกไปจากตัวมนุษย์หรือไม่ เช่น ในตัวอย่างบทสวดดังต่อไปนี้

แน้ะบาย ท่านเป็นผู้มีอำนาจ ขอท่านจงปล่อยเรา จงปรานีเรา แน้ะบาย ท่านจงปล่อยเราให้ปลอดภัยในโลกแห่งสิ่งดั่งามเกิด⁸

แน้ะบาย เมื่อท่านไม่ปล่อยเรา เราก็จะทอดทิ้งท่านนั้นไว้ในทางแยก ขอบาบจงไปติดตามคนอื่นเกิด⁹

แน้ะบายทางใจ จงหลีกไปให้ไกล ไฉนท่านจึงกล่าวคำอันไม่ควรกล่าว จงหนีไปให้ไกลพัน เรามีได้โปรดปรานท่าน ท่านจงสัญจรไปสู่ต้นไม้ สู่ป่า ขอใจของเรา จงพำนัก

⁷(ต่อ)

Agni : VI.45.2; VI.120.1.

Āditya : VI.114.1-3.

Indra : VI.45.3.

Pūṣan : VI.113.2; VI.112.3.

Brahmaṇaspati : VI.45.3.

Varuṇa : VI.51.3.

Viśvedeva : VI.115.1-3.

⁸AV.VI.26.1.

ava mā pāpman srja vaśī san mṛdayāsi naḥ /

ā mā bhadrasya loke pāpman dhehy avihrutam //

⁹AV.VI.26.2.

yo naḥ pāpman na jahāsi tam u tvā jahimo vāyam /

pathām anu vyāvartane'nyam pāpmānu padyatām //

อยู่ในบ้านและในฝูงโคเกิด¹⁰

คัมภีร์พราหมณะ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังคัมภีร์พระเวท ปรากฏข้อความเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่นเดียวกัน ในคัมภีร์ศตปถพราหมณะ มีข้อความตอนหนึ่งเกี่ยวกับการชำระล้างความผิด ว่า

ด้วยประการนี้ หวยเทพจึงชำระบาปทั้งปวงได้ ด้วยประการนี้ หวยเทพจึงชำระ แม้ความผิดที่ได้ฆ่าพราหมณ์ได้ ผู้ใดบวสรวงด้วยพิธีอัสวเมธ ผู้นั้นย่อมชำระบาปทั้งปวงได้ ย่อมชำระความผิดที่ได้ฆ่าพราหมณ์ได้¹¹

ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า คัมภีร์พราหมณะให้ความสำคัญกับพิธีอัสวเมธว่า ผู้ที่ประกอบพิธีนี้สามารถชำระบาปที่ตนทำทั้งหมดได้ แม้แต่บาปร้ายแรงอันเกิดจากการฆ่าพราหมณ์ก็ตาม

ในคัมภีร์อุปนิษัต ยังคงปรากฏความคิดเรื่องบาปสืบต่อมา แต่วิธีชำระบาปนั้นเปลี่ยนไป ในยุคนี้ให้ความสำคัญกับความรู้เรื่องพรหมันว่า ผู้ที่ประจักษ์ความรู้นี้สามารถชำระบาปให้หมดไปได้ ในฉานโทคยอุปนิษัต ปรากฏข้อความเกี่ยวกับบาปที่เน้นเรื่องความรู้พรหมันไว้ว่า

¹⁰ AV.VI.45.1.

paro'pehi manaspāpa kim aśastāni śamsasi / parehi na tvā
kāmāye vṛkṣām vanāni saṃ cara gr̥heṣu goṣu me manaḥ //

¹¹ ŚBr.XIII.3.1.1.

sarvaṃ vā etena pāpmānaṃ devā atarann. api vā etena brahma-
hatyām ataraṃs. tarati sarvaṃ pāpmānaṃ. tarati brahmahatyām. yo'sva-
medhena yajate.

ลูกเอ๋ย นักปราชญ์ทั้งหลายได้สอนความรู้ทางโลกแก่เจ้าแล้ว ส่วนข้าจะสอน [ความรู้เกี่ยวกับพรหมณ์] นั้นแก่เจ้าเอง นี่ย่อมไม่ติดอยู่กับใบบัว ฉันทิ กรรมอันเป็นบาปย่อมไม่ติดอยู่กับผู้รู้จัก[พรหมณ์] ฉันทิ¹²

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นว่าแนวความคิดเรื่องความบริสุทธิ์ในยุคแรกนั้นขึ้นอยู่กับแนวความคิดเรื่องบาป ยังไม่มีการกล่าวถึงลักษณะหรือข้อบัญญัติที่เกี่ยวกับความบริสุทธิ์โดยตรง จากหลักฐานที่ปรากฏเราพอจะสรุปได้ว่า ความบริสุทธิ์เป็นผลมาจากการกำจัดบาปให้หมดไป ทั้งนี้มีเหตุผลมาจากความกลัวที่จะได้รับผลอันทุกข์ทรมาน ในฉานโทคยอุปนิษัต มีการกล่าวถึงผลของกรรมว่า "ผู้ที่ทำกรรมชั่วไว้ในโลกนี้ พึงได้รับกำเนิดอันต่ำทรามโดยรวดเร็ว คือ ได้กำเนิดของสุนัข กำเนิดของหมู หรือว่า กำเนิดของคนจัดศาล"¹³

ในสมัยของคัมภีร์สุครซึ่งต่อเนื่องจากยุคพระเวท ปรากฏแนวความคิดเรื่องความบริสุทธิ์อย่างละเอียด แนวความคิดที่ปรากฏนี้ มีรากฐานมาจากความพยายามที่จะแบ่งลักษณะของความผิดออกเป็นประเภทต่าง ๆ ในคัมภีร์ฤคเวทมีข้อความกล่าวถึงความผิดหลายประเภทเป็นครั้งแรก เช่น ในมณฑลที่ 7 สุกตะที่ 86 มंत्रะที่ 6¹⁴ มีข้อความที่แสดงว่า การคัมสุรา

¹²ChUp.IV.14.3.

lokān vāva kila saumya te'vocan. ahaṃ tu te tad vakṣyāmi.
yathā puṣkara-palāśa āpo na śliṣyante. evam evaṃ-vidi pāpaṃ karma na śliṣyata iti.

¹³ChUp.v.10.7.

ya iha kapūya-caraṇāḥ abhyāśo ha yat te kapūyāṃ yonim āpad-
yeran śva-yoniṃ vā sūkara-yoniṃ vā caṇḍāla-yoniṃ vā.

¹⁴ดูคำแปลในวิทยานิพนธ์นี้ หน้า 3.

และการนับเป็นบาป ในมณฑลที่ 10 สุกตะที่ 5 มัณฑระที่ 6 กล่าวถึงการกระทำที่เป็นบาป 7 อย่าง แต่มิได้ระบุว่ามิอะไรบ้าง¹⁵ ยาสกะ (Yāska) ผู้เขียนคัมภีร์นิรุกตะ ซึ่งมีชีวิตอยู่ในราว 700 - 500 ปีก่อนคริสต์ศักราช¹⁶ ได้เขียนอธิบายไว้ในคัมภีร์นี้ว่าการกระทำ 7 อย่างนั้น คือ การขโมย การผิดประเวณี การฆ่าผู้มีความรู้ การทำแท้ง การคัมสุรา การคบหาอยู่เสมอกับผู้ที่ทำความชั่ว และการกล่าวความเท็จในเรื่องบาป¹⁷

¹⁵RV.X.5.6^a.

sapta maryādāḥ kavayas tātakṣus tāsām ekām id abhy aṃhuro gāt /

นักปราชญ์ทั้งหลายกำหนดการกระทำที่เป็นบาปไว้ 7 อย่าง ผู้ละเมิดการกระทำนั้น แม้เพียงอย่างเดียวก็นับเป็นบาป

¹⁶Lakshman Sarup, "Introduction to the Nirukta," in The Nighaṇṭu and the Nirukta, ed. Lakshman Sarup 2nd ed. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1967), p. 54.

¹⁷Nir.VI.27.

tāsām ekām apy abhigacchann aṃhasvān bhavati. steyam talpā-rohaṇam brahmahatyām bhrūṇahatyām surāpānam duṣkṛtasya karmaṇaḥ punaḥ punaḥ sevām pātaka'nṛtodyam iti.

ในบรรดาการกระทำที่เป็นบาปเหล่านั้น ผู้ที่ละเมิดแม้เพียงอย่างเดียวก็นับเป็นผู้มีบาป [การกระทำที่เป็นบาปเหล่านั้น คือ] การขโมย การผิดประเวณี การฆ่าผู้มีความรู้ การทำแท้ง การคัมสุรา การคบหากับผู้มีกรรมชั่วอยู่เสมอ การกล่าวเท็จในเรื่องบาป

สาयณะ (Sāyaṇa) และอุทกัถะ (Udgītha) ผู้เขียนภาษาขะอธิบายคัมภีร์พระเวทอีก 2 ทาน สาयณะมีชีวิตอยู่ในคริสต์ศตวรรษที่ 14¹⁸ ส่วนอุทกัถะมีชีวิตอยู่ก่อนหน้าสาयณะ¹⁹ ได้ อธิบายข้อความในฤคเวทโดยอ้างมติของยาสกะไว้ใ้ในภาษาขะของตน แต่สาयณะได้เพิ่มความเห็น ของตนไว้อีกมตินึง โดยอธิบายว่า การกระทำ 7 อย่างนั้น คือ การคัมสุรา การเล่นสกา การ ผิตประเวณี การล่าสัตว์ การทำร้ายร่างกาย การด่าว่า การหยิบฉวย[ทรัพย์สิน]ของผู้อื่น²⁰ ใน จำนวนนี้เหมือนกับมติที่ยาสกะได้ให้ไว้เพียง 3 อย่าง คือ การคัมสุรา การผิตประเวณี และการ หยิบฉวย[ทรัพย์สิน]ของผู้อื่น เวงกฏมาธวะ (Veṅkaṭamādhava) นักเขียนภาษาขะอีกผู้หนึ่งซึ่ง

¹⁸A.A.Macdonell, A History of Sanskrit Literature, 2nd ed.

(Delhi : Motilal Banarsidass, 1976), p. 48.

¹⁹Vishva Bandhu, "Preface," in Rgveda, pt. I. ed. Vishva

Bandhu (Hoshiarpur : Vishveshvaranand Vedic Research Institute, 1965), p. VII.

²⁰N.S. Sontakke and C.G. Kashikar, eds., Rgveda-Saṁhitā with

the Commentary of Sāyaṇācārya, Vol IV. (Poona :Vaidika Saṁsodhana Maṇḍala, 1946), p. 284.

kāmajebhyaḥ krodhajebhyaś coddhṛtāḥ pānam akṣāḥ striyo mṛgayā dandāḥ pārūṣyam anyadūṣaṇam iti sapta maryādāḥ.

การกระทำที่เป็นบาป 7 อย่าง ซึ่งเกิดแต่ความใคร่และความโกรธ คือ การคัมสุรา การเล่นสกา การผิตประเวณี การล่าสัตว์ การทำร้ายร่างกาย การด่าว่า การหยิบฉวย[ทรัพย์สิน]ของผู้อื่น

มีชีวิตอยู่ก่อนหน้าสายณะ²¹ ได้ให้รายละเอียดตรงกับมติของสายณะทั้งหมด แต่ใช้คำแตกต่างกัน ในบางข้อ²²

ในคัมภีร์ไถตติรียพราหมณะ มีข้อความตอนหนึ่งกล่าวถึงผู้กระทำความผิด 8 อย่าง คือ ผู้ที่นอนหลับในขณะพระอาทิตย์ขึ้น ผู้ที่นอนหลับในขณะพระอาทิตย์ตก ผู้ที่มีเสื่บคำ ผู้ที่มีพันคำ ชายที่แต่งงานกับหญิงซึ่งพี่สาวยังไม่ได้แต่งงาน ชายโสดที่น้องชายแต่งงานไปก่อน ผู้ที่ปล่อยให้ไฟบูชาดับ และผู้ที่ฆ่าพราหมณ์²³

²¹Vishva Bandhu, "Preface," in *R̥gveda*, pt. I.ed. Vishva Bandhu p. VII.

²²Vishva Bandhu, ed., *R̥gveda*, pt. VI. (Hoshiarpur : Vishvesh-varanand Vedic Research Institute, 1965), p. 3211.

pānam akṣāḥ striyo mṛgayā daṇḍapāruṣyaṃ vākpāruṣyaṃ artha-dūṣaṇam iti sapta maryādāḥ.

การกระทำที่เป็นบาป 7 อย่าง คือ การดื่มสุรา การเล่นสกา การผิดประเวณี การล่าสัตว์ การประทุษร้ายทางร่างกาย การประทุษร้ายทางวาจา และการหยิบฉวยทรัพย์สิน[ของผู้อื่น]

²³TBr.III.2.8.11.12.

te devā āpyeṣv amṛjata. āpyā amṛjata sūryābhyudite. sūryābhyuditaḥ sūryābhinimrukte. sūryābhinimruktaḥ kunakhini. kunakhī śyāvadati. śyāvadann agradidhiṣāu. agradidhiṣuḥ parivitte. parivitto vīrahaṇi. vīrahā brahmaṇi.

หวยเทพเหล่านั้น ได้ปัก[ความคิด]ไปไว้ใน[เอกตะ ทวิตะ และตริตะ]ผู้เกิดแต่น้ำ [เอกตะ ทวิตะ และตริตะ]ผู้เกิดแต่น้ำ ก็ปัก[ความคิด]ไปไว้ในผู้ที่นอนหลับในขณะพระอาทิตย์ขึ้น ผู้ที่นอนหลับในขณะพระอาทิตย์ตก [ก็ปักความคิดไปไว้ในผู้ที่นอนหลับในขณะพระอาทิตย์ตก ผู้ที่-

ในคัมภีร์ฉานโทคยอุบนิษั กล่าวถึงผู้ที่ต้องตกไปจากวรรณะเพราะการกระทำผิด 5 อย่าง คือ ชโมยทอง คัมสุรา เป็นชู้กับภรรยาครู ม่าพราหมณ์ และการคบหากับผู้ที่ประพฤติผิด 4 อย่างข้างต้น²⁴

ประเภทของความผิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในยุคแรกเหล่านี้ เมื่อตกมาพึงยุคของคัมภีร์ธรรมสูตร คัมภีร์ธรรมสูตรได้ให้รายละเอียดและข้อบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างพิถีพิถัน โดยจัดแบ่งความผิดออกเป็นประเภทต่าง ๆ มีข้อบัญญัติที่จะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นกรณี ๆ ไป คัมภีร์ธรรมสูตรฉบับที่แบ่งประเภทของความผิดไว้อย่างครบถ้วน ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางของวิทยานิพนธ์นี้ คือ คัมภีร์อัสตัมพียธรรมสูตร และเพาธายนธรรมสูตร

²³(ต่อ)

นอนหลับในขณะที่พระอาทิตย์ตก [กัณฑ์ความผิดไปไว้ในผู้ที่มีเสื่บคำ ผู้ที่มีเสื่บคำ [กัณฑ์ความผิดไปไว้ในผู้ที่มีพันคำ ผู้ที่มีพันคำ [กัณฑ์ความผิดไปไว้ในชายที่แต่งงานกับหญิงซึ่งพี่สาวยังไม่ได้แต่งงาน ...ชายที่แต่งงานกับหญิงซึ่งพี่สาวยังไม่ได้แต่งงาน [กัณฑ์ความผิดไปไว้ในชายโสดที่น้องชายแต่งงานไปก่อน ชายโสดที่น้องชายแต่งงานไปก่อน [กัณฑ์ความผิดไปไว้ในผู้ที่ปล่อยให้ไพร่ชู้กับผู้ที่ปล่อยให้ไพร่ชู้กับ [กัณฑ์ความผิดไปไว้ในผู้ที่ฆ่าพราหมณ์

รายละเอียดเกี่ยวกับข้อความตอนนี้ ดูเพิ่มเติมใน AV.VI.113; RV.VIII.47.13; Kāth.XXXI.7.

²⁴ChUp.V.10.9.

steno hiraṇyasya, surāṃ pibaṃś ca, guros talpam āvasan, brahma-hā ca. ete patanti catvāraḥ. pañcamaś cācaramś tāiḥ.

ผู้ที่ขโมยทอง ผู้ที่คัมสุรา ผู้ที่เข้าไปยึดครองเตียงของครู [ผู้ที่เป็นชู้กับภรรยาครู] และผู้ที่ฆ่าพราหมณ์ บุคคลทั้ง 4 ประเภทเหล่านี้ ย่อมตก[จากวรรณะ] หนึ่ง ผู้ที่คบหากับบุคคลทั้ง 4 ประเภทนี้ เป็นบุคคลประเภทที่ 5 [ที่ต้องตกจากวรรณะ]

คัมภีร์อัสตัมพียธรรมสูตร ได้แบ่งประเภทของความผิดออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ปตนิยะ และอสุจิระ โดยให้รายละเอียดไว้ดังนี้

ปตนิยะ [ความผิดที่ทำให้ตกไปจากวรรณะ] มี การชโมย การทำผิดที่ทำให้เป็นคน
อภิศัสตะ²⁵ การฆ่ามนุษย์ การปฏิเสศพระเวท การทำแท้ง การแต่งงานกับผู้ที่ร่วมมารดา
บิดาเดียวกัน การแต่งงานกับลูกหลานของผู้ที่เกิดร่วมบิดามารดาเดียวกัน การคัมสุรา
การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ไม่สมควร การมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนสาวของครูผู้หญิง การมีเพศ
สัมพันธ์กับเพื่อนสาวของครูผู้ชาย การมีเพศสัมพันธ์กับหญิงที่แต่งงานแล้ว และการประพฤติก
ชั่วอยู่เสมอ²⁶

²⁵ Āp.I.9.24.6-9; I.9.26.6.; I.10.28.17. อธิบายว่าเป็นการฆ่าพราหมณ์
และกษัตริย์ที่ศึกษาพระเวท การฆ่าผู้ทำพิธีบูชาโสมะ การฆ่าพราหมณ์[ทั่วไป] การฆ่าทารกที่
อยู่ในท้องของนางพราหมณ์ถึงแม้ว่ายังไม่รู้เพศ การฆ่านางพราหมณ์ที่พร้อมจะมีบุตร การตัด
อวัยวะของผู้อื่น การฆ่าตัวตาย และการฆ่าผู้อื่น

²⁶ Āp.I.7.21.7-9,11.

7. atha patanīyāni.

8. steyam, ābhisāstyam, puruṣavadho, brahmojjham, garbha-
śātanam, mātuḥ pitur iti yonisambandhe, sahāpatye, strī-gamanātī, surā-
pānam, asamyoga-samyogaḥ.

9. gurvī-sakhiṃ guru-sakhiṃ ca gatvānyāñīs ca para-talpān.

11. adharmānām tu satatam ācārah.

อสุจิกระ [ความผิดที่ทำให้ไม่บริสุทธิ์] มี การที่หญิงอารยันมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายศูทร การบริโภคน้ำสัตว์ต้องห้ามเหล่านี้ คือ เนื้อสุนัข เนื้อมนุษย์ เนื้อไก่บ้าน เนื้อสุกรบ้าน เนื้อของสัตว์ที่กินสัตว์เป็นอาหาร การบริโภคปัสสาวะและอุจจาระของมนุษย์ การบริโภคอาหารเหลือจากศูทร และการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอปาตระ²⁷ ของชายอารยัน²⁸

²⁷ใน Hara# p. 156. (อธิบาย Āp.I.7.21.17.นี้) ให้คำอธิบายเพียงสั้น ๆ ว่า "หญิงอปาตระ คือ หญิงที่เกิดจากการแต่งงานแบบปฏิโลม [คือ มีมารดาอยู่ในวรรณะสูงกว่าบิดา]" (apapātrāḥ pratilomastriyaḥ) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบคำอธิบายศัพท์ว่า apapātra (m.) ในภาษาขณะนั้นอีกดังนี้

ใน Hara. p. 35. อธิบาย Āp.I.5.16.30. กล่าวว่า "คนอปาตระ คือ คนที่ทำน้าห้ามบริโภคอาหารร่วมภาชนะด้วย เช่น คนที่ตกไปจากวรรณะ คนจันทาล หญิงที่เพิ่งคลอดบุตร และหญิงมีระดู" (patitacaṇḍālasūtikodakyādayo'papātrā apagatāḥ pātrebhyaḥ)

ใน Hara. p. 7. อธิบาย Āp.I.1.3.25. กล่าวว่า "คนอปาตระ คือ คนที่มีมารดาอยู่ในวรรณะสูงกว่าบิดา เช่น คนชก-ย้อมผ้า" (apapātrāḥ pratilomā rajakādayaḥ)

จากคำอธิบายทั้งสองนี้อาจจะสรุปได้อีกว่า หญิงอปาตระ (apapātrā f.) คือหญิงที่ตกไปจากวรรณะ หญิงจันทาล หญิงที่เพิ่งคลอดบุตร หญิงมีระดู และหญิงที่มีมารดาอยู่ในวรรณะสูงกว่าบิดา เช่น หญิงชก-ย้อมผ้า

ดูคำอธิบายศัพท์ว่า apapātra (m.) เปรียบเทียบได้ในภาษาขณะอธิบาย Mān.X.51.2 ฉบับ คือ Medh. Vol.II.p.668. และ Kull.p.407.

²⁸Ap.I.7.21.12-17.

12. athāsucikarāṇi.

13. śūdra-gamanam ārya-strīṇām.

14. pratiśiddhānām māṅsa-bhakṣaṇam.

คัมภีร์เพาธายนะธรรมสูตร จัดแบ่งประเภทความผิดออกเป็น 3 ลักษณะ²⁹ มากกว่าที่คัมภีร์อัสตัมพียธรรมสูตรได้แบ่งไว้คือ แบ่งออกเป็น (1) ปตนิยะ (ความผิดที่ทำให้ตกไปจากวรรณะ) (2) อุปปาตกะ (ความผิดอย่างรองที่ทำให้ตกไปจากวรรณะ) ...และ (3) อสุจิระ (ความผิดที่ทำให้ไม่บริสุทธิ์) จะเห็นว่า ปตนิยะและอุปปาตกะ เป็นความผิดในลักษณะเดียวกันนั่นเอง เพียงแต่นำมาจัดเป็น 2 หัวข้อ การจัดแบ่งนี้จึงเป็นในแนวเดียวกับคัมภีร์อัสตัมพียธรรมสูตร

ดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะการแบ่งประเภทความผิดในคัมภีร์ทั้งสองนี้ เป็นการแบ่งที่เหมาะสมและสอดคล้องกับรายละเอียดที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับต่าง ๆ ประเภทของความผิดที่เรียกว่าอสุจิระนั้น เป็นที่มาของการชำระมลทินให้บริสุทธิ์ แนวความคิดเรื่องความบริสุทธิ์จึงสืบเนื่องมาจากความผิดประเภทนี้ และโดยเหตุที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์ ให้ความสำคัญกับเรื่องของความบริสุทธิ์ ในยุคนี้จึงปรากฏข้อบัญญัติหรือกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก ข้อความเหล่านี้มีประโยชน์ในเรื่องการศึกษาวิวัฒนาการทางความคิดของอินเดีย ทำให้เห็นภาพวิถีชีวิตและความเชื่อถือของชาวอินเดียในยุคนั้น

ด้วยเหตุที่เรื่องของความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ มีรากฐานความคิดมาตั้งแต่ยุคพระเวท และมีพัฒนาการเป็นลำดับดังที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เรื่องนี้มีความสำคัญ ควรที่จะนำมาศึกษาอย่างละเอียด ผลจากการศึกษานี้ น่าจะมีส่วนช่วยให้เกิดความกระจ่าง ในเรื่องศาสนาและความคิดของชาวอินเดีย และช่วยให้เกิดความเข้าใจพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพัฒนาการขั้นหนึ่งของอารยธรรมอินเดียมากยิ่งขึ้น

²⁸(ต่อ)

15. śuno manuṣyasya ca kukkuṭa-sūkarāṇāṃ grāmyāṇāṃ kravyā-dasām.

16. manuṣyāṇāṃ mūtra-purīṣa-prāśanam.

17. śūdrocchiṣṭam apāpātrā-gamaṇaṃ cāryāṇāṃ.

²⁹Bāudh. II. 1. 2. 1-8, 12-13, 15-16.

การสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลงานการศึกษาที่เกี่ยวกับเรื่องความบริสุทธิ์เท่าที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ส่วนใหญ่เป็นผลงานของชาวตะวันตก จากเอกสารที่รวบรวมได้ พบผลงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ดังนี้

1. Dubois, Abbé J. A. Hindu Manners, Customs and Ceremonies. Translated by Henry K. Beauchamp. New Delhi : Mamta Publication, 1973.
2. Gopal, Ram. India of Vedic Kalpasutras. Delhi : National Publishing House, 1959.
3. Jolly, Julius. Hindu Law and Customs. Translated by Batakrisna Ghosh. Varanasi : Bhartiya Publishing House, 1975.
4. _____. "Purification (Hindu)." In Encyclopaedia of Religion and Ethics, pp. 490-491. James Hastings, ed. New York : Charles Scribner's Son, (No date).
5. Kane, P. v. "Suddhi." In History of Dharmaśāstra. Vol. IV. pp. 267-333. Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute, 1973.
6. Maurya, R. R. Hindu Law. Allahabad : Central Law Agency, 1978.
7. Thomas, P. Hindu Religion, Customs and Manners. 5th ed. Bombay : D. B. Taraporevala Sons & Co. Private Ltd., 1971.

ผลงานการค้นคว้าที่นักวิชาการได้เขียนไว้ มีเพียง 2 รายการเท่านั้นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้โดยตรง คือ รายการที่ 4 และ 5 ส่วนรายการอื่น ๆ นั้น เป็นเพียงหนังสือที่ให้ความรู้ทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชาวอินเดีย ไม่ได้ให้ข้อมูลหรือมีการวิเคราะห์ใด ๆ เกี่ยวกับความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ เนื้อหาที่หนังสือเหล่านั้นกล่าวถึงมีประโยชน์ในแง่ที่ให้

ภาพรวม ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมและรายละเอียดปลีกย่อยในเรื่องบางเรื่องเท่านั้น

บทความเรื่อง Purification (Hindu). (รายการที่ 4) ซึ่งเขียนโดย เจ. โจลลี่ (J. Jolly) นั้น มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรง แต่ผู้เขียนก็เขียนเรื่องนี้ไว้อย่างสังเขปที่สุดเพียง 2 หน้าเท่านั้น ข้อความส่วนใหญ่กล่าวถึงการชำระมลทินของชาวอินเดียรวม ๆ กันไป มิได้แยกเป็นยุคสมัยหรือจัดให้เป็นหมวดหมู่ บทความนี้มีประโยชน์มากสำหรับผู้ที่ไม่เคยมีความรู้เรื่องนั้นมาก่อน

ผลงานการค้นคว้าอีกชิ้นหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยคือ เรื่อง "Suddhi." ในหนังสือ History of Dharmasāstra. Vol.IV. (รายการที่ 5) หนังสือนี้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ข้อมูลเหล่านี้ พี.วี.กานเน (P.V. Kane) รวบรวมจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ภาษาละ และนิกายต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก บางคัมภีร์ยังเป็นต้นฉบับตัวเขียนที่ยังไม่ได้รับการตีพิมพ์ อย่างไรก็ตาม กานเน ก็ยังมีได้วิเคราะห์หรือแยกแยะข้อมูลเหล่านั้น

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาและวิเคราะห์เพื่อหาแนวความคิดหลักเรื่องความบริสุทธิ์ ปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์และวิธีการปฏิบัติตนให้บรรลุความบริสุทธิ์ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง เป็นการสรุปผลการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลทั้งหมด สรุปเป็นแนวความคิดรวบยอดเรื่องความบริสุทธิ์ ผู้วิจัยจะนำเสนอในลักษณะของคำนิยาม โดยจะกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของความบริสุทธิ์ คำนิยามของความบริสุทธิ์ คำที่มีความหมายว่าบริสุทธิ์และการวิเคราะห์รูปศัพท์

ส่วนที่สอง ว่าด้วยปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์ ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะจำแนกและแจกแจงปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์ออกเป็นประเภท ๆ โดยจะกล่าวถึงสิ่งที่เป็นมลทินต่าง ๆ ว่ามีอะไรบ้าง และขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอะไร

ส่วนที่สาม เป็นเรื่องของการกำจัดมลทินเพื่อให้บรรลุความบริสุทธิ์ โดยจะกล่าวถึงวิธีการที่ใช้ชำระมลทิน สิ่งที่น่ามาใช้ชำระมลทินและข้อแตกต่างในการชำระมลทินของบุคคลประเภทต่าง ๆ ในสังคม

อนึ่ง โดยเหตุที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์ จำแนกความผิดที่ทำให้เกิดบาปและความผิดที่ทำให้เกิดมลทินออกจากกันดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า การที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์มีมติเช่นนั้น มีผลในการถือปฏิบัติเรื่องอื่น ๆ ตามมาอีกเช่นกัน กล่าวคือ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรแยกแนวความคิด และการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องบาป ออกจากแนวความคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องมลทิน เพราะจากหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ เห็นได้ชัดว่าคัมภีร์ธรรมศาสตร์ถือปฏิบัติเรื่องทั้งสองนี้แตกต่างกัน ผู้ที่มีบาปเพราะการกระทำผิดจะต้องได้รับผลกรรมที่ตนทำไว้เป็นความทุกข์ทรมานในนรก³⁰ หรืออาจชำระบาปนั้นให้หมดไปได้ด้วยการยินยอมให้พระราชาลงโทษตามกฎหมาย³¹ ผู้ที่มีบาปนี้จะถูกสังกรรมังเกียจเหยียดหยามและขับไล่ให้ตกไปจากวรรณะ³² วิธีการที่ผู้กระทำผิดจะไถ่ตัวเองให้พ้นจากบาปนั้น ต้องทรมานตนเองในลักษณะต่าง ๆ แล้วแต่ความผิดเป็นกรณี ๆ ไป³³ วิธีการเหล่านี้คัมภีร์ธรรมศาสตร์ใช้คำเรียกหลายคำด้วยกัน เช่น *niṣkṛti*, *prāyaścitta* และ *prāyaścitti*³⁴

³⁰ ดูหลักฐานเรื่องนี้ได้ในภาคผนวก ก.

³¹ ดูภาคผนวก ข.

³² ดูภาคผนวก ค.

³³ คัมภีร์ธรรมศาสตร์แต่ละฉบับให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างมากมาย เช่น Āp.I.9.24-I.10.29; Bāudh.II.1.1.-II.1.2; Gāut.XIX-XXVII; Vas.XX-XXVIII; Mān.XI.44-266.

³⁴ คำทั้งสามนี้พบอยู่ทั่วไปในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ คำว่า *niṣkṛti* (f.) ประกอบรูปศัพท์จาก *niṣ* อุปสรรค และ *kr* ธาตุที่แปลว่า ทำ ลง *ti* ปัจจัยในนามกิตก์ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ใช้คำนี้ในความหมายว่า การไถ่ถอนบาป หรือ การล้างบาป

คำว่า *prāyaścitta* (nt.) ประกอบรูปจากคำว่า *prāyas* และคำว่า *citta* *Bālabhaṭṭī* ผู้เขียนคำอธิบายยาสถวาลกยธรรมศาสตร์ ได้อธิบายคำนี้ไว้ในคำอธิบาย *yājñ.* III.206. โดยอ้างข้อความที่ผู้อื่นได้กล่าวไว้ ดังนี้

ส่วนผู้ที่มีมลทินเพราะการกระทำผิดประเภทอสุจริตนั้น คัมภีร์ธรรมศาสตร์แยกปฏิบัติกับบุคคลประเภทนี้ไปอีกแนวหนึ่ง กล่าวคือ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ไม่ถือว่า บุคคลเหล่านี้เป็นผู้น่ารังเกียจหรือน่าเหยียดหยาม แต่จะถือว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ที่ต้องแยกตัวจากกิจกรรมทางสังคมชั่วคราว ตามระยะเวลาที่กำหนดเป็นกรณี ๆ ไป ภายหลังเมื่อชำระมลทินที่มีอยู่ให้หมดไป ตามวิธีการที่กำหนดแล้ว เขาก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ วิธีการชำระมลทินนี้ คัมภีร์ธรรมศาสตร์เรียกว่า *śuddhi*³⁵

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรกำหนดขอบเขตของงานวิจัยนี้ไว้เฉพาะเรื่องความบริสุทธิ์ ที่สืบเนื่องมาจากแนวความคิดเรื่องมลทิน ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำผิดประเภทอสุจริต ผู้วิจัยจะไม่รวมเอาแนวความคิดเรื่องบาปไว้ในงานวิจัยนี้ ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยพิจารณาว่า เรื่องบาปนี้เป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก ที่มีวิธีการปฏิบัติแตกต่างออกไปมีรายละเอียดที่ซับซ้อน และมีกฎเกณฑ์มากมายพันขอบเขตของงานวิจัย

34 (ต่อ)

prāyaḥ pāpaṃ vinirdiṣṭaṃ cittaṃ tasya viśodhanam.

คำว่า *prāyas* อธิบายว่าเป็น บาป คำว่า *citta* คือ การชำระล้าง[บาป]นั้น

อ้างถึงใน P. V. Kane, *History of Dharmasāstra*, Vol. IV.

(Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute, 1973), p. 59.

คำว่า *prāyaścitti* (f.) ก็มีนัยเป็นไปในทำนองเดียวกับคำว่า *prāyaścitta* (nt.) นั้นเอง เพียงแต่ประกอบรูปศัพท์แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือ *citta* ประกอบรูปศัพท์จาก *cit* ธาตุที่แปลว่า รู้ รับรู้ ปรากฏ ลง *ta* บัจฉัยในกิริยาภิกตฺ ส่วน *citti* ลง *ti* บัจฉัยในนามภิกตฺ ทั้ง *prāyaścitta* (nt.) และ *prāyaścitti* (f.) ใช้ในความหมายอย่างเดียวกับ *niṣkṛti* (f.)

³⁵รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ทั้งหมดจะกล่าวถึงในวิทยานิพนธ์นี้

วิธีดำเนินการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ดังนั้นข้อมูลที่ใช้จึงเป็นข้อมูลที่น่ามาจากเอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษา ตีความ และวิเคราะห์แจกแจงตามลักษณะความคิดที่ปรากฏ ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำมาจากหลักฐาน 2 ประเภทด้วยกัน คือ

ก. หลักฐานชั้นต้น

หลักฐานชั้นต้นได้แก่คัมภีร์ภาษาสันสกฤตประเภทธรรมศาสตร์ คัมภีร์หมวดนี้มีเนื้อหาว่าด้วยแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวอินเดียนยุคโบราณ ชาวอินเดียนถือว่าเป็นคัมภีร์ทางศาสนาที่สอนธรรมะหรือหน้าที่ที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติ คัมภีร์ในหมวดนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. คัมภีร์ธรรมสูตร คัมภีร์กลุ่มนี้แต่งด้วยร้อยแก้วประเภทสูตร³⁶ ถึงแม้ว่าคัมภีร์ธรรมสูตรบางฉบับมีร้อยกรองประเภทโคลกเข้าไปปะปนอยู่ด้วย³⁷ ข้อความส่วนใหญ่ก็ยังเป็นร้อยแก้วอยู่ คัมภีร์กลุ่มนี้เป็นหมวดหนึ่งของคัมภีร์กัลปะ³⁸ คัมภีร์กัลปะเป็นส่วนหนึ่งของ

³⁶ M. Winternitz, History of Indian Literature, Vol. III. pt. II. trans. Subhadra Jhā. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1967), p. 538.

³⁷ Ibid.

³⁸ คัมภีร์กัลปะ หรือกัลปะสูตร คือ ตำราที่ว่าด้วยการประกอบพิธีกรรม แบ่งออกเป็น 3 หมวดด้วยกัน คือ

1. คัมภีร์เศราตสูตร เป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์การประกอบพิธีกรรมใหญ่ ๆ ที่กินเวลานาน ใช้โศภุชาเป็นจำนวนมาก และมีพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีหลายคน

คัมภีร์เวททางคะ³⁹ ดังนั้นคัมภีร์ธรรมสูตรจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาพระเวท และด้วยเหตุผลนี้เองเราจึงอาจแบ่งคัมภีร์ธรรมสูตรออกเป็นสายตามคัมภีร์พระเวทที่คัมภีร์ธรรมสูตรสังกัดอยู่ได้ดังนี้⁴⁰ สายฤคเวทมี คัมภีร์วชิษฐธรรมสูตร สายกฤชณยชฺรเวทมี คัมภีร์อابسัคัมพียธรรมสูตร เพาธายนธรรมสูตร วิษณุธรรมสูตร หารีตธรรมสูตร หิรัณยเกศิ-ธรรมสูตร สายสามเวทมีคัมภีร์เคาตมธรรมสูตร เป็นต้น

³⁸(ต่อ)

2. คัมภีร์คฤทฺยสูตร เป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยการประกอบพิธีกรรมของผู้ครองเรือน ซึ่งจะต้องประกอบเป็นประจำวันหรือว่าตามโอกาส

3. คัมภีร์ธรรมสูตร เป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์ของชีวิตตามขั้นตอนต่าง ๆ ทั้ง 4 วรณะ ทั้งทางโลกและทางศาสนา

ดู M. Winternitz, History of Indian Literature, Vol. I. trans. S. Ketkar. (New Delhi : Munshiram Manoharlal, 1977), pp. 56,271-282.

³⁹คัมภีร์เวททางคะ คือ คัมภีร์ที่ใช้ประกอบการศึกษาพระเวทประกอบด้วย 6 ส่วนด้วยกัน คือ 1. ศึกษา (ตำราที่ว่าด้วยการออกเสียงให้ถูกต้อง) 2. กัลปะ (ตำราว่าด้วยการประกอบพิธีกรรม) 3. วยาकरण (ตำราว่าด้วยแบบแผนของภาษา) 4. นิรุกตะ (ตำราการวิเคราะห์รากคำ) 5. ฉันทส (ตำราฉันทลักษณ์) 6. โชยติชะ (ตำราดาราศาสตร์)

ดู A. A. Macdonell, A History of Sanskrit Literature, p. 223.

M. Winternitz, History of Indian Literature, Vol. I. p. 268.

⁴⁰M. Winternitz, History of Indian Literature, Vol. III. pt. II. pp. 539-543.

2. คัมภีร์ธรรมศาสตร์ คัมภีร์กลุ่มนี้แต่งด้วยร้อยกรองประเภทโคลง⁴¹ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สมฤติ⁴² คัมภีร์ในหมวดนี้เป็นพัฒนาการต่อมาจากคัมภีร์ธรรมสูตร⁴³ ลักษณะที่เด่นชัดก็คือ มีการแบ่งหมวดหมู่เนื้อหาสาระออกเป็นเรื่อง ๆ⁴⁴ ในแต่ละเรื่องจะประกอบด้วยรายละเอียดอย่างละเอียดลออ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ที่ได้รับการอ้างอิงในที่ต่าง ๆ นั้น มีเป็นจำนวนมาก⁴⁵ แต่ที่สำคัญและแพร่หลายมีจำนวนไม่มากนัก โดยเหตุที่คัมภีร์เหล่านี้มีเนื้อหาคล้ายคลึงกัน ในวิทยานิพนธ์จึงเลือกศึกษาเฉพาะฉบับที่สำคัญ ๆ ที่ได้รับการตีพิมพ์แล้วเท่านั้น คือ คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ ยัชญวาลกยธรรมศาสตร์ และปราศรธรรมศาสตร์ เป็นต้น

⁴¹ Ibid., p. 544.

⁴² คำว่า สมฤติ มีความหมายเป็น 2 นัย ตามนัยที่กว้างหมายถึงคัมภีร์ทางศาสนาที่มีใช้พระเวท ซึ่งถ้าถือตามนัยนี้จะหมายรวมเอาคัมภีร์เวทางคะ คัมภีร์มหากาโรตะ คัมภีร์ปุราณะ และคัมภีร์อื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากเข้าไว้ทั้งหมด ตามนัยที่แคบที่ใช้ในงานวิจัยนี้จะหมายถึงคัมภีร์ธรรมศาสตร์ที่แต่งด้วยโคลงเท่านั้น ใน mān. II. 10^a. ได้ยืนยันเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนว่า "พึงทราบว่าคัมภีร์ศรุตี คือคัมภีร์พระเวท ส่วนคัมภีร์สมฤติ คือ คัมภีร์ธรรมศาสตร์" (śrutis tu vedo vijñeyo dharmasāstraṃ tu vāi smṛtiḥ)

⁴³ Max Müller, A History of Ancient Sanskrit Literature (New Delhi : Oxford & IBH Publishing Co., 1926), p. 70.

A. A. Macdonell, India's Past (London : The Oxford University Press, 1927), p. 162.

⁴⁴ P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. I. pt. I. (Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute, 1968), p. 21.

⁴⁵ Ibid., pp. 302-304.

Gangānātha Jhā, "Introduction." In Manu-Smṛti : Notes-Comparative (Calcutta : The Calcutta University Press, 1929), pp. XV-XVI.

อนึ่ง โดยเหตุที่คัมภีร์ธรรมสูตรมีเนื้อหาเป็นศาสตร์ว่าด้วยหน้าที่ (ธรรม) จึงมีนักวิชาการบางท่านเรียกคัมภีร์นี้ว่า "ธรรมศาสตร์" ด้วย⁴⁶ อย่างไรก็ตาม ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจะถือว่าธรรมสูตรและธรรมศาสตร์เป็นชื่อคัมภีร์ 2 กลุ่ม ที่แตกต่างกันโดยใช้รูปแบบเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง⁴⁷ ธรรมสูตรแต่งด้วยร้อยแก้วประเภทสูตร ส่วนธรรมศาสตร์แต่งด้วยร้อยกรองประเภทโคลง และธรรมศาสตร์เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสมฤติ

ในเรื่องอายุของคัมภีร์ธรรมสูตรและคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ผู้วิจัยจะถือตามแนวทางที่ กานเน ได้สรุปไว้ใน History of Dharmasāstra. ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาและรวบรวมความเห็นของนักวิชาการท่านอื่น ๆ ไว้ทั้งหมด อายุของคัมภีร์ที่ กานเน ได้สรุปไว้มีดังนี้

⁴⁶การเรียกชื่อคัมภีร์ธรรมสูตรแต่ละฉบับมักค่อนข้างสับสน โดยเฉพาะเมื่อนำมาเป็นชื่อฉบับที่ตีพิมพ์ เช่น เพาธานธรรมสูตร ฉบับที่ตรวจสอบชำระโดย E. Hultzsch (Leipzig : F. A. Brockhaus, 1884) ใช้ชื่อเรียกว่า "The Bāudhāyanadharmasāstra" M. Winternitz ใน History of Indian Literature. Vol.III.pt.II.p.539. ก็ใช้ชื่อนี้เรียกคัมภีร์นี้ไว้ในหนังสือของเขาด้วยเช่นกัน เขาได้อธิบายเรื่องนี้ไว้ในเชิงอรรถหน้าเดียวกันว่า "ถึงแม้จะเรียกหรือขนานนามคัมภีร์นี้ว่าสูตร ชื่อ "ธรรมศาสตร์" ก็ยังเป็นชื่อเรียกทั่ว ๆ ไปที่หมายรวมถึง ธรรมสูตร ด้วย" P.V.Kane ใน History of Dharmasāstra. Vol.I.pt.I.p.38. เรียกชื่อคัมภีร์นี้อย่างเจาะจงว่า "Bāudhāyanadharmasūtra"

⁴⁷ผู้วิจัยจะถือตามแนวที่ P.V.Kane ได้กล่าวไว้ใน History of Dharmasāstra. Vol.I.pt.I.pp.22-545. และจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับต้นฉบับที่ใช้ในการวิจัยนี้ในคำชี้แจงในตอนต้นของวิทยานิพนธ์

<u>ชื่อคัมภีร์</u>	<u>อายุ</u>
เคาตมธรรมสูตร	ก่อน 600-400 ก่อนคริสต์ศักราช ⁴⁸
เพาธายนธรรมสูตร	600-300 ก่อนคริสต์ศักราช ⁴⁹
อาปัสตัมพียธรรมสูตร	450-350 ก่อนคริสต์ศักราช ⁵⁰
วสิษฐธรรมสูตร	อย่างน้อยคริสต์ศตวรรษที่ 1 ⁵¹
วิษณุธรรมสูตร	ฉบับดั้งเดิม 300 ก่อนคริสต์ศักราช-ค.ศ.100 ⁵² ฉบับปัจจุบันที่ได้รับการเพิ่มเติม ค.ศ.400-600 ⁵³
คังขธรรมสูตร	300 ก่อนคริสต์ศักราช-ค.ศ.100 ⁵⁴
เทวลธรรมสูตร	ค.ศ.200-600 ⁵⁵
ทारीตธรรมสูตร	_56

⁴⁸ P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. I. pt. I. p. 36.

⁴⁹ Ibid., p. 52.

⁵⁰ Ibid., p. 70.

⁵¹ Ibid., p. 105.

⁵² Ibid., p. 125.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid., p. 142.

⁵⁵ Ibid., p. 284.

Ibid., Vol. I. pt. II. p. XXII.

⁵⁶ P. V. Kane มิได้กำหนดอายุของคัมภีร์นี้ไว้

ดู P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. I. pt. I.

<u>ชื่อคัมภีร์</u>	<u>อายุ</u>
มานวธรรมศาสตร์	อย่างน้อยก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 2 ⁵⁷
ยาชญวาลกยธรรมศาสตร์	ต้นฉบับส่วนใหญ่ ค.ศ. 700 ⁵⁸
ปราศรธรรมศาสตร์	ค.ศ. 100-500 ⁵⁹
ทักษรธรรมศาสตร์	ค.ศ. 600-900 ⁶⁰
มรจิธรรมศาสตร์	_61

ข. หลักฐานชั้นรอง

หลักฐานประเภทนี้ได้แก่หนังสือ หรือบทความที่นักวิชาการได้เขียนขึ้น ผลงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรง ผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะไม่กล่าวถึงในที่นี้

⁵⁷ P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. I. pt. I. p. 330.

⁵⁸ Ibid., p. 430.

⁵⁹ Ibid., Vol. I. pt. II. p. XX.

⁶⁰ P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. IV. (Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute, 1973), p. X.

⁶¹ P. V. Kane มิได้กำหนดอายุของคัมภีร์นี้ไว้

ดู P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. I. pt. I. pp. 521-522.

ข้อมูลประเภทนี้ผู้วิจัยจะใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจข้อมูลภาษาสันสกฤต ซึ่งเป็นข้อมูลขั้นต้น และจะใช้ประกอบการวิเคราะห์เทียบเคียงบ้างในบางกรณี อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะถือว่าข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญน้อยกว่าข้อมูลที่ได้จากหลักฐานขั้นต้น

การแปลข้อมูลภาษาสันสกฤต ผู้วิจัยจะแปลโดยความไม่แปลโดยพยัญชนะ แต่จะพยายามรักษารูปประโยคของภาษาสันสกฤตไว้ ยกเว้นแต่ที่ยากต่อความเข้าใจในภาษาไทย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่รู้ภาษาสันสกฤตสามารถใช้เป็นแนวทาง ในการทำความเข้าใจภาษาสันสกฤตที่อ้างถึงนั้นได้

อนึ่ง โดยเหตุที่คัมภีร์ธรรมสูตรและคัมภีร์ธรรมศาสตร์มักเขียนด้วยภาษาสันสกฤตที่สั้น และยากแก่การเข้าใจ และในบางครั้งก็ใช้ศัพท์เฉพาะที่จำเป็นจะต้องอธิบายเพิ่มเติม ในกรณีนี้ ผู้วิจัยจะใช้ภาษาเยที่อธิบายคัมภีร์นั้น ๆ เป็นคู่มือในการศึกษาประกอบกันไปด้วยเสมอ

ในกรณีที่ข้อความภาษาสันสกฤตสามารถแปลหรือตีความได้หลายนัย ผู้วิจัยจะใช้คำแปลภาษาอังกฤษที่นักวิชาการได้แปลไว้แล้ว เทียบเคียงกับคำอธิบายในภาษาเย คัมภีร์ใดไม่มีคำแปลภาษาอังกฤษ ไม่มีภาษาเย ผู้วิจัยจะวินิจฉัยข้อความตอนนั้นด้วยตนเอง

ต้นฉบับคัมภีร์ธรรมศาสตร์ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจะเลือกจากฉบับตรวจสอบชำระ (Critical Edition) ที่ดีที่สุด ในกรณีที่ไม่มีฉบับที่ตรวจสอบชำระแล้ว ผู้วิจัยจะใช้ฉบับที่น่าเชื่อถือรองลงไป การให้หมายเลขลำดับสูตรและโคลงผู้วิจัยจะถือตามต้นฉบับที่ใช้ นั้น ผู้ที่ใช้ต้นฉบับอื่น อาจต้องเทียบเคียงบ้างในกรณีที่จำนวนสูตรและโคลงไม่ตรงกัน อนึ่ง ในกรณีที่ต้นฉบับไม่ได้ให้หมายเลขลำดับสูตรและโคลงไว้ ผู้วิจัยจะนับลำดับสูตรและโคลงนั้นด้วยตนเอง

การอ้างอิงใดมีความสำคัญ ผู้วิจัยจะยกภาษาสันสกฤตมาแสดงพร้อมทั้งแปลเป็นภาษาไทยกำกับไว้ การอ้างอิงที่มีความสำคัญอยู่ในลำดับรองลงไป ผู้วิจัยจะแสดงที่มาเป็นหมายเลขไว้ ผู้สนใจอาจค้นคว้าได้จากรายการหนังสือที่ให้ไว้

ข้อความที่เป็นภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้อ้างอิงผู้วิจัยจะถ่ายเป็นอักษรโรมันทั้งหมด และจะแยกสนธิระหว่างบทออกจากกันเท่าที่ระบบการเขียนอักษรโรมันจะอำนวย สระใดที่เกิดจากการสนธิระหว่างบทและสามารถแสดงไว้ได้ด้วยเครื่องหมาย ผู้วิจัยจะใช้เครื่องหมายกำกับบนสระนั้น

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย คือ

1. ทำให้เข้าใจแนวความคิดเรื่องความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ แนวความคิดเรื่องนี้มีอิทธิพลต่อขบวนการทางปัญญาความคิดของชาวอินเดีย เป็นแรงกระตุ้นที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมาในยุคหลัง ดังนั้น ผลงานการศึกษานี้จึงมีส่วนทำให้เข้าใจพัฒนาการทางปัญญาความคิดของอินเดียอีกด้านหนึ่งด้วย

2. ให้ความรู้เรื่องการค้าเนินชีวิตของชาวอินเดียที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องความบริสุทธิ์ เช่น การปฏิบัติตนเมื่อมีมลทิน วิธีการขจัดมลทิน การบริโภคอาหาร และประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การตาย ความรู้เหล่านี้จะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ของชาวอินเดียยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะทั่วไปของความบริสุทธิ์

ในบทนี้ผู้วิจัยต้องการจะตอบปัญหาสำคัญที่ว่า ความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์คืออะไร หรือ แนวความคิด (concept) ในเรื่องนี่คืออะไร เพื่อที่จะตอบปัญหานี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะพิจารณาลักษณะโดยทั่วไป ของความบริสุทธิ์นี้ก่อน จากนั้นจึงจะสรุปเป็นคำนิยามในหัวข้อถัดไป

จากข้อมูลที่ปรากฏในธรรมศาสตร์ฉบับต่าง ๆ ผู้วิจัยสามารถสรุปลักษณะสำคัญของความบริสุทธิ์ได้เป็น 4 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ความบริสุทธิ์ที่มีความสัมพันธ์กับความสะอาดทางกายภาพ

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ให้ความสำคัญกับความสะอาดทางกายภาพของสิ่งต่าง ๆ หลายอย่างด้วยกัน และได้ยอมรับเอาความสะอาดทางกายภาพเหล่านั้นเป็นความบริสุทธิ์ ความบริสุทธิ์ตามนัยนี้ จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการทำความสะอาดกำจัดสิ่งที่สกปรกให้หมดไปหรือด้วยการรักษาความสะอาดไม่ให้แปดเปื้อนสิ่งสกปรก ข้อความที่ปรากฏมีรายละเอียดสามารถแยกกล่าวเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

ก) ความบริสุทธิ์ของบุคคล

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ถือว่าความสะอาดของร่างกายเป็นความบริสุทธิ์ของบุคคล มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับการทำความสะอาดร่างกายของบุคคลต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ที่เด่นชัดได้แก่ ความบริสุทธิ์ของพรหมจารี (นักศึกษาที่ศึกษาพระเวทอยู่ในสำนักของครู) และสนาตกะ (ผู้ที่จบการศึกษาแล้วและกำลังจะเป็นผู้ครองเรือน)

ความบริสุทธิ์ของพรหมจารีนั้น จะมีได้ก็ด้วยการอาบน้ำกำจัดสิ่งสกปรกให้หมดไป เมื่อกลิ่นและคราบเปื้อนถูกกำจัดให้หมดไปแล้ว¹ พรหมจารีจึงจะเป็นผู้บริสุทธิ์และสามารถที่จะ ประกอบพิธีกรรมได้ คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า "เมื่อพรหมจารีส่นานกายจนเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว พึงบวงสรวงเทพเจ้า ฤๅษี และเทพบิดร เป็นนิตย์"² การส่นานกายในที่นี้ มิใช่เป็นเพียงวิธีการชำระมลทินทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นวิธีการทำความสะอาดทางร่างกายเพื่อ ขจัดสิ่งที่สกปรกให้หมดไป เมธาติถิ (Medhātithi)³ ได้กล่าวยืนยันเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนว่า

¹-Ap.I.1.2.29.

prakṣālayīta tv aśuciliptāni guror asaṃdarśe.

พรหมจารีพึงทำความสะอาดอวัยวะที่เปื้อนสิ่งสกปรก ในสถานที่ลับตาครู

Hara. (ภาษาละอิตายอภัสคัมพิยธรรมสูตร ซึ่งมีอายุอยู่ในราวปี ค.ศ.1100-1300*) p.4. อธิบายข้อความข้างบนว่า

yāni mūtrapurīṣādyāśuciliptāny aṅgāni tāni kāmaṃ mṛdādibhiḥ prakṣālayeḍ yāvad gandho lepaś cāpāiti.

อวัยวะทั้งหลายเหล่าใดเปื้อนแล้วด้วยสิ่งสกปรก เช่น บัสสาวะ และอุจจาระ พรหมจารีพึงทำความสะอาดอวัยวะเหล่านั้นด้วยสิ่งต่าง ๆ เช่น ก้อนดิน เป็นต้น ตามความต้องการ ทรายจนกระทั่งกลิ่นและคราบเปื้อนหมดไป

* ดู P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. I. pt. II. (Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute, 1975), p. 746.

² Mān.II.176^a.

nityaṃ snātvā śuciḥ kuryād devarṣipitṛtarpaṇam /

³ ผู้เขียนภาษาละอิตายมานวธรรมศาสตร์ที่เก่าที่สุด ภาษาละอิตานี้มีอายุอยู่ในราวปี ค.ศ.900

ดู P. V. Kane, History of Dharmasāstra. Vol. I. pt. I.

การส่นานกายในที่นี้คือ การชำระล้างร่างกายทางกายภาพให้สะอาด โดยการใช้มือช้ดฤสิ่งสกปรกให้หมดไปและกล่าวว่ หากพรหมจารีสะอาดอยู่แล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นต้องส่นานกายอีก⁴

ความบริสุทธิ์ของส่นาคะคล้ายคลึงกับของพรหมจารี ส่นาคะต้องรักษาความสะอาดของร่างกายด้วยการส่นานกาย การสวมเสื้อผ้ที่สะอาด การตัดเล็บตัดผมให้สั้น การโกนหนวดโกนเคราให้หมดจด เป็นต้น มีข้อความเป็นจำนวนมากที่ว่ด้วยเรื่องเหล่านี้ เช่น "ส่นาคะผู้สวมเสื้อผ้สีขาว มีผม เครา และเล็บสั้น ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์"⁵ "ส่นาคะไม่ควรปล่อยให้เคราขึ้นยาวโดยไม่มีเหตุ"⁶ "ส่นาคะที่เป็นพราหมณ์ เมื่อมีทรัพย์ก็ไม่ควรแต่งกายด้วยเสื้อผ้ที่เก่า-

³(ต่อ)

(Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute, 1968), p. 327.

⁴Medh.Vol.I.p.188. (อธิบาย Mān.II.176.)

pratyahaṃ "snātvā śuciḥ" snānenāpanītāśucibhāvo devarṣipitr-tarpanaṃ kuryāt. yadi punaḥ śuciḥ na tadāvaśyaṃ snāyāt. śucigrahaṇena śuddhihetutayātra snānasyopadiṣṭatvān ... malāpakarṣaṇaṃ karanigharṣaṇādīnā kartavyam.

"เมื่อ[พรหมจารี]ส่นานกายจนเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว" คือ "ก่าจัดสิ่งสกปรกให้หมดไปแล้วด้วยการอาบน้ำ" เขาพึงบวงสรวงเทพเจ้า ฤๅษี และเทพปิตุทุกวัน. หากเขาสะอาดพร้อมอยู่แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องอาบน้ำอีก. การใช้คำว่า "เป็นผู้บริสุทธิ์" ในประโยคนี้ ก็เพื่่อมุ่งแสดงถึง "การอาบน้ำ" [ที่กระทำ]ด้วยเหตุผลคือความบริสุทธิ์... [พรหมจารี]พึงล้างสิ่งสกปรกให้หมดไปด้วยการช้ดฤด้วยมือ เป็นต้น

⁵Yājñ.I.131^a.

śuklāambaradharo nīcakeśāśmaśrunakhaḥ śuciḥ /

⁶Gāut.IX.7.

na rūḍhaśmaśrur akasmāt.

คร่ำคร่า หรือสกปรก"⁷ "ส่นาคกะหิงเป็นผู้บริสุทธิ์ มีกลิ่นหอม และอาบน้ำสม่าเสมอเป็นนิตย์"⁸ ในเรื่องของการส่นานกายคัมภีร์ธรรมศาสตร์ กล่าวว่า "ผู้ที่ส่นานกายในตอนเช้า ย่อมมีอาคมันบริสุทธิ์สมควรแก่พิธีกรรมทั้งปวง เช่น การสาธยายพระเวท เป็นต้น"⁹ "บุรุษที่มีส่นานกาย ย่อมไม่สมควรแก่พิธีกรรมทั้งหลายอันมีการสาธยายพระเวท และการบูชาไฟ เป็นต้น"¹⁰

ข) ความบริสุทธิ์ของสิ่งของ

ความบริสุทธิ์ของสิ่งของจะมีขึ้นได้ก็ด้วยการขจัดสิ่งสกปรกที่ติดอยู่ให้หมดไป เมธาติให้คำจำกัดความของคำว่าสิ่งของในที่นี้ไว้ว่า หมายถึง "สิ่งของที่เป็นเครื่องใช้ ซึ่งมีหลายชนิด ตามประเภทของวัตถุที่ทำ เช่น สิ่งของที่ทำจากโลหะ สิ่งของที่ทำจากดินเหนียว

⁷Mān. IV. 34.

... snātako viprah ... /
na jīrṇamalavadvāsā bhavec ca vibhave sati //

⁸Gāut. IX. 2.

nityaṃ śuciḥ sugandhaḥ snānāsīlah.

⁹Dakṣ. II. 12^b.

savram arhati pūtātma prātaḥsnāyī japādikam //

¹⁰Śāṅkh. อ้างถึงใน Apar.*Vol. I. p. 127. (อธิบาย Yājñ. I. 100.)

asnātas tu pumān nārho japyāgnihavanādiṣu //

*Apar. เป็นภาษาขะอธิบายชาฎกยธรรมศาสตร์ที่มีชื่อเสียงฉบับหนึ่ง มีอายุอยู่ในราวปี ค.ศ. 1100-1200.

ดู P. V. Kane, History of Dharmaśāstra, Vol. I. pt. I. p. 721.

ของเหลว ของแข็ง สิ่งของที่มีจำนวนน้อย และสิ่งของที่รวมกันเป็นจำนวนมาก"¹¹ ในกรณีที่
 สิ่งของเหล่านี้เป็นอสกปรก คัมภีร์ธรรมศาสตร์ให้ข้อบัญญัติเกี่ยวกับความบริสุทธิ์ไว้ว่า "ความ
 บริสุทธิ์ของสิ่งของที่เป็นอสกปรกย่อมมี เมื่อกำจัดคราบและกลิ่นให้หมดสิ้นไปด้วยดินและน้ำ"¹²
 วัฒนธรรมสูตรและมานวธรรมศาสตร์กล่าวไว้อีกว่า "ในการชำระสิ่งของทั้งปวงให้บริสุทธิ์ トラบ
 ไตที่กลิ่นและคราบที่เกิดจากสิ่ง[สกปรก]นั้น ยังไม่หมดไปจากสิ่งของที่เป็นอสกปรก トラบนั้นก็
 พึงใช้ดินและน้ำ[ชำระอีก]"¹³

¹¹ Medh.Vol.I.p.536. (อธิบาย Mān.V.110.)

bahuprakārāṇaṃ tāijasamārttikadravakṣathinavyastasaṃhatakārya-
 dravyādibhedāir dravyāṇaṃ upakaraṇabhūtānām.

¹² Vas.III.48.

lepagandhāpakarṣaṇe śāucam amedhyalīptasyādbhīr mṛdā ca.

Gāut.I.42.43.

42. lepagandhāpakarṣaṇe śāucam amedhyasya.

43. tad adbhiḥ pūrvaṃ mṛdā ca.

Yājñ.I.191^a.

amedhyāktasya mṛttoyāiḥ śuddhir gandhādīkarṣaṇāt /

และ Dev. อ้างถึงใน Apar.Vol.I.p.270. (อธิบาย Yājñ.I.191.)

pralepasnehagandhānām aśuddhāu vyapakarṣaṇam /

śāucalakṣaṇam ity uktaṃ mṛdambhogomayādibhiḥ //

¹³ Viṣṇu.XXIII.37.

yāvan nāpāity amedhyāktād gandho lepaś ca tatkr̥taḥ /

tāvan mṛd vāri deyaṃ syāt sarvāsu dravyaśuddhiṣu //

เมธาติได้อธิบายข้อความข้างต้น และได้ชี้ให้เห็นว่าสิ่งนี้เป็นไปเพื่อความ
สะอาดทางกายภาพโดยเฉพาะ ว่า

ท่านอธิบายการใช้คำว่า "ดินและน้ำ" (ในที่นี้) ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงวิธีการทำความสะอาด
สะอาด คั้งนั้น แม้หากว่าสิ่งของที่เปื้อนสิ่งสกปรกจะถูกชำระล้างด้วยน้ำ[หรือด้วยดิน]แล้ว
ก็ตาม [หากยังไม่สะอาดเพียงพอ] ก็พึงขัดถูด้วยวัตถุ เช่น เกลือ เป็นต้น[อีก] トラบจนมอง
ไม่เห็น[คราบสกปรกนั้น]¹⁴

จะเห็นว่าข้อความเหล่านี้ มีจุดมุ่งหมายในเรื่องความสะอาดทางกายภาพ
ทั้งสิ้น ความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้ จึงเป็นความสะอาดทางกายภาพภายหลังการกำจัดสิ่งสกปรกให้
หมดไปนั่นเอง

¹³(ต่อ) Mān.V.126.

yāvan nâpāity amedhyâktād gandho lepaś ca tatkr̥taḥ /
tāvan mṛd vāri cādeyaṃ sarvāsu dravyaśudhiṣu //

¹⁴Medh.Vol.I.p.546. (อธิบาย Mān.V.126.)

mṛdvārigrahaṇaṃ śuddhisādhanaopalakṣaṇārthaṃ varṇayanti. ataś
ca yady apy aśuddhihetubhūtaṃ vāriṇā kṣālitam api kṣārādinā saṃmārṣṭavyam
anyathā na dr̥śyeta.

ค) ความบริสุทธิ์ของที่อยู่อาศัยและพินิน

คัมภีร์ธรรมศาสตร์กล่าวถึงความบริสุทธิ์ของที่อยู่อาศัยไว้ว่า "ที่อยู่อาศัยย่อมบริสุทธิ์ด้วยการบัตกवाद และการฉาบ ด้วยมูลโค" ¹⁵ และกล่าวถึงความบริสุทธิ์ของพินินไว้ว่า "พินินย่อมบริสุทธิ์ด้วยวิธีการ 5 อย่าง คือ การบัตกवाद การฉาบทา การประพรม การชุต และการให้โคอาศัย" ¹⁶ กุลลุกะ (Kullūka) ¹⁷ ผู้เขียนภายะมานวธรรมศาสตร์ได้อธิบายข้อความนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า

¹⁵ Mān.V.122^b.

mārjanopāñjanāir veśma ... //

ตรงกับ Viṣṇu.XXIII.53^a.

mārjanopāñjanāir veśma ... /

และ Yājñī.I.188^b.

... gṛhaṃ mārjanalepanāt //

¹⁶ Mān.V.124.

saṃmārjanenāñjanena sekenollekhanena ca /

gavāṃ ca parivāseṇa bhūmiḥ śudhyati pañcabhiḥ //

ดูเพิ่มเติมและเปรียบเทียบใน Bāudh.I.5.9.11, I.6.13; 16-20; Gāut.I.32; Vas.III.56-57; Viṣṇu.XXIII.53-54; Yājñī.I.188.

¹⁷ มีอายุอยู่ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 15

ดู Georg Bühler, "Introduction," in The Laws of Manu, trans.

Georg Bühler. Sacred Books of the East Series, No. 25. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1952), p. CXXXI.

พึงทราบคำอธิบายของคำว่า "การบัตกवाद" เป็นต้น ดังต่อไปนี้ "การบัตกवाद" คือ การกำจัดฝุ่นละออง "การฉาบทา" คือ การลูบไล้ด้วยวัตถุทั้งหลายมีมูลโค เป็นต้น "การประ-
พรม" คือ การรดด้วยของเหลวมีน้ำมูตรโค และน้ำ เป็นต้น "การชุก" คือ การกำจัดดิน
บางส่วนทิ้งไปด้วยการชุก "การให้โคอาศัย" คือ การให้โคเข้าอาศัยอยู่วันและคืนหนึ่ง ด้วย
วิธีการแต่ละอย่าง [รวม] 5 อย่าง [ดังกล่าวนี้] พันดินจึงบริสุทธิ์¹⁸

¹⁸Kull.p.203 (อธิบาย Mān.v.124.)

saṃmārjaneti. avakaraśodhanena, gomayādyupalepanena, gomūtro-
dakādisekena, khātvā katipayamṛdapanayanena, gavāṃ ahorātranivāsena
pañcabhir ekāikaśo bhūmiḥ śudhyati.

Medh.Vol.I.p.545. (อธิบาย Mān.v.124.) ให้คำอธิบายคำว่า "การให้
โคอาศัย" ดังว่า Kull. เล็กน้อยดังนี้

gavāṃ parivāsaḥ ekāhamātraṃ goṣṭhīkaraṇam.

คำว่า "การให้โคอาศัย" คือ การกั้นคอกให้โคอาศัยอยู่ชั่วระยะเวลาเพียง 1 วัน

คัมภีร์ธรรมศาสตร์อีก 3 ฉบับ ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความบริสุทธิ์ของพื้นดินไว้
ซึ่งช่วยขยายความตอนนี้อย่างอื่น โดยกล่าวว่า "พื้นดินย่อมบริสุทธิ์เพราะถูกโคเดินย่ำ" ดังนั้น คำว่า
"การให้โคอาศัย" ช่างค้น ก็น่าจะหมายถึง การกั้นคอกให้โคเข้าไปอาศัยเพื่อที่จะให้เดินย่ำพื้นดิน
ให้แน่นนั่นเอง คัมภีร์ธรรมศาสตร์ 3 ฉบับดังกล่าวนี้ คือ

Bāudh.I.6.13.19.

... śudhyate bhūmir gobhir ākramaṇāt ...

Vas.III.57.

... gobhir ākramaṇād api /

... śudhyate bhūmiḥ ... //

Yājñī.I.188^a.

bhūśuddhir ... gokramaṇāt tathā /

จากข้อความนี้ จะเห็นได้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อความสะอาดทางกายภาพ ความบริสุทธิ์ของที่อยู่อาศัยและพื้นดิน มิได้ด้วยวิธีการที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ก็เพราะที่อยู่อาศัยของชาวอินเดียโบราณทำด้วยดิน การดูแลรักษาและการทำความสะอาดจึงคล้ายคลึงกับพื้นดิน วิธีการทำความสะอาดข้างต้นนี้ เป็นวิธีการของชาวอินเดียที่อยู่ในสังคมเกษตรกรรม และมีชีวิตผูกพันอยู่กับโค

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า ลักษณะของความบริสุทธิ์ของสิ่งต่าง ๆ ในที่นี้ ก็คือความสะอาดทางกายภาพนั่นเอง ความสะอาดนั้นจะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยการกำจัดสิ่งที่สกปรกให้หมดไป

2. ความบริสุทธิ์อันเป็นความเชื่อที่สังคมสร้างขึ้น

ความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้เกิดจากความเชื่อที่สังคมสร้างขึ้น ความเชื่อนี้ได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมาจนเป็นกฎเกณฑ์ที่คนในสังคมยอมรับปฏิบัติ ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ปรากฏหลักฐานพอที่จะจำแนกออก เป็นหัวข้อได้ดังนี้

ก) ความบริสุทธิ์ภายหลังการกำจัดมลทินที่เนื่องมาจากการเกิดและการตาย

ความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า การเกิดและการตายเป็นมลทิน¹⁹ ในกรณีที่มีการเกิดและการตายเกิดขึ้น ทารกที่คลอดออกมาและผู้ที่ย-

¹⁹ Medh.Vol.I.p.506. (อธิบาย Mān.V.58.) ให้คำอธิบายการเกิดในที่นี้ไว้ว่า "การเกิด คือ การให้กำเนิดบุตรชายเป็นต้น" (sūtake ca putrajānmadāu) ซึ่งก็หมายถึงการที่มารดาคลอดบุตรนั่นเอง คำว่า "เป็นต้น" นั้น ทำให้ทราบว่าจะไม่จำกัดเฉพาะการคลอดบุตรชายเท่านั้น แต่รวมถึงการคลอดบุตรที่เป็นหญิงด้วย

ยอมทำให้ญาติสปีดตะ²⁰ ที่มีชีวิตอยู่ของตนมีมลทิน ระยะเวลาที่มีมลทินนั้นขึ้นอยู่กับวาระที่ทารก และผู้ตายสังกัดอยู่ คือ ในกรณีที่ทารกและผู้ตายอยู่ในวาระพราหมณ์ ญาติสปีดตะที่เป็นพราหมณ์-

²⁰ คำว่า "ญาติสปีดตะ" ในที่นี้ มีความหมายตามรูปคำคือ ส (ร่วม) + ปีดตะ (ก่อนข้าว) แปลว่า "ผู้ที่ยังก่อนข้าว" ตามนัยนี้จะหมายถึง ผู้ที่มีความสัมพันธ์ร่วมกันในการเช่นสังเวยก่อนข้าวในพิธีศราท ตามวัฒนธรรมของอินเดีย ทายาทผู้สืบสกุลจะต้องเช่นสังเวยก่อนข้าวแก่บรรพบุรุษของตน 6 ลำดับชั้น บรรพบุรุษที่รับเครื่องสังเวยนี้คือ พ่อ ปู่ ทวด พ่อของทวด ปู่ของทวด และทวดของทวด บรรพบุรุษเหล่านี้ จะเป็นผู้มีความสัมพันธ์ในฐานะญาติสปีดตะกับทายาทชั้นที่ 7 ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธี ในทำนองเดียวกัน ทายาทชั้นที่ 7 นี้ ก็จะเป็นผู้รับเครื่องเช่นของทายาทที่ตามมาอีก 6 ลำดับชั้น คือ ลูก หลาน เหลน ลูกของเหลน หลานของเหลน และเหลนของเหลน โดยประการนี้ ทายาทชั้นที่ 7 ดังกล่าว ก็จะเป็นผู้มีความสัมพันธ์ในฐานะญาติสปีดตะกับทายาทที่ตามมาอีก 6 ลำดับชั้นนี้ด้วย

คำอธิบายนี้สรุปจาก Medh.Vol.I.p.508. (อธิบาย Mān.V.60.)

ข้อความที่เป็นภาษาสันสกฤต มีดังนี้

"yebhyaḥ svasya pitā dadyāt tebhyaḥ putra" iti jīvatpūrva-pitrāder vidhānāt ṣaṭ tāvād yogyatayā sapiṇḍā bhavanti. yady api "pitṛbhyo dīyate ātmanā saptama" atah pitāmahaprapitāmahādyāḥ pūrvā-nvayajātās te sapiṇḍā iti vyapadiśyante. pūrve ṣaṭ sapiṇḍāḥ. apare putrādayaḥ ṣaḍ eva. yata ekasyāḥ piṇḍadānakriyāyāḥ sahabhāvāt sapiṇḍā-dyupadeśo labhyate, putrāder api sahabhāvaḥ pāutrādinā kriyamāṇo'yam, tena yebhyo dīyate yāis ca saha sampradānavān bhaviṣyati sarve te sapiṇḍā vyapadiśyante.

ต้องมิมลทิน 10 วัน ถ้าอยู่ในวรรณะกษัตริย์มิมลทิน 12 วัน วรรณะไวศยะ 15 วัน วรรณะศูทร 1 เดือน²¹ ภายในช่วงเวลาที่มีมลทินนี้ ญาคิสปีดพะต้องงดเว้นการประกอบอาชีพ และพิธีกรรมทางศาสนา กุลลกะได้ให้คำอธิบายในเรื่องนี้ไว้ว่า

พราหมณ์[ที่มีมลทิน]พึงงดเว้นกิจกรรมทั้งหลายมี การประกอบอาชีพ และการสาธยายพระเวทเป็นต้น เขาย่อมเป็นผู้บริสุทธ์เมื่อล่วง 10 วันไปแล้ว กษัตริย์ย่อมเป็นผู้บริสุทธ์เมื่อล่วง 12 วันไปแล้ว ไวศยะเมื่อล่วง 15 วัน และศูทรเมื่อล่วง 1 เดือนไปแล้ว²²

กฎเกณฑ์ที่กล่าวมานี้เป็นกฎทั่ว ๆ ไปที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับต่าง ๆ เราจะเห็นว่าการเกิดและการตายนี้ เป็นเหตุการณ์ที่ก่อมลทินให้กับเครื่องญาติ ผู้ที่มีมลทินอันเนื่องมาจากเหตุการณ์นี้ ต้องขจัดมลทินให้หมดไปด้วยวิธีการที่ระบุไว้ เมื่อผ่านพ้นช่วงเวลาที่มีมลทินนี้ไปแล้ว ผู้นั้นจึงจะเป็นผู้บริสุทธ์ ความบริสุทธ์ในที่นี้จึงสืบเนื่องมาจากความเชื่อดังกล่าว

²¹ Mān.V.83.

śudhyed vipro daśāhena dvādaśāhena bhūmipah /
vāiśyah pañcadaśāhena śūdro māsenā śudhyati //

Viṣṇu.XXII.1-4.

1. brāhmaṇasya sapiṇḍānām jananamaraṇayor daśāham aśāucam.
2. dvādaśāham rājanyasya.
3. pañcadaśāham vāiśyasya.
4. māsam śūdrasya.

ดูเพิ่มเติม Bāudh.I.5.11.1; Vas.IV.16; Yājñī.III.22.

ดูเปรียบเทียบ Vas.IV.27-30; Gāut.XIV.2-5.

²² Kull.p.194. (อธิบาย Mān.V.83.)

vṛttasvādhyāyādirahitabrāhmaṇo daśāhena śuddho bhavati.
kṣatriyo dvādaśāhena. vāiśyah pañcadaśāhena. śūdro māsenā.

ดูเพิ่มเติมใน Medh.Vol.I.p.507 (อธิบาย Mān.V.59.)

ข) ความบริสุทธิ์ภายหลังการกำจัดมลทินที่เนื่องมาจากการสัมผัสและการเห็น

ความบริสุทธิ์ในที่นี้เป็นผลมาจากความเชื่อที่ว่า เมื่อบุคคลได้สัมผัสหรือได้เห็นสิ่งที่ เป็นมลทิน ผู้นั้นก็จะมีมลทินไปด้วย ผู้ที่มีมลทินนี้ต้องขจัดมลทินให้หมดไป ตามวิธีการที่ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ได้ระบุไว้ มานวธรรมศาสตร์ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า "เมื่อบุคคลได้สัมผัสคนจัณฑาล หญิงมีระดู คนที่ตกไปจากวรรณะ หญิงที่เพิ่งคลอดบุตร ศพ และผู้ที่สัมผัสสิ่ง 5 อย่างข้างต้นนั้น เขาย่อมบริสุทธิ์ด้วยการสรงนํ้า"²³ วสิษฐธรรมสูตรกล่าวถึงเรื่องเดียวกันไว้ว่า "เมื่อได้สัมผัส เสาบูชายัญ จิตกาธาน ป่าช้า หญิงมีระดู หญิงที่เพิ่งคลอดบุตร และผู้ที่มีมลทิน บุคคลพึงสรงนํ้าด้วยการลงแช่นํ้าให้มิดศีรษะ"²⁴

รายละเอียดและข้อบัญญัติเกี่ยวกับการสัมผัสสิ่งที่เป็นมลทินนี้ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ทั้งหลายได้ให้รายละเอียดไว้แตกต่างกันบ้าง²⁵ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเรื่องเหล่านี้ในบทต่อไป

²³Mān.V.85.

divākīrtim udakyāṃ ca patitaṃ sūtikāṃ tathā /
śavaṃ tatsprṣṭinaṃ cāiva sprṣṭvā snānena śudhyati //

²⁴Vas.IV.38

yūpacitiśmaśānarajasvalāsūtikāśucīṃś ca sprṣṭvā saśirasko'
bhyupeyād apa ity apa iti.

²⁵ผู้ที่ต้องการดูเปรียบเทียบ กับ Mān.V.85. และ Vas.IV.38. ที่ยกมาข้างต้นนี้ พึงดูได้ใน Gāut.XIV.30; Bāudh.I.5.9.5, I.5.11.36; Viṣṇ.XXII.70-71; Yājñ.III.30.

ในกรณีที่เห็นสิ่งที่เป็นมลทิน คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ให้ข้อบัญญัติไว้ว่า
 "ในกรณีที่เห็นสิ่งที่เป็นมลทิน บุคคลพึงจับน้ำ แล้วส้ารวมตนสาธยายเสารมนตร์ตามความอุทสาหะ
 หนึ่ง พึงสาธยายปาวมานีมันตร์ตามความสามารถด้วย"²⁶ เมธาติถิ ให้คำอธิบายข้อความ
 นี้ว่า

"สิ่งที่เป็นมลทิน" คือ สิ่งทีกล่าวแล้วข้างต้น[ใน mān.v.85²⁷.]นั่นเอง เสารมนตร์
 คือ มนตร์ที่สรรเสริญสุรยเทพซึ่งขึ้นต้นว่า "ud u tyam jātavedasam"²⁸ ปาวมานี-
 มนตร์ คือ มนตร์ที่ปรากฏอยู่ในมณฑลที่ 9 ของคัมภีร์ฤคเวท ซึ่งมี 10 มณฑล มีคำขึ้นต้นว่า
 "svādiṣṭhayā"²⁹ หนึ่ง คำว่า "ตามความอุทสาหะ" และ "ตามความสามารถ" [สอง-

²⁶ Mān.v.86.

ācamya prayato nityam jāped aśucidarśane /
 sāurān mantrān yathotsāham pāvamānīś ca śaktitaḥ //

²⁷ คูเชิงอรธที่ 23.

²⁸ ข้อความภาษาสันสกฤตนี้คือ บาทแรกของ RV. I.50.1. ใน RV. I.50. นี้
 ประกอบด้วยมนตร์ทั้งสิ้น 13 มนตร์ Medh.Vol.I.p.523. (อธิบาย Mān.v.86.)
 กล่าวว่า เนื่องจาก Mān.v.86. ให้รูป sāurān mantrān เป็นรูปพหูพจน์ ดังนั้นจำนวนมนตร์
 ที่ใช้สาธยายเพื่อการนี้จะต้องไม่ต่ำกว่า 3 มนตร์

²⁹ ข้อความภาษาสันสกฤตนี้คือ คำในบาทแรกของ RV. IX.1.1. เนื่องจากฤคเวท
 มณฑลที่ 9 นี้ เป็นบทสวดเพื่อใช้ชำระล้างความผิด บทสวดเหล่านี้จึงมีชื่อว่า pāvamānī,
 pāvamānāḥ, pāvamānyah หรือ pāvamānyāḥ* ซึ่งอาจแปลว่า "บทสวดชำระล้างความผิด"
 Medh.Vol.I.p.523. (อธิบาย Mān.v.86.) กล่าวว่า เนื่องจาก Mān.v.86. ให้รูป
 pāvamānīś เป็นรูปพหูพจน์ ดังนั้นจำนวนมนตร์ที่ใช้สาธยายเพื่อการนี้จะต้องไม่ต่ำกว่า 3 มนตร์
 เช่นเดียวกับเสารมนตร์

* Maurice Bloomfield, A Vedic Concordance. Harvard Oriental
 Series, No. 10. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1964), p. 1054.

คำนี้มีความหมายเป็นอย่างเดียวกันนั่นเอง ที่กล่าวเป็น 2 คำ ก็เพราะข้อบังคับทางฉันทลักษณ์³⁰

ดังที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าผู้ที่มีมลทินอันเนื่องมาจากการสัมผัสและการเห็นทั้งสองกรณี จะต้องกำจัดมลทินที่เกิดขึ้นนั้นให้หมดไป เมื่อเขาได้กำจัดมลทินนั้นให้หมดไปแล้ว เขาจึงจะเป็นผู้บริสุทธิ์ และเนื่องจากสิ่งที่เปื้อนมลทินในกรณีที่เป็นการสัมผัส มีลักษณะเป็นความเชื่อมากกว่าที่จะเป็นสิ่งที่ปรากฏทางกายภาพ ความบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ จึงเป็นความเชื่อที่สืบเนื่องมาจากเรื่องนั้นด้วย ส่วนความบริสุทธิ์ที่เนื่องมาจากการเห็นนั้น ย่อมเป็นผลมาจากความเชื่อโดยแท้ ทั้งนี้เพราะลักษณะการเห็นก็คือ การชำระล้างมลทินนั้นก็คือ เป็นเรื่องความเชื่อที่สังคมสร้างขึ้นทั้งสิ้น

ค) ความบริสุทธิ์ภายหลังการกำจัดมลทินที่เนื่องมาจากการบริโภคอาหารต้องห้าม

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ให้ข้อบัญญัติห้ามการบริโภคอาหารหลายชนิดด้วยกัน ผู้บริโภคอาหารต้องห้ามเหล่านี้แล้ว ผู้นั้นก็จะเป็นผู้ที่มีมลทิน คัมภีร์อัสตัมพียธรรมสูตร ได้กล่าวและให้รายละเอียดในเรื่องนี้ไว้ว่า "การบริโภคเนื้อสัตว์ต้องห้ามเหล่านี้ คือ เนื้อสุนัข เนื้อมนุษย์ เนื้อไก่บ้าน เนื้อสุกรบ้าน และเนื้อของสัตว์ที่กินสัตว์เป็นอาหาร เป็นความผิดที่ก่อให้เกิดมลทิน"³¹ นอกจากรายชื่ออาหารต้องห้ามในข้อความนี้แล้ว อัสตัมพียธรรมสูตร ยังได้กล่าวถึงอาหารต้องห้ามไว้ในที่อื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากด้วยกัน เช่น

³⁰ Medh.Vol.I.p.523. (อธิบาย Mān.V.86.)

aśucayaḥ ... pūrvoktā eva. sūryadāivatyā mantrāḥ sāurāḥ
 "ud u tyam jātavedasam" ity ādayaḥ. pāvamānyaḥ dāśatayīṣu navame
 maṇḍale' dhītāḥ "svādiṣṭhaye"ty ādyāḥ. yathotsāhaṃ śaktita iti ca eka
 evārthaḥ. vṛttavaśāc chabdadvayaṃ paṭhitam.

³¹- Ap.I.7.21.12,14-15.

12. athāśucikarāṇi.

14. pratiṣiddhānām māṁsa-bhakṣaṇam.

15. śuno manuṣyasya ca kukkuṭa-sūkarāṇām grāmāṇām kravyā-dasām.

ไม่พึงบริโภคเนื้อสัตว์ที่ถูกฆ่าและโดยคาบที่ใช้ฆ่าฟัน ไม่พึงบริโภค[อาหาร]ในตระกูลที่
คนตายยังไม่ครบ 10 วัน เช่นเดียวกับ[อาหาร]ในบ้านที่หญิงแรกคลอดยังพักผ่อนอยู่ [อาหาร]
ในบ้านที่มีศพอยู่ภายใน [อาหาร]ที่ถูกสุนัขและคนอบปาตระมอง [อาหาร]ที่นางทาสีนำมาให้
ในเวลากลางวัน หรือในขณะบริโภค³²

ไม่พึงบริโภคนมแกะ นมอูฐ นมสัตว์ป่า นมของสัตว์ที่กำลังมีท้อง นมของสัตว์ที่มีลูกแฝด นม
วัวที่คลอดกลยังไม่ครบ 10 วัน ไม่พึงบริโภคเนื้อของสัตว์ที่มีกับเดี้ยว เนื้อของอูฐ เนื้อของ
โคลาน เนื้อของหมูบ้าน เนื้อของกวางศรกะ เนื้อวัว ในบรรดาสัตว์ที่ใช้เท้าเคี้ยวเนื้อไม่พึง
บริโภคไก่ ไม่พึงบริโภคนกที่กินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร³³

ผู้บริโภคอาหารเหล่านี้ คัมภีร์อภิสัตัมพียธรรมสูตร ถือว่าเป็นผู้มีมลทิน
เขาจะต้องกำจัดมลทินที่มีอยู่นี้ให้หมดไป วิธีการที่คัมภีร์อภิสัตัมพียธรรมสูตรให้ไว้ มีดังนี้

³² Ap. I. 5. 16. 16, 18-20, 30, 32-33.

16. hiṁsārthenāsinā māṁsaṃ chinnaṃ abhojyam.
18. yasya kule mriyeta na tatrānirdaśe bhoktavyam.
19. tathānutthitāyāṁ sūtikāyām.
20. antaḥśave ca.
30. śunā vāpapātreṇa vā dṛṣṭam.
32. dāsyā vā naktam āhṛtam.
33. bhujjānaṃ vā.

³³ Ap. I. 5. 17. 22-24. 29, 32, 34.

22. tathāilakaṃ payaḥ.
23. uṣṭriḥṣīramṛgīḥṣīrasaṃdhinīḥṣīrayamasūḥṣīraṇīti.
24. dhenōś cānirdaśāyāḥ.
29. ekakhuroṣṭragavayagrāmasūkarasārabhagavām.
32. kukkuṭo vikirāṇām.
34. kravyādaḥ.

ผู้บริโภครอาหารต้องห้าม ฟังอศอาหารจนกระทั่งล่ำไส้ว่าง นั้นก็คือเมื่อล่วง 7 ราตรีไปแล้ว หรือฟังสนานภายในตอนสนธยาทั้งสอง [คือในตอนรุ่งเช้า และในตอนพลบค่ำ] ในฤคหาวและในฤคน้ำค้างมาก [คือในเดือน 3 และเดือน 4] หรือว่า ฟังประพตฤคฤคพรต ตลอด 12 ราตรี กฎเกณฑ์ของการประพตฤคฤคพรตทั้ง 12 ราตรี มีดังนี้ 3 วันแรกไม่ฟังบริโภคอาหารในตอนกลางคืน 3 วันต่อมาไม่ฟังบริโภคอาหารในตอนกลางวัน 3 วัน[ที่ 3] ฟังคำรังชีวิตโดยการบริโภคเฉพาะอาหารที่มีคนให้โดยที่ตนเองมิได้เอ่ยปากขอ และใน 3 วัน[สุดท้าย] ไม่ฟังบริโภคอาหารใด ๆ ทั้งสิ้น³⁴

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับอื่น ๆ ก็ให้ข้อกำหนดในเรื่องนี้ไว้ในทำนองเดียวกันนี้ คือจะให้รายชื่ออาหารต้องห้ามเป็นจำนวนมากมาย แต่ฉบับจะมีรายละเอียดและจำนวนไม่เท่ากัน และจะให้ข้อบัญญัติสำหรับผู้บริโภคอาหารต้องห้ามเหล่านี้ไว้ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ถือว่าผู้บริโภครอาหารต้องห้ามนี้ เป็นผู้ที่มิมลทิน เขาจะต้องชำระมลทินที่มีอยู่ให้หมดไปตามวิธีที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์ได้ให้ไว้ ผู้ที่กำจัดมลทินนั้นจนหมดไปแล้วก็จะเป็นผู้บริสุทธิ์ ความบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า การบริโภคอาหารบางชนิดเป็นมลทิน และมลทินนั้นสามารถกำจัดให้หมดไปได้

3. ความบริสุทธิ์อันเป็นเงื่อนไขทางศีลธรรมที่ต้องการให้คนประพตฤคฤค

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ได้ยกเอาความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้ เป็นความดีทางศีลธรรม มีจุดมุ่งหมายให้คนประพตฤคฤคปฏิบัติตนตามแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อความสงบสุขและเป็นระเบียบเรียบร้อย

³⁴-Ap.I.9.27.3-7.

3. abhojyam bhuktvā nāispurīṣyam.

4. tat saptarātrenāvāpyate.

5. hemanta-śīśirayor vobhayoḥ samdhyor udakam upasṛṣet.

6. ṛcchra-dvādaśarātram vā caret.

7. tryaham anaktāśy, adivāsī tatas tryaham, tryaham ayācitra-vratas, tryaham nāśnāti kiṃcaneti ṛcchra-dvādaśarātrasya vidhiḥ.

ของสังคม เช่น กล่าวถึงความบริสุทธิ์ของผู้ปกครองประเทศ คือพระราชาวา "พระราชาย่อม
บริสุทธิ์ด้วยการช่มคนชั่ว และยกย่องคนดีเสมอ"³⁵ คัมภีร์เคาตมธรรมสูตรกล่าวถึงลักษณะของ
พระราชาในอุดมคติว่า "พระราชาพึงเป็นผู้บริสุทธิ์ ควบคุมอินทรีย์ไว้ได้ มีมิตรสหายที่มีความ
สามารถและฉลาดในการดำเนินนโยบาย"³⁶ มัสกริน (Maskarin)³⁷ อธิบายคำว่าเป็นผู้-
บริสุทธิ์ในที่นี้ไว้ว่า หมายถึงพระราชาที่ไม่ละโมภ³⁸ มานวธรรมศาสตร์กล่าวถึงพระราชาที่ไม่
ประพฤติตามข้อความข้างต้นไว้ว่า

³⁵Mān.VIII.311.

nigraheṇa hi pāpānāṃ sādḥūnāṃ saṃgrāheṇa ca /
... pūyante satataṃ nṛpāḥ //

³⁶Gāut.XI.4.

śucir jitendriyo guṇavatsahāyopāyasampannaḥ.

³⁷ผู้เขียนภาษาขะคัมภีร์เคาตมธรรมสูตร มีอายุอยู่ในราวปี ค.ศ.900-1100

ดู P. V. Kane, History of Dharmaśāstra, Vol. I. pt. I.
pp. 36-37.

³⁸Mask.p.177. (อธิบาย Gāut.XI.4.)

"śucir" alubdhaḥ.

นักปราชญ์ทั้งหลาย กล่าวถึงพระราชชาที่ไม่คุ้มครองประชาราษฎร์ แต่เก็บภาษีอากรหนึ่งใน
 ทกของผลิตผลนั้นว่า เป็นผู้รับมลทินทั้งหมดของประชาราษฎร์ทั้งปวง... พระราชาผู้เป็นคนดี
 ไม่พึงยึดทรัพย์สินของผู้ที่ทำความผิดประเภทมหাপาตกะ³⁹ เพราะว่าหากพระองค์ยึดทรัพย์สิน
 นั้นเพราะความโลภ พระองค์ย่อมแตกเปื้อนด้วยบาปนั้น⁴⁰

นอกจากนี้ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ยังได้กล่าวถึงความบริสุทธิ์ของพยานด้วยว่า "พยาน
 ย่อมบริสุทธิ์ด้วยการกล่าวความสัตย์ ธรรมย่อมเจริญด้วยความสัตย์ เพราะฉะนั้น พยานในวาระ
 ทั้งปวงพึงกล่าวความสัตย์"⁴¹ วัฒนธรรมสูตรกล่าวไว้ในลักษณะเดียวกันนี้ และได้สรรเสริญความ-
 สัตย์ไว้ว่า

³⁹ Mān.XI.55.อธิบายความผิดประเภทมหাপาตกะ (ความผิดอย่างรุนแรงที่ทำให้
 ผู้กระทำได้ไปจากวาระ)นี้ว่า คือ การฆ่าพราหมณ์ การดื่มสุรา การขโมย การเป็นชู้กับภรรยา
 ครุ และการคบหากับผู้กระทำความผิด 4 อย่างข้างต้น

brahmhatyā surāpānam steyam gurvaṅganāgamah /
 mahānti pātakāny āhuḥ saṃyogaś cāiva tāiḥ saha //

ดูเพิ่มเติม Mān.XI.56-59.

⁴⁰ Mān.VIII.308; IX.243.

308. arakṣitāraṃ rājānaṃ baliṣad̥bhāgahāriṇam /
 tam āhuḥ sarvalokasya samagramalahārakam //

243. nādadīta nṛpaḥ sādur mahāpātakino dhanam /
 ādadānas tu tal lobhāt tena pāpena lipyate //

⁴¹ Mān.VIII.83.

satyena pūyate sākṣī dharmah satyena vardhate /
 tasmāt satyaṃ hi vaktavyam sarvavarṇeṣu sākṣibhiḥ //

พยานย่อมบริสุทธิ์ด้วยการกล่าวความสัตย์... โลก[อันทุกข์ทรมาณ]ของผู้ที่ทำบาปประเภท มหาปาทกะ⁴² และอุปปาทกะ⁴³ ย่อมเป็นของพยานที่กล่าวความเท็จ อนึ่ง ความเสื่อมสูญ ของผลบุญที่กระทำไว้แล้วตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ย่อมมีแก่พยานที่กล่าวความเท็จนั้น ความ สัตย์ย่อมยังคงอหิตย์ให้ส่องสว่าง ความสัตย์ย่อมยังคงจันทร์ให้ฉายแสง ความสัตย์ย่อม ยังคงลมให้พัดไป ความสัตย์ย่อมยังคงแผ่นดินให้ทรงสัตว์โลกไว้ ความสัตย์ย่อมยังคงน้ำให้ไหล ความสัตย์ย่อมยังคงไฟให้ลุกไหม้ ความสัตย์ย่อมยังคงฟ้าให้ปรากฏ ความสัตย์ย่อมยังคงเทพเจ้าให้ มีชนได้⁴⁴

⁴²Viṣṇ.XXXV.1-2. อธิบายความผิดประเภทมหาปาทกะนี้เช่นเดียวกับ mān.XI.55. (ดูเชิงอรรถที่ 39, หน้า 43) แต่ขยายความการขโมยว่าเป็น การขโมยทองของพราหมณ์

1. brahmahatyā surāpānaṃ brāhmaṇasuvarṇaharaṇaṃ gurudāra-
gamanam iti mahāpātakāni.

2. tatsamyogaś ca.

ดูเพิ่มเติม Viṣṇ.XXXV.3-5.

⁴³Viṣṇ.XXXVII.1-32. ให้รายการการกระทำผิดประเภทอุปปาทกะ (ความผิดชั้น รองที่ทำให้ผู้กระทำตกจากวรรณะ)นี้ไว้เป็นจำนวนมากด้วยกัน เช่น การตีเคียนพระเวท (4. vedanindlā). การทอดทิ้งพระเวทที่ได้ศึกษาไว้แล้ว (5. adhītasya ca tyāgaḥ) การ ทอดทิ้งไฟบูชา มารดา บิดา บุตรชาย และภรรยา (6. agnimātrpitṛsutadārāṇāṅi ca) การเป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น (9. paradārābhigamanam) เป็นต้น

ผู้สนใจพึงดูรายละเอียดได้จากที่มาที่ให้ไว้ข้างต้น

⁴⁴Viṣṇ.VIII.12,23-32.

12. sākṣiṇāś ca satyena pūyante.

23. ye mahāpātakino lokā ye copapātakinas, te kūṭasākṣiṇām
api.

24. janana-maraṇāntare kṛtāhaniś ca.

25. satyenādityas tapati.

26. satyena bhāti candramāḥ.

เท่าที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าความบริสุทธิ์ในลักษณะที่ 3 นี้ เป็นคุณค่าทางศีลธรรมอย่างหนึ่ง ที่ต้องการให้คนประพฤติตามแนวทางที่ต้องการ ซึ่งเมื่อเขาได้ประพฤติตามนี้แล้ว เขาก็จะเป็นผู้บริสุทธิ์ควรแก่การสรรเสริญ ความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้ อาจแทนด้วยคำว่าความดีได้

4. ความบริสุทธิ์อันเป็นเงื่อนไขให้ประโยชน์แก่มนุษย์

ความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ได้แสดงไว้ เพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์โดยเฉพาะ สิ่งใดก็ตามที่อยู่ในเงื่อนไขหรืออยู่ในสภาพที่จะเป็นประโยชน์แก่มนุษย์ได้ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ก็บัญญัติว่า สิ่งนั้นเป็นสิ่งบริสุทธิ์ มนุษย์สามารถนำสิ่งนั้นมาบริโภค หรือใช้ประโยชน์ได้โดยไม่มีควมผิดทางศาสนา เช่นกล่าวไว้ว่า

ปากของสตรีทั้งหลายย่อมบริสุทธิ์เสมอ นกย่อมบริสุทธิ์ในเวลาที่ทำให้ผลไม้ร่วง ลูกโคย่อมบริสุทธิ์ในเวลาที่ทำให้น้ำนมของแม่โคไหล สุนัขย่อมบริสุทธิ์ในเวลาจับกวาง⁴⁵

⁴⁴(ต่อ)

27. satyena vāti pavanaḥ.

28. satyena bhūr dhārayati.

29. satyenāpas tiṣṭhanti.

30. satyenāgnis tiṣṭhati.

31. khañ ca satyena.

32. satyena devāḥ.

⁴⁵Mān.V.130. ตรงกันทุกประการกับ Viṣṇu.XXIII.46.

nityam āsyaṃ śuci strīṅāṃ śakuniḥ phalapātane /

prasrave ca śucir vatsaḥ śvā mṛgagrahaṇe śuciḥ //

Bāudh.I.5.9.2.

vatsaḥ prasnavane medhyaḥ śakuniḥ phalaśātane /

striyaś ca ratisaṃsarge śvā mṛgagrahaṇe śuciḥ //

ข้อความนี้ เมธาติได้ขยายความในเรื่องความบริสุทธิ์ของปากของสตรีไว้ว่า

ปากของสตรีที่ปวงย่อมบริสุทธิ์ในยามจุมพิตเป็นต้น คัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับอื่น⁴⁶ กล่าวไว้ชัดเจนว่า "สตรีทั้งหลายย่อมบริสุทธิ์ในยามที่มีสัมพันธทางเพศ" คำว่าสตรีในที่นี้ใช้ในความหมายว่า สตรีที่ชายสามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศได้เท่านั้น มิได้หมายถึง แม่ พี่สาว น้องสาว เป็นต้น⁴⁷

ข้อความนี้ทำให้เข้าใจชัดเจนขึ้นว่าปากของสตรี หรือตัวของสตรีนั้นบริสุทธิ์เสมอสำหรับการที่ชายจะมีสัมพันธทางเพศด้วย ในข้อนี้จะเห็นว่าคัมภีร์ธรรมศาสตร์บัญญัติไว้ เพื่อผลประโยชน์ของผู้ชายโดยเฉพาะ

⁴⁵(ต่อ) Vas.XXVIII.8.

vatsaḥ prasravane medhyaḥ śakuniḥ phalapātane /
striyaś ca ratisamsarge śvā mṛgagrahaṇe śuciḥ //

Śaṅkh.XVI.16.

nārīṇāṅī cāiva vatsānām śakunīnām śunām mukham /
rātrāu prasarane vṛkṣe mṛgayāyām sadā śuci //

⁴⁶ คุณลักษณะการใช้คำที่ต่างกันของคัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับต่าง ๆ ได้ในเชิงอรรรถที่ 45, หน้า 45 และหน้า 46 นี้

⁴⁷ Medh.Vol.I.p.549. (อธิบาย Mān.V.130.)

sarvastrīṇām āsyaḥ śuci paricumbanādāu. "striyaś ca ratisamsarga" iti smṛtyantaram. ratisambandhinīṣv eva na mātr̥bhaginyādīṣu.

ในกรณีของนก ข้อความที่ว่า "นกยอมบริสุทธ์ในเวลาที่ทำให้ผลไม้ร่วง" นั้น หมายถึง การที่นกจิกผลไม้บนต้นจนร่วง⁴⁸ และมนุษย์ได้รับประโยชน์นั้น คือได้ใช้ผลไม้ที่บริสุทธ์

ในกรณีของลูกโค เมธาติอธิบายข้อความที่ว่า "ลูกโคยอมบริสุทธ์ในเวลาที่ทำให้หน้ามของแม่โคไหล" ว่า "ในขณะที่แม่โคถูกรีดนมอยู่ ลูกโคถูกจับไปใกล้ที่เต้านมเพื่อทำให้หน้ามไหล"⁴⁹ ข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงวิธีการรีดนมโคของชาวอินเดียโบราณ ที่ต้องใช้ลูกโคมาช่วยคนรีดนม ในกรณีนี้ ลูกโคเป็นประโยชน์แก่การรีดนม ดังนั้น ลูกโคจึงถูกถือว่าเป็นบริสุทธ์

กรณีของสุนัข ข้อความที่ว่า "สุนัขยอมบริสุทธ์ในเวลาจับกวาง" นั้น เมธาติ... กล่าวไว้ว่า "[ตามปกติ] สุนัขเป็นสัตว์ที่ไม่บริสุทธ์ แต่ในกรณีที่ใช้เป็นสุนัขล่าสัตว์เป็นต้น สุนัขยอมจับกวางได้ในเวลาใด ในเวลานั้น มันยอมบริสุทธ์"⁵⁰ ข้อความดังกล่าวนี้ มีผลสืบเนื่องต่อไปในข้อความที่ว่า

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน.

pātanagrahaṇād vṛkṣasthasya phalasyāyaṃ vidhiḥ.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน.

prasrave duhyamānāyā gor vatsaḥ payaḥprakṣaraṇārthaṃ staneṣu samśliṣyate.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน.

na tu śvā śuciḥ. mṛgaṃ tu yadākhetākādāu grhṇāti hantum, tadā śuciḥ.

พระมณูกล่าวว่า เนื้อของสัตว์ที่ถูกฆ่าโดยสุนัข เนื้อของสัตว์ที่ถูกฆ่าโดยสัตว์กินเนื้ออื่น ๆ และเนื้อของสัตว์ที่ถูกฆ่าโดยคนทัสย⁵¹ และคนจัดทาล⁵² เป็นต้น เป็นเนื้อสัตว์ที่บริสุทธิ⁵³

นั่นก็คือว่า สุนัขเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ในเรื่องการจับสัตว์มาเป็นอาหารให้มนุษย์บริโภค ดังนั้น ในเงื่อนไขที่สุนัขจึงได้รับการพิจารณาว่าบริสุทธิ เนื้อของสัตว์ที่ถูกสุนัขฆ่าตายก็ไม่ถือว่ามึมลทิน มนุษย์สามารถนำเนื้อสัตว์เหล่านั้นมาบริโภคได้เลย ในทำนองเดียวกับเนื้อสัตว์-

⁵¹Medh.Vol.I.p.550. (อธิบาย Mān.V.131.) อธิบายว่า ทัสย คือ คนในวรรณะต่ำที่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการล่าสัตว์ มีพวงนิษาท* และวยาระ** เป็นต้น (dasyavo niṣāda-vyādhādayaḥ prāṇivadhajīvinah)

* คำอธิบายที่เชิงอรธ 123 บทที่ 3 หน้า 111-112.

**vijñ.p.151. (อธิบาย Yājñ.II.87.) อธิบายว่าเป็น พรานล่าเนื้อ (vyādhō mṛgayuḥ)

⁵²Mān.X.12.กล่าวว่าคือ คนในวรรณะผสมที่ต่ำที่สุด มีบิดาเป็นศูทร มารดาเป็นพราหมณ์ (śūdrād ... caṇḍālaś cādhamo nṛṇām / ... viprāsu jāyante varṇasaṃkare //)

⁵³Mān.V.131.

śvabhir hatasya yan māṃsaṃ śuci tan manur abravīt /
kravyādbhiś ca hatasyānyāiś caṇḍālādyāiś ca dasyubhiḥ //

Viṣṇ.XXIII.47.
śvabhir hatasya yan māṃsaṃ śuci tat parikīrtitam /
kravyādbhiś ca hatasyānyāiś caṇḍālādyāiś ca dasyubhiḥ //

Yājñ.I.192^b.

tathā māṃsaṃ śvacāṇḍālakravyādādinipātitam //

ที่ถูกฆ่าโดยคนจัดทาล ถึงแม้ว่าคนจัดทาลจะเป็นที่รังเกียจในคัมภีร์ธรรมศาสตร์⁵⁴ แต่สำหรับเนื้อ-
สัตว์ดังกล่าวแล้ว คัมภีร์ธรรมศาสตร์ก็ไม่ถือว่ามมลทิน

จากตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นว่าความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้ ถูกกำหนดขึ้น
เพื่อผลประโยชน์โดยตรงของมนุษย์ โดยเฉพาะในเรื่องเพศ(ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ชาย) และเรื่อง
การบริโภคโดยคัมภีร์ธรรมศาสตร์พยายามที่จะเพิกเฉยต่อความรังเกียจที่มีในเรื่องอื่น ๆ เสีย

คำนิยามของความบริสุทธิ์

ดังที่ได้กล่าวถึงลักษณะโดยทั่วไปของความบริสุทธิ์ไว้ในหัวข้อที่แล้วนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เรา
อาจนิยามความหมายของความบริสุทธิ์ดังกล่าวนี้ได้เป็น 2 คำนิยาม ดังนี้

1. ความบริสุทธิ์ คือ สภาพที่ปราศจากมลทิน

คำนิยามนี้สรุปจากลักษณะของความบริสุทธิ์ในข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ตามคำนิยามนี้
ความบริสุทธิ์เป็นผลสืบเนื่องมาจากการชำระมลทิน เป็นสภาพภายหลังการกำจัดมลทินให้หมดไป
สภาพดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับแนวความคิดพื้นฐาน 2 แนวความคิดด้วยกันคือ แนวความคิดเรื่องมลทิน
และแนวความคิดเรื่องการชำระมลทิน กล่าวคือคัมภีร์ธรรมศาสตร์ได้กำหนดสิ่งที่เป็นมลทินไว้ สิ่ง
ที่เป็นมลทินนี้อาจเป็นสิ่งสกปรกตามธรรมชาติ หรือเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ คัมภีร์-

⁵⁴ข้อความที่แสดงความรังเกียจคนจัดทาลมีอยู่ทั่วไปในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับต่าง ๆ
เช่น Gāut.XIV.30.กล่าวว่า "ในกรณีที่ได้สัมผัสคนจัดทาล ... บุคคลพึงบริสุทธิ์ได้ด้วยการอาบน้ำ
น้ำพร้อมทั้งเสื้อผ้า" (...caṇḍāla...upasparśane sacelodakopasparśanāc chudhyet)
Bāudh.I.5.11.36^b.กล่าวว่า "เมื่อได้สัมผัสสุนัขและคนจัดทาลแล้ว พึงอาบน้ำ" (sprṣṭvā 68
samācaret snānaṃ śvānaṃ caṇḍālam eva ca //)

ดูเพิ่มเติม Gāut.XV.24; Bāudh.I.5.9.5; Vas.IV.38; Viṣṇu.XXII.70;
Mān.V.85; Āp. อ้างถึงใน Apar.Vol.II.p.1197.

ธรรมศาสตร์รังเกียจสิ่งที่เป็นมลทินเหล่านี้ ไม่ต้องการให้ปรากฏในที่ใด ๆ แต่เมื่อสิ่งเหล่านี้ปรากฏขึ้น ก็ยอมรับสภาพและให้ข้อบัญญัติเพื่อการชำระล้างสิ่งเหล่านี้ให้หมดไป ขบวนการชำระล้างนี้คือขบวนการทำให้บริสุทธิ์ (purification) สภาพที่เกิดขึ้นภายหลังการชำระล้างนี้ เรียกว่า "ความบริสุทธิ์"

2. ความบริสุทธิ์ คือ สภาพที่มนุษย์ได้รับประโยชน์

คำนิยามที่ 2 นี้ได้จากลักษณะของความบริสุทธิ์ในข้อที่ 3 และข้อที่ 4 ตามค่านิยามนี้จะเห็นว่า ความบริสุทธิ์เป็นเงื่อนไขที่สังคมกำหนดขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ สิ่งใดก็ตามที่อยู่ในเงื่อนไข หรืออยู่ในสภาพที่เป็นประโยชน์แก่มนุษย์ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ก็ถือว่าสิ่งนั้นบริสุทธิ์ หรือมีความบริสุทธิ์ ผลประโยชน์ที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ ความสงบเรียบร้อยของสังคม (ในกรณีของพระราชาและพยาน) การที่มนุษย์ได้ใช้สอยหรือได้ใช้บริโภค (เช่น ในกรณีของลูกโคและสุนัข เป็นต้น) ความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้ จึงเป็นคุณค่าที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์กำหนดขึ้น เพื่อตัวของมนุษย์เอง

คำนิยามของความบริสุทธิ์ในข้ออื่น ๆ

เนื่องจากเรื่องความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์เป็นเรื่องใหญ่ และมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวอินเดีย หนังสือที่ว่าด้วยความบริสุทธิ์นี้จึงมีเป็นจำนวนมากด้วยกัน⁵⁵ คำนิยามความบริสุทธิ์ในหนังสือเหล่านั้น มักได้รับการอ้างถึงในที่ต่าง ๆ ซึ่งก็เป็นที่ยอมรับกัน ผู้วิจัยเห็นว่าคำนิยามเหล่านี้มีประโยชน์ต่อความเข้าใจแนวความคิดเรื่องความบริสุทธิ์ ในวิทยานิพนธ์นี้จึงขอนำมากล่าวไว้ในงานวิจัยนี้เพื่อการเปรียบเทียบ ดังนี้

⁵⁵ ุรายชื่อหนังสือเหล่านี้ได้ใน P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. I. pt. II. pp. 989-1158.

คัมภีร์สมฤตติจันทรिका (Smṛticandrikā) ซึ่งเขียนโดยเทวณภักภูกะ (Devanṇa-bhaṭṭa) คัมภีร์นี้เป็นนิพนธ์ที่มีชื่อเสียงเล่มหนึ่งที่ว่าด้วยธรรมศาสตร์ มีอายุอยู่ในราวปี ค.ศ. 1150-1225⁵⁶ ให้คำนิยามความบริสุทธิ์ไว้ว่า "ความบริสุทธิ์ คือ สภาวะอันเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ... สภาวะอันเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ก็คือ สภาวะอันเหมาะสมแก่การประพฤติธรรมทั้งหลาย มีการให้ทาน เป็นต้น"⁵⁷

คัมภีร์ศุทธิวิเวกะ (Śuddhiviveka) เขียนโดยรุทรธระ (Rudradhara) นักเขียนนิพนธ์ที่มีชื่อเสียงในระหว่างปี ค.ศ. 1425-1460⁵⁸ ได้ให้คำนิยามในลักษณะที่คล้ายคลึงกับคัมภีร์สมฤตติจันทรिकाว่า "ความบริสุทธิ์ คือ คุณสมบัติพิเศษซึ่งยังความสามารถในการปฏิบัติธรรมทั้งหมดให้เกิดขึ้น"⁵⁹

⁵⁶P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. I. pt. II. pp. 737,XXXIV.

⁵⁷śuddhir dharmayogyatvam eva ... dharmayogyatvaṃ dānādidharmā-nuṣṭhānārhatvam.

อ้างถึงใน P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. IV. p. 268.

⁵⁸P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. I. p. II. pp. 840-842.

⁵⁹śudhis ... akhiladharmādhikārāpādako dharmaviśeṣaḥ.

อ้างถึงใน P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. IV. p. 269.

ค่านิยมในคัมภีร์ทั้งสองนี้มีลักษณะใกล้เคียงกัน ซึ่งอธิบายได้ว่าความบริสุทธิ์นี้คือสภาพอย่างหนึ่งซึ่งเป็นความพร้อมของบุคคลก่อนการปฏิบัติธรรม การปฏิบัติธรรมในที่นี้คือ การปฏิบัติหน้าที่ของตนตามวาระ ตามอาศรม และตามบทบาทซึ่งแต่ละคนมีอยู่ หน้าที่เหล่านี้ถูกกำหนดไว้แล้วในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ เรียกว่า สวรรรม (ธรรมหรือหน้าที่ที่แต่ละคนจะต้องปฏิบัติ) เช่น การสวดมนต์ การบูชาไฟศักดิ์สิทธิ์ การประกอบยัญพิธี และการให้ทาน เป็นต้น

ความบริสุทธิ์ที่กล่าวถึงนี้ เป็นสภาพที่ต้องมีขึ้นก่อนการปฏิบัติหน้าที่เหล่านั้น เป็นความพร้อมที่ต้องทำให้มีขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายดังกล่าว กล่าวอีกอย่างหนึ่ง ธรรมะหรือหน้าที่เหล่านั้นจะปฏิบัติไม่ได้ถ้าขาดความบริสุทธิ์

ค่านิยมในคัมภีร์ทั้งสองนี้ได้รับการยืนยันในคัมภีร์ศุทธิเกามูตี (Śuddhikāumudī) และคัมภีร์ศัพทกัลปหรุมา (Śabdakalpadruma) คัมภีร์ศุทธิเกามูตี เป็นนิพนธ์ที่ว่าด้วยความบริสุทธิ์โดยเฉพาะ เขียนโดยโกวินท้านันตะ (Govīndānanda) ในราวปี ค.ศ. 1500-1540⁶⁰ เขาได้ให้นิยามความบริสุทธิ์ไว้ว่า "ความบริสุทธิ์ คือ สภาพอันเหมาะสมแก่การประกอบพิธีกรรม ซึ่งกำหนดไว้ในคัมภีร์พระเวท"⁶¹

คัมภีร์ศัพทกัลปหรุมา เป็นพจนานุกรมภาษาสันสกฤตที่ให้ความหมายและคำอธิบายต่าง ๆ เป็นภาษาสันสกฤต จัดทำขึ้นโดยราชาทานตเววะ (Rādhākāntadeva, ค.ศ. 1822-1858)⁶²

⁶⁰ P. V. Kane, History of Dharmaśāstra, Vol. I. pt. II. pp. 882-889.

⁶¹ vedabodhitakarmārhatā śuddhiḥ.

อ้างถึงใน P. V. Kane, History of Dharmaśāstra, Vol. IV. p. 267.

⁶² M. Winternitz, History of Indian Literature, Vol. III. pt. II. trans. Subhadra Jhā. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1967), p. 461.

เขาได้ให้คำนิยามความบริสุทธิ์ไว้ในพจนานุกรมของเขาว่า "ความบริสุทธิ์ คือ การชำระล้างอย่างหนึ่ง ซึ่งยังสภาพอันเหมาะสมแก่การประกอบพิธีกรรมอันกำหนดไว้ในคัมภีร์พระเวทให้เกิดขึ้น"⁶³

คำนิยามจากสองคัมภีร์หลังนี้ สอดคล้องกับคำนิยามในคัมภีร์สมฤตจินทริกา และศุทธิเกามุที ลักษณะที่เด่นชัดก็คือว่า มีการเน้นลงไปเลยว่า ความบริสุทธิ์นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการประกอบพิธีกรรมตามที่กำหนดไว้ในคัมภีร์พระเวท⁶⁴

ดังที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าคำนิยามทั้ง 4 นี้ บรรยายลักษณะของความบริสุทธิ์ในแง่ของความพร้อมในการปฏิบัติธรรม ซึ่งก็คือการประกอบพิธีกรรมตามที่กำหนดในคัมภีร์พระเวทนั่นเอง คำนิยามที่กล่าวมานี้ เป็นคำนิยามที่ให้จุดมุ่งหมายของความบริสุทธิ์มากกว่าที่จะบรรยายสภาพของความบริสุทธิ์ว่าคืออะไร ดังนั้น คำนิยามนี้จึงอาจไม่เป็นที่เข้าใจของคนทั่วไปที่มีได้อยู่ในวัฒนธรรมนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าคำนิยามนี้ยังไม่ตรงจุด เพราะมิได้บอกแก่นหรือสภาพที่แท้จริงของความบริสุทธิ์ว่าคืออะไร ผู้วิจัยจึงได้ให้คำนิยามความบริสุทธิ์ขึ้นใหม่ ดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่แล้ว

⁶³suddhiḥ, vāidikakarmārhatvaprayojakasamṣkāraviśeṣaḥ.

Rādhā Kānta Deva, Śabdakalpadrūma, pt. V. 3d ed. The Chowkhamba Sanskrit Series Work, No, 93. (Varanasi : The Chowkhamba Sanskrit Series Office, 1967), p. 120.

⁶⁴ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 (หน้า 19) แล้วว่า คัมภีร์ธรรมศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคัมภีร์พระเวท ดังนั้น เนื้อหาสาระต่าง ๆ ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์จึงสอดคล้องกับคัมภีร์พระเวท มีหลักฐานกล่าวไว้ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์เองว่า พระเวทเป็นรากฐานของคัมภีร์ธรรมศาสตร์ เช่น Gāut.I.1; Āp.I.1.1.3; Mān.II.6; Yājñ.I.7. เป็นต้น ดังนั้น คำกล่าวนี้จึงไม่ขัดแย้งกับคัมภีร์ธรรมศาสตร์

นอกจากคํานิยามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ทั้ง 4 นี้แล้ว ยังมีการให้ความหมายของความบริสุทธิ์ไว้ในอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งควรกล่าวถึง ดังนี้คือ ในคัมภีร์เอกาทศัตตวะ (Ekādaśītatva) ซึ่งเขียนโดยรฆุนันทะ (Raghunanda) ผู้มีชีวิตรุ่งเรืองอยู่ในระหว่างปี ค.ศ. 1510-1580⁶⁵ ได้เขียนไว้ในคัมภีร์นั้นว่า "ท่านกล่าวว่า การหลีกเลี่ยงอาหารต้องห้าม การสมาคมกับผู้ที่ไม่ปฏิบัติดีเตียน และความมั่นคงในหน้าที่ของตนที่ต้องปฏิบัติ นี้คือ ความบริสุทธิ์"⁶⁶ จะเห็นว่า ในคัมภีร์นี้ ให้ความหมายของความบริสุทธิ์ในลักษณะแจ่มแจ้ง เป็นการปฏิบัติตน 3 ข้อด้วยกัน มิได้บรรยายสภาพหรือภาวะที่เป็นความบริสุทธิ์ เนื้อหาของการปฏิบัติตน 3 ข้อนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อของลักษณะทั่วไปของความบริสุทธิ์

คำที่มีความหมายว่าบริสุทธิ์และการวิเคราะห์รูปศัพท์

คำที่มีความหมายว่าความบริสุทธิ์ ที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ มีที่ใช้และการวิเคราะห์รูปศัพท์ ดังนี้

1. คำว่า "śāuca"

คำนี้ปรากฏอยู่ทั่วไปในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับต่าง ๆ⁶⁷ เช่น ในตัวอย่างประโยคดังต่อไปนี้

⁶⁵P. V. Kane, History of Dharmaśāstra, Vol. I. pt. II. pp. 1005, 897.

⁶⁶Ekādaśītatva.
abhakṣyaparihāras tu saṃsargaś cāpy aninditāih /
svadharme ca vyavasthānaṃ śāucam etat prakīrtitam //

อ้างถึงใน Rādha Kānta Deva, Śabdakalpadruma, pt. V. p. 142.

⁶⁷เช่น Gāut.I.35.42; VIII.23; IX.25,71; X.51; XIV.44; Āp.II.6. 15.12; Bāudh.I.6.2; Mān.I.113; II.61,240; III.192,235; V.100,110. เป็นต้น

- lepagandhâpakarṣaṇe śāucaṃ amedhyasya.⁶⁸

ความบริสุทธิ์ของสิ่งที่สกปรก ย่อมมีได้เพราะการกำจัดคราบและกลิ่น

- striyo ratnāny atho vidyā dharmah śāucaṃ subhāṣitam /
śilpāni cāpy aduṣṭāni samādeyāni sarvataḥ //⁶⁹

ภรรยา รัตนะ ความรู้ ธรรม ความบริสุทธิ์ สุภาสิต และศิลปะอันไม่มีโทษ-
ทั้งหลาย เป็นสิ่งพึงถือเอาได้จากบุคคลทั้งปวง

ศัพท์ว่า śāuca นี้ประกอบรูปศัพท์จากคุณศัพท์ว่า śuci ซึ่งแปลว่า บริสุทธิ์ ลง a
ปัจจัยในศัพท์⁷⁰ คุณศัพท์ śuci ประกอบรูปศัพท์จาก śuc ธาตุ ซึ่งแปลว่า บริสุทธิ์⁷¹ ลง i
ปัจจัยในนามกิตก์⁷² ศัพท์ว่า śāuca จึงแปลว่า "ความบริสุทธิ์" เป็นนบุงสกุลิงค์

⁶⁸Gāut.I.42.

⁶⁹Mān.II.240.

⁷⁰W. D. Whitney, Sanskrit Grammar, 5th ed. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1973), pp. 457-458. (ข้อ 1208.f).

A. A. Macdonell, A Sanskrit Grammar for Students, 3d ed. (London : Oxford University Press, 1975), p. 163. (ข้อ 182.2).

⁷¹śuc ธาตุ ประกอบปัจจัยประจำหมวดธาตุ 2 หมวด คือ หมวด I และหมวด IV
รูปสำเร็จของธาตุทั้ง 2 หมวดนี้มีความหมายไม่เหมือนกัน ในที่นี้ใช้ความหมายของ śuc ธาตุที่
ประกอบรูปในหมวด IV (ดู MW.p.1081.)

⁷²W. D. Whitney, Sanskrit Grammar, p. 430. (ข้อ 1155.c).

A. A. Macdonell, A Sanskrit Grammar for Students, p. 161.
(ข้อ 182.1)

คำอธิบายข้างต้นนี้เป็นแบบที่นักปราชญ์ชาวตะวันตกนิยมกัน นักไวยากรณ์ชาวอินเดีย ซึ่งเป็นเจ้าของภาษา ได้ให้คำอธิบายในอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งควรกล่าวถึง ดังนี้

ปาณินิ (Pāṇini) นักไวยากรณ์ที่มีชื่อเสียงที่สุดของชาวอินเดีย⁷³ ให้สูตรอธิบายการประกอบรูปศัพท์ไว้ในคัมภีร์อष्टाध्यायी (Aṣṭādhyāyī) ของตนว่า

ig-antāc ca laghupūrvāt (aṅ).⁷⁴

ลง aṅ ปัจจัย [ในอรรถแห่งภาวะและการกระทำ] หลังศัพท์ที่มีสระ i, ī, u, ū หรือ r, ṛ เป็นที่สุด ซึ่งมีสระหน้าเป็นลหุ⁷⁵

สูตรนี้เป็นสูตรอธิบายศัพท์ว่า śāuca กล่าวคือ ลง aṅ ปัจจัย หลังคุณศัพท์ śuci เพราะศัพท์นั้นลงท้ายด้วยสระ i และมีสระ u เป็นลหุอยู่ข้างหน้า รูปสำเร็จจะใช้ในความหมายที่เป็นภาวนาม และอาการนาม รูปวิเคราะห์ มีดังนี้

⁷³มีชีวิตอยู่ในราว 350 ปี ก่อนคริสต์ศักราช

ดู M. Winternitz, History of Indian Literature, Vol. III. pt. II. p. 423.

⁷⁴Aṣṭ.v.1.131.

⁷⁵การแปลและการเติมข้อความว่า "ในอรรถแห่งภาวะ และการกระทำ" นี้ ดำเนินตาม Vṛtti ที่ว่า "ig-antāc ca laghupūrvād aṅ pratyayo bhavati bhāva-karmaṇoḥ."

ดู Śrīśa Chandra Vasu, ed. & tr., The Aṣṭādhyāyī of Pāṇini, Vol. II. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1962), p. 894.

และ Otto Böhtlingk, ed., Pāṇini's acht Bücher Grammatischer Regeln, Band I. (Bonn : H. B. König, 1839), p. 312.

śucer bhāvaḥ karma vā = śāucam⁷⁶

ความเป็นกัฏฐิ อากาการกัฏฐิ แห่งสิ่งทีบริสุทฐิ ชื่อว่า ความบริสุทฐิ

2. คำว่า "śuddhi"

คำนี้ปรากฏทั่วไปเช่นเดียวกับศัพท์ว่า śāuca⁷⁷ มีตัวอย่างการใช้ ดังนี้

- dravyaśuddhiḥ parimārjana-prādaha-takṣaṇa-nirṇejanāni tāijasa-
mārttika-dārava-tāntavānām.⁷⁸

การช้คดู การเผาไฟ การช้คให้เรียบ และการช้กล้าง เป็นความบริสุทฐิของสิ่งของที่ทำด้วย โลหะ ดินเผา ไม้ และเส้นด้าย [ตามลำดับ]

- jñānaṃ tapo'gnir āhāro mṛṇ mano vāry upāñjanam /
vāyuḥ karmārkakālāu ca śuddheḥ kartṛṇi dehinām //⁷⁹

ความรู้ ทบะ ไฟ อาหาร ดิน มนัส น้ำ การฉาบด้วยมูลโค ลม พิธีกรรม ดวงอาทิตย์ เวลา คือ สิ่งกระทำความบริสุทฐิแก่สัตว์ทั้งหลาย

⁷⁶ Śrīśa Chandra Vasu, ed. & tr., The Ashtādhyāyī of Pāṇini,
Vol. II. p. 894.

⁷⁷ เช่น Gāut. I.29; XXIV.4; Bāudh. I.5.8.3,52; II.10.18.3; IV.7.3;
Mān. I.113; V.57,61,67,71,105,110-111,115-117,119,134,136. เป็นต้น

⁷⁸ Gāut. I.29.

⁷⁹ Mān. V.105.

ศัพท์ว่า *śuddhi* นี้ ประกอบรูปศัพท์จาก *śudh* ธาตุ⁸⁰ ซึ่งแปลว่า บริสุทธิ์ ลง *ti* ปัจจัยในนามกิต⁸¹ สำเร็จรูปเป็น *śuddhi* สตรีลิงค์ มีความหมายว่า "ความบริสุทธิ์"

นักไวยากรณ์อินเดียให้คำอธิบายไว้ดังนี้คือ ปาณินิได้เขียนสูตรการประกอบรูปศัพท์ไว้ว่า

*striyām ktin.*⁸²

ลง *ktin* ปัจจัย ในอรรถแห่งภาวะ เป็นต้น หลังธาตุ [รูปสำเร็จ] เป็นสตรีลิงค์⁸³

⁸⁰*śudh* ธาตุ เป็นธาตุที่ประกอบปัจจัยประจำหมวดธาตุ 2 หมวดคือ หมวด I และหมวด IV รูปสำเร็จของธาตุทั้ง 2 หมวดนี้มีความหมายแตกต่างกัน ในหมวด I มีความหมายว่า ทำให้บริสุทธิ์ หรือชำระล้างให้บริสุทธิ์ ในหมวด IV มีความหมายว่า บริสุทธิ์ หรือถูกทำให้บริสุทธิ์ (ดู MW.p.1082.)

⁸¹W. D. Whitney, Sanskrit Grammar, p. 432. (ข้อ 1157).

A. A. Macdonell, A Sanskrit Grammar for Student, p. 161. (ข้อ 182.1).

⁸²*Aṣṭ.* III.3.94.

⁸³การแปลนี้ดำเนินการตาม *vṛtti* ที่ว่า "*striṅgē bhāvādāu dhātoḥ ktin pratyayo bhavati.*"

ดู Śrīśa Chandra Vasu, ed.& tr., The Aṣṭādhyāyī of Pāṇini, Vol. I. p. 515.

สูตรนี้เป็นสูตรอธิบายศัพท์ *śuddhi* กล่าวคือ ลง *ktin* ปัจจัยหลัง *śudh* ธาตุ ปาณินิ กล่าวถึงธาตุตัวนี้ไว้ในธาตุปาฐะ (*Dhātupāṭha*)⁸⁴ ว่าเป็นธาตุใน *Divādigana*⁸⁵ (หมวด IV) และให้คำไขธาตุนี้ไว้ว่า "*śudh śāuce*"⁸⁶ ซึ่งแปลว่า *śudh* ธาตุ เป็นไปในอรรถว่าบริสุทธิ์ เมื่อลง *ktin* ปัจจัยแล้วสำเร็จรูปเป็น *śuddhi* แปลว่า "ความบริสุทธิ์" ถึงแม้ว่าศัพท์นี้จะป็นนามกิตก์ แต่ก็ใช้เป็นภาวนามเช่นเดียวกับคัทธิต ทั้งนี้เพราะเหตุว่ามีสูตรกล่าวไว้ว่า ใช้ในอรรถแห่งภาวะ ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น

⁸⁴ ธาตุปาฐะ คือ บัญชีธาตุที่รวบรวมธาตุจัดตามหมวดหมู่ จำนวนธาตุที่ปาณินิรวบรวมไว้มีประมาณ 2,000 ธาตุ บัญชีธาตุนี้ถือว่าเป็นภาคผนวกของคัมภีร์อักษฎายาถีย์

ดู A. A. Macdonell, "Introduction," in A Sanskrit Grammar for Students, p. XIV.

⁸⁵ C. Sankara Rama Sastri, ed., "*Pāṇinīyo Dhātupāṭhaḥ*," in Ashtādhyāyīsūtrapāṭha with Vārtikas, Gaṇas, Dhātupāṭha, Pāṇinīya-Sikṣā and Paribhāṣāpāṭha, ed. C. Sankara Rama Sastri 2nd ed. (Madras : The Sri Balamanorama Press, 1937), p. 253.

⁸⁶ Ibid., p. 254.

ปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์

ประเภทของปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์

ปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่ทำให้ความบริสุทธิ์เสื่อมสภาพไป ความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์จะถูกทำลายให้หมดไปด้วยปัจจัย ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 หมวดใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยที่เป็นมลทิน

มลทินที่ทำลายความบริสุทธิ์นี้สืบเนื่องมาจากความบริสุทธิ์ในลักษณะที่ 1 และที่ 2 ที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ความบริสุทธิ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งที่เป็นมลทิน กล่าวคือ มลทินเป็นตัวที่ทำให้ความบริสุทธิ์เสื่อมสภาพไป ความบริสุทธิ์จะกลับคืนมาเมื่อกำจัดมลทินให้หมดไป โดยเหตุที่มลทินมีความสำคัญต่อเรื่องของความบริสุทธิ์ ในบทที่ 3 นี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงมลทินที่เป็นปัจจัยทำลายความบริสุทธิ์นี้อย่างละเอียด โดยจะจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ

2. ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไข

ปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์ในชั้นนี้ สืบเนื่องมาจากลักษณะของความบริสุทธิ์ในข้อที่ 3 และข้อที่ 4 ความบริสุทธิ์ในลักษณะดังกล่าว เป็นสภาพเงื่อนไขที่มนุษย์ได้รับประโยชน์ ดังนั้น สิ่งที่ทำลายความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้จึงเป็นเงื่อนไขตรงกันข้าม ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเงื่อนไขเหล่านี้โดยละเอียดในบทนี้

ประเภทของปัจจัยที่เป็นมลทิน

เนื่องจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์มิได้จัดระบบหรือจำแนกสิ่งที่เป็นมลทินไว้อย่างเด่นชัด แต่กล่าวรวมไปกับวิธีการชำระมลทินบ้าง กล่าวปะปนไปกับเรื่องอื่น ๆ บ้าง ฉะนั้นจึงเป็นการยากที่จะจำแนกว่ามลทินชนิดใดจัดอยู่ในประเภทใด ความพยายามต่อไปนี้เป็นการพยายามของผู้วิจัย

ที่จะจำแนกประเภทของสิ่งที่เป็นมลทินออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อประโยชน์แก่การวิเคราะห์

สิ่งที่เป็นมลทินตามที่กล่าวในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามประเภทของความบริสุทธิ์ ดังนี้คือ

1. มลทินที่เกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์ของบุคคล สิ่งของ และสถานที่

มลทินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์ของบุคคลในที่นี้ ผู้วิจัยจำกัดขอบเขตไว้ เฉพาะมลทินที่เกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์ของสรีระอันเนื่องมาจากการที่บุคคลได้สัมผัส ได้เห็น หรือเป็น สิ่งที่เป็นมลทินเหล่านั้นเท่านั้น

สาเหตุที่ผู้วิจัยนำมลทินที่เกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์ของบุคคล สิ่งของ และสถานที่ ทั้ง 3 อย่างนี้มารวมไว้ด้วยกัน ก็เพราะว่า มลทินทั้ง 3 ประเภทนี้ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มลทินของประเภทหนึ่ง ๆ มักจะเป็นมลทินของอีก 2 ประเภทที่เหลือเสมอ ความแตกต่างของมลทิน แต่ละประเภทนี้ ผู้วิจัยจะนำไปกล่าวไว้ในบทที่ 4 ที่ว่าด้วยวิธีการชำระมลทิน ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะ ได้กล่าวถึงวิธีการชำระมลทินแต่ละอย่างเหล่านั้นโดยละเอียด

มลทินที่เกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์ทั้ง 3 ประเภทนี้ สามารถจำแนกออกเป็นพวก ๆ ตามลักษณะได้ดังนี้

ก) ของเสียหรือสิ่งสกปรกที่เกิดจากร่างกายมนุษย์

คัมภีร์ธรรมศาสตร์กล่าวถึงมลทินที่เกิดจากร่างกายของมนุษย์ ดังนี้คือ

- 1) ไขมันที่ซึมออกมาตามร่างกาย (vasā)
- 2) น้ำอสุจิ (śukra, retas, srehu)
- 3) เลือด (asrj, lohita)
- 4) ขี้หัว (majjan)
- 5) ปัสสาวะ (mūtra)
- 6) อุจจาระ (viś, viṣṭhā, puriṣa)
- 7) ขี้หู (karṇa-viś)

- 8) เล็บ (nakha)
- 9) เสมหะ (śleṣman)
- 10) น้ำตา (asru)
- 11) ชีตา (dūṣikā)
- 12) เหงื่อ (sveda) 1)-12)¹
- 13) ระบุของสตรี (ārtava, rajas) 1)-2), 5)-6), 9)-13)²

¹Viṣṇu.XXII.81. ตรงกันทุกประการกับ Man.v.135. ได้แสดงมลทินทั้ง 12 อย่างไว้ในที่เดียวกัน ดังนี้

vasā śukram asrṇ majjā mūtra-viṭ karna-viṇ-nakhāḥ /
śleṣmāśru dūṣikā svedo dvādaśāite nṛṇāṃ malāḥ //

ไขมันที่ซึมออกมาตามร่างกาย* น้ำอสุจิ เลือด ชีหัว* ปัสสาวะ อุจจาระ ชีหู เล็บ เสมหะ
น้ำตา ชีตา เหงื่อ เป็นสิ่งสกปรก 12 อย่างของมนุษย์

*การแปลนี้คำเนินตามคำอธิบายของ Kull.p.205. (อธิบาย Mān.v.135. น) ที่ว่า "ศัพท์ว่า vasā คือ ไขมันเหนียวที่เกิดแต่ร่างกาย" (vasā kāyasnehah.) "ศัพท์ว่า majjan คือ ไขมันเหนียวที่รวมกันเป็นก้อนอยู่บนกลางศีรษะ" (majjā śiromadhye piṇḍita-snehah)

²Dev. อ้างถึงใน Apar.Vol.I.p.271. (อธิบาย Yajñ.I.190.)
mānuṣāsthī śavam viṣṭhā retomutrārtavam vasā /
svedāśru dūṣikā śleṣmā madyaṃ cāmedhyam ucyate //

กระดูกของมนุษย์ ศพ อุจจาระ น้ำอสุจิ ปัสสาวะ ระบุของสตรี ไขมันที่ซึมออกมาตามร่างกาย
เหงื่อ น้ำตา ชีตา เสมหะ และน้ำเมา นักปราชญ์กล่าวว่า เป็นสิ่งสกปรก

- 14) หยตน้ำลาย (bindu,mukya-viprus)
- 15) ฟองน้ำลายบนปาก (phena)
- 16) อาเจียน (nirasta)
- 17) ขน (roman)
- 18) หน้าง (carman) 3),8),10),12),14)-18)³
- 19) น้ามูก (śṛṅkhāṇikā)
- 20) เส้นผม (keśa) 3),10),19-20)⁴

³Apar. Vol.I.p.271. (อธิบาย Yājñī.I.190.) อังคัมภีร์ธรรมศาสตร์
ฉบับอื่น (smṛty-antaram) แต่มีได้ระบุว่าคือฉบับใด

svedāśrubindavaḥ pheno nirastaṃ nakharoma ca /
ārdraṃ carmaśṛṅ ity etad duṣṭam āhur maṇṣiṇaḥ //

นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่า เหงื่อ น้ำตา หยตน้ำลาย ฟองน้ำลาย อาเจียน
เส้น ขน น้ามูก? หน้าง เลือด นี้ เป็นของเสีย[ของมนุษย์]

⁴Ap.I.5.16.14.

svapne kṣavathāu śṛṅkhāṇikāśrv-āḷambhe, lohitasya keśānām ...
cāḷambhe, ...āpa upasṛśet.

ในขณะที่นอนหลับ หรือในขณะที่จามก็คื เมื่อได้สัมผัสน้ามูก น้ำตา...และเมื่อได้สัมผัส
เลือด เส้นผม ...ฟุ้งสนานกาย.

ข) บุคคล

บุคคลที่จัดว่าเป็นมลทินตามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ มีดังนี้

- 1) คนที่ทอดทิ้งไฟบูชา (tyakta)
- 2) คนที่ตกไปจากวรรณะ (patita)
- 3) คนจัณฑาล (caṇḍāla, cāṇḍāla, divākīrti, antya) 1)-3)⁵
- 4) คนที่มีมลทินอันเนื่องแต่การเกิด (sūtakin)
- 5) หญิงที่เพิ่งคลอดบุตร (sūtikā, sūtī)
- 6) คนเมาสุรา (matta)
- 7) คนวิกลจริต (unmatta)
- 8) หญิงมีระดู (rajasvalā, udakyā, ṛtumatī)
- 9) ญาติคนตาย (mṛtabandhu) 4)-9)⁶

⁵Apar.Vol.I.p.270. (อธิบาย Yājñ. I.190.) อ้างคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ฉบับอื่น (smṛty-antaram) แต่มิได้ระบุว่าคือคัมภีร์ใด

tyaktaḥ patitacaṇḍālāu grāmasūkarakukkuṭāu /
śvā ca nityaṃ vivarjyāḥ syuḥ ṣaḍ ete dharmataḥ samā //

คนที่ทอดทิ้งไฟบูชา คนที่ตกไปจากวรรณะ คนจัณฑาล หมูที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ไก่บ้าน และสุนัข นี้เป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงเป็นนิตย์ 6 อย่าง ที่เสมอกันโดยสภาพ

⁶Ibid.

sraṇaḥ sūtakī sūtī mattonmattarajasvalāḥ /
mṛtabandhur aduṣṭaś ca varjyā hy aṣṭāu svakālataḥ //

คนที่มีเหงื่อไหลไทรหมากาย ? คนที่มีมลทินอันเนื่องแต่การเกิด หญิงที่เพิ่งคลอดบุตร คนเมาสุรา คนวิกลจริต หญิงมีระดู ญาติคนตาย และคนบัญญัติอื่น ? เป็นบุคคล 8 จำพวก ที่ควรงดเว้นตามกำหนดเวลาของตน

- 10) คนที่บริโภคาอาหารต้องห้าม (abhakṣyabhojin)
- 11) คนที่คิมของต้องห้าม (apeyabhojin) 10)-11)⁷
- 12) คนที่ได้สัมผัสบุคคลในข้อ 2)-3),5),8) (sprṣṭitatsprṣṭin)
- 13) คนที่ได้สัมผัสศพ (sprṣṭitatsprṣṭin) 12)-13)⁸
- 14) คนที่สอนพระเวทโดยเอาเงิน (vedavikrayin, vedavikraya)

⁷Ibid.

abhakṣyabhojyapeyāni varjitāni pracakṣate //

นักปราชญ์กล่าวว่า คนที่บริโภคาอาหารต้องห้าม คนที่คิมของต้องห้าม
เป็นบุคคลที่ควรหลีกเลี่ยง

⁸Gāut.XIV.30.

patita-caṇḍāla-sūtikodakyā-śava-sprṣṭitatsprṣṭy-upasparśane
sacelodakopasparśanāc chudyet.

ในกรณีที่สัมผัสคนที่ตกไปจากวรรณะ คนจัณฑาล หญิงที่เพิ่งคลอดบุตร หญิงมีระดู
ศพ และคนที่สัมผัสบุคคลข้างต้นนั้น พิณบริสุทธิ์ได้ด้วยการส่นานกายพร้อมทั้งเสื้อผ้า

Mān.V.85.(คูเขิงอรรถ 23 บทที่ 2 หน้า 37.)

⁹Bāudh.I.5.9.5.

cāityavr̥kṣaṃ citim yūpaṃ caṇḍālaṃ vedavikrayam /
etāni brāhmaṇaḥ sprṣṭvā sacelo jalam āviśet //

เมื่อพราหมณ์สัมผัสสิ่งเหล่านี้ คือ ต้นไม้ที่ขมในสถานที่ทางศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์
จิตกาธาน เสาบูชาัญญ คนจัณฑาล คนที่สอนพระเวทโดยเอาเงิน พิณส่นานกาย
พร้อมทั้งเสื้อผ้า

- 15) พราหมณ์ (brāhmaṇa)
- 16) สตรี (strī) 15)-16)¹⁰
- 17) ช่างย้อมผ้า (rajaka)
- 18) คนทำรองเท้า (carmakṛt)
- 19) นายพราน (vyādha)
- 20) ชาวประมง (jālepaḥjīvin)
- 21) คนซักผ้า (nirṇejaka)
- 22) พ่อค้าเนื้อสัตว์ (sāunika)
- 23) นามูสีลิน (naṭa)
- 24) นักแสดง (śāilūṣaka)
- 25) คนกลิ้งน้ำมัน (cakrin)
- 26) พ่อค้าเหล่า (dhvajin)
- 27) เพชฌฆาต (vadhyaghātin) 17)-27)¹¹

¹⁰-Ap.I.5.16.14.

svapne kṣavathāu ... brāhmaṇasya striyāś cālabhe ... āpa
upaspr̥set.

ในขณะที่นอนหลับ หรือในขณะที่จามก็ ... เมื่อได้สัมผัสพราหมณ์ และสตรี ...
บุคคลพึงสำนากาย

¹¹Hār. อ้างถึงใน Apar.Vol.I.p.279. (อธิบาย Yājñ.I.196.)

rajakaś carmakṛc cāiva vyādhajālepaḥjīvināu //

nirṇejakaḥ sāunikaś ca naṭaḥ śāilūṣakas tathā /

cakrī dhvajī vadhyaghātī grāmyakukkuṭasūkarāu //

ebhir yad aṅgaṃ spr̥ṣṭaṃ syāc chirovarjaṃ dvijātiṣu /

toyena kṣālanam̐ kṛtvā ācāntāḥ prayatā matāḥ //

ค) วัตถุ สัตว์ พืช สถานที่ และสิ่งอื่น ๆ

วัตถุ สัตว์ พืช สถานที่ และสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่จัดอยู่ในข้อ ก) และข้อ ข)
ข้างต้น ที่เป็นมลทินตามคัมภีร์ธรรมศาสตร์ มีดังนี้

- 1) กระดูกของมนุษย์ (mānuṣāsthī)
- 2) ศพ (śava)
- 3) น้ำเมา (madya) 1)-3)¹²
- 4) จิตกาธาน (citi)
- 5) เสาบูชายัญ (yūpa) 4)-5)¹³
- 6) ขี้เถ้า (bhasman)

¹¹(ต่อ)

อวัยวะในบรณร่างกายของทวิชาติ ยกเว้นศีรษะ ที่บุคคลและสัตว์เหล่านี้ คือ ข้างย้อมผ้า คนทำรองเท้า นายพราน ชาวประมง คนซักผ้า พ่อค้าเนื้อสัตว์ นาฏศิลปิน (วรรณะย่อยพวกหนึ่ง)* นักแสดง* คนกลั่นน้ำมัน พ่อค้าเหล็ก เพชฌฆาต ไก่บ้าน หมูที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน สัมผัสแล้ว ทวิชาติพึงล้างอวัยวะนั้นด้วยน้ำ แล้วตั้งใจสำรวมตนจนจบน้ำ

*แปลตามคำอธิบายของ Apar. ที่ว่า "naṭo jātiviśeṣaḥ. anaṭo'pi raṅgāvataranaḥjīvi śāilūṣaḥ."

¹²Dev. อ้างถึงใน Apar. Vol. I. p. 271. (อธิบาย Yājñ. I. 190.)
(คูเชิงอรรด 2 บทที่ 3 หน้า 62.)

¹³Bāudh. I. 5. 9. 5. (คูเชิงอรรด 9 บทที่ 3 หน้า 65.); I. 5. 11. 36. (ฎภาค-
ผนวก ค.); vās. IV. 38. (คูเชิงอรรด 24 บทที่ 2 หน้า 37.)

- 7) แกลบ (tuṣa) 6)-7)¹⁴
 8) เศษภาชนะที่แตก (kapāla)
 9) ของสกปรก (amedhya) 6)-9)¹⁵
 10) เมล็ดฝ้าย (kārpāsāsthi) 1),6)-8),10)¹⁶
 11) ซากสัตว์ที่มี 5 เล็บ (pañcanakhaśava)
 12) กระดูกสัตว์ในข้อ 11) (tad-asthi) ที่เปื้อนไขมัน (sneha) 11)-12)¹⁷

¹⁴Āp.II.8.20.11.

bhasmatuṣādhiṣṭhānam.

พึงหลีกเลี่ยงการเหยียบขี้เถ้า และแกลบ

¹⁵Gāut.IX.15.

na bhasmakeśatuṣakapālāmedhyāny adhiṣṭhet.

ไม่พึงเหยียบขี้เถ้า เส้นผม แกลบ เศษภาชนะที่แตก และของสกปรก

¹⁶Mān.IV.78.

adhiṣṭhen na keśāms tu na bhasmāsthikapālikāḥ /
 na kārpāsāsthi na tuṣān dīrgham āyur jījīviṣuḥ //

ผู้ปรารถนาอายุยืนยาว ไม่พึงเหยียบเส้นผม ขี้เถ้า กระดูก เศษภาชนะที่แตก
 เมล็ดฝ้าย และแกลบ

¹⁷Viṣṇu.XXII.71.

bhakṣyavarjamaṁ pañcanakhaśavaṁ tadasthi sasnehañ ca.

ผู้ที่สัมผัสซากสัตว์ที่มี 5 เล็บ ยกเว้นชนิดที่บริโภคได้ และกระดูกของสัตว์ข้างต้นที่
 เปื้อนไขมัน พึงส่นานกาย

- 13) กองไฟ (agni)
 14) โค (go) 13)-14)¹⁸
 15) หมู่ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน (grāmasūkara, grāmyasūkara, viḍvarāha)
 16) ไก่บ้าน (grāmakukkuṭa, grāmyakukkuṭa)
 17) สุนัข (śvan) 15)-17)¹⁹
 18) กา (kāka, vāyasa)²⁰

¹⁸Ap.I.5.16.14.

svapne kṣavathāu ... agner gavāṃ ... cālabhe ... śpa upaspr̥set.

ในขณะที่นอนหลับ หรือในขณะที่จามก็ ... เมื่อได้สัมผัสกองไฟ โค ... บุคคล
 พึ่งสนานกาย

¹⁹Apar. Vol. I. p. 270. (อธิบาย Yājñ.I.190.) อังคัมภีร์ธรรมศาสตร์
 ฉบับอื่น (smṛty-antaram) แต่มีได้ระบุว่าคือคัมภีร์โค (คูเชิงอรธ 5 บทที่ 3 หน้า 64.)

Gāut.XIV.32.

śunaś ca.

อนึ่ง ในกรณีที่สัมผัสสุนัข บุคคลพึงบริสุทธิ์ด้วยการสนานกายพร้อมทั้งเสื้อผ้า

และ Ap.I.5.15.16; Bāudh.I.5.11.39; I.5.11.36. (ดูภาคผนวก ค.)

²⁰Yājñ.I.197.

rathyākardamatoyāni spr̥ṣṭāny antyaśvavāyasāiḥ /

mārutenāiva śudhyanti pakveṣṭakacitāni ca //

ถนมน ตินโคสน น้า และบ้านที่ก่อด้วยอิฐเผา ที่ถูกสัมผัสด้วยคนจัณฑาล สุนัข
 และกา ย่อมบริสุทธิ์ด้วยการพัดผ่านของลม

- 19) ต้นไม้ที่ขึ้นในสถานที่ทางศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ (cāityavṛkṣa)²¹
 20) ป่าช้า (śmaśāna)²²
 21) ถนนใหญ่ (mahāpathin)²³

2. มลทินที่เนื่องมาแต่การเกิดและการตาย

ตามที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ว่า การเกิดและการตายเป็นเหตุการณ์อย่างหนึ่งที่ก่อมลทินให้กับเครื่องญาติ ในบทที่ 3 นี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเภทของการเกิดและการตาย และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่สร้างมลทินให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรมศาสตร์นั้น มักจะกระจัดกระจายอยู่หลาย ๆ แห่งด้วยกัน และยากต่อการนำมาจัดระบบเป็นอย่างยิ่ง เหตุการณ์การเกิดและการตายที่เป็นมลทินต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้จากการรวบรวมจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ และภาษาละตินหลายฉบับด้วยกัน

จากข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเภทของการเกิดและการตาย ออกเป็นข้อย่อย ๆ ได้ดังนี้

- 1) การแท้งลูกตั้งแต่มารดาเริ่มตั้งครรภ์จนถึงเดือนที่ 4 มีศัพท์เฉพาะเรียกว่า "สรวา (srāva)"
- 2) การแท้งลูกในเดือนที่ 5 และที่ 6 เรียกว่า "ปาตะ (pāta)"
- 3) การแท้งลูกในเดือนที่ 7 เป็นต้นไป เรียกว่า "ประสูติ (prasūti)" 1)-3)²⁴

²¹Bāudh.I.5.9.5.(คูเชิงอรทด 9 บทที่ 3 หน้า 65.)

²²Vas.IV.38. (คูเชิงอรทด 24 บทที่ 2 หน้า 37.)

²³Āp.I.5.16.14.

... mahāpatham ca gatvā...āpa upaspr̥set.

เมื่อเดินไปบนถนนใหญ่ ... ฟังสนานกาย

²⁴Parāś.III.18.

ā caturthād bhavet srāvaḥ, pātaḥ pañcamaṣaṣṭhayoḥ /

- 4) การให้กำเนิดทารกและทารกนั้นมีชีวิตอยู่
- 5) ทารกเสียชีวิตก่อนพ้นชั้น
- 6) ทารกเสียชีวิตหลังพ้นชั้นแต่ก่อนทำพิธีจุฑาकरणะ (cuḍākaraṇa)²⁵
- 7) เด็กเสียชีวิตหลังทำพิธีจุฑาकरणะแล้ว แต่ก่อนทำพิธีอุปนัย²⁶ 4)-7)²⁷

²⁴(ต่อ)

ata ūrdhvaṃ prasūti ... //

การแท้งลูกตั้งแต่มารดาเริ่มตั้งครรภ์จนถึงเดือนที่ 4 เรียกว่า "สรวะ" การแท้งลูกในเดือนที่ 5 และที่ 6 เรียกว่า "ปาตะ" การแท้งลูกตั้งแต่เดือนที่ 7 เป็นต้นไปเรียกว่า "ประสูติ"

²⁵พิธีจุฑาकरणะ คือ พิธีเกล้าจุก กระทำเมื่อทารกอายุได้ 1 ขวบ หรือ 3 ขวบ

ดู Mān.II.35. และคำอธิบายของ Medh.Vol.I.p.105.

และ Raj Bali Pandey, Hindu Samskāras, 2nd rev. ed. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1976), pp. 96-100.

²⁶พิธีอุปนัย คือ พิธีที่อาจารย์รับเด็กเข้าเป็นศิษย์

ดู Raj Bali Pandey, Hindu Samskāras, pp. 111-140.

²⁷Mān.V.58.

dantajāte'nujāte ca kṛtacūḍe ca samsthite /

aśuddhā bāndhavāḥ sarve sūtate ca tathocyate //

ท่านกล่าวว่าญาติที่ขวงยอมมีมลทิน เมื่อทารกที่มีพ้นชั้นแล้วเสียชีวิต เมื่อทารกที่ยังไม่มีพ้นชั้นเสียชีวิต เมื่อเด็กที่ทำพิธีจุฑาकरणะแล้วเสียชีวิต เช่นเดียวกับ เมื่อมารดาให้กำเนิดบุตร

- 8) บุคคลเสียชีวิตหลังทำพิธีอุปน์ยมแล้ว 5)-8)²⁸
 9) บุคคลที่อยู่ต่างถิ่น (videśastha, proṣita) เสียชีวิต²⁹

²⁸Yājñī. III. 23.

ānantajanmanah sadya, ācūḍān nāisikī smṛtā /
 trirātram āvratādeśād, daśarātram atah param //

เมื่อทารกเสียชีวิตก่อนพ้นชัน มลทินพึงมีชั้วขณะนั้นเท่านั้น เมื่อทารกเสียชีวิต
 หลังพ้นชัน แต่ก่อนทำพิธีจุทากรรมะ พึงมีมลทิน 1 ราตรี เมื่อเด็กเสียชีวิต
 หลังทำพิธีจุทากรรมะ แต่ก่อนทำพิธีอุปน์ยม พึงมีมลทิน 3 ราตรี เมื่อบุคคล
 เสียชีวิตหลังทำพิธีอุปน์ยมแล้ว พึงมีมลทิน 10 ราตรี

²⁹Mān. v. 75.

vigataṃ tu videśasthaṃ śṛṇuyād yo hy anirdaśam /
 yac cheṣaṃ daśarātrasya tāvad evāśucir bhavet //

ผู้ใดได้ยินข่าวญาติที่อยู่ต่างถิ่นเสียชีวิตภายในเวลายังไม่ครบ 10 วัน
 (นับแต่วันเสียชีวิต) ผู้นั้นพึงมีมลทินเท่ากับจำนวนวันที่เหลือจาก 10 วันนั้น

Yājñī. III. 21^b.

proṣite kālaśeṣaḥ syāt, pūrṇe dattvodakam śuciḥ //

เมื่อญาติที่อยู่ต่างถิ่นเสียชีวิตลง พึงมีมลทินเท่าเวลาที่เหลือ[จากเวลา 10 วัน
 นับแต่วันเสียชีวิต] แต่ถ้าเสียชีวิตครบ 10 วันเต็มแล้ว บุคคลย่อมบริสุทธิ์
 ด้วยการเช่นล้างเวณน้ำ[แก่ผู้เสียชีวิต]

- 10) อาจารย์ (ācārya)³⁰ เสียชีวิต
 11) บุตรภรรยาของอาจารย์เสียชีวิต 10)-11)³¹
 12) อุปาทยายะ (upādhyāya)³² เสียชีวิต
 13) บุตรของอุปาทยายะเสียชีวิต 10)-13)³³

³⁰อาจารย์ คือ พราหมณ์ที่ทำพิธีอุปนัยให้ศิษย์ สั่งสอนคัมภีร์พระเวท คัมภีร์กิลปะ และคัมภีร์อุปนิษิต

ดู Mān.II.140. และคำอธิบายของ Kull.p.57. และ Medh.Vol.I.p. 168.

³¹Mān.V.80.

trirātram āhur āśāucam ācārye samsthite sati /
 tasya putre ca patnyām ca divārātram iti sthitiḥ //

นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่า เมื่ออาจารย์เสียชีวิต ศิษย์พึงมีมลทิน 3 ราตรี
 เมื่อบุตรและภรรยาของอาจารย์นั้นเสียชีวิต ศิษย์พึงมีมลทินวันและคืนหนึ่ง
 นี้คือกฎเกณฑ์

³²อุปาทยายะ คือ ผู้เลี้ยงชีพด้วยการสอนบางส่วนของพระเวท จะเป็นมันตระหรือ
 พราหมณะก็ดี และผู้ที่เลี้ยงชีพด้วยการสอนคัมภีร์เวทาคะ

ดู Mān. II. 141. และคำอธิบายของ Kull. p. 57. และ Medh. Vol. I. p. 169.

³³Bāudh.I.5.11.28.

ācāryopādhyāyatatputreṣu trirātram.

เมื่ออาจารย์ อุปาทยายะ บุตรของอาจารย์ และบุตรของอุปาทยายะเสียชีวิต ศิษย์พึงมี
 มลทิน 3 ราตรี

- 14) ตา (mātāmaha) 10),14)³⁴
 15) ลุง (พี่ชายของแม่, mātula) เสียชีวิต
 16) น้าชาย (mātula) เสียชีวิต
 17) พ่อตา (śvaśura) เสียชีวิต
 18) พ่อสามี (śvaśura) เสียชีวิต
 19) พี่ชายและน้องชายของภรรยา (śvaśurya) เสียชีวิต
 20) พี่ชายและน้องชายของสามี (śvaśurya) เสียชีวิต
 21) เพื่อนนักเรียน (sahādhyāyin) เสียชีวิต
 22) ศิษย์ (śiṣya, antevāsin) เสียชีวิต 11)-12),15)-22)³⁵
 23) ครู (guru)³⁶ เสียชีวิต

³⁴Viṣṇu.XXII.42.

ācārye mātāmaha ca vyatīte trirātrena.

เมื่ออาจารย์และตาเสียชีวิต [ศิษย์และหลาน] ฟังมีมลทิน 3 ราตรี

³⁵Viṣṇu.XXII.45.

ācāryapatnīputropādhyāyamātulaśvaśuraśvaśuryasahādhyāyi-
śiṣyesv atīteṣv ekarātrena.

เมื่อภรรยาและบุตรของอาจารย์ อุปาธยายะ ลุง [พี่ชายของแม่] น้าชาย พ่อตา พ่อสามี พี่ชายและน้องชายของภรรยา พี่ชายและน้องชายของสามี เพื่อนนักเรียน และศิษย์เสียชีวิต บุคคลฟังมีมลทิน 1 ราตรี

³⁶ครู (คุรุ) คือ พราหมณ์ผู้เป็นบิดาที่ได้ทำพิธีสังการทั้งปวงให้แก่ตน และได้เลี้ยงดูตนด้วยอาหารจนเติบโต

- 24) พราหมณ์อนุจानะ (anūcāna)³⁷ เสียชีวิต
 25) พราหมณ์โศตรริยะะ (śrotriya)³⁸ เสียชีวิต 15)-16), 22-25)³⁹
 26) พราหมณ์ฤทวิช (ṛtvij)⁴⁰ เสียชีวิต⁴¹

³⁷ชื่อของพราหมณ์ประเภทหนึ่ง (คูภาคผนวก ง.)

³⁸ชื่อของพราหมณ์ประเภทหนึ่ง (คูภาคผนวก ง.)

³⁹Yājñ. III. 24b.

gurvantevāsyānūcānamātulaśrotriyeṣu ca //

เมื่อครุ ศิษย์ พราหมณ์อนุจานะ ลุง[พี่ชายของแม่] น้าชาย และพราหมณ์-
โศตรริยะะเสียชีวิต บุคคลทั้งหมดมีมลทินวันหนึ่ง

⁴⁰คือ พราหมณ์ผู้ประกอบยัญพิธีให้แก่เจ้าของพิธี ประกอบด้วยคณะพราหมณ์ ดังนี้

1. โทตถ และ ไมตุรารวรุณ อจฺฉวาก คุรราวสุตต
2. อธฺวรุยุ และ ปฺรติปฺรสุตถาตถ เนสุตถ อุนเนตถ
3. อหฺคาตถ และ ปฺรสุโตตถ อากุณฺธิร โปตถ
4. พฺราหฺมนุ และ พฺราหฺมณาจฺฉสินฺ ปฺรติหฺรตถ สฺพฺรหฺมณฺย

พราหมณ์โทตถ อธฺวรุยุ อหฺคาตถ และ พฺราหฺมนุ 4 คนนี้เป็นหัวหน้าของพราหมณ์-
ผู้ช่วยอีก 3 คน ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

ดู ĀśvŚr. IV. 1. 6. และ ĀpŚr. X. 1. 9.

อ้างถึงใน P. V. Kane, History of Dharmaśāstra, Vol. II.
pt. II. (Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute, 1974), p. 981.

และ Max Müller, A History of Ancient Sanskrit Literature
(New Delhi : Oxford & IBH Publishing Co., 1926), pp. 247-248.

⁴¹Bāudh. I. 5. 11. 29.

27) พระราชาในประเทศของตน (svadeśarājan) สิ้นพระชนม์⁴²

3. มลทินที่เกี่ยวกับการบริโภค

มลทินที่เกี่ยวกับการบริโภค ได้แก่ อาหารต้องห้ามต่าง ๆ เมื่อบุคคลบริโภคอาหารต้องห้ามเหล่านี้แล้ว เขาก็จะเป็นผู้ที่มีมลทิน คัมภีร์ฉานโทคยอุปนิษัต ก่อว่าถึงผลของการบริโภคอาหารที่บริสุทธิ์ หรือไม่เป็นมลทินว่า "เมื่ออาหารบริสุทธิ์ จิตย่อมบริสุทธิ์ เมื่อจิตบริสุทธิ์ สติย่อมตั้งมั่น เมื่อบุคคลบรรลุถึงความตั้งมั่นแห่งสติแล้ว ความหลุดพ้นแห่งพันธนาการทั้งปวงย่อมมี"⁴³

คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ ก่อว่าถึงโทษของการบริโภคอาหารต้องห้ามว่า "มฤตยูย่อมติดตามฆ่าพราหมณ์ เพราะการไม่ศึกษาพระเวท เพราะหลีกเลี่ยงความประพฤติที่ถึงาม เพราะความเกียจคร้าน และเพราะความผิดที่เกิดจากการบริโภคอาหารต้องห้าม"⁴⁴

⁴¹(ต่อ)

ṛtvijām ca.

อนึ่ง เมื่อพราหมณ์ฤตวิษเสียชีวิต บุคคลพึงมีมลทิน 3 ราตรี

⁴²Viṣṇ. XXII. 46.

svadeśarājani ca.

อนึ่ง เมื่อพระราชาในประเทศของตนสิ้นพระชนม์ บุคคลพึงมีมลทิน 1 ราตรี

⁴³ChUp. VII. 26. 2.

āhārasūddhāu sattvasūddhiḥ, sattvasūddhāu dhruvā smṛtiḥ,
smṛtilambhe sarvagranthīnām vipramokṣaḥ.

⁴⁴Mān. V. 4.

anabhyāsenā vedānām ācārasya ca varjanāt /

ālasyād annadoṣāc ca mṛtyur viprāñī jighāmsati //

ดังที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่า อาหารมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวอินเดีย คัมภีร์
ธรรมศาสตร์ฉบับต่าง ๆ ได้ให้รายชื่ออาหารต้องห้ามไว้เป็นจำนวนมากด้วยกัน ผู้วิจัยสามารถ
จำแนกประเภทของอาหารต้องห้ามเหล่านี้ ออกได้เป็น 6 ประเภทด้วยกัน ดังนี้

ก) เนื้อสัตว์

เนื้อของสัตว์ที่บริโภคแล้วทำให้ผู้บริโภคมีมลทิน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท
ใหญ่ ๆ ดังนี้

1) สัตว์บก

1. สุนัข
2. มนุษย์ (manuṣya)
3. หมูที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน
4. สัตว์ที่กินสัตว์เป็นอาหาร (kravyādas) 1.-4.⁴⁵
5. สัตว์ที่มีกีบเดียว (ekakhura, ekaśapha)
6. อูฐ (uṣṭra)
7. โคลาน (gavaya)
8. กวางศรภะ (śarabha)
9. โค (go) 3., 5.-9.⁴⁶
10. สัตว์ที่มี 5 เล็บ (pañcanakha)⁴⁷

⁴⁵- Ap. I. 7. 21. 12, 14-15. (คูเชิงอรรด 31 บทที่ 2 หน้า 39.)

⁴⁶- Ap. I. 5. 17. 29.

ekakhuroṣṭragavayagrāmasūkarasārabhagavām.

ไม่พึงบริโภคสัตว์ที่มีกีบเดียว* อูฐ โคลาน* หมูที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน กวางศรภะ**

และโค

และ mān. v. 11. (คูเชิงอรรด 67 บทที่ 3 หน้า 88)

46 (ต่อ)

*Hara. p. 37. (อธิบาย Āp. I. 5. 17. 29. นี้) ให้ตัวอย่างสัตว์ที่มีกับเดียวว่า มีม้า เป็นต้น (ekakhurā aśvādayaḥ.) อธิบาย โกลาน (gavaya) ว่า "ศัพท์ว่า gavaya คือ สัตว์เลี้ยงชนิดหนึ่ง มีลักษณะเช่นเดียวกับโค" (gavayo gosadrśaḥ paśuḥ.) อภิธาน.616. หน้า 174. ให้คำแปลศัพท์ gavaya ในภาษาบาลีว่า "โกลาน" ผู้วิจัยจึงแปลศัพท์ว่า gavaya ในวิทยานิพนธ์นี้ตามคำอธิบายและคำแปลภาษาไทยดังกล่าว

**Hara. p. 37. (อธิบาย Āp. I. 5. 17. 29.) อธิบายว่า "ศัพท์ว่า śarabha คือ กวางป่าชนิดหนึ่งมี 8 เท้า" (śarabho'sṭāpada āraṇyo mṛgaḥ.)

47-
Āp.I.5.17.37.

pañcanakhānaṃ godhākacchapaśvāvīṭcchalyakakhaḍgaśaśapūtikhaṣa-
varjam.

ไม่พึงบริโภคนกสัตว์ที่มี 5 เล็บ* ยกเว้นเหยี่ยว** เต่า เม่นศวาวิธ*** เม่นศลยกะ†
แรด กระต่าย และตัวบุตติษะ††

Gāut.XVII.27.

pañcanakhāś cāśalyakaśaśaśvāvidgodhākhaḍgakacchapāḥ.

ไม่พึงบริโภคนกสัตว์ที่มี 5 เล็บ* ยกเว้นเม่นศลยกะ† กระต่าย เม่นศวาวิธ*** เหยี่ยว**
แรด และเต่า

47 (ต่อ)

*Hara. p. 38. (อธิบาย Āp. I. 5. 17. 37. นี้) ให้ตัวอย่างสัตว์ที่มี 5 เล็บ ว่า มีลิง และแมว เป็นต้น (pañcanakhā nāma vānaramārjārādayaḥ.) Mask. p.282. (อธิบาย Gāuṭ.XVII.27. นี้) ให้ตัวอย่างสัตว์ที่มี 5 เล็บนี้ว่า มีสุนัขจิ้งจอก และลิง เป็นต้น (pañcanakhāḥ sṛgālavānarādayaḥ.)

**Hara. p.38. อธิบายดังนี้ "ศัพท์ว่า godhā คือ สัตว์ที่มีลำตัวใหญ่ มีรูปร่างคล้ายจิ้งจก" (godhā kṛkalāsākṛtir mahākāyā.) อภิธาน. 622. หน้า 176. ให้คำแปลศัพท์นี้ในภาษาบาลีว่า "เหี้ย" ผู้วิจัยจึงแปลศัพท์นี้ตามคำอธิบายและคำแปลดังกล่าว

***Hara. p.38. อธิบายว่า "ศัพท์ว่า śvāvidh คือ หมูจำพวกหนึ่ง ขนของมันมีลักษณะคล้ายลูกศร" (śvāvid varāhaviśeṣo yasya nārācākārāṇi romāṇi.) พจนานุกรมภาษาสันสกฤตทุกเล่ม ให้คำแปลว่า "a porcupine [เม่น]" ผู้วิจัยจึงแปลศัพท์นี้ว่า "เม่นศวาวิธ"

†Hara. p. 38. อธิบายว่า "ศัพท์ว่า śalyaka คือ สัตว์ที่ทำผิวหนังให้เป็นเกราะป้องกันร่างกาย" (śalyako yasya carmaṇā tanutrāṇaṃ kriyate.) Mask. p.282. อธิบายว่า "ศัพท์ว่า śalyaka คือ หมูที่มีขนชี้แข็ง" (śalyakaḥ kaṇṭakavarāhaḥ.) พจนานุกรมภาษาสันสกฤตทุกเล่ม ให้คำแปลว่า "a porcupine [เม่น]" ผู้วิจัยจึงแปลศัพท์นี้ว่า "เม่นคัลยกะ"

††Hara. p. 38. อธิบายว่า "ศัพท์ว่า" pūtikhaṣa คือ สัตว์ชนิดหนึ่งรูปร่างคล้ายกระต่าย รู้จักกันดีแถบภูเขาหิมาลัย" (pūtikhaṣaḥ śasākṛtir himavati prasiddhaḥ.)

11. สัตว์ที่มีฟัน 2 แถว (ubhayatodat)
12. สัตว์ที่มีขนคด (keśin)
13. สัตว์ที่ไม่มีขน (aloma) 5.,11.-13.⁴⁸
14. แม้โคนม (dhenu)
15. โคเทียมเกวียน (anaḍuh) 14.-15.⁴⁹

⁴⁸Gāut.XVII.28.

ubhayatodatkeśyalomāikaśaphakalaviṅkaplavacakraḅākahaṃsāḅ.

ไม่พึงบริโภคสัตว์ที่มีฟัน 2 แถว* สัตว์ที่มีขนคด* สัตว์ที่ไม่มีขน* สัตว์ที่มีกับเดี้ยว
นกกระจอก นกอีโก้ง นกจากพราว และหงส์

*Mask. p. 283. (อธิบาย Gāut.XVII.28.นี้)ให้ตัวอย่างสัตว์ที่มีฟัน 2 แถว
ว่า มีมนุษย์ เป็นต้น (ubhayatodataḅ manuṣyādayaḅ.) อธิบาย สัตว์ที่มีขนคดว่า "ศัพท์ว่า
keśin คือ สัตว์ที่มีขนคดทั้งหลาย มีจามรี เป็นต้น" (keśinaḅ keśātiśayayuktāś camar-
yādayaḅ.) ให้ตัวอย่างสัตว์ที่ไม่มีขนว่า มีงู เป็นต้น (alomāḅ sarpādayaḅ.)

⁴⁹Gāut.XVII.30.

dhenvanaḍuhāu ca.

ไม่พึงบริโภคแม้โคนม และโคเทียมเกวียน

ข้อความนี้ขัดแย้งกับ Āp.I.5.17.30. ที่ว่า

dhenvanaḍuhor bhakṣyam.

บุคคลพึงบริโภคเนื้อของแม้โคนม และโคเทียมเกวียนได้

16. สัตว์ที่มีพืชน้ำนมยั้งไม่หลุก (apannada)
17. สัตว์ที่เป็นโรคตายเอง (avasanna) 16.-17.⁵⁰
18. ปศุสัตว์ที่เลี้ยงในหมู่บ้าน (grāmya-paśu)⁵¹
19. แรค (khaḍga)⁵²

⁵⁰Gāut.XVII.31.

apannadāvasannavr̥thāmāṃsāni.

ไม่พึงบริโภคเนื้อของสัตว์ที่มีพืชน้ำนมยั้งไม่หลุก สัตว์ที่เป็นโรคตายเอง และเนื้อสัตว์ที่ประกอบอาหารเพื่อตนเองเท่านั้น*

*แปลตามคำอธิบายของ Mask. p. 284. ที่ว่า "vr̥thāmāṃsam ātmārtham eva pakvam."

⁵¹Bāudh.I.5.12.1,4.

1. abhaksyāḥ paśavo grāmyāḥ.

4. anyatrājāvivibhyaḥ.

1. ไม่พึงบริโภคปศุสัตว์ที่เลี้ยงในหมู่บ้าน

4. ยกเว้นแพะ และแกะ

⁵²Bāudh.I.5.12.5.

bhaksyāḥ śvāvidgodhāsāsāsālyakakacchapakhadgāḥ khadgavarjāḥ pañca pañcanakhāḥ.

สัตว์ที่มี 5 เล็บ 5 อย่าง[ต่อไปนี้] ยกเว้นแรค เป็นสัตว์ที่บริโภคได้ คือ เม่นศวาวิธ เหย็ กระต่าย เม่นคัลยกะ เต่า และแรค

ข้อความนี้สรุปได้ว่า แรคเป็นสัตว์ต้องห้ามสำหรับการบริโภค อย่างไรก็ตาม ข้อความนี้ขัดแย้งกับ Āp.I.5.17.37; Gāut.XVII.27. (ดูเชิงอรรถ 47 บทที่ 3 หน้า 78-79.); Mān.V.18. และ Viṣṇu.LI.6. ที่กล่าวว่าแรคเป็นสัตว์ที่บริโภคได้

20. กวางคำ (kulaṅga)⁵³
 21. กระบือเคาระ (gāura) 7.-8.,21.⁵⁴
 22. สัตว์อื่น ๆ ที่มีได้ระบุให้บริโภคได้ (anuddiṣṭa)⁵⁵

2) สัตว์น้ำ

1. ปลาเงาะ (ceṭa)⁵⁶

⁵³Bāudh.I.5.12.6.

tatharśyahariṇapṛṣatamahiṣavarāhakulaṅgāḥ kulaṅgavarjāḥ
 pañca dvikhuriṇaḥ.

เช่นเดียวกัน สัตว์ที่มี 2 กับ 5 อย่าง[ดังต่อไปนี้] ยกเว้นกวางคำ เป็นสัตว์ที่
 บริโภคได้ คือ กวางที่มีเท้าขาว กวางทริณะ กวางลายจุด กระบือ หมูป่า และกวางคำ

ข้อความนี้สรุปได้ว่า กวางคำเป็นสัตว์ที่บริโภคไม่ได้

⁵⁴Vas.XIV.43.

gāuragavayaśarabhās ca.

อนึ่ง ไม่พึงบริโภครกระบือเคาระ โคลาน และกวางศรณะ

⁵⁵Vas.XIV.44.

anuddiṣṭās tathā.

เช่นเดียวกัน ไม่พึงบริโภครสัตว์ที่มีได้ระบุไว้

⁵⁶Āp.I.5.17.38.

abhakṣyaś ceṭo matsyānām.

ในบรรดาปลาทั้งหลาย ไม่พึงบริโภครปลาเงาะ

2. ปลาที่มีหัวคล้ายงู (sarpaśīrṣin)
3. จระเข้ (mr̥dura, śisumāra)
4. ปลาที่กินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร (kravyāda)
5. ปลาที่มีรูปร่างแปลก ๆ อื่น ๆ เช่น ปลาที่มีหัวคล้ายมนุษย์ 2.-5.⁵⁷
6. ปลาควาย (gavaya)

⁵⁷Ap. I. 5. 17. 39.

sarpaśīrṣī, mr̥duraḥ*, kravyādo, ye cānye vikṛtā yathā
manuṣyaśīrasaḥ.

ไม่พึงบริโภคน้ำปลาที่มีหัวคล้ายงู จระเข้ ปลาที่กินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร และปลาที่มีรูปร่าง
แปลก ๆ อื่น ๆ เช่น ปลาที่มีหัวคล้ายมนุษย์

Vas. XIV. 42.

vikṛtarūpāḥ sarpaśīrṣāś ca.

ไม่พึงบริโภคน้ำปลาที่มีรูปร่างแปลก ๆ และปลาที่มีศีรษะคล้ายงู

Gāut. XVII. 36.

matsyāś cāvikṛtāḥ.

พึงบริโภคน้ำปลาที่มีรูปร่างไม่แปลกประหลาด

*Hara. p. 38. (อธิบาย Ap. I. 5. 17. 39. นี้) อธิบายว่า "ศัพท์ว่า mr̥dura
คือ มังกร" (mr̥duro makaraḥ.) Apte. p. 730. แปลศัพท์ makara ว่า "a crocodile
[จระเข้]"

7. ปู (kulīra) 1., 3., 6.-7.⁵⁸

3) สัตว์ปีก

1. ไก่ (kukkuṭa)⁵⁹

2. นกอีโถง (plava)⁶⁰

⁵⁸Vas.XIV.41.

matsyānām vā ceṭagavayaśiśumāranakrakulīrāḥ.

ในบรรดาปลาทั้งหลาย ไม่พึงบริโภคปลาเงาะ ปลาควายะ จระเข้ จระเข้นกระ[?] และปู

และปู

⁵⁹Āp.I.7.21.15. (ดูเชิงอรรถ 28 บทที่ 1 หน้า 12-13.); Āp.I.5.17.32

(ดูเชิงอรรถ 33 บทที่ 2 หน้า 40.)

⁶⁰Āp.I.5.17.33.

plavaḥ* pratudām.

ในบรรดานกที่หากินด้วยจะงอยปาก ไม่พึงบริโภคนกอีโถง

และ Gāut.XVII.28.(ดูเชิงอรรถ 48 บทที่ 3 หน้า 80.)

*Hara. p. 37. (อธิบาย Āp.I.5.17.33^ข) อธิบายว่า "ศัพท์ว่า plava คือ นกกระเรียนชนิดหนึ่ง เรียกว่า นกศกภูฬะ" (śakaṭabilākyo bakaviśeṣaḥ.) Mask. p. 283. (อธิบาย Gāut.XVII.28.) ก็ให้คำอธิบายเหมือนกัน (plavaḥ śakaṭabilā.) Apte.p.903. ให้คำแปล śakaṭabila ว่า "a gallinule" สอ. เสถบุตร. แปลศัพท์ gallinule นี้ว่า "นกอีโถง"^{ขข} ผู้วิจัยจึงถือเอาคำแปลนี้เป็นคำแปลของศัพท์ว่า plava.

** So Sethaputra, comp., New Medel English-Thai Dictionary,

Vol. I. (Bangkok: Thai Watana Panich Press Co.,Ltd., 1986), p. 560.

3. นกที่กินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร (kravyāda)⁶¹
4. หงส์ (haṃsa)
5. นกภาสะ (bhāsa)
6. นกจากพราภ (cakravāka)
7. เหยี่ยว (śyena, suparṇa) 4.-7.⁶²

⁶¹Āp.I.5.17.34.

kravyādah*.

ไม่พึงบริโภคนกที่กินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร

*Hara# p. 132. (อธิบาย Āp. I. 5. 7. 34. นี้) ให้ตัวอย่างนกที่กินเนื้อสัตว์เป็นอาหารว่า มีแร้ง เป็นต้น (kravyādāḥ gṛdhrīdayaḥ.)

⁶²Āp.I.5.17.35.

haṃsabhāsacakravākasuparṇās ca.

อนึ่ง ไม่พึงบริโภคหงส์ นกภาสะ* นกจากพราภ** และเหยี่ยว***

และ Gāut.XVII.28.(ดูเชิงอรธ 48 บทที่ 3 หน้า 80.)

*Hara. p. 37. (อธิบาย Āp. I. 5. 17.35. นี้) อธิบายว่า "นกภาสะ คือ นกที่มีจะงอยปากใหญ่ มีลำตัวคล้ายเหยี่ยว" (śyenākṛtir bhāsaḥ pīnatuṇḍaḥ.) อภิธาน. 644. หน้า 181. ให้คำแปลศัพท์ bhāsapakkhī ในภาษาบาลีว่า "นกแซงแซว, นกตระไน" ผู้วิจัยเห็นว่า คำแปลนี้ไม่ตรงกับคำอธิบายข้างต้น จึงไม่นำคำแปลนี้มาใช้ในวิทยานิพนธ์นี้

**Hara# p. 132. (อธิบาย Āp. I. 5. 17. 35. นี้) อธิบายว่า "นกจากพราภ เป็นนกที่หากินเป็นคู่" (cakravākaḥ mithunacaraḥ.) อภิธาน. 641. หน้า 181. ให้คำแปลศัพท์ cakkavāka ในภาษาบาลีว่า "นกจากพราภ, ห่านกึ่งว่า"

***แปลตามคำอธิบายของ Hara. ที่ว่า "ศัพท์ว่า suparṇa [สุบรรณ] คือ เหยี่ยว" (suparṇaḥ śyenaḥ.)

8. นกกระเรียนกรูญจะ (kruñca)
9. นกกระเรียนเกราญจะ (krāuñca) 8.-9.⁶³
10. กา
11. นกกระสา (kañka)
12. แร้ง (gr̥dhra)
13. นกที่เกิดในน้ำ (jalaja)
14. นกที่มีเท้าและจะงอยปากเป็นสีแดง (raktapādatuṇḍa) 1,7,10-14.⁶⁴

⁶³Āp. I. 5. 17. 36.

kruñcakrauñca vārdhrāṇasalakṣmaṇavarjam.

ไม่พึงบริโภคนกกระเรียนกรูญจะ* และนกกระเรียนเกราญจะ* ยกเว้นนกกระเรียน-
ลักษณะซึ่งมีขนที่จุ่มก

*Hara. p. 37. (อธิบาย Āp. I. 5. 17. 36. นี้) อธิบายว่า "นกกระเรียน-
กรูญจะ เป็นนกที่หากินเป็นฝูง" (kruñcā vṛndacarāḥ.) "นกกระเรียนเกราญจะ เป็นนกที่
หากินเป็นคู่" (krauñcā mithunacarāḥ.)

⁶⁴Gāut. XVII. 29.

kākakaṅkagr̥dhraśyenā jalajā raktapādatuṇḍā grāmyakukkuṭa-
sūkarāu.

ไม่พึงบริโภตกา นกกระสา แร้ง เหยี่ยว นกที่เกิดในน้ำ นกที่มีเท้าและจะงอยปาก
เป็นสีแดง* ไก่บ้าน และหมูบ้าน

*Mask. p. 283. (อธิบาย Gāut. XVII. 29. นี้) ให้ตัวอย่างนกที่มีเท้าเป็นสีแดง
ว่า มีนกปาราวตะ เป็นต้น (raktapādāḥ pārāvataḥ.) Apte. p. 613. แปลศัพท์
pārāvata นี้ว่า "a pigeon, turtle-dove, dove" อภิธาน. 636. หน้า 179. ให้คำแปล
ศัพท์ pārāvata ในภาษาบาลีว่า "นกพิราบ, นกเขา"

15. นกหัวขวาน (nicudāru, dārvāghāṭa)
16. นกกระเรียนพกะ (baka)
17. นกกระเรียนพลากะ (balāka)
18. นกแก้ว (śuka)
19. นกกาน้ำ (madgu)
20. นกภูฏิบกะ (ṭiṭṭibha)
21. ค้างคาว (māndhāla)
22. นกที่หากินตอนกลางคืน (naktañcara) 15.-22.⁶⁵

⁶⁴(ต่อ)

Mask... ให้ตัวอย่างนกที่มีทั้งเท้าและจะงอยปากเป็นสีแดงว่า มีนกกจโกระ เป็นต้น (raktatuṇḍās cakorādayaḥ.) Apte.p.423. แพลศัพท์ cakora นี้ว่า "a kind of bird, the Greek partridge (said to feed on moonbeams)." อภิธาน.625. หน้า 177. ให้คำแปลศัพท์ cakora ในภาษาบาลีว่า "นกกต, นกเขาไฟ"

⁶⁵Gāut.XVII.34.

nicudārubakabalākaśukamadguṭiṭṭibhamāndhālā naktañcarā
abhakṣyāḥ.

ไม่พึงบริโภคนกหัวขวาน* นกกระเรียนพกะ** นกกระเรียนพลากะ** นกแก้ว นก
กาน้ำ*** นกภูฏิบกะ† ค้างคาว และนกที่หากินตอนกลางคืน†

*แปลตามคำอธิบายของ Mask . p. 285. (อธิบาย Gāut.XVII.34.นี้) ที่ว่า
"ศัพท์ว่า nicudāru คือ นกที่เจาะต้นไม้" (nicudāruḥ dārvāghāṭaḥ.)

**Apte.p.691. แพลศัพท์ baka ว่า "The Indian crane" p.695. แพลศัพท์
balāka ว่า "a crane" อภิธาน. ให้คำแปลสองศัพท์นี้แตกต่างกันไป กล่าวคือ อภิธาน.642.
หน้า 181. ให้คำแปลศัพท์ baka ในภาษาบาลีว่า "นกยาง[นกกระยาง]" ให้คำแปลศัพท์
balāka ในภาษาบาลีว่า "(บุ. นกตระกูล) นกยางชนิดหนึ่ง" อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสมัครใจที่จะ
แปลสองศัพท์นี้ว่า นกกระเรียน (a crane) ตามคำแปลของ Apte. มากกว่า

23. นกกระจอก (Kalaviṅka)⁶⁶
24. นกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน (grāmanivāsin; grāmacārin)^{3,20,24}⁶⁷
25. นกจกราชคะ (cakrāṅga)
26. นกกระเรียนสารสา (sārasa)
27. นกฤษชุทาละ (rajjudāla)
28. นกทาศยหะ (dātyūha)

⁶⁵(ต่อ)

***Mask. p. 285. (อธิบาย Gāṭ.XVII.34.นี้) อธิบายว่า "ศัพท์ว่า madgu คือ นกที่ชอบค้ำน้ำ[จับปลา]" (madguḥ jalanimajjanaśīlaḥ.) Apte.p.737. แปลศัพท์ madgu ว่า "a kind of aquatic bird [นกน้ำชนิดหนึ่ง], a cormorant [นกค้ำน้ำ]."

tMask. อธิบายศัพท์นี้ว่า "นกฏิกฏิกะ คือ นกที่ชอบเปล่งเสียงว่า ฏิกฏิกะ (ṭiṭṭibhaḥ ṭiṭṭibhaśabdānukaraṇaśīlaḥ) ให้ตัวอย่างนกที่หากินตอนกลางคืนว่า มีนกเค้าแมว เป็นต้น (naktāñcarā ulūkādayaḥ.)"

⁶⁶Gāṭ.XVII.28.(ดูเชิงอรธ 48 บทที่ 3 หน้า 80.)

⁶⁷Mān.V.11.

kravyādāñī chakunīn sarvāṃs tathā grāmanivāsinah /
anirdiṣṭāṃs cāikaśaphāṃs ṭiṭṭibham ca vivarjayet //

ฟังคเว้นการบริโภคนกที่กินเนื้อสัตว์เป็นอาหารทั้งปวง นกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน*
สัตว์ที่มีกับเตียว ซึ่งมีได้ระบุไว้[ให้บริโภคนกได้] และนกฏิกฏิกะ

*Kull. p. 180. (อธิบาย Mān.V.11.นี้) ให้ตัวอย่างว่า มีนกพิราบ เป็นต้น (grāmanivāsināś ca pakṣiṇaḥ pārāvatādīn)

29. นกสาริกา (sārikā, śārikā) 1-2,4,18,23,25-29⁶⁸
30. นกที่หากินด้วยจะงอยปาก (pratuda)
31. นกที่ใช้เท้าเดินย่ำน้ำหากิน (jālapāda)
32. นกโกยษ์ฏี (koyaṣṭi)
33. นกที่ใช้กรงเล็บจับเหยื่อ (nakhaviṣkīra)
34. นกที่ดำน้ำหากิน (nimajjata)

⁶⁸Mān.V.12.

kalaviṅkaṃ plavaṃ haṃsaṃ cakrāṅgaṃ grāmakukkuṭam /
sāraṣaṃ* rajjudālaṃ ca dātyūhaṃ** śukasārike //

ฟังดเว้นการบริโภคนกกระจอก นกอีโก้ง หงส์ นกจกรางคะ ไก่บ้าน
นกกระเรียนสารสะ นกฤษชู่ทาละ นกหาคยู่หะ นกแก้ว และนกสาริกา

*mw. p. 1209. ให้คำแปล "the Indian or Siberian crane [นกกระเรียนอินเดีย หรือนกกระเรียนไซบีเรีย], *Ardea sibirica*." อภิธาน.642.
หน้า 181. ให้คำแปลศัพท์ sārāsa ในภาษาบาลีว่า "นกตระไน, นกกระเต็น"

**อภิธาน.644. หน้า 181. ให้คำแปลศัพท์ dātyūha ในภาษาบาลีว่า "กาน้ำ,
นกอีลุ่ม"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

35. นกกินปลา (matsyāda) 30.-35.⁶⁹
 36. นกกาโกละ (kākola)
 37. นกขัณ्डชรีฎกะ (khañjarīṭaka) 16.-17., 35.-37.⁷⁰

⁶⁹ Mān.V.13.

pratudāḥi jālapādāḥś ca koyaṣṭinakhaviṣkirān /
 nimajjataś ca matsyādān sāunaṃ vallūram eva ca //

ฟังคเว้นการบริโภคนกที่หากินด้วยจะงอยปาก* นกที่ใช้เท้าเดินย่ำน้ำหากิน
 นกโกษฏิก นกที่ใช้กรงเล็บจับเหยื่อ นกที่ดำน้ำหากิน** นกกินปลา เนื้อสัตว์
 จากโรงฆ่า และเนื้อสัตว์แห้ง

*Kull. p. 180. (อธิบาย Mān.V.13.นี้) อธิบายว่า คือ "นกที่หากินโดยใช้
 จะงอยปากเจาะ เช่น นกหัวขวาน เป็นต้น" (pratudya cañcvā ye bhakṣayanti, tān
 dārvāghāṭādīn.)

**Kull. อธิบายว่า คือ "นกที่ดำน้ำจับปลา กิน เช่น นกกาน้ำ" (nimajya ye
 matsyān khādanti, tān madguprabhṛtīn.)

⁷⁰ Mān.V.14.

bakaṃ cāiva balākāṃ ca kākolaṃ khañjarīṭakam /
 matsyādān viḍvarāhāḥś ca matsyān eva ca sarvaśaḥ //

ฟังคเว้นการบริโภคนกกระเรียนพกะ นกกระเรียนพลากะ นกกาโกละ*
 นกขัณ्डชรีฎกะ นกกินปลา หมูบ้าน และปลา เสมอ

*Medh. Vol. I. p. 483. (อธิบาย Mān.V.14.นี้) อธิบายว่า "นกกาโกละ
 คือ เหยี่ยวชนิดหนึ่ง รู้จักกันดีในดินแดนอื่น" (kākolaś ca śyeno deśāntaraprasiddhaḥ.)

38. นกวารณะ (vāraṇa)⁷¹
39. นกที่ใช้เท้าทั้งสองคู่ยึดเหยี่ยว (viṣuviṣkara)
40. นกพิราบ (pārāvata)
41. นกออก (kurava)
42. นกสร่างคะ (sāraṅga)
43. นกปามตุ (pāṇḍu)
44. นกพิราบกโปตะ (kapoṭa)
45. นกกรกระ (krakara)
46. นกกระจอกจุกกะ (caṭaka)
47. นกไรลาตกะ (rāilātaka)
48. นกพิราบสีเขียว (hārīta)
49. นกกาเหว่า (kokila) 1-7, 9-12, 15-24, 29, 31, 37, 39-49⁷²

⁷¹Bāudh.I.5.12.7.

pakṣiṇas tittirikapotakapiñjalavārdhrāṇasamayūravāraṇā
vāraṇavarjāḥ pañca viṣkirāḥ.

นกที่ใช้เท้าคู่ยึดเหยี่ยว 5 ชนิด[ต่อไปนี้] ยกเว้น นกวารณะ เป็นนกที่บริโภคได้ คือ
นกกระทา นกพิราบกโปตะ นกกระทากบิลูชละ นกกระเรียนชนิดที่มีขนที่จุมูก นกยูง และนกวารณะ

⁷²Vas.XIV.48.

śakunānaṃ ca viṣuviṣkara-jālapāda-kalaviṅka-plava-haṃsa-
cakravāka-bhāsa-vāyasa-pārāvata-kurara-sāraṅga-pāṇḍu-kapoṭa-krāuñca-
krakara-kañka-gṛdhra-syena-baka-balāka-madgu-tiṭṭibha-māndhāla-naktañcara-
dārvāghāṭa-caṭaka-rāilātaka-hārīta-khañjarīṭa-grāmyakukkuṭa-suka-sārīka-
kokila-kravyādo grāmacāriṇas ca grāmacāriṇas ceti.

อนึ่ง ในบรรดานกทั้งหลาย ไม่เพียงบริโภคนกที่ใช้เท้าทั้งสองคู่ยึดเหยี่ยว นกที่ใช้เท้า
เดินย่ำหน้าเท่านั้น นกกระจอก นกอีโถง หงส์ นกจากพราว นกภาสะ กา นกพิราบ นกออก นกสร่างคะ*

72(ต่อ)

นกปาดทุ นกพิราบกโปตะ นกกระเรียนเกราญจะ นกกรกระ** นกกระสา แร้ง เที้ยว
 นกกระเรียนพกะ นกกระเรียนพลากะ นกกาน้ำ นกภูฏานิกะ ค้างคาว นกที่หากินตอนกลางคืน
 นกหัวขวาน นกกระจอกจฎกะ นกโรลาตกะ นกพิราบสีเขียว นกชฎูชรีฎะ ไก่บ้าน นกแก้ว นกสาริกา
 นกกาเหว่า นกที่กินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร และนกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน

*Apte.p.982. ให้คำแปลศัพท์ sārāṅga ว่า "The cuckoo [นกกาเหว่า],
 A large crane [นกกระเรียนใหญ่], The flamingo [นกฟลามิงโก], A peacock
 [นกยูง]." อภิธาน.641. หน้า 181. ให้คำแปลศัพท์ sārāṅga ในภาษาบาลีว่า "นกกระเต็น,
 ไก่ป่าก็ว่า"

**Apte.p.379. ให้คำแปลศัพท์ krakara ว่า "a kind of partridge
 [นกกระทาชนิดหนึ่ง]."

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

50. นกที่ไม่รู้จัก (ajñāta-dvija) 23,27,31,37,41,49-50.⁷³

51. นกจาษะ (cāṣa) 14.,51.⁷⁴

ข) พืชผัก และผลผลิตจากพืช

พืชผักและผลผลิตจากพืช ที่บริโภคแล้วทำให้ผู้บริโภคมีมลทิน มีดังนี้

- 1) กระเทียมแดง (karañja)
- 2) กระเทียมขาว (palaṇḍu, palāṇḍu)

⁷³yājñ.I.174.

kalaviñkaṃ sakākolaṃ kuraraṃ rajjudālakam /
jālapādān khañjarīṭān ajñātāmś ca mṛgadvijān //

พึงงดเว้นการบริโภคผักกระเจียว นกกาเหว่า นกออก นกฤษชู่ทาละ
นกที่ใช้เท้าเดินย่ำน้ำหากิน นกขลุ่ยชรีฎะ สัตว์ป่า และนกที่ไม่รู้จัก

⁷⁴yājñ.I.175.

cāṣāṃś ca raktapādāṃś ca sāunaṃ vallūram eva ca /
matsyāṃś ca kāmato jagdhvā sopavāsas tryahaṃ vaset //

เมื่อได้บริโภคนกจาษะ* นกที่มีเท้าเป็นสีแดง เนื้อสัตว์จากโรงฆ่า
เนื้อสัตว์แห้ง และปลา โดยเจตนา บุคคลพึงอดอาหาร 3 วัน

*vijñ.p.52. อธิบาย "ศัพท์ว่า cāṣa คือ นกกีกีทิวี" (cāṣāḥ kikīdivayaḥ.)

mw.p.282. ให้คำแปลศัพท์ kikīdivi ว่า "a blue jay [นกตะขาบสีน้ำเงิน]."

- 3) ผักปราริกา (parārikā) 1)-3)⁷⁵
- 4) เห็ด (kyāku, kavaka)⁷⁶
- 5) หน่อไม้ (kisalaya)
- 6) กระเทียม[ทั่วไป] (laśuna)
- 7) ยางจากต้นไม้ (niryāsa) 4)-7)⁷⁷

⁷⁵Āp.I.5.17.26.

karañjapalaṇḍuparārikāḥ.

ไม่พึงบริโภคกระเทียมแดง* กระเทียมขาว* และผักปราริกา**

* แปลตามคำอธิบายของ Hara. p. 37. (อธิบาย Āp.I.5.17.26.นี้) ที่ว่า "ศัพท์ว่า karañja คือ กระเทียมสีแดง" (karañjaṃ raktalaśunam.) "[ส่วน]palaṇḍu มีสีขาว" (palaṇḍuḥ śvetam.)

อภิธาน.567 หน้า 161. ให้คำแปลศัพท์ karañja ในภาษาบาลีว่า "กระเช้า, กุ่ม, กระถินพิมานก็ว่า" อภิธาน. 595. หน้า 168. ให้คำแปลศัพท์ palaṇḍu ว่า "หอมแดง"

**Hara. อธิบายว่า "ผักปราริกา คือ ผักขมทูลาสีดำ[?] ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ในหมู่ชนพื้นเมือง [คนมัลลิกะ]" (parārikā kṛṣṇaḍuṇḍubhā yā mlecchānāṃ prasiddhā.)

⁷⁶Āp.I.5.17.28.

kyākv abhojyam iti hi brāhmaṇam.

คัมภีร์พราหมณะกล่าวว่า ไม่พึงบริโภคเห็ด

⁷⁷Gāut.XVII.32.

kisalayakyākulaśunaniryāsāḥ.

ไม่พึงบริโภคหน่อไม้ เห็ด กระเทียม และยางไม้

- 8) ยางไม้สีแดงซึ่งไหลออกจากรอยบากของต้นไม้ (lohita-vraścana)⁷⁸
 9) ผักคณฺฐชนะ (gr̥ñjana)
 10) พืชที่ขึ้นในของสกปรก (amedhyaprabhava, vidja) 2),4),6),
 9)-10)⁷⁹

⁷⁸Gāut.XVII.33.

lohita vraścanaś ca.

อนึ่ง ไม้พืชมบริโภคยางไม้สีแดง ซึ่งไหลออกจากรอยบากของต้นไม้*

*TS. II. 5. 1. กล่าวถึงสาเหตุที่ห้ามบริโภคยางไม้สีแดง ก็เพราะสีของมัน
 เหมือนกับการฆ่าพราหมณ์

⁷⁹Mān.V.5.

laśunaṃ gr̥ñjanaṃ cāiva palāṇḍuṃ kavakāni ca /
 abhakṣyāṇi dvijātīnām amedhyaprabhavāni ca //

ทิวชาติไม้พืชมบริโภคกระเทียม ผักคณฺฐชนะ* กระเทียมขาว เห็ด
 และพืชที่ขึ้นในของสกปรก**

*Vijñ.p.53. (อธิบาย Yājñ.I.176.) อธิบายว่า "ผักคณฺฐชนะ คือ พืชมีหัว-
 ขนาดเล็กสีแดงคล้ายกระเทียม" (gr̥ñjanaṃ laśunānukārilohitasūkṣmakandam.)

**Kull. p. 178. (อธิบาย Mān.V.5.นี้) อธิบายว่า "พืชที่ขึ้นในของสกปรก
 ได้แก่ พืชที่เกิดในของสกปรก เช่น อูจจาระ มีต้นตันทุลียะ เป็นต้น" (amedhyaprabhavāni
 viṣṭhādi-jātāni tandulīyādīni.)

11) ผลเสล (śelu) 7)-8),11)⁸⁰

12) ต้นเสลขมานตะกะ (śleṣmāntaka) 2),4),6)-9),12)⁸¹

⁸⁰Mān.V.6.

lohītān vṛkṣaniryāsān vraścānaprabhavāms tathā /
śeluṃ gavyaṃ ca pīyūṣaṃ prayatnena vivarjayet //

พียงดเว้นการบริโภคยางไม้สีแดง ยางไม้ที่ไหลออกมาตามรอยกรีด ผลเสล*
และน้ำนมจากแม่โคที่พียงคลอดลูกได้ยังไม่ครบ 7 วัน ด้วยความระมัดระวัง

*Kull. p. 179. (อธิบาย Mān.V.6.นี้) อธิบายว่า "ศัพท์ว่า śelu คือ
ผลพหูวารกะ (śeluṃ bahuvāarakaphalaṃ.) MW. pp. 1088, 725. ให้-
คำแปลศัพท์ śelu และ bahuvāaraka เหมือนกันว่า "Cordia myxa" พืชในประเทศไทยสกุล
(Genus) Cordia นี้มี แต่ชนิด (Species) myxa นี้ไม่มี** อย่างไรก็ตาม อภิธาน.558.
หน้า 159. ให้คำแปลศัพท์ selu ในภาษาบาลีว่า "บุ. มะกอก, มะขาง, มะค่าไก่"

**ดู เต็ม สมิตินันท์, ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย : (ชื่อพฤกษศาสตร์-ชื่อพื้นเมือง),
พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : พันธุ์พืชบลิซซิ่ง,2523), หน้า 94.

⁸¹Vas.XIV.33.

laśuna-palāṇḍu-kyāku-grñjana-śleṣmāntaka-vṛkṣaniryāsa-
lohītavraścāna-śvakākāvalīḍha-sūdroccheṣaṇa-bhojaneṣv atikṛcchrah.

เมื่อบริโภคกระเทียม[ทั่วไป] กระเทียมขาว เห็ด ผักกถุขนะ ต้นเสลขมานตะกะ*
ยางไม้ ยางไม้สีแดงซึ่งไหลออกจากรอยบากของต้นไม้ อาหารที่ถูกสุนัขสัมผัส อาหารที่ถูกกาจิก
และอาหารที่เหลือจากศูทร บุคคลพึงสมาทานอติถุจจรพรต

*ศัพท์ว่า śleṣmāntaka แปลตามพยัญชนะว่า "ขับเสลด" ต้นเสลขมานตะกะ ก็คือ
ต้นขับเสลด MW.p.1104. ให้คำแปลศัพท์นี้ว่า "Cordia latifolia" ในประเทศไทยพืชชนิดนี้
ไม่มี**

13) มะรุม (śigru) 4),8),10),13)⁸²

⁸¹(ต่อ)

** ดู เต็ม สมิตินันท์, ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย : (ชื่อพฤกษศาสตร์-ชื่อพื้นเมือง),
หน้า 94.

⁸²yājñī.I.171.

devatārthaṃ haviḥ śigru* lohītān vraścānāṃs tathā /
anupākṛtamāṃsāni viḍjāni kavakāni ca //

ฟังดเว้นการบริโภคอาหารที่ใช้วงสรวงเทพเจ้า เครื่องสังเวทที่ใส่ในกองไฟ
มะรุม ยางไม้สีแดงซึ่งไหลออกจากรอยบากของต้นไม้ เนื้อสัตว์ที่ยังมิได้ทำพิธี
พืชที่ขึ้นในช่องสกรปรก และเห็ด

* Viśv.p.120; Apar.Vol.I.p.247. และ Vijñī.p.51. (อธิบาย Yājñī.I.
171.นี้) ให้คำอธิบายที่ตรงกันว่า "คันศึกรุ คือ ต้นโศภานุชนะ" (Viśv. & Apar.:śigru
sāubhāñjanakaḥ.) (Vijñī.: śigru sobhāñjanaḥ.)

MW. p. 1071. ให้คำแปล śigru ว่า "Moringa pterygosperma
(a kind of horse-radish = śobhāñjana; the root and leaves and flowers
are eaten)." ดู เต็ม สมิตินันท์ ให้ชื่อภาษาไทยของ Moringa pterygosperma ว่า คือ
"มะรุม"^{**} อภิธาน.554. หน้า 158. ให้คำแปลศัพท์ siggu และ sobhāñjana ในภาษาบาลี
ว่า "มะรุม"

** ดู เต็ม สมิตินันท์, ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย : (ชื่อพฤกษศาสตร์-ชื่อพื้นเมือง),
หน้า 233.

ค) เครื่องดื่ม

เครื่องดื่มในที่นี้ หมายถึง อาหารที่เป็นของเหลว เมื่อบุคคลบริโภคเข้าไปแล้ว ย่อมทำให้เป็นผู้มีมลทิน เครื่องดื่มต้องห้ามตามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ มีดังนี้

- 1) น้ำเมา (madya, surā)⁸³
- 2) นมแกะ (āilaka-payas, āvika)⁸⁴

⁸³Ap.I.5.17.21.

sarvaṃ madyam apeyam.

ไม่พึงคิมน้ำเมาทั้งปวง

Gāut.II.20.

madyaṃ nityaṃ brāhmaṇaḥ.

พราหมณ์ไม่พึงคิมน้ำเมาเป็นนิตย์

Mān.XI.94.

surā vāi malam annānāṃ pāpmā ca malam ucyate /

tasmād brāhmaṇarājanyāu vāisyāś ca na surāṃ pibet //

ในบรรดาอาหารทั้งหลาย สุราเป็นมลทิน นักปราชญ์กล่าวว่า มลทิน[นั้น]

ก็คือ บาบ เพราะเหตุนี้ พราหมณ์ กษัตริย์ และไวศยะ ไม่พึงคิมน้ำสุรา

Dev.อ้างถึงใน Apar. Vol. I. p. 271. (อธิบาย Yājñi.I.190.) กล่าวว่า

น้ำเมาเป็นสิ่งสกปรก (ดูเชิงอรธ 2 บทที่ 3 หน้า 62.)

⁸⁴Ap.I.5.17.22.

tathāilakaṃ payaḥ.

เช่นเดียวกัน ไม่พึงคิมนมแกะ

- 3) นมอูฐ (uṣṭrī-kṣīra, āuṣṭra)
- 4) นมสัตว์ป่า (mṛgī-kṣīra, āraṇyaka)
- 5) นมของสัตว์ที่กำลังมีท้อง (saṃdhinī-kṣīra)
- 6) นมของสัตว์ที่มีลูกแฝด (yamasū-kṣīra) 3)-6)⁸⁵
- 7) นมของสัตว์ที่มีกับเคี้ยว (āikaśapha) 2)-3),7)⁸⁶

⁸⁵ Ap.I.5.17.23.

uṣṭriksīramṛgīksīrasaṃdhinīksīrayamasūksīrāṇīti.

ไม่พึงดื่มนมอูฐ นมสัตว์ป่า* นมของสัตว์ที่กำลังมีท้อง** และนมของสัตว์ที่มีลูกแฝด

*นมสัตว์ป่า (mṛgīksīra) Medh. Vol. I. p. 479. (อธิบาย Mān. V. 9.)
ให้ตัวอย่างสัตว์ป่าที่บุคคลไม่ควรบริโภคนั้นว่ามีโค[ป่า] ช้าง และลิง เป็นต้น (āraṇyā
gohastimarkaṭādayaḥ.) (ดู Mān.V.9.และคำแปลในเชิงอรรถ 94 บทที่ 3 หน้า 102.)

**แปลตามคำอธิบายของ Hara. p. 36. (อธิบาย Ap.I.5.17.23.นี้) ที่ว่า
"สัตว์ที่มีครรภ์ เมื่อถูกรีตนม ย่อมเป็นที่รู้จักกันดีในคัมภีร์ศาสตร์อื่น[๑] ว่า สันธินี" (yā garbhīṇī
dugdhe sā saṃdhinī śāstrāntāre prasiddhā.)

⁸⁶ Gāut.XVII.24.

nityam āvikam apeyam āuṣṭram āikaśapham ca.

ไม่พึงดื่มนมแกะ นมอูฐ และนมของสัตว์ที่มีกับเคี้ยว* เป็นนิตย

Bāudh.I.5.12.11.

āvikam āuṣṭrikam āikaśapham apeyam.

ไม่พึงดื่มนมแกะ นมอูฐ และนมของสัตว์ที่มีกับเคี้ยว*

*ดูตัวอย่างของสัตว์ที่มีกับเคี้ยวได้ในเชิงอรรถ 46 บทที่ 3 หน้า 78.

- 8) นมของสัตว์ที่คลอดลูกได้ยังไม่ครบ 10 วัน (anirdasāha-ksīra) 5),⁸⁷
- 9) นมของแม่โคที่คลอดลูกยังไม่ครบ 10 วัน (anirdasā-dhenu-ksīra)⁸⁸
- 10) นมของกระบือที่คลอดลูกยังไม่ครบ 10 วัน (anirdasāha-mahiṣī)
- 11) นมของแพะที่คลอดลูกยังไม่ครบ 10 วัน (anirdasāhājā)⁸⁹

⁸⁷ Bāudh. I. 5. 12. 9.

anirdasāhasamdhinīksīram apeyam.

ไม่พังกี่นมของสัตว์ที่คลอดลูกได้ยังไม่ครบ 10 วัน และนมของสัตว์ที่กำลังมีท้อง

⁸⁸ Āp. I. 5. 17. 24.

dhenos cānirdasāyāḥ.

อนึ่ง ไม่พังกี่นมของแม่โคที่คลอดลูกยังไม่ครบ 10 วัน

Gāut. XVII. 22.

goś ca ksīram anirdasāyāḥ sūtake.

⁸⁹ Vas. XIV. 35.

gomahiṣyajānām anirdasāhānām.

ไม่พังกี่นมโค นมกระบือ และนมแพะ ที่คลอดลูกยังไม่ครบ 10 วัน

Gāut. XVII. 23.

ajāmahiṣyoś ca.

อนึ่ง ไม่พังกี่นมโค นมแพะ และนมกระบือ ที่คลอดลูกยังไม่ครบ 10 วัน]

Viṣṇ. LI. 40.

anirdasāhāni tāny api.

เมื่อบริโภคนมโค นมแพะ นมกระบือ ที่คลอดลูกยังไม่ครบ 10 วันเหล่านั้น พึงอด

- 12) นมของสัตว์ซึ่งให้นานมไหลโดยมิได้รีด (syandinī-kṣīra) 5)-6), 12)⁹⁰
 13) นมของโคที่ไม่มีลูกอยู่ด้วย (vivatsā-go-payas, avatsā-go-payas) 2)-3), 5), 7), 9), 13)⁹¹

⁹⁰Gāut.XVII.25.

syandinīyamasūsandhinīnām ca.

ไม่พึงดื่มนมของสัตว์ที่ให้นานมไหลโดยมิได้รีด นมของสัตว์ที่มีลูกแฝด และนมของสัตว์ที่กำลังมีท้อง

⁹¹Mān.V.8.

anirdaśāyā goḥ kṣīram āuṣṭram āikāśapham tathā /

āvikaṃ samḍhinīkṣīram vivatsāyās ca goḥ payaḥ //

พึงงดเว้นการดื่มนมของโคที่คลอดลูกยังไม่ครบ 10 วัน นมอูฐ นมของสัตว์ที่มีกับเดี้ยว นมแกะ นมของสัตว์ที่กำลังมีท้อง และนมของโคที่ไม่มีลูกอยู่ด้วย*

Vas.XIV.34.

sandhinīkṣīram avatsākṣīram.

ไม่พึงดื่มนมของสัตว์ที่กำลังมีท้อง และนมของโคที่ไม่มีลูกอยู่ด้วย*

Gāut.XVII.26.

vivatsāyās ca.

อนึ่ง ไม่พึงบริโภคนมของโคที่ไม่มีลูกอยู่ด้วย*

*Kull. p. 179. (อธิบาย mān.v.8.) อธิบายว่า "โคที่ไม่มีลูกอยู่ด้วย คือ โคที่ลูกของมันตาย หรือ โคที่ไม่ได้อยู่ร่วมกับลูก" (vivatsāyā mṛtavatsāyā asannihita-vatsāyās.)

- 14) นมของโคที่ให้นมลูกโคตัวอื่นกิน (anyavatsā-payas) 13)-14)⁹²
 15) นมของสตรี (strāiṇā, strī-kṣīra) 2)-5),7)-8),13),15)⁹³
 16) เครื่องดื่มที่บูตเปรี้ยว (śukta) 4),15)-16)⁹⁴
 17) น้ำที่อยู่ในเรือ⁹⁵

⁹²Bāudh.I.5.12.10.

vivatsānyavatsayoś ca.

อนึ่ง ไม่นึ่งคั้นนมของโคที่ไม่มีลูกอยู่ด้วย และนมของโคที่ให้นมลูกโคตัวอื่นกิน

⁹³Yājñ.I.170.

saṁdhinyanirdasāvatsāgopayah parivarjayet /

āuṣṭram āikaśapham strāiṇam āraṇyakam athāvikam //

พึงคั้นนมของสัตว์ที่กำลังมีท้อง นมของสัตว์ที่คลอดลูกได้ยังไม่ครบ
 10 วัน นมของโคที่ไม่มีลูกอยู่ด้วย นมอูฐ นมของสัตว์ที่มีกบเดียว นมของสตรี
 นมของสัตว์ป่า และนมของแกะ

⁹⁴Mān.V.9.

āraṇyānām ca sarveṣām mṛgānām māhiṣam vinā /

strīkṣīram cāiva varjyāni sarvasuktāni cāiva hi //

พึงคั้นนมการบริโภคนมของสัตว์ป่าทั้งปวง ยกเว้นนมกระบือ

พึงคั้นนมการบริโภคนมสตรี และเครื่องดื่มที่บูตเปรี้ยวทั้งปวง

⁹⁵Vas.XIV.36.

antarnāvya udakam.

ไม่นึ่งคั้นน้ำที่อยู่ในเรือ

18) นมที่สะกัคไชมัน (āttavīrya)⁹⁶

ง) อาหารของบุคคลต้องห้าม

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ห้ามบริโภคอาหารของบุคคลบางประเภท ผู้ที่คัมภีร์
ธรรมศาสตร์ห้ามบริโภคอาหารของเขา มีดังนี้

1) ผู้ที่เลี้ยงชีพด้วยศิลปะ (śilpājīva)⁹⁷

⁹⁶ Gāut. IX. 58.

uddhṛtasneha-vilayana-piṇyāka-mathita-prabhṛtīni cāttavīryāṇi
nāśniyāt.

ไม่พึงบริโภคนมที่สะกัคไชมันออก เช่น นมที่สะกัคครีมออกแล้ว* เนยวิลยนะ** นม-
ปดฺยาคะ[?] นมที่เหลือจากการนั้นเอาหัวนมไปทำเนย

*Mask. p. 151. (อธิบาย Gāut. IX. 58. นี้) อธิบายว่า คือ นมที่สะกัคเอาหัวนม
ออกไปแล้ว มีนมเปรี้ยว เป็นต้น (uddhṛtasneham āttāgramanḍam dadhyādi.)

**Mask. อธิบายว่า คือ เนยเหลวที่ได้จาก[การเคี้ยว]หัวนม เป็นต้น (vilayanam
ghṛtādiniṣpannam.) Hara. p. 91. (อธิบาย Āp. II. 8. 18. 1.) อธิบายว่า คือ เนยสด
(vilayanam navaṇītam.)

⁹⁷ Āp. I. 6. 18. 18.

sarveṣāṃ ca śilpājīvānām.

ไม่พึงบริโภคอาหารของผู้ที่เลี้ยงชีพด้วยศิลปะ* ทั้งปวง

*Hara# p. 139. (อธิบาย Āp. I. 6. 18. 8. นี้) ให้ตัวอย่างของศิลปะว่า
มีการวาดภาพ และการก่อสร้าง เป็นต้น (citrānirmāṇādikam śilpam)

- 2) ผู้ที่เลี้ยงชีพด้วยศัสตราวุธ⁹⁸
- 3) ผู้ที่เลี้ยงชีพด้วยการเก็บค่าเช่า⁹⁹
- 4) หมอรักษาโรค (bhiṣaj, cikitsaka)¹⁰⁰
- 5) นายเงินที่ชู้ครีต (vārdhuṣika, vārddhuṣika)¹⁰¹

⁹⁸Āp. I.6.18.19.

ye ca śāstram ājīvanti.

ไม่พึงบริโภคอาหารของผู้ที่เลี้ยงชีพด้วยศัสตราวุธ*

Vas. XIV.5.

astrabhṛtaś ca.

*Hara.p.39. (อธิบาย Āp. I.6.18.19.) ให้ข้อยกเว้นสำหรับผู้อยู่ในวรรณะ-
กษัตริย์ (kṣatriyavarjam)

⁹⁹Āp. I.6.18.20.

ye cādhim.

ไม่พึงบริโภคอาหารของผู้ที่เลี้ยงชีพด้วยการเก็บค่าเช่า

¹⁰⁰Āp. I.6.18.21.

bhiṣak.

ไม่พึงบริโภคอาหารของหมอรักษาโรค

¹⁰¹Āp. I.6.18.22.

vārdhuṣikaḥ.

ไม่พึงบริโภคอาหารของนายเงินที่ชู้ครีต

- 6) พราหมณ์ที่ทำพิธีทักษิณียะญีโดยมิได้ซื้อตันโสมราชกะ¹⁰²
 7) กระเทย (klība, ṣaṇḍha, ṣaṇḍa, anapadeśya)¹⁰³
 8) คนส่งข้าวของพระราชา¹⁰⁴
 9) พราหมณ์ที่เข่นสังเวดด้วยเครื่องเข่นสังเวดอันไม่สมควร (ahaviryājīn)¹⁰⁵

¹⁰²Ap. I. 6. 18. 23.

dīkṣito 'krītarājakaḥ.

ไม้พืงบริโภคอาหารของพราหมณ์ที่ทำพิธีทักษิณียะญี* โดยมิได้ซื้อตันโสมราชกะ

*ยัญพิธีอย่างหนึ่ง ผู้ที่ผ่านพิธีกรรมนี้แล้ว เรียกว่า ทักษิณะ

ดู P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. II. pt. II. pp. 1136-1138.

¹⁰³Ap. I. 6. 18. 27.

klībaḥ.

ไม้พืงบริโภคอาหารของกระเทย

¹⁰⁴Ap. I. 6. 18. 28.

rājīñm prāiṣakaraḥ.

ไม้พืงบริโภคอาหารของคนส่งข้าวของพระราชา

¹⁰⁵Ap. I. 6. 18. 29.

ahaviryājī.

ไม้พืงบริโภคอาหารของพราหมณ์ที่เข่นสังเวดด้วยเครื่องเข่นสังเวดอันไม่สมควร

- 10) จารบุรุษ (cārin, sūcaka)¹⁰⁶
 11) นักบวชที่ออกบวชโดยไม่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์¹⁰⁷
 12) ผู้ที่ทอดทิ้งไฟบูชา¹⁰⁸
 13) พราหมณ์โศคริยะที่ทอดทิ้งคนทั้งปวง ที่บริโภคอาหารของคนทั้งปวง
 [โดยไม่เลือก] ที่ละทิ้งหน้าที่ทางศาสนา และที่มีภรรยาเป็นหญิงคู่¹⁰⁹

¹⁰⁶ Āp. I. 6. 18. 30.

cārī.

ไม่พึงบริโภคอาหารของจารบุรุษ

¹⁰⁷ Āp. I. 6. 18. 31.

avidhinā ca pravrajitaḥ.

อนึ่ง ไม่พึงบริโภคอาหารของนักบวชที่ออกบวชโดยไม่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์

¹⁰⁸ Āp. I. 6. 18. 32.

yaś cāgnīn apāsyati.

ไม่พึงบริโภคอาหารของผู้ที่ทอดทิ้งไฟบูชา

¹⁰⁹ Āp. I. 6. 18. 33.

yaś ca sarvān varjayate, sarvānnī ca śrotriyo nirākṛtir,
 vṛṣalīpatiḥ.

ไม่พึงบริโภคอาหารของพราหมณ์โศคริยะ* ที่ทอดทิ้งคนทั้งปวง ที่บริโภคอาหาร
 ของคนทั้งปวง [โดยไม่เลือก] ที่ละทิ้งหน้าที่ทางศาสนา และที่มีภรรยาเป็นหญิงคู่

*พราหมณ์ประเภทหนึ่ง (ดูภาคผนวก ง.)

- 14) คนเมาสุรา
- 15) คนวิกลจริต
- 16) นักโทษที่ถูกจองจำ (baddha)
- 17) ผู้ที่เรียนพระเวทจากบุตรชาย (aṇika)
- 18) เจ้าหน้ที่หน่วงเหนี่ยวลูกหน้ (pratyupaviṣṭa)
- 19) ลูกหน้ที่ถูกเจ้าหน้หน่วงเหนี่ยวไว้ 14)-19)¹¹⁰
- 20) คนคืที่ไม่เต็มใจให้¹¹¹
- 21) ผู้ให้เป็นหมู่คณะ¹¹²

¹¹⁰ Āp.I.6.19.1.

matta unmatto baddho'ṇikaḥ pratyupaviṣṭo yaś ca pratyupa-
veśayate tāvantam kālam.

ไม่พึงบริโภคอาหารของคนเมาสุรา คนวิกลจริต นักโทษที่ถูกจองจำ ผู้ที่เรียน
พระเวทจากบุตรชาย เจ้าหน้ที่หน่วงเหนี่ยวลูกหน้ และลูกหน้ที่ถูกเจ้าหน้หน่วงเหนี่ยวไว้ ตลอดช่วง
เวลานั้น

¹¹¹ Āp.I.6.19.10.

punyasyaṅpy anīpsato na bhaktavyam.

ไม่พึงบริโภคอาหารของคนคืที่ไม่เต็มใจให้

¹¹² Āp.I.6.18.16.

saṅghānnaṃ abhojyam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่หมู่คณะเป็นผู้ให้

- 22) นางคนิกา (gaṇikā) 21)-22)¹¹³
 23) ชโมย (stena)
 24) นักร้อง (gāyana) 21)-24)¹¹⁴
 25) นายพรานล่าเนื้อ (mṛgayu, lubdhaka)
 26) ผู้หญิงสำส่อน (pumścalī)
 27) ตำรวจ (daṇḍika)
 28) คนอภิษัตตะ (abhiśasta)
 29) คนที่ตกไปจากวรรณะ (patita) 4), 7), 23), 25)-29)¹¹⁵

¹¹³Vas.XIV.10.

gaṇānnaṃ gaṇikānnaṃ ceti.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่หมูกณะเป็นผู้ให้ และอาหารของนางคนิกา

¹¹⁴Viṣṇ.LI.7.

gaṇaganikāstenagāyanānnāni bhuktvā saptarātram payasā varteta.

ผู้บริโภคาอาหารที่หมูกณะเป็นผู้ให้ อาหารของนางคนิกา อาหารของชโมย และอาหารของนักร้อง พึงดำรงชีวิตอยู่ด้วยนมตลอด 7 ราตรี

¹¹⁵Vas.XIV.2.

cikitsaka-mṛgayu-pumścalī-daṇḍika-stenābhiśasta-ṣaṇḍha-patitānām annam abhojyam.

ไม่พึงบริโภคอาหารของหมอรักษาโรค พรานล่าเนื้อ หญิงสำส่อน ตำรวจ ชโมย คนอภิษัตตะ* กระเทย และคนที่ตกไปจากวรรณะ**

*ดูเชิงอรธ 25 บทที่ 1 หน้า 11.

**ดูเชิงอรธ 26 บทที่ 1 หน้า 11.

- 30) ผู้ที่พ่อแม่ขับไล่ออกจากตระกูล (utsrṣṭa)
- 31) ช่างไม้ (takṣan, takṣaka)
- 32) คนตระหนี่ (kadarya)
- 33) ผู้คุมนักโทษ (bandhanika)
- 34) นายพรานที่ล่าเนื้อโดยมิได้ใช้ธนู (mṛgayvaniṣucārin)
- 35) ผู้ที่บริโภคอาหารเดน[ของคนอื่น] (ucchiṣṭabhojin)
- 36) ศัคครู (vidviṣāṇa, sapatna) 4), 7), 21), 26)–28), 30)–36)¹¹⁶
- 37) ช่างหนัง (carmakarṭṛ, carmāvakṛnta) 31), 37)¹¹⁷

¹¹⁶Gāut.XVII.17.

utsrṣṭa-puṁścaly-abhiśastānapadeśya-daṇḍika-takṣa-kadarya-bandhanika-cikitsaka-mṛgayvaniṣucāry-ucchiṣṭabhoji-gaṇa-vidviṣāṇānām.

ไม่พึงบริโภคอาหารของผู้ที่พ่อแม่ขับไล่ออกจากตระกูล* ผู้หญิงสำส่อน คนอกิศัศตะ กระเทย ตำรวจ ช่างไม้ คนตระหนี่ ผู้คุมนักโทษ หมอรักษาโรค นายพรานที่ล่าเนื้อโดยมิได้ใช้ธนู ผู้ที่บริโภคอาหารเดน[ของผู้อื่น] อาหารที่หมุ่คณะเป็นผู้ให้ และอาหารของศัคครู

*แปลตามคำอธิบายของ Hara, ##p.183. (อธิบาย Gāut.XVII.17.นี้) ที่ว่า "ศัพท์ว่า utsrṣṭa [ผู้ถูกขับไล่] คือ ผู้ที่ถูกพ่อแม่ขับไล่" (utsrṣṭaḥ pitṛbhyāṃ parityaktaḥ.)

¹¹⁷Viṣṇu.LI.8.

takṣakānnaṃ carmakartuś ca.

ผู้ที่บริโภคอาหารของช่างไม้ และช่างหนัง พึ่งดำรงชีวิตอยู่ด้วยนมตลอด 7 ราตรี

- 38) พราหมณ์ที่กษิตะ (dīkṣita) 5),7),16),28),32),38)¹¹⁸
 39) คนขี้มือนิ้วสากปากถ่อศีล (dāmbhika)
 40) คนใจโหด (krūrogra) 4),25)-26),35),39)-40)¹¹⁹
 41) หญิงที่ปราศจากสามีและบุตรชาย[ดูแล] (avīrāstrī)
 42) ช่างทอง (suvarṇakāra) 29),36),41)-42)¹²⁰
 43) คนที่พูดให้ร้ายคนอื่น (piśunavādin)
 44) คนพุกพค (anṛtavādin)
 45) คนที่ละเมียดธรรม (kṣatadharmā)
 46) คนที่ขายตัวเอง (ātmavikrayin)

¹¹⁸Viṣṇu.LI.9.

vārddhusika-kadarya-dīkṣita-baddhanigadābhisāsta-ṣaṇḍānāṅī ca.

ผู้ที่บริโภคอาหารของนายเงินที่ขูครีค คนตระหนี่ พราหมณ์ที่กษิตะ* นักโทษจำตรวน
คนอกัสสตะ และกระเทย ฟังคำรังชีวิตอยู่ด้วยนม ตลอด 7 ราตรี

*คูเชิงอรธ 102 บทที่ 3 หน้า 105.

¹¹⁹Viṣṇu.LI.10.

puṁścalī-dāmbhika-cikitsaka-lubdhaka-krūrogrocchiṣṭabhojināṅī ca.

ผู้ที่บริโภคอาหารของหญิงสำส่อน คนขี้มือนิ้วสากปากถ่อศีล หมอรักษาโรค นาย-
พราน คนใจโหด และคนที่บริโภคอาหารเคน[ของคนอื่น] ฟังคำรังชีวิตอยู่ด้วยนม ตลอด 7 ราตรี

¹²⁰Viṣṇu.LI.11.

avīrāstrī-suvarṇakāra-sapatna-patitānāṅī ca.

ผู้บริโภคอาหารของหญิงที่ปราศจากสามีและบุตรชาย[ดูแล] ช่างทอง ศัครุ และ
คนที่ตกไปจากวรรณะ ฟังคำรังชีวิตอยู่ด้วยนม ตลอด 7 ราตรี

- 47) คนที่ขายเครื่องดื่ม (rasavikrayin) 43)-47)¹²¹
 48) นักแสดง (śāilūsa)
 49) ช่างทอ (tantuvāya)
 50) คนเนรคุณ (kṛtaghna)
 51) ช่างย้อมผ้า (rajaka) 48)-51)¹²²
 52) ช่างตีเหล็ก (karmakāra)
 53) พรานนิษาท (niṣāda)
 54) นักแสดงบนเวที (rangāvatārin)
 55) ช่างจักสาน (veṇa)
 56) พ่อค้าอาวุธ (śastravikrayin) 52)-56)¹²³

¹²¹Viṣṇu.LI.12.

piśunānṛtavādi-kṣatadharmātmarasavikrayiṇāñi ca.

ผู้ที่บริโภคอาหารของคนที่ถูกให้ร้ายคนอื่น คนพหูปก คนที่ละเมิดธรรม คนที่ขายตัวเอง และคนที่ขายเครื่องดื่ม ฟังตำรังชีวิตอยู่ด้วยนม ตลอด 7 ราตรี

¹²²Viṣṇu.LI.13.

śāilūsa-tantuvāya-kṛtaghna-rajakāñi ca.

ผู้ที่บริโภคอาหารของนักแสดง ช่างทอ คนเนรคุณ และช่างย้อมผ้า ฟังตำรังชีวิต อยู่ด้วยนม ตลอด 7 ราตรี

¹²³Viṣṇu.LI.14.

karmakāra-niṣāda-rangāvatāri-veṇa-śastravikrayiṇāñi ca.

ผู้ที่บริโภคอาหารของช่างตีเหล็ก พรานนิษาท* นักแสดงบนเวที ช่างจักสาน และ พ่อค้าอาวุธ ฟังตำรังชีวิตอยู่ด้วยนม ตลอด 7 ราตรี

* วรรณะย่อยพวกหนึ่ง เกิดจากการแต่งงานแบบอนุโลม กล่าวคือมีบิดาเป็นพราหมณ์

- 57) คนฝึกสุนัข (śvajīvin)
 58) คนกลั่นสุรา (śāuṇḍika)
 59) คนทำน้ำมันงา (tāilaka)
 60) คนซักผ้า (cāilanirṇejaka) 57)-60)¹²⁴
 61) คนป่วย (ātura)
 62) พ่อค้าต้นโสม (somavikrayin) 5),10),16),31)-32),37)-
 38),51),58),61)-62)¹²⁵

¹²³(ต่อ)

มารดาเป็นศูทร คำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์

ดู Mān.X.8.และ Medh.Vol.I.p.550. (อธิบาย Mān.V.131.)

และ P. V. Kane, History of Dharmaśāstra, Vol. II. pt. I. pp. 86-87.

¹²⁴Viṣṇu.LI.15.

śvajīvi-śāuṇḍika-tāilaka-cāilanirṇejakānāñi ca.

ผู้ที่บริโภคอาหารของคนฝึกสุนัข คนกลั่นสุรา คนทำน้ำมันงา และคนซักผ้า ฟังคำรง-
 ชีวิตอยู่ด้วยนม ตลอด 7 ราตรี

¹²⁵Vas.XIV.3.

kadarya-dīkṣita-baddhātura-somavikrayi-takṣa-rajaka-śāuṇḍika-
 sūcaka-vārdhuṣika-carmāvakṛntānām.

ไม่ฟังบริโภคอาหารของคนตระหนี่ พรหมมณีทมิละ นักโทษ คนป่วย พ่อค้าต้นโสม
 ช่างไม้ ช่างย้อมผ้า คนกลั่นสุรา จารบุรุษ นายเงินที่ขูดรีด และช่างหนัง

- 63) ศูทร (śūdra)¹²⁶
 64) ชู้รักของภรรยา (upapati)
 65) ชายสามที่ยินยอมให้ชู้รักของภรรยา [เข้ามาอยู่บ้านเดียวกัน]
 (sahopapativeśman) 64)-65)¹²⁷
 66) หญิงมีระดู 65)-66)¹²⁸

¹²⁶Vas.XIV.4.

śūdrasya ca.

ไม่พึงบริโภคอาหารของศูทร

Āp.I.6.18.13.

sarvavarṇānāṅ śvadharme vartamānāṅ bhoktavyaṅ śūdravarjam
ity eke.

อาจารย์บางพวกกล่าวว่า พึงบริโภคอาหารของคนที่อยู่ในวรรณะทั้งปวง ที่ประพฤติ-
ธรรมตามหน้าที่ของตน ยกเว้นศูทร

¹²⁷Vas.XIV.6.

upapater yaś copapatiṅ manyate.

ไม่พึงบริโภคอาหารของชู้รักของภรรยา และอาหารของชายสามที่ยินยอมให้ชู้รัก
ของภรรยา[เข้ามาอยู่บ้านเดียวกัน]

¹²⁸Viṣṇu.LI.16.

rajasvalā-sahopapativeśmanāṅ ca.

ผู้ที่บริโภคอาหารของหญิงมีระดู และชายสามที่อยู่ร่วมบ้านเดียวกับชายชู้ พึงดำรง-
ชีวิตอยู่ด้วยนม ตลอด 7 ราตรี

- 67) คนกำลังโกรธ (kruddha) 14), 61), 67)¹²⁹
 68) คนวางเพลิงเผาหมู่บ้าน¹³⁰
 69) ผู้ที่ไม่ลงโทษประหารนักโทษที่สมควรตาย¹³¹
 70) ผู้ที่เชื่อเชียวว่า "ใครจะบริโภค[อาหารนี้]"¹³²
 71) หมอผ่าตัดรักษาแผลที่ถูกอาวุธแทง (śalyahartr)
 72) คนมีบาป (pāpin)

¹²⁹Viṣṇu.LI.19.

matta-kruddhâturāṇāñ ca.

ผู้บริโภคาอาหารของคนเมาสุรา คนกำลังโกรธ และคนป่วย ฟังคำรังชีวิตอยู่ด้วย
 นม ตลอด 7 ราตรี

¹³⁰Vas.XIV.7.

yaś ca gṛhān dahet.

ไม่ฟังบริโภคอาหารของผู้ที่เผาหมู่บ้าน

¹³¹Vas.XIV.8.

yaś ca vadhârḥān nopahanyāt.

ไม่ฟังบริโภคอาหารของผู้ที่ไม่[ลงโทษ]ประหาร[นักโทษ]ที่สมควรตาย

¹³²Vas.XIV.9.

ko bhokṣyata iti vācābhighuṣṭam.

ไม่ฟังบริโภคอาหารของผู้ที่เชื่อเชียวว่า "ใครจะบริโภคอาหารนี้"

73) ภรรยาที่ไม่เชื่อสัจ (kulaṭā) 4), 7), 25), 71)–73)¹³³

74) ผู้ให้ที่ค่าว่า¹³⁴

จ) อาหารที่อยู่ในเงื่อนไขบางอย่าง ดังนี้

1) อาหารในตระกูลของญาติที่มีคนตายยังไม่ครบ 10 วัน¹³⁵

2) อาหารในบ้านที่มีหญิงแรกคลอดพักฟื้นอยู่¹³⁶

¹³³Vas.XIV.19.

cikitsakasya mṛgayoḥ śalyahartus tu pāpinaḥ /
ṣaṅḍhasya kulaṭāyās ca udyatāpi na gṛhyata iti //

ไม่พึงบริโภคอาหารของหมอรักษาโรค นายพรานล่าเนื้อ หมอผ่าตัดรักษา
แผลที่ถูกอาวุธแทง คนมีบาป กระเทย และภรรยาที่ไม่เชื่อสัจ แม้จะถูก
เชื่อ เชิญก็ตาม

¹³⁴Āp.I.5.17.4.

kutsayitvā vā yatrānnaṃ dadyuh.

ไม่พึงบริโภคอาหารของผู้ที่ต่ำกว่าก่อน แล้วจึงมอบอาหารให้

¹³⁵Āp.I.5.16.18.

yasya kule mriyeta, na tatrānirdaśe bhoktavyam.

ไม่พึงบริโภคอาหารในตระกูล(ของญาติ) ที่มีคนตายยังไม่ครบ 10 วัน

¹³⁶Āp.I.5.16.19.

tathānutthitāyāḥ sūtikāyām.

เช่นเดียวกัน ไม่พึงบริโภคอาหารในบ้านที่มีหญิงแรกคลอดพักฟื้นอยู่

- 3) อาหารในบ้านที่มีศพอยู่ภายใน¹³⁷
- 4) เนื้อสัตว์ที่ถูกฆ่าและโดยคาบที่ใช้ฆ่าฟัน¹³⁸
- 5) อาหารที่ศูทรผู้มีมลทินนำมา¹³⁹
- 6) อาหารที่มีเส้นผมอยู่¹⁴⁰

¹³⁷ Āp. I. 5. 16. 20.

ataḥśave ca.

อนึ่ง ไม่พึงบริโภคอาหารในบ้านที่มีศพอยู่ภายใน

¹³⁸ Āp. I. 5. 16. 16.

hiṃsārthenāsinā māṃsaṃ chinnaṃ abhojyam.

ไม่พึงบริโภคเนื้อสัตว์ที่ถูกฆ่าและโดยคาบที่ใช้ฆ่าฟัน

¹³⁹ Āp. I. 6. 16. 22.

aprayatena tu śūdreṇopahṛtam abhojyam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ศูทรผู้มีมลทิน* นำมา

* แปลตามคำอธิบายของ Hara. #p. 122. (อธิบาย Āp. I. 6. 16. 22. น)

ที่ว่า "ศัพท์ว่า aprayatena คือ ผู้มีมลทิน" (aprayatenāśucinā)

¹⁴⁰ Āp. I. 5. 16. 23.

yasmītiś cāṇṇe keśaḥ syāt.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่มีเส้นผมอยู่

- 7) อาหารที่มีแมลงตกลงไป 6)-7)¹⁴¹
- 8) อาหารที่พบสิ่งสกปรกอื่น ๆ¹⁴²
- 9) อาหารที่ถูกสัมผัสด้วยสิ่งสกปรก¹⁴³
- 10) อาหารที่พบมูลหรืออวัยวะของหนู¹⁴⁴

¹⁴¹Gāut.XVII.9.

keśa-kīṭāvapannam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่มีเส้นผมและแมลงตกลงไป

Āp.I.5.16.26.

kīṭo vāmedhyasevī.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่พบแมลงที่หากินกับของสกปรก

¹⁴²Āp.I.5.16.24.

anyad vāmedhyam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่พบสิ่งสกปรกอื่น ๆ

¹⁴³Āp.I.5.16.25.

amedhyāir avamṛṣṭam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ถูกสัมผัสด้วยสิ่งสกปรก

¹⁴⁴Āp.I.5.16.27.

mūṣakalāṅgam vā.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่พบมูลหรืออวัยวะของหนู

- 11) อาหารที่ถูกเท้าสัมผัส¹⁴⁵
 12) อาหารที่ถูกชายเสื้อผ้าสัมผัส 6)-7), 12)¹⁴⁶
 13) อาหารที่ถูกสุนัขมอง
 14) อาหารที่ถูกคนอุปาตระมอง 13)-14)¹⁴⁷
 15) อาหารที่ถูกคนฆ่าพราหมณ์มอง¹⁴⁸

¹⁴⁵Āp. I. 5. 16. 28.

padā vopahatam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ถูกเท้าสัมผัส

¹⁴⁶Āp. I. 5. 16. 29.

sicā vā.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ถูกชายเสื้อผ้าสัมผัส

Vas. XIV. 22.

yad vasana-keśa-kīṭopahataṃ ca.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ถูกสัมผัสด้วยเสื้อผ้า เส้นผม และแมลง

¹⁴⁷Āp. I. 5. 16. 30.

śunā vāpapātreṇa vā dr̥ṣṭam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ถูกสุนัข และคนอุปาตระ* มอง

* ดูเชิงอรธ 27 บทที่ 1 หน้า 12.

¹⁴⁸Gāut. XVII. 11.

bhrūṇaghñā prekṣitam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ถูกคนฆ่าพราหมณ์มอง

- 16) อาหารที่ถูกหญิงมีระดูสัมผัส
 17) อาหารที่ถูกนกสีก่ำสัมผัส 11), 16)–17)¹⁴⁹
 18) อาหารที่นำมาด้วยชายพก¹⁵⁰
 19) อาหารที่นางทาสีนำมาให้ในเวลากลางคืน¹⁵¹
 20) อาหารที่คนรับใช้นำมาให้ในเวลากลางคืน¹⁵²
 21) อาหารที่นางทาสีนำมาให้ในขณะบริโภค¹⁵³

¹⁴⁹Gāut. XVII.10.

rajasvalākṛṣṇaśakunipadopahatam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ถูกสัมผัสด้วยหญิงมีระดู นกสีก่ำ และเท้า

¹⁵⁰Āp. I.5.16.31.

sicā vopahṛtam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่นำมาด้วยชายพก

¹⁵¹Āp. I.5.16.32.

dāsyā vā naktam śhṛtam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่นางทาสีนำมาให้ในเวลากลางคืน

¹⁵²Gāut. IX.57.

na rātrāu preṣyāhṛtam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่คนรับใช้นำมาให้ในเวลากลางคืน

¹⁵³Āp. I.5.16.33.

bhukjānam vā.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่นางทาสีนำมาให้ในขณะบริโภค

- 22) อาหารที่ถูกคนคม
 23) อาหารที่ถูกสิ่งมีมลทินอื่น ๆ คม 22)-23)¹⁵⁴
 24) อาหารที่ปรุงสำเร็จจากตลาด¹⁵⁵
 25) เครื่องปรุงรสที่ข้อมาจากตลาด¹⁵⁶

¹⁵⁴ Āp.I.5.17.5.

manuṣyāir avaghrātam anyāir vāmedhyāiḥ.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ถูกคนคม และอาหารที่ถูกสิ่งมีมลทินอื่น ๆ* คม

*Hara. p. 35. (อธิบาย Āp.I.5.17.5.นี้) ให้ตัวอย่างสิ่งที่มีมลทินอื่น ๆ

นี้ว่า มีแมว เป็นต้น (anyāir vā mārjārādibhir amedhyāir)

อย่างไรก็ตาม คำอธิบายขัดแย้งกับ Vas.XIV.27. ที่ว่า

mārjāramukhasamsprṣṭam śuci eva hi tad bhavet.

[อาหาร]ที่ถูกสัมผัสด้วยปากของแมว เป็น[อาหาร]ที่บริสุทธิ์ [บุคคลพึงบริโภคได้]

¹⁵⁵ Āp.I.5.17.14.

nāpaṇīyam annam aśnīyāt.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ปรุงสำเร็จจากตลาด

¹⁵⁶ Āp.I.5.17.15.

tathā rasān āmamaṅṅsa-madhu-lavaṇānīti parihāpya.

เช่นเดียวกัน ไม่พึงบริโภคเครื่องปรุงรส[ที่ข้อมาจากตลาด] ยกเว้นเนยสดตัวดิบ

น้ำผึ้ง และเกลือ

- 26) อาหารที่ปรุงค้ำคินไว้¹⁵⁷
 27) อาหารที่บูดเปรี้ยว¹⁵⁸
 28) อาหารที่เอากลับมาปรุงซ้ำอีก¹⁵⁹

¹⁵⁷Ap.I.5.17.17.

kṛtānnaṃ paryuṣitam akhādyāpeyānādyam.

ไม่พึงขบเคี้ยว คัม หรือรับประทานอาหารที่ปรุงค้ำคินไว้

Gāut.XVII.16.

paryuṣitam asākabhakṣyasnehamāṃsamadhūni.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ค้ำคิน ยกเว้นผัก อาหารจำพวกแป้ง* น้ามัน เนื่อสัตว์ และ

น้ำผึ้ง

*แปลตามคำอธิบายของ Mask.p.279. (อธิบาย Gāut.XVII.16.น) ที่ว่า

"bhakṣyāḥ piṣṭādayaḥ."

¹⁵⁸Ap.I.5.17.18.

śuktaṃ ca.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่บูดเปรี้ยว

Gāut.XVII.14.

śuktaṃ kevalam adadhi.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่บูดเปรี้ยวทั้งปวง ยกเว้นนมเปรี้ยว

¹⁵⁹Gāut.XVII.15.

punaḥ siddham.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่เอากลับมาปรุงซ้ำอีก

- 29) อาหารที่ผสมด้วยสมุนไพรที่ใช้ทำน้ำเมา¹⁶⁰
 30) อาหารที่ผู้รู้ห้าม¹⁶¹
 31) อาหารที่ผู้ให้ร้องเชื้อเชิญให้คนทั้งหมดบริโภคน¹⁶²
 32) อาหารที่ถูกละเมิด¹⁶³
 33) อาหารที่มีโทษโดยธรรมชาติ¹⁶⁴

¹⁶⁰Āp.I.5.17.25.

tathā kīlālāuṣadhīnām ca.

เช่นเดียวกัน ไม่พึงบริโภคอาหารที่ผสมด้วยสมุนไพรที่ใช้ทำน้ำเมา

¹⁶¹Āp.I.5.17.27.

yac cānyat paricakṣate.

ไม่พึงบริโภคอาหารอื่น ๆ [ที่ผู้รู้]ห้าม

¹⁶²Āp.I.5.18.17.

parikruṣṭam ca.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่[ผู้ให้]ร้องเชื้อเชิญ[ให้คนทั้งหมดบริโภคน]

¹⁶³Gāut.XVII.12.

gavopaghrātam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่ถูกละเมิด

¹⁶⁴Gāut.XVII.13.

bhāvaduṣṭam.

ไม่พึงบริโภคอาหารที่มีโทษโดยธรรมชาติ

ผู้อื่น

34) อาหารที่เจ้าบ้านจัดเตรียมไว้เพื่อตนเอง โดยมีได้มีจุดประสงค์เพื่อ-

35) อาหารที่ปราศจากการจับน้ำ และการลุกขึ้นต้อนรับ 34)-35)¹⁶⁵

36) อาหารในสถานที่ที่บุคคลที่ไม่เสมอกันได้รับการปฏิบัติเสมอกัน

37) อาหารในสถานที่ที่บุคคลที่เสมอกันได้รับการปฏิบัติไม่เสมอกัน 36)-

37)¹⁶⁶

38) อาหารที่ให้อาการคูหมื่น¹⁶⁷

39) อาหารเคนของผู้อื่น¹⁶⁸

¹⁶⁵ Gāut. XVII. 19.

vṛthānnācamanothhānavyapetāni.

ไม่พึงบริโภคอาหาร[ที่เจ้าของบ้านจัดเตรียมไว้เพื่อตนเอง] โดยมีได้มีจุดประสงค์
เพื่อผู้อื่น และไม่พึงบริโภคอาหารที่ปราศจากการจับน้ำ และการลุกขึ้นต้อนรับ

¹⁶⁶ Gāut. XVII. 20.

samāsamābhyāṃ viṣamasame pūjātaḥ.

ไม่พึงบริโภคอาหารในสถานที่ที่บุคคลที่ไม่เสมอกันได้รับการปฏิบัติเสมอกัน และ
ไม่พึงบริโภคอาหารที่บุคคลที่เสมอกันได้รับการปฏิบัติไม่เสมอกัน

¹⁶⁷ Gāut. XVII. 21.

anarcitam ca.

ไม่พึงบริโภคอาหาร[ที่ผู้ให้ให้]ให้อาการคูหมื่น

¹⁶⁸ Vas. XIV. 20.

ucchiṣṭam aguror abhojyam.

ไม่พึงบริโภคอาหารเคน[ของผู้อื่น] ยกเว้นของครู

- 40) อาหารเคนของตนเองที่เหลือจากมือก่อน
 41) อาหารที่เปื้อนอาหารเคน 40)-41)¹⁶⁹

ฉ) ของเสียจากร่างกายของมนุษย์

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ห้ามการบริโภคของเสียจากร่างกายของมนุษย์ ดังนี้

- 1) อุจจาระ
 2) ปัสสาวะ 1)-2)¹⁷⁰
 3) น้ำอสุจิ 1)-3)¹⁷¹

¹⁶⁹Vas.XIV.21.

svam ucchiṣṭam, ucchiṣṭopahatam ca.

ไม่พึงบริโภคอาหารเคนของตนเอง[ที่เหลือจากมือก่อน] และไม่พึงบริโภคอาหารที่เปื้อนอาหารเคน

¹⁷⁰Ap.I.7.21.12,16. (คูเชิงอรธ 28 บทที่ 1 หน้า 12-13.)

¹⁷¹Mān.IV.222b.

matyā bhuktvā caret kṛcchram retovimṣītram eva ca //

เมื่อบุคคลบริโภคน้ำอสุจิ อุจจาระ และปัสสาวะ โดยเจตนา พึงประพฤติกฤถณพรต*

*คูเชิงอรธ 34 บทที่ 2 หน้า 41.

ประเภทของปัจจัยที่เป็นเงื่อนไข

ตามที่กล่าวในตอนต้นของบทนี้แล้วว่า ปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์ประเภทที่เป็นเงื่อนไขนี้ สืบเนื่องมาจากลักษณะของความบริสุทธิ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ สิ่งที่ทำลายความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้ ก็คือ สิ่งที่ทำลายผลประโยชน์ของมนุษย์นั่นเอง จากข้อมูลที่ปรากฏในคัมภีร์-ธรรมศาสตร์ ผู้วิจัยสามารถจำแนกสิ่งที่ทำลายความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้ออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความผิดที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตน

หน้าที่ที่บุคคลต้องปฏิบัติ ในที่นี้หมายถึง ธรรมะที่บุคคลต้องปฏิบัติตามบทบาท อาศรม และสถานภาพที่ตนเองดำรงอยู่ ผู้ที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่นี้ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ถือว่าเป็นผู้ที่ไม่บริสุทธิ์ ผู้ที่ไม่บริสุทธิ์อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตน มีดังนี้

ก) พระราชชาติไม่ประพฤติธรรม

พระราชชาติไม่ประพฤติธรรมของพระราชชาติ ได้แก่ พระราชชาติไม่คุ้มครอง-ประชาราษฎร์ ไม่ลงโทษผู้กระทำผิด และไม่ยกย่องคนดี แต่เป็นผู้ที่ละโมภ เรียกรบกวนจากราษฎร รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องของพระราชานี้ ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 แล้ว¹⁷² โดยละเอียด จะไม่กล่าวในที่นี้

ข) พยานที่ไม่กล่าวความจริง

หน้าที่ของพยาน คือ การกล่าวความจริงตามที่ตนได้เห็นหรือได้ประสบมา เมื่อเขากล่าวความจริงตามหน้าที่ของเขา เขาก็จะเป็นผู้บริสุทธิ์ ในทางตรงกันข้าม ถ้าเขากล่าวความเท็จ เขาก็จะเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ และจะต้องได้รับโทษทัณฑ์ภายหลังการตาย รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องพยานนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 แล้วเช่นเดียวกัน¹⁷³ ผู้วิจัยจะไม่กล่าวซ้ำในที่นี้

¹⁷² ดู บทที่ 2 หน้า 41-43.

¹⁷³ ดู บทที่ 2 หน้า 43-44.

ค) สนาตกะที่ไม่ประกอบอาชีพ

สนาตกะ คือ ผู้ที่จบการศึกษาพระเวท ผ่านขั้นตอนของการเป็นพรหมจารี พรหมจารีที่จบการศึกษานี้แล้ว ครูก็จะประกอบพิธีสมวารรณะ หรืออีกชื่อหนึ่งว่า พิธีสนานให้¹⁷⁴ พิธีนี้เป็นพิธีที่แสดงถึงการสิ้นสุดของการศึกษาพระเวท หรือความเป็นพรหมจารี ผู้ที่ผ่านพิธีนี้แล้ว เรียกว่า สนาตกะ กล่าวคือ เป็นผู้ที่กำลังดำเนินไปสู่ความเป็นคฤหัสถ์ หน้าที่ของสนาตกะ คือ การแต่งงาน และการประกอบอาชีพที่เหมาะสม คัมภีร์เพาธายนธรรมสูตร กล่าวถึงสนาตกะที่ไม่ยอมประกอบอาชีพของตน แต่ยังคงศึกษาเหมือนกับเป็นพรหมจารีว่า เป็นผู้ที่ไม่บริสุทธ์¹⁷⁵ และกล่าวถึงสนาตกะที่ไม่ยอมกลับไปมีครอบครัว ยังอาศัยอยู่กับครูเกิน 4 เดือนไปแล้วว่า เป็นผู้ที่ไม่บริสุทธ์เช่นเดียวกัน¹⁷⁶

2. ความผิดที่เกิดจากการประพฤตผิดในเรื่องเพศ

คัมภีร์อัสตัมพียธรรมสูตร ให้ข้อห้ามการประพฤตผิดทางเพศไว้ 2 ประการด้วยกัน โดยกล่าวว่า ความผิดทั้ง 2 ประการนี้ เป็นความผิดที่ทำให้ไม่บริสุทธ์ ความผิดทั้ง 2 ประการนี้คือ การที่หญิงอารยันมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายศูทร และการที่ชายอารยันมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอุปาตระ¹⁷⁷

¹⁷⁴ คุรายนละเอียดได้ใน Raj Bali Pandey, Hindu Samskāras, pp. 146-152.

¹⁷⁵⁻¹⁷⁶ Bāudh. II. 1. 2. 15-16.

15. athāsūcikaṛāṇi.

16. ... samāvṛttasya bhāikṣacaryā, tasya cāiva gurukule vāsa ūrdhvaṃ caturbhyo māsebhyas...

15. ลำดับต่อไปนี้ คือ ความผิดที่ทำให้ไม่บริสุทธ์

16. การภิกษาจารย์ของสนาตกะ และการที่สนาตกะอาศัยอยู่ในสกุลของครูเกิน 4 เดือน

¹⁷⁷ Āp. I. 7. 21. 13, 17. (คุรายนละเอียดและคำอธิบายศัพท์ว่า apapātra ได้ในเชิงอรรถ 27-28 บทที่ 1 หน้า 12-13.)

3. ความผิดที่เกิดจากการประพฤติดนในทางมิชอบ

คัมภีร์เพาธายนธรรมสูตร ให้ข้อบัญญัติห้ามการกระทำบางอย่าง โดยกล่าวว่า การกระทำเหล่านี้ เป็นความผิดที่ทำให้ไม่บริสุทธิ์ การกระทำเหล่านี้ มีดังนี้

- ก) การเล่นการพนัน (dyūta)
- ข) การทำคุณไสย (abhicāra)
- ค) การดำเนินชีวิตโดยการเก็บข้าวตก[ภายหลังการเก็บเกี่ยว]¹⁷⁸ ของผู้ที่มีได้ผ่านพิธีอัญญาเหยะ¹⁷⁹
- ง) การสอนหนังสือให้แก่สนาตกะ
- จ) การเป็นนักโหราศาสตร์ (nakṣatranirdeśa) ก)-จ)¹⁸⁰

¹⁷⁸การเก็บข้าวตก(ภายหลังการเก็บเกี่ยว) เป็นการดำเนินชีวิตที่ได้รับการยกย่องอย่างมาก ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ (ดู Mān.X.112.)

¹⁷⁹พิธีอัญญาเหยะ คือ พิธีก่อกองไฟบูชาอันศักดิ์สิทธิ์

ดู P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. II. pt. II. pp. 986-998.

¹⁸⁰Bāudh.II.1.2.15-16.

15. athāsucikarāṇi.

16. dyūtam, abhicāro'nāhitāgner uñchavṛttitā, ... tasya cādhyāpanam', nakṣatranirdeśas' ceti.

15. ลำดับต่อไปนี้ คือ ความผิดที่ทำให้ไม่บริสุทธิ์

16. การเล่นการพนัน การทำคุณไสย การดำเนินชีวิตโดยการเก็บข้าวตก[ภายหลังการเก็บเกี่ยว] ของผู้ที่มีได้ผ่านพิธีอัญญาเหยะ การสอนหนังสือให้แก่สนาตกะ และการเป็นนักโหราศาสตร์

การชำระมลทินเพื่อให้บรรลุความบริสุทธิ์

ประเภทของการชำระมลทิน

ความบริสุทธิ์ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอินเดียเป็นอย่างมาก คัมภีร์เคาตมธรรมสูตรกล่าวว่า ความบริสุทธิ์เป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของอาตมัน 8 ประการ ที่มีความสำคัญ¹ คัมภีร์คฤทส์ถรนากร นิพนธ์ที่ว่าด้วยธรรมศาสตร์ ซึ่งเขียนโดยจันเทศวาร (Caṇḍeśvara)² กล่าวถึงความสำคัญของความบริสุทธิ์ว่า

¹Gāut.VIII.22-25.

22. athaṣṭāv ātmaguṇāḥ.

23. dayā sarvabhūteṣu, kṣāntir, anasūyā, śāucam, anāyāso, maṅgalam, akārpaṇyam, aspr̥heti.

24. yasyāite catvāriṃśat saṃskārā, na cāṣṭāv ātmaguṇā, na sa brahmaṇaḥ sāyujyaṃ sālokyam ca gacchati.

25. yasya tu khalu catvāriṃśat saṃskārāṇām ekadeśo'py, aṣṭāv ātmaguṇā, atha sa brahmaṇaḥ sāyujyaṃ sālokyam ca gacchati gacchati.

22. ลำดับต่อไป^๕ คือ คุณสมบัติของอาตมัน 8 ประการ

23. ความกรุณาในสรรพสัตว์ ความอดกลั้น ความไม่ริษยา ความบริสุทธิ์ ความไม่เพียรพยายาม[จนเกินควร อันเป็นเหตุให้เบียดเบียนตนเอง] ความเป็นมงคล ความไม่ตระหนี่ และความไม่ละโมภ

24. บุคคลใดประกอบพิธีสังสการทั้ง 40 อย่าง [ดังที่กล่าว] เหล่านี้แล้ว แต่ปราศจากคุณสมบัติของอาตมัน 8 ประการ บุคคลนั้นย่อมไม่บรรลุความเป็นหนึ่งเดียวกับพรหม^๕ ทั้งไม่บรรลุโลกสวรรค์

ความบริสุทธิ์ เป็นหนทางแรกที้นำไปสู่ธรรม เป็นที่พำนักของพรหมณ์ เป็นที่อยู่ของความมี
โชคดี เป็นเครื่องยังใจให้ผ่องใส เป็นที่รักของทวยเทพ ทำให้ประจักษ์แจ้งอาตมน์ที่แนบ-
เนืองอยู่ในร่างกาย และปลุกเร้าปัญญาให้ตื่น³

ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์ ซึ่งก็ได้แก่ มลทินประเภทต่าง ๆ
ในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอิทธิพลของความบริสุทธิ์ที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวอินเดีย ที่สะท้อนออกมา
ในรูปของการชำระมลทิน โดยจะกล่าวถึงการชำระมลทิน และวิธีการปฏิบัติตนของชาวอินเดียใน-
เรื่องนี้

จากข้อมูลที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเภทของการชำระ
มลทินออกได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การชำระมลทินของบุคคล

การชำระมลทินของบุคคลนี้ อาจแยกกล่าวเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

¹(ต่อ)

25. ส่วนบุคคลใด แม้ประกอบพิธีสังสารเพียง 1 ใน 40 อย่าง แต่มีคุณสมบัติ
ของอาตมน์ทั้ง 8 ประการ บุคคลนั้นย่อมบรรลุนิพพานหนึ่งเดียวกับพรหมณ์ ทั้งย่อมบรรลุนิ-
พพานสวรรค์

²เขาแต่งคัมภีร์นี้ราวปี ค.ศ.1314-1324.

ดู P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. I. pt. II.
(Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute, 1975), p. 775.

³Gṛhastharatnākara. p.522.

śāucaṃ nāma dharmādipatho brahmāyatanam śriyo'dhivāso manasaḥ
prasādanam devānāṃ priyaṃ śarīre kṣetradarśanam buddhiprabodhanam.

อ้างถึงใน P. V. Kane, History of Dharmasāstra, Vol. II. pt.
I. (Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute, 1974), p. 651.

ก) การชำระหลังการช้บถ่าย

ตามที่กล่าวในบทที่ 3 แล้วว่า ปัสสาวะและอุจจาระ เป็นมลทินที่เกิดจากร่างกายของมนุษย์ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ ให้ข้อบัญญัติเกี่ยวกับการชำระล้างภายหลังการช้บถ่ายไว้ว่า "พึงใช้ดินและน้ำ เพื่อทำความสะอาดภายหลังการถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ ตามที่ต้องการ"⁴ คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ ให้กฎเกณฑ์ในการทำความสะอาดไว้ว่า

ผู้ปรารถนาความบริสุทธิ์พึงใช้ก้อนดิน 1 ก้อน [เช็ด]ที่องคชาต[ภายหลังการถ่ายปัสสาวะ] ใช้ 3 ก้อน [เช็ด]ที่ทวารหนัก[ภายหลังการถ่ายอุจจาระ] ใช้ 10 ก้อน [เช็ด]ที่มือ- [ข้างซ้าย]ข้างเดียว และใช้ 7 ก้อน [เช็ด]ที่มือทั้ง 2 ข้าง⁵

นี่เป็นการชำระมลทินของคฤหัสถ์ ของพรหมจารีพึง[ใช้ก้อนดิน]เป็น 2 เท้า ของวานปรัสถ์ พึงเป็น 3 เท้า ของสันนยาสี พึงเป็น 4 เท้า⁶

⁴ Mān.V.134^a.

viṇmūtrotsargaśuddhyartham mṛd vāry ādeyam arthavat /

⁵ Mān.V.136.

ekā liṅge gude tisras tathāikatra kare daśa /
ubhayoḥ sapta dātavyā mṛdaḥ śuddhim abhīpsatā //

ดูเพิ่มเติม Viṣṇ.LX.25; Vas.VI.18; Bāudh.I.5.10.11.-14.

⁶ Mān.V.137.

etac chāucaṃ gṛhasthānām dviguṇam brahmacāriṇām /
triguṇam syād vanasthānām yatīnām tu caturguṇam //

Viṣṇ.LX.26.

etac chāucaṃ gṛhasthānām dviguṇam brahmacāriṇām /
triguṇāṇi ca vanasthānām yatīnāṇi ca caturguṇam //

Vas.VI.19.

etac chāucaṃ gṛhasthānām dviguṇam brahmacāriṇām /

อย่างไรก็ตาม คัมภีร์เคาตมธรรมสูตร และคัมภีร์อาบัสตัมพียธรรมสูตร ให้ข้อห้ามสำหรับการใช้ก้อนดินและสิ่งอื่น ๆ ไว้ว่า "บุคคลไม่พึงเช็ดบัสสาวะและอุจจาระ ด้วยใบไม้ ก้อนดิน และก้อนหิน"⁷ "ในการชำระล้างบัสสาวะและอุจจาระ บุคคลพึงรดน้ำก้อนหิน ก้อนดิน สมนไพร และ[กิ่ง]ต้นไม้ใหญ่ที่ยังสด หรือที่หักจากบนต้น"⁸

ในการขับถ่ายบัสสาวะและอุจจาระ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ให้หลักปฏิบัติ ดังนี้

ในการถ่ายบัสสาวะและอุจจาระ บุคคลพึงคลุมศีรษะ และวางสิ่งของบางอย่าง[เช่น ภูเขา⁹]บนพื้นดิน[ก่อน] พึงรดน้ำก่อนถ่ายบัสสาวะและอุจจาระในร่มเงา แต่ถ่ายบัสสาวะบนเงาของตนเองได้ ในการถ่ายบัสสาวะและอุจจาระไม่พึงสวมรองเท้า ไม่พึงถ่ายบนพื้นดินที่ไกลแล้ว บนถนน หรือว่าในน้ำ พึงรดน้ำก่อนถ่ายบัสสาวะและอุจจาระ เมื่อหันหน้าไปทางกองไฟ ดวงอาทิตย์ น้ำ พราหมณ์ โค และเทวรูป พึงหันหน้าไปทางทิศใต้ถ่ายอุจจาระ หันหน้าไปทางทิศเหนือถ่ายบัสสาวะ อนึ่ง เมื่อจะถ่ายบัสสาวะและอุจจาระ พึงเดินไปทางทิศใต้ หรือว่า ทิศตะวันตกเฉียงใต้ ให้ไกลจากบ้าน และเมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว พึงรดน้ำก่อนถ่ายบัสสาวะและอุจจาระภายนอกหมู่บ้าน หรือในที่ที่ไกลจากบ้าน¹⁰

⁶(ต่อ)

triguṇaṃ vānaprasthānāṃ yatīnāṃ tac caturguṇaṃ iti //

⁷Gāut.IX.14.

na parṇaloṣṭāśmabhir mūtrapurīṣāpakarṣaṇaṃ kuryāt.

⁸Āp.I.11.30.21.

aśmānaṃ loṣṭam ārdrān ośadhivanaspatīn ūrdhvān ācchidya
mūtrapurīṣayoḥ śundhane varjayet.

⁹Hara#p.212. (อธิบาย Āp.I.11.30.15.)

bhūmyāṃ kiñ cid antardhāya tṛṇādikam.

¹⁰Āp.I.11.30.15-18,20; I.11.31.1-3.

15. śiras tu prāvṛtya mūtrapurīṣe kuryād bhūmyāṃ kiñ cid
antardhāya.

¹⁰(ต่อ)

16. chāyāyāṃ mūtrapurīṣayoḥ karma varjayet.
17. svāṃ tu chāyāṃ avamehet.
18. na sopānan mūtrapurīṣe kuryāt kṛṣṭe pathy apsu ca.
20. agnim ādityam apo brāhmaṇam gā devatās cābhimukho mūtra-
purīṣayoḥ karma varjayet.
21. ... uccared dakṣiṇāmukhaḥ /
udānī mukho mūtram kuryāt ... //
2. ārāc cāvasathān mūtrapurīṣe kuryād dakṣiṇāṃ diśam dakṣiṇā-
parāṃ vā.
3. astam ite, ca bahirgrāmād ārād āvasathād vā mūtrapurīṣayoḥ
karma varjayet.

ข) การชำระมลทินที่เกิดจากร่างกายอื่น ๆ

ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 แล้วว่า มลทินหรือของเสียที่เกิดแต่ร่างกาย มีหลายอย่างด้วยกัน ในเรื่องนี้ คัมภีร์ทักษธรรมศาสตร์ กล่าวไว้ว่า

ร่างกายของบุคคลมีมลทินเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วยของเสีย[ซึ่งเกิดขึ้น]ใหม่[ทุกวัน] ร่างกายนี้ย่อมปล่อย[ของเสีย หึ่ง] ในเวลากลางวัน และเวลากลางคืน การส่นานกายในตอนเช้า เป็นการชำระ[ร่างกาย]ให้สะอาด เพราะว่าเมื่อบุคคลนอนหลับอยู่ อินทรีย์ทั้งหลายย่อมเปื่อยขึ้น และย่อมปล่อย[ของเสีย]ออกมา อวัยวะทั้งหลายที่อยู่เบื้องสูง ย่อมถึงซึ่งความเสมอกันกับอวัยวะที่อยู่เบื้องต่ำ¹¹ บุรุษที่ลุกจากที่นอน เมื่อยังมีได้ส่นานกาย ย่อม-อาภีภรณ์ไปด้วยเหงื่อต่าง ๆ เขาไม่พึงประกอบพิธีกรรมใด ๆ อันมีการสาธยายพระเวท และการบูชาไฟ เป็นต้น พราหมณ์ที่ลุกขึ้นในตอนเช้า พึงเป็นผู้ส่นานกายในตอนเช้าเสมอ นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมสรรเสริญการส่นานกายในตอนเช้า เพราะว่า การส่นานกายนั้น

¹¹Mān.I.92;V.132. กล่าวว่ อวัยวะที่อยู่เบื้องสูงเป็นอวัยวะที่บริสุทธิ์กว่าอวัยวะที่อยู่เบื้องต่ำ ดังนี้

92. ūrdhvaṃ nābher medhyatarah puruṣaḥ parikīrtitaḥ /
tasmān medhyatamaṃ tv asya mukham uktaṃ svayaṃbhuvā //
132. ūrdhvaṃ nābhēr yāni khāni tāni medhyāni sarvaśaḥ /
yāny adhas tāny amedhyāni dehāc cāivā malās cyutāḥ //
92. ท่านกล่าวว่บุรุษมีส่วนที่บริสุทธิ์กว่า[อวัยวะอื่น ๆ]อยู่เหนือสะคือ เพราะเหตุนี้ พระสวียมภูจึงกล่าวแล้วว่ ปากของบุรุษนั้น เป็นส่วนที่บริสุทธิ์ที่สุด
132. ช่องทั้งหลายที่อยู่เหนือสะคือทั้งหมด [เช่น ตา จมูก ปาก] เป็นอวัยวะที่บริสุทธิ์ ช่องที่อยู่ต่ำกว่า[สะคือ] เป็นอวัยวะที่ไม่บริสุทธิ์ เช่นเดียวกับของเสียที่ถูกขับออกมาจากร่างกาย

ย่อมให้ผลทั้งที่มองเห็นได้และมองไม่เห็นได้ ผู้ที่ส่นานกายในคอนเฝ้า ย่อมมีอาคมันบริสุทธิ์
สมควรแก่พิธีกรรมทั้งปวง อันมีการสาธยายพระเวท เป็นต้น¹²

คัมภีร์ธรรมศาสตร์กล่าวถึงสถานที่สำหรับการส่นานกายและข้อปฏิบัติบาง-
ประการเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

บุคคลพึงส่นานกายในแม่น้ำ สระน้ำที่ขุดโดยเทพเจ้า [หมายถึงสระน้ำศักดิ์สิทธิ์ ที่เทพเจ้า
บันดาลให้เกิดขึ้น] สระน้ำ[ทั่วไป] บ่อน้ำ และบ่อน้ำพุเป็นนิตย์ ไม่พึงส่นานกายในสระน้ำ
ของผู้อื่นไม่ว่าเวลาใด ๆ ผู้ที่ส่นานกาย[ในสระน้ำของผู้อื่น]ย่อมแปดเปื้อนส่วนแห่งบาปของ
ผู้สร้างบ่อ[นั้น]¹³

¹²Dakṣ. II. 7-10^a, 12.

7. atyantamalinah kāyo navacchidrasamanvitaḥ /
sravaty eṣa divā rātrāu prātaḥsnānaṃ viśodhanaṃ //
8. klidyanti hi prasuptasya indriyāṇi sravanti ca /
aṅgāni samatāṃ yānti uttamāny adhamāiḥ saha //
9. nānāsvedasamākīṛṇaḥ śayaṇād utthitaḥ pumān /
asnātvā nācaret karma japahomādi kiñi cana //
- 10ª prātar utthāya yo viprāḥ prātaḥsnāyī bhavet sadā /
12. prātaḥsnānaṃ praśamsanti dr̥ṣṭādr̥ṣṭakaraṃ hi tat /
sarvam arhati pūtātmā prātaḥsnāyī japādīkam //

¹³Mān. IV. 203, 201.

203. nadīṣu devakhāteṣu taḍāgeṣu saraḥsu ca /
snānaṃ samācaren nityaṃ gartaprasravaṇeṣu ca //
201. parakīyanipāneṣu na snāyāc ca kadācana /
nipānakartuḥ snātvā tu duṣkṛtāṃśena lipyate //

น้ำ[นิ่ง]ที่อยู่บนพื้นดิน เป็นน้ำที่บริสุทธิ์กว่าน้ำที่ตก[มาจากบ่อ] น้ำที่บริสุทธิ์กว่าน้ำที่อยู่
 นิ่งในแม่น้ำบริสุทธิ์กว่าน้ำพุ น้ำที่รับมาจากนักบวชบริสุทธิ์กว่าน้ำในแม่น้ำ น้ำในแม่น้ำคงคา
 บริสุทธิ์กว่าน้ำที่^๕ไหลลง^๕ 14

บุคคลไม่พึงส่นานกายในสระน้ำของผู้อื่น [ยกเว้นแต่]ในยามที่ประสบภัยพิบัติ [แต่]พึงทำ-
 พิธีสังเวद्यด้วยก้อนดิน 5 ก้อนก่อน แล้วจึงส่นานกาย^๕ 15

การส่นานกายมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

เมื่อขจัดสิ่งสกปรกให้หมดไปแล้วด้วยดินและน้ำ บุคคลพึงดำลงไปในน้ำ [หลังจากนั้นแล้ว]
 พึงสาธยายมนตร์ 3 มंत्रะ ซึ่ง^๕เริ่มต้นว่า "apo hi s̥thā"^{๑๖} กับมนตร์ 4 มंत्रะ ซึ่ง
 เริ่มต้นว่า "hiraṇyavarṇāḥ"^{๑๗} และมนตร์อีก 1 มंत्रะ ซึ่ง^๕เริ่มต้นว่า "idam āpaḥ
 pra vahata"^{๑๘} จากนั้นดำลงไปในน้ำ แล้วสาธยายอหฺมรฺรชณฺมนฺตฺระ^{๑๙} 3 ครั้ง

¹⁴Viṣṇu.LXIV.17.

uddhṛtād bhūmiṣṭham udakaṃ puṇyaṃ, sthāvarāt prasravaṇaṃ,
 tasmān nādeyaṃ, tasmād api sād̥hupariḡḥitaṃ, sarvata eva gāṅgam.

¹⁵Viṣṇu.LXIV.1-2.

1. paranipāneṣu na snānam ācaret.
2. ācaret pañcapiṇḍān uddhṛtyāpadi.

¹⁶ข้อความ^๕คือคำ^๕เริ่มต้น^๕บาทแรก^๕ของ RV.X.9.1. การสาธยายมนตร์ 3 มंत्रะ
 ซึ่งมีคำ^๕เริ่มต้น^๕ดังกล่าว^๕นี้ คือ RV.X.9.1-3.

¹⁷คำ^๕เริ่มต้น^๕บาทแรก^๕ของ TS.V.6.1.1. การสาธยายมนตร์ ซึ่งมีคำ^๕เริ่มต้น^๕ดังกล่าว^๕คือ
 TS.V.6.1.1-2.

¹⁸บาทแรก^๕ของ RV.I.23.22. การสาธยายมนตร์ 1 มंत्रะ ซึ่งมีคำ^๕เริ่มต้น^๕ดังกล่าว^๕
 คือ RV.I.23.22. ทั้ง^๕บท^๕นั้น^๕เอง

¹⁹อหฺมรฺรชณฺมนฺตฺระ (aḡhāmārṣaṇa) เป็นชื่อ^๕ของ^๕บท^๕สวด RV.X.190. การสาธยาย
 อหฺมรฺรชณฺมนฺตฺระ 3 ครั้ง ใน^๕ทนต์^๕หมายถึง การสาธยายบท^๕สวด^๕นี้ 3 มंत्रะ คือ RV.X.190.1-3.

หรือว่า สาธยายมนตร์ซึ่งมีคำขึ้นต้นว่า "tad viṣṇoḥ paramaṃ padam"²⁰ หรือว่า สาธยายทรูปทาสาวีตรี²¹ หรือว่า สาธยาย(ฤคเวท) อนุวาทที่ขึ้นต้นว่า "yujjate mana"²² หรือว่า สาธยายปุรุชสูทตะ^{23,24}

อนึ่ง เมื่อส่นานกายเสร็จแล้ว ยังยืนอยู่ในน้ำ มีเสื้อผ้าเปียกอยู่ ฟังบวงสรวงเทพเจ้าและ เทพปิตุ เมื่อส่นานกายเสร็จแล้ว ไม่ฟังส่นศีระ[เพื่อสลักน้ำ] ไม่ฟังสลักน้ำ[ที่เปียก] อวัยวะทั้งหลาย ไม่ฟังสัมผัสวัตถุที่เบื่อน้ำมัน ไม่ฟังสวมเสื้อผ้าเก่าที่ใส่แล้วซึ่งยังมีได้ซัก²⁵

²⁰บาทแรกของ RV.I.22.20. จำนวนมนตร์ที่จะต้องสาธยาย คือ 3 มนต์เท่ากับ อมรรษณะมนตร์ คือ RV.I.22.20-22.

²¹เป็นชื่อของบทสวด vs.xx.20.

²²ข้อความนี้คือ คำขึ้นต้นบาทแรกของ RV.V.81.1.

²³ปุรุชสูทตะคือ ชื่อของบทสวด RV.X.90.

²⁴Viṣṇu.LXIV.18-23.

18. mṛttoyāiḥ kṛtamalāpakarṣo'psu nimajy"āpo hi ṣṭhe"ti
tisṛbhir, "hiranyavarṇā" iti catarṣbhir, "idam āpaḥ pra vahate"ti
caturtham abhimantrayet.

19. tato'psu nimagnas trir aghamarṣaṇaṃ jayet.

20. "tad viṣṇoḥ paramaṃ padam" iti vā.

21. drupadāṃ sāvitṛīm vā.

22. "yujjate mana" ity anuvākaṃ vā.

23. puruṣasūktaṃ vā.

²⁵Viṣṇu.LXIV.24,10-13.

24. snātaś cādravāsā devapitṛtarpaṇam ambhaḥṣtha eva kuryāt.

10. snātaḥ śiro nāvadhunet.

11. nāṅgebhyas toyam uddharet.

เมื่อส่นานกายเสร็จแล้ว ฟังคลุมศีรษะด้วยผ้าคลุมศีรษะ สวมผ้าถุงและผ้าห่มที่ซีกแล้ว
ไม่ฟังสนทนากับคนมลักษะ คนวรรณะต่ำ และคนที่ตกไปจากวรรณะ²⁶

คัมภีร์ธรรมศาสตร์กำหนดข้อห้ามอื่น ๆ เกี่ยวกับการส่นานกายอีก ดังนี้

บุคคลไม่ฟังส่นานกายขณะเมื่อ[อาหาร]ไม่ย่อย เมื่อเจ็บป่วย ไม่ฟังเปลี่ยกายส่นานกาย
ไม่ฟังส่นานกายในเวลากลางคืน ยกเว้นเมื่อเห็นจันทรุปราคา ไม่ฟังส่นานกายในเวลารุ่ง-
อรุณ และในเวลาพลบค่ำ²⁷

ค) การชำระมลทินในเรื่องเพศ

ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 แล้วว่า น้ำอสุจิเป็นมลทินอย่างหนึ่งที่เกิดจาก
ร่างกายของมนุษย์ กิจกรรมทางเพศซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งนี้ จึงเป็นสิ่งที่สร้างมลทินให้กับบุคคลด้วย-

²⁵ (ต่อ)

12. na tāilavastu spr̥śet.

13. nāprakṣālitam pūrvadhṛtam vasanam vibhryāt.

²⁶ Viṣṇu.LXIV.14-15.

14. snātaḥ soṣṇīṣo dhāutavasasī vibhryāt.

15. na mlecchāntyajapatitāiḥ saha sambhāṣaṇam kuryāt.

²⁷ Viṣṇu.LXIV.3-8.

3. nājirṇe.

4. na cāturaḥ.

5. na nagnaḥ.

6. na rātrāu.

7. rāhudarśanavarjam.

8. na sandhyayoḥ.

ดูเพิ่มเติม Gāut.IX.61; Mān.IV.45; Viṣṇu.LXIV.9.

เช่นเดียวกัน คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์กล่าวไว้ว่า "บุรุษที่หลังน้ำอสุจิ ย่อมบริสุทธิ์ด้วยการสัมผัส-
[น้ำ]"²⁸ เมธาติ และกฤษณะให้คำอธิบายข้อความนี้ไว้ ดังนี้

"ผู้ที่หลังน้ำอสุจิ" คือ "ผู้ที่ประกอบเมถุนธรรม [การร่วมเพศ]" ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์
"ด้วยการสัมผัส[น้ำ]" คือ "การส่นานกาย" ในทันทีภายหลังการหลังน้ำอสุจิ²⁹

พึงทราบคำอธิบายของคำว่า "หลัง" เป็นต้น ดังต่อไปนี้ ท่านกำหนดการส่นานกาย
ในเวลาร่วมเมถุนธรรม กล่าวคือ "กำหนดการส่นานกายแก่บุรุษที่ร่วมเมถุนธรรม" เพราะ
เหตุนี้ [อย่างไรก็ตาม] ถึงแม้ว่าในการหลังน้ำอสุจิโดยความใคร่ ที่ปราศจากการร่วม
เมถุนธรรม บุรุษก็ย่อมบริสุทธิ์ด้วยการส่นานกาย[ด้วยเช่นเดียวกัน] ส่วนในกรณีหลังน้ำ
อสุจิโดยปราศจากความใคร่ เช่น ในขณะที่นอนหลับ เป็นต้น ความบริสุทธิ์พึงมีแก่บุคคล
โดยมิต้องส่นานกาย ตามคำกล่าวของฤษเอบัสตัมพะที่ว่า "ในกรณีที่หลังน้ำอสุจิ [ความ
บริสุทธิ์พึงมี] เช่นเดียวกับการถ่ายปัสสาวะ"^{30,31}

²⁸ Mān.V.63^a.

nirasya tu pumāñ chukram upaspr̥syāiva śudhyati /

²⁹ Medh.Vol.I.p.512. (อธิบาย Mān.V.63.)

nirasya tu śukraṃ māithunadharmeṇa samprayujya śukrotsargād
anantaram upaspr̥syā snātvā śucir bhavati.

³⁰ ผู้วิจัยไม่พบสูตรนี้ในคัมภีร์อาปัสตัมปิยธรรมสูตร แต่พบสูตรเดียวกันนี้ในคัมภีร์-
เพาธานธรรมสูตร (Bāudh.I.5.10.15.)

³¹ Kull.p.190. (อธิบาย Mān.V.63.)

nirasya tv iti. "snānaṃ māithuninaḥ smṛtam" iti māithune
snānaṃ vidhāsyati, tena māithunaṃ vināpi kāmato retaḥskhalane snātvā
pumāñ śuddho bhavati. akāmatas tu svapnādāu retaḥpāte "mūtravad retasa
utsarga" ity āpastambokteḥ snānaṃ vināpi gṛhasthasya śuddhiḥ.

คัมภีร์เพาธายนธรรมสูตร ให้ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ ไว้ว่า "ในกรณีหลังน้ำอสุจิ³² [ความบริสุทธิ์ที่มี] เช่นเดียวกับการถ่ายปัสสาวะ³³ เขาพึงสรงนกายโดยการถอกหรือสวมผ้าชั้นใน[ก็ได้] หรือว่าพึงสัมผัสหน้าสค มุลโค หรือพื้นดิน"³⁴

คัมภีร์อัสตัมพียธรรมสูตร ให้ข้อปฏิบัติในเรื่องนี้แตกต่างออกไปเป็นอีกมติหนึ่ง คือ "[ภายหลังการร่วมเพศ] บุคคลพึงสรงนกาย หรือว่า ล้างคราบเปื้อนแล้วจับน้ำ แล้วประพรมอวัยวะทั้งหลาย[ด้วยน้ำ]"³⁵

หรัทตตะ (Haradatta) ให้คำอธิบายข้อความข้างบนนี้ว่า "บุคคลพึงกำจัดคราบเปื้อนน้ำอสุจิและสิ่งสกปรกให้หมดไปด้วยดินและน้ำ แล้วพึงจับน้ำ ประพรมอวัยวะตั้งแต่ศีรษะเป็นต้นมา[จนถึงเท้า]"³⁶

³²มิได้ระบุรายละเอียดว่า เนื่องมาจากสาเหตุใด

³³คือ ใช้ก้อนดินเช็ดท้องชขาด (ดูการชำระหลังการขับถ่าย, หน้า 130-132.)

³⁴Bāudh. I. 5. 10. 15-17.

15. mūtravad retasa utsarge.

16. nīvīm visrasya paridhāyāpa upaspr̥set.

17. ārdram tr̥ṇam gomayam bhūmim vā samupaspr̥set.

³⁵Āp. II. 1. 1. 23; II. 1. 2. 1.

23. udakopasparśanam.

1. api vā lepān prakṣālyācamya prokṣanam āngānām.

ดูเพิ่มเติม Viṣṇ. XX. 67; Gāut. IX. 25; Mān. V. 144.

³⁶Hara. p. 63. (อธิบาย Āp. II. 1. 2. 1.)

retaso rajasaś ca ye lepās, tān adbhir mṛdā prakṣālyācamyā-
āngānām śiraḥprabhṛtinām prokṣanam kartavyam.

ข้อความที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นวิธีการชำระมลทินในเรื่องเพศ ที่สืบเนื่องมาจากแนวความคิดที่ว่า น้ำอสุจิเป็นมลทิน เมื่อบุคคลมีกิจกรรมทางเพศ ร่างกายเปื้อนน้ำอสุจิ ก็จำเป็นต้องชำระมลทินให้หมดไปตามกรรมวิธีที่ได้กล่าวไว้แล้ว

ง) การชำระมลทินของหญิงมีระดู

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ถือว่า ระดูของหญิงเป็นมลทินอย่างหนึ่ง ดังนั้น หญิงที่มีระดู จึงเป็นผู้ที่ไม่บริสุทธิ์ คัมภีร์วชิษณุธรรมสูตร แสดงตำนานสาเหตุที่หญิงต้องมีระดูและเป็นที่รังเกียจ โดยสรุปข้อความจากคัมภีร์ไคตติรียสังหิตา³⁷ นำมากล่าวไว้ว่า

มีเรื่องราวกล่าวไว้ว่า เมื่อพระอินทร์สังหารบุตรชายของศัพทฤๅษีผู้มีสามเศียรแล้ว พระองค์ก็ถูกบาปครอบงำ ทรงคิดถึงตนเองอย่างนี้ว่า "เราถูกผูกมัดไว้แล้วด้วยบาปอันยิ่งใหญ่ที่สุด" เหล่าสัตว์ทั้งปวงก็ร้อง[ประณาม]พระอินทร์ว่า "พระองค์เป็นผู้ฆ่าพราหมณ์ผู้ทรงความรู้ พระองค์เป็นผู้ฆ่าพราหมณ์ผู้ทรงความรู้" พระอินทร์จึงทรงวิ่งเข้าไปหาผู้หญิง แล้วกล่าวว่า "เธอทั้งหลาย จงช่วยรับเอา[บาป]ส่วนที่สาม[คือหนึ่งในสาม]ของการฆ่าพราหมณ์ผู้ทรงความรู้ของเราไปด้วยเถิด" สตรีทั้งหลายก็พูดขึ้นว่า "พระองค์จะประทอนอะไรให้แก่พวกเรา[เป็นข้อแลกเปลี่ยน]" พระอินทร์ตอบว่า "เธอจงเลือกรับพรเถิด" นางจึงขอพรว่า "ขอให้ข้าพระองค์มีบุตรในเวลาที่เหมาะสม ขอให้ข้าพระองค์อยู่ร่วมกับสามีอย่างมีความสุข คราจนบุตรคลอด" พระอินทร์ประสาธน์พรให้นางว่า "จงเป็นเช่นนั้นเถิด" หญิงทั้งหลายเหล่านั้นก็รับเอาพรนั้น ความผิดแห่งการฆ่าพราหมณ์ผู้ทรงความรู้ จึงปรากฏแก่ผู้หญิงทุก ๆ เคื่อน³⁸

³⁷ TS.II.5.1.

³⁸ Vas.V.8.

vijñāyate hi. Indras trisīrṣāṇaṃ tvāṣṭraṃ hatvā pāpmagrhitō mahattamādharmasambaddho'ham ity evam ātmānam amanyata. taṃ sarvāṇi bhūtāny abhyakrośan "bhrūṇahan bhrūṇahan" iti. sa striya upādhāvad "asyāi me bhrūṇahatyāyāi trīyaṃ bhāgam pratigrhṇīte"ti. tā abruvan "kiṃ no bhūyād" iti. so'bravīd "varam vṛṇīdhvam" iti. tā abruvann "ṛtāu prajāṃ vindāmaha" iti. "kāmaṃ ā vijanitoḥ sambhavāme"ti. "tathe"ti. tāḥ pratijagrhuḥ. sāiṣā bhrūṇahatyā māsi māsyāvīr bhavati.

เพราะเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวแล้วว่า "บุคคลไม่พึงรับเครื่องสำอางแต่งตา และเครื่อง-
ประชันกายจากหญิงมีระดูนี้ เพราะว่า สิ่งนี้ [เปรียบเหมือน] เป็นอาหารของผู้หญิง อนึ่ง
เพราะเหตุนี้ บุคคลทั้งหลายจึงเกลียดชังนาง กล่าวว่ "เธอย่าเข้ามาใกล้ฉัน"³⁹

คัมภีร์วชิษุธรรมสูตร กล่าวถึงหญิงมีระดูต่อไปอีกว่า "ระดู[นั้น] ย่อมกำจัด
บาปของหญิงให้หมดไปทุก ๆ เดือน"⁴⁰ และกล่าวถึงความบริสุทธิ์ของหญิงมีระดูว่า "หญิงมีระดู
ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ตลอด 3 ราตรี"⁴¹ นั่นก็คือว่า เมื่อล่วง 3 ราตรีไปแล้ว นางจึงจะเป็นผู้-
บริสุทธิ์⁴² ภายในระยะเวลา 3 ราตรีนั้น หญิงมีระดูพึงปฏิบัติตน ดังนี้

นางไม่พึงตกแต่งตา ไม่พึงประเทืองผิว ไม่พึงส่นานกายในน้ำ พึ่งนอนบนที่นอนอันต่ำ [คือ
นอนบนพื้นดิน] ไม่พื่อนอนในเวลากลางวัน ไม่พึ่งสัมผัสกองไฟ ไม่พึ่งข่วนเชือก ไม่พึ่งชำระฟัน
ไม่พึ่งบริโภคเนื้อสัตว์ ไม่พึ่งมองดูดาวเคราะห์ ไม่พึ่งหัวเราะ ไม่พึ่งทำงานบ้านอะไร ๆ
ไม่พึ่งวิ่ง พึ่งคืบ [น้ำ] ด้วยภาชนะอันใหญ่ หรือว่าพึ่งคืบด้วยกระพุ่มมือ หรือด้วยภาชนะทองแดง⁴³

³⁹Vas.V.9.

tad āhuḥ. añjanābhyaññanam evāsyā na pratigrāhyaṃ, tadd hi
striyā annam iti. tasmāt tasyāi ca tatra ca bībhatsante "meyam upāgād iti.

⁴⁰Vas.V.5.

māsi māsi rajo hy āsām duṣkṛtāny apakarṣati.

⁴¹Vas.V.6.

trirātram rajasvalāśucir bhavati.

⁴²Viṣṇ.XXII.72.

rajasvalā caturthe'hñi snānāc chudhyati.

หญิงมีระดูย่อมบริสุทธิ์ในวันที่ 4 ด้วยการส่นานกาย

⁴³Vas.V.7.

sā nāñjyān, nābhyañjyān, nāpsu snāyād, adhaḥ śayīta, na divā
svapyān, nāgniṃ spr̥ṣen, na rajjum̐ sṛjen, na dantān dhāvayen, na māmsam

เมื่อครบกำหนด 3 วันแล้ว นั่นคือ ในวันที่ 4 หญิงมีระดูพึงสنانกาย เมื่อสنانกายแล้ว นางก็จะเป็นผู้บริสุทธิ์⁴⁴

จ) การชำระมลทินอันเนื่องมาจากการสัมผัส

การสัมผัสในที่นี้ หมายถึง การที่บุคคลได้สัมผัสกับสิ่งที่เป็นมลทิน หรือถูกสิ่งที่เป็นมลทินสัมผัสร่างกาย ผู้วิจัยได้กล่าวถึงสิ่งที่เป็นมลทินไว้แล้วในบทที่ 3 ในที่นี้จะกล่าวถึงวิธีการชำระมลทินอันเนื่องมาจากการสัมผัสนั้น

หลักการสำคัญของการชำระมลทินอันเนื่องมาจากการสัมผัสคือ การสنانกายชำระล้างร่างกายให้สะอาดด้วยน้ำ อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ธรรมศาสตร์แต่ละฉบับ จะให้รายละเอียดบางอย่างที่แตกต่างกัน หรือในบางครั้ง คัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับเดียวกัน ก็ให้ข้อปฏิบัติในเรื่องเดียวกัน แตกต่างกันไป

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับสำคัญ ๆ ที่กล่าวถึงวิธีการชำระมลทินอันเนื่องมาจากการสัมผัส มีดังนี้

1) เคาตมธรรมสูตร

คัมภีร์เคาตมธรรมสูตร กล่าวถึงวิธีการชำระล้างมลทินอันเนื่องมาจากการสัมผัส ดังนี้

ในกรณีที่สัมผัสคนที่ตกไปจากวรรณะ คนจัณฑาล หญิงที่เพ็งคลอบุตร หญิงมีระดู ศพ และคนที่ได้สัมผัสบุคคลข้างต้นนั้น พึงบริสุทธิ์ได้ด้วยกรसनานกายพร้อมทั้งเสื่อผ้า⁴⁵

⁴³(ต่อ)

àśnīyān, na grahān nirīkṣeta, na hasen, na kiṃ cid ācaren, na dhāved, akharveṇa pātreṇa pibed, añjalīnā vā pibel, lohītāyasena vā.

⁴⁴Viṣṇu.XXII.72. (กุเชิงอรรถ 42 บทที่ 4 หน้า 141.)

⁴⁵Gāut.XIV.30. (กุเชิงอรรถ 8 บทที่ 3 หน้า 65.)

อนึ่ง ในกรณีที่ได้สัมผัสสุนัข บุคคลพึงบริสุทธิ์ด้วยการสรงนํ้าพร้อมทั้งเสื่อผ้า [เช่นเดียวกัน] อาจารย์บางพวกกล่าวว่า "สุนัขสัมผัสอวัยวะใด [บุคคลพึงล้างอวัยวะนั้นให้สะอาด]"⁴⁶

อนึ่ง เมื่อปัสสาวะ อุจจาระ และน้ำอสุจิกกลง [บนร่างกาย] และเมื่อ [ร่างกาย] เปื้อน [เศษอาหาร] ในขณะที่รับประทาน [บุคคลพึงจับน้ำ]"⁴⁷

2) อาบัติสัมพียงธรรมสูตร

คัมภีร์อาบัติสัมพียงธรรมสูตร ให้รายละเอียดบางประการแตกต่างจาก คัมภีร์เคาตมธรรมสูตร วิธีการชำระมลทินที่คัมภีร์อาบัติสัมพียงธรรมสูตรให้ไว้ มีดังนี้

ในขณะที่นอนหลับ หรือในขณะที่จามกัฏฐิ เมื่อได้สัมผัสน้ำมูก น้ำตา และเมื่อได้สัมผัสเลือด เส้นผม กองไฟ วัช พราหมณ์ หรือสตรี กัฏฐิ เมื่อเดินบนถนนใหญ่ เมื่อได้สัมผัสสิ่งสกปรก และคน [อื่น] โดยมิได้ตั้งใจ และเมื่อสวมผ้าถุงขึ้นใน กัฏฐิ บุคคลพึงสรงนํ้า หรือ [สัมผัส] มูลโค เปี้ยก สมุนไพรสด หรือดินเหลว⁴⁸

⁴⁶ Gāut. XIV. 32-33.

32. śunaś ca.

33. yad upahanyād ity eke.

⁴⁷ Gāut. I. 44.

mūtra-purīṣa-srehu-visraṃsanābhyavahārasaṃyogeṣu ca.

⁴⁸ Āp. I. 5. 16. 14-15.

14. svapne kṣavathāu śrīkhānikāśrv-ālabhe, lohitasya keśānām agner gavāṃ brāhmaṇasya striyās cālabhe, mahāpathaṃ ca gatvāmedhyaṃ copaspr̥ṣyāprayataṃ ca manuṣyaṃ, nīvīm ca paridhāyāpa upaspr̥ṣet.

15. ārdraṃ vā śakṛd oṣadhīr bhūmiṃ vā.

เมื่อถูกสุนัขสัมผัส ฟิงส์นากายพร้อมทั้งเสื้อผ้า หรือว่าล้างส่วนนั้นของร่างกาย แล้วสัมผัสกองไฟ ล้างส่วนนั้นอีกครั้งหนึ่ง ล้างเท้าทั้งสอง แล้วจับน้ำ จึงจะเป็นผู้บริสุทธิ์⁴⁹

3) เพาธายนธรรมสูตร

วิธีการชำระมลทินที่คัมภีร์เพาธายนธรรมสูตรได้ให้ไว้ ส่วนที่เหมือนกันกับคัมภีร์เคาตมธรรมสูตรและอาปัสตัมพียธรรมสูตร คือ การส่นนากาย[ทั่วไป] และการส่นนากายพร้อมทั้งเสื้อผ้า ดังที่กล่าววว่า

เมื่อพราหมณ์สัมผัสสิ่งเหล่านี้คือ ต้นไม้ที่ขึ้นในสถานที่ทางศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ จิตกาธาน เสาบูชาয়ัญ คนจัดทาล คนที่สอนพระเวทโดยเอาเงิน ฟิงส์นากายพร้อมทั้งเสื้อผ้า⁵⁰

เมื่อบุคคลสัมผัสคนที่สอนพระเวทโดยเอาเงิน เสาบูชาয়ัญ คนที่ตกไปจากวรรณะ จิตกาธานสุนัข และคนจัดทาลแล้ว ฟิงส์นากาย⁵¹

ข้อความสองข้อความข้างบนนี้ กล่าวถึงวิธีการชำระมลทินที่แตกต่างกัน ข้อความแรก วิธีการชำระมลทินคือ การส่นนากายพร้อมทั้งเสื้อผ้า ข้อความที่สองคือ การส่นนากายโดยมิได้ระบุรายละเอียด

ในกรณีที่ถูกสุนัขสัมผัส คัมภีร์เพาธายนธรรมสูตรให้วิธีการชำระมลทินที่เหมือนกันทุกประการกับคัมภีร์อาปัสตัมพียธรรมสูตร⁵² การชำระมลทินที่แตกต่างไปจากคัมภีร์อื่นคือ การชำระมลทินอันเนื่องมาจากการสัมผัสศพ และหญิงมีระดู ที่กล่าวว่า

⁴⁹Ap. I. 5. 15. 16-17.

16. śunopahataḥ sacelo'vagāheta.

17. prakṣālyā vā taṃ deśam, agninā saṃsprṣya, punaḥ prakṣālyā pādāu cācamya prayato bhavati.

⁵⁰Bāudh. I. 5. 9. 5. (ดูเชิงอรรถ 9 บทที่ 3 หน้า 65.)

⁵¹Bāudh. I. 5. 11. 36. (ดูภาคผนวก ค.)

⁵²Bāudh. I. 5. 11. 39-40.

ในกรณีที่สัมผัสศพคนแปลกหน้า โดยมีได้มีเจตนาไว้ก่อน ฟิงบริสุทธิด้วยการส่นานกายพร้อมทั้งเสื้อผ้าในทันที [แต่ถ้า]มีเจตนา ฟิงมีมลทินตลอดเวลา 3 ราตรี [กฎเกณฑ์นี้เป็นเช่นเดียวกันกับ]ในกรณีที่สัมผัสหญิงมีระดู⁵³

สิ่งที่คัมภีร์เพาธายนธรรมสูตรให้ไว้ แตกต่างจากคัมภีร์อื่นก็คือ ในกรณีที่สัมผัสศพคนแปลกหน้า และหญิงมีระดูโดยเจตนา ผู้ที่สัมผัสจะต้องมีมลทินตลอด 3 วัน เมื่อผ่านพ้นช่วงเวลานี้ไปแล้ว เขาก็จะเป็นผู้บริสุทธิ์

4) วชิษฐธรรมสูตร

คัมภีร์วชิษฐธรรมสูตร แสดงวิธีการชำระมลทินอันเนื่องมาจากการสัมผัสไว้
ดังนี้

ท่านแสดงข้อความไว้ดังนี้ว่า เมื่อสัมผัสสุนัข คนจัดทาส และคนที่ตกไปจากวรรณะ บุคคลที่ส่นานกายพร้อมทั้งเสื้อผ้าแล้ว ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ในทันที⁵⁴

⁵²(ต่อ)

39. *śunopahataḥ sacelo'vagāheta.*

40. *prakṣālya vā taṃ deśam, agniṅ samspr̥śya, punaḥ prakṣālya pādāu cācāmya prayato bhavati.*

⁵³Bāudh.I.5.11.32-34.

32. *paraśavopasparśane'nabhisam̐dhipūrvam̐ sacelo'paḥ spr̥ṣtvā sadyaḥ śuddho bhavati.*

33. *abhisam̐dhipūrvam̐ trirātram.*

34. *ṛtumatyām̐ ca.*

⁵⁴Vas.XXIII.33.

śvacāṅḍālapatitopasparśane sacāilaṃ snātaḥ sadyaḥ pūto bhavatīti vijñāyate.

เมื่อได้สัมผัสเสาบูชายัญ จิตกาธาน ป่าช้า หนิงมีระคู หนิงที่เพ็งคลอบุตร และผู้ที่มีมลทิน บุคคลพึงสنانกายด้วยการลงแช่น้ำให้มิดศีรษะ⁵⁵

ข้อความแรกแสดงวิธีการชำระมลทินที่เหมือนกันกับคัมภีร์ เคาตมธรรมสูตร และเพาธายนธรรมสูตร ที่กล่าวไว้แล้ว ข้อความที่สองให้รายละเอียดวิธีการสنانกายที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ ให้ข้อกำหนดว่าต้องลงแช่น้ำให้มิดศีรษะ

5) วิษณุธรรมสูตร

คัมภีร์วิษณุธรรมสูตร กำหนดให้ผู้สัมผัสสิ่งที่เป็นมลทินสنانกาย โดยมีได้ระบุรายละเอียดของวิธีสنانกาย เช่นเดียวกับคัมภีร์อَابัสคัมพียธรรมสูตร โดยกล่าวว่า

ผู้สัมผัสผู้ที่จับต้องศพ หนิงมีระคู คนจัดทาล เสาบูชายัญ ชากสัตว์ที่มี 5 เล็บ ยกเว้น ชนิดที่บริโภคได้ และกระดูกของสัตว์ดังกล่าวที่เปื้อนน้ำมัน พึงสنانกาย⁵⁶

6) หารีตธรรมสูตร

คัมภีร์หารีตธรรมสูตร กำหนดให้ผู้ที่มีมลทินอันเนื่องมาจากการสัมผัส ล้างอวัยวะที่ถูกสิ่งที่เป็นมลทินสัมผัสด้วยน้ำ จากนั้นให้จิบน้ำ โดยกล่าวว่า

อวัยวะใดบนร่างกายของทวิชาติ ยกเว้นศีรษะที่บุคคลและสัตว์เหล่านี้ คือ ช่างย้อมผ้า คน ทำรองเท้า นายพราน ชาวประมง คนซักผ้า พ่อค้าเนื้อสัตว์ นาฏศิลปิน นักแสดง คนกลั่นน้ำมัน พ่อค้าเหล้า เพชฌฆาต ไก่บ้าน หมูที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน สัมผัสแล้ว ทวิชาติพึงล้างอวัยวะนั้น ด้วยน้ำ แล้วตั้งใจสำรวมตนจิบน้ำ⁵⁷

⁵⁵Vas.IV.38. (ดูเชิงอรรถ 24 บทที่ 2 หน้า 37.)

⁵⁶Viṣṇu.XXII.70-71.

70. śavaspr̥ṣāñ ca spr̥ṣṭvā rajasvalācāṇḍālayūpāṃś ca.

71. bhakṣyavarjaṃ pañcanakhaśavaṃ tadasthi sasnehañ ca.

⁵⁷Hār. อ้างถึงใน Apar.Vol.I.p.279. อธิบาย Yājñ.I.196. (ดูเชิงอรรถ

7) มานวธรรมศาสตร์

คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ กำหนดให้ผู้ที่มีสัมผัสที่เป็นมลทินสنانกาย เช่นเดียวกับคัมภีร์อัปสัทัมพียธรรมสูตร เพาชานธรรมสูตร และวิญญธรรมสูตร โดยกล่าวว่า "เมื่อบุคคลได้สัมผัสคนจัณฑาล หนึ่งมีระดู คนที่ตกไปจากรรณะ หนึ่งที่เพิ่งคลอดบุตร ศพ และผู้ที่สัมผัสสิ่ง 5 อย่างข้างต้นนั้น เขาย่อมบริสุทธิด้วยการสنانกาย"⁵⁸

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นว่าวิธีการชำระมลทินอันเนื่องมาจากการสัมผัสที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์แต่ละฉบับนำมาใช้นั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หลักการสำคัญคือการกำจัดมลทินที่เกิดขึ้นให้หมดไปด้วยน้ำ ทั้งนี้โดยกำหนดให้สنانกาย สิ่งที่แตกต่างกันคือรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ดังที่กล่าวไว้แล้ว สาเหตุที่ผู้วิจัยนำเรื่องนี้มากล่าวไว้โดยละเอียด ก็เพราะคัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับต่าง ๆ มักจะกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้เสมอ ผู้ที่สนใจอาจเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างได้จากข้อมูลที่ให้ไว้

ฉ) การชำระมลทินอันเนื่องมาจากการเห็น

ในกรณีที่เห็นสิ่งที่เป็นมลทิน คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์กำหนดให้ผู้นั้นจับน้ำแล้วสาธยายเสารมันตระและปาวมานมันตระ ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2⁵⁹ อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับอื่น ให้ข้อกำหนดในเรื่องนี้แตกต่างออกไป เช่น คัมภีร์เพาชานธรรมสูตรกล่าวว่า "เมื่อบุคคลเห็นสิ่งที่ไม่บริสุทธิ [พึง]สาธยาย[มันตระ]ที่ว่า 'ใจมิได้ควบคุมไว้ จักขุ[จึง]เร่ร้อนไป ในบรรดาแสงสว่างทั้งหลาย สุรยเทพประเสริฐที่สุด ข้าแต่ที่क्षा โปรคอย่าทอดทิ้ง [ข้าพระองค์]'"^{60, 61} "เมื่อมองเห็นคนจัณฑาล พึงมองดวงดาวทั้งหลาย"⁶²

⁵⁸Mān.v.85. (ดูเชิงอรรถ 23 บทที่ 2 หน้า 37.)

⁵⁹หน้า 38.

⁶⁰ข้อความในเครื่องหมายอัญประกาศเดียวกันคือ TS.III.1.1.2.

⁶¹Bāudh.I.7.15.31.

amedhyam dr̥ṣtvā japati. "abaddham mano, daridram cakṣuḥ, sūryo

คัมภีร์อัสตัมพียธรรมสูตร กล่าวถึงวิธีการชำระมลทินเมื่อเห็นสิ่งที่เป็น-
มลทินไว้ว่า "เมื่อบุคคลเห็นคนจืดทาล คนที่ตกไปจากวรรณะ หญิงมีระดู และมลทินทั้งหลาย ในขณะที่
ใกล้พลบค่ำ เขาพึงมองดูดวงอาทิตย์ที่กำลังขึ้น[ในตอนเช้า]"⁶³

ดังที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า คัมภีร์ธรรมศาสตร์ทั้ง 3 ฉบับ ให้วิธีการชำระมลทิน
ในเรื่องนี้ไม่ตรงกัน คัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับอื่น ๆ นั้น มิได้ให้วิธีการชำระมลทินในเรื่องนี้ไว้

2. การชำระมลทินของสิ่งของ

ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2⁶⁴ บ้างแล้วว่า สิ่งของที่เปื้อนสิ่งสกปรกนั้น เป็นสิ่งของ
ที่มีมลทิน วิธีการชำระมลทินที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์ให้ไว้คือ การขจัดกลิ่นและคราบเปื้อนที่เกิดขึ้นนั้น
ให้หมดไปด้วยดินและน้ำ นี่เป็นหลักการสำคัญของการชำระมลทินที่เกิดกับสิ่งของ อย่างไรก็ตาม
ยังมีกฎเกณฑ์ปลีกย่อยในการชำระมลทินของสิ่งของแต่ละอย่างอีกเป็นจำนวนมากด้วยกัน ผู้วิจัย
คิดว่า สิ่งเหล่านั้นน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจวัฒนธรรมอินเดีย จึงขอนำรายละเอียดเหล่านั้น
มากล่าวในที่นี้ ทั้งนี้โดยจะจำแนกวิธีการชำระมลทินไปตามประเภทของสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ
ดังนี้

⁶¹(ต่อ)

jyotiṣām śreṣṭho, dīkṣe mā mā hāsīr" iti.

⁶²Bāudh. อ้างถึงใน Apar.Vol.II.p.1200. (อธิบาย Yājñī.III.292.)

caṇḍāladarśane jyotiṣām darśanam.

⁶³Ap. อ้างถึงใน Apar.Vol.II.p.1197. (อธิบาย Yājñī.III.292.)

drṣṭvā caṇḍālapatitāu samdhyākāla upasthite /

Ikṣetādityam udyantam tathodakyām malāni ca //

⁶⁴หน้า 29-31.

ต้นฉบับไม่มีหน้า
NO THIS PAGE IN ORIGINAL

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

66 (ต่อ)

[ความบริสุทธิ์] ของสิ่งของที่ทำจากทองเหลืองและโลหะ [พึงมีด้วยการช้คดู] ด้วยขี้เถ้า

67 Mān.V.111.

tāijasānām maṇinām ca sarvasyāśmamayasya ca /
bhasmanādbhir mṛdā cāiva śuddhir uktā manīṣibhiḥ //

นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวแล้วว่า ความบริสุทธิ์ของสิ่งของที่ทำจากโลหะ อัญมณี
และสิ่งของที่ทำจากหินทั้งหมด มีได้[ด้วยการช้คดู] ด้วยขี้เถ้า น้ำ และดิน

68 Bāudh.I.5.8.32; I.6.14.4.

32. tāijasānām ucchiṣṭānām gośakṛṇ-mṛd-bhasmabhiḥ parimār-
janam anyatamena vā.

4. tāijasānām pātrānām pūrvavat parimṛṣṭānām prakṣālanam.

32. การช้คดูด้วยมูลโค ดิน และขี้เถ้า หรือด้วยสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสามสิ่งนี้ [เป็น-
ความบริสุทธิ์] ของสิ่งของที่ทำด้วยโลหะที่มีมลทิน

4. ภาชนะที่ทำด้วยโลหะ เมื่อช้คดูตามวิธีที่ได้กล่าวไว้แล้ว พึงล้าง[ด้วยน้ำอีก-
ครั้งหนึ่ง]

69 Viṣṇu.XXIII.1-2.

1. śārīrāir malāiḥ surābhir madyāir vā yad upahataṃ, tad
atyantopahataṃ.

2. atyantopahataṃ sarvaṃ lohabhāṇḍam agnāu prakṣiptaṃ śudhyet.

1. สิ่งใดถูกสัมผัสแล้วด้วยมลทินที่เกิดจากร่างกาย* สุรา หรือว่าของมีนเมา สิ่งนั้น
[ชื่อว่า] ถูกสัมผัสแล้วด้วยสิ่งที่มีโทษ รุนแรง

2. ภาชนะที่ทำจากโลหะทั้งปวง เมื่อถูกสัมผัสแล้วด้วยสิ่งที่มีโทษ รุนแรง [ในสูตร
ที่ 1] พึงบริสุทธิ์ด้วยการโยนใส่ในกองไฟ

*ดู มลทิน 12 อย่างที่เกิดจากร่างกายใน Viṣṇu.XXII.81. (เชิงอรรถ 1 บทที่ 3 หน้า 62)

ทองคำและสิ่งของที่ทำด้วยทองคำ ย่อมบริสุทธิ์ด้วยการชำระล้างด้วยน้ำ⁷⁰
ด้วยน้ำและไฟ⁷¹ หรือด้วยกรด⁷²

⁷⁰Vas.III.61.

adbhir eva kāñcanam pūyate.

ทองคำย่อมบริสุทธิ์[ด้วยการชำระล้าง]ด้วยน้ำ

Viṣṇu.XXIII.7.

sāuvarṇarājatābjamaṇimayānām nirlepānām adbhiḥ śuddhiḥ.

ความบริสุทธิ์ของสิ่งของที่ทำด้วยทองคำและเงิน วัตถุที่เกิดในน้ำ[เช่น หอยสังข์]
และสิ่งของที่ประดับด้วยอัญมณี ที่ปราศจากคราบเปื้อน[ของน้ำมัน] ย่อมมี[ด้วยการชำระล้าง]ด้วยน้ำ

Mān.V.112.

nirlepam kāñcanam bhāṇḍam adbhir eva viśudhyati /

abjam aśmamayaṃ cāiva rājataṃ cānupaskṛtam //

ภาชนะทองคำที่ปราศจากคราบเปื้อน[ของน้ำมัน] วัตถุที่เกิดในน้ำ สิ่งของที่ทำด้วยหิน และสิ่งของที่ทำด้วยเงินซึ่งไม่มีสิ่งอื่นประกอบ ย่อมบริสุทธิ์[ด้วยการชำระล้าง]ด้วยน้ำ

⁷¹Mān.V.113.

apām agneś ca saṃyogādd hemaṃ rūpyaṃ ca nirbabhāu /

tasmāt tayoh svayonyāiva nirṇeko guṇavattarah //

ทองคำและเงินเกิดจากการผสมเข้าด้วยกันของน้ำและไฟ เพราะเหตุนี้
การชำระล้างด้วยต้นกำเนิดทั้งสอง ย่อมเป็นสิ่งที่ดีกว่า

⁷²Bāudh.I.5.8.33.

tāmraṛajatasuvarṇānām amlāih.

ทองแดง เงิน และทองคำ ย่อมบริสุทธิ์[ด้วยการล้าง]ด้วยกรด

เงินและสิ่งของที่ทำด้วยเงิน ความบริสุทธิ์พึงมีเช่นเดียวกับทองคำ คือ
ด้วยการชำระล้างด้วยน้ำ⁷³ ด้วยน้ำและไฟ⁷⁴ หรือด้วยกรด⁷⁵

ทองแดงและสิ่งของที่ทำด้วยทองแดง ความบริสุทธิ์พึงมีด้วยการชำระล้าง
ด้วยกรด⁷⁶ หรือด้วยด่าง กรด หรือน้ำตามความเหมาะสม⁷⁷

⁷³Vas.III.62.

tathā rajatam.

เช่นเดียวกัน เงิน[ย่อมบริสุทธิ์ด้วยการชำระล้างด้วยน้ำ]

Viṣṇu.XXIII.7. (ดูเชิงอรรถ 70 บทที่ 4 หน้า 151.); Mān.v.112.

(ดูเชิงอรรถ 70 บทที่ 4 หน้า 151.)

⁷⁴Mān.v.113. (ดูเชิงอรรถที่ 71 บทที่ 4 หน้า 151.)

⁷⁵Bāudh.I.5.8.33. (ดูเชิงอรรถ 72 บทที่ 4 หน้า 151.)

⁷⁶Vas.III.63.

tāmram amlena śudhyati.

ทองแดงย่อมบริสุทธิ์[ด้วยการชำระล้าง]ด้วยกรด

Viṣṇu.XXIII.23

tāmra-rīti-trapu-sīsamayānām amlodakena.

ภาชนะที่ทำด้วยทองแดง ทองเหลือง ดีบุก และตะกั่ว ย่อมบริสุทธิ์[ด้วยการชำระล้าง]
ด้วยน้ำที่เป็นกรด

Bāudh.I.5.8.33. (ดูเชิงอรรถ 72 บทที่ 4 หน้า 151.)

⁷⁷Mān.v.114.

tāmraḥkāmśyarāityānām trapuṇaḥ śisakasya ca /

śāucaṃ yathārhaṃ kartavyaṃ kṣārāmlodakavāribhiḥ //

ความบริสุทธิ์ของสิ่งของที่ทำด้วยทองแดง เหล็ก ทองเหลือง พิวเตอร์

สิ่งของที่ทำด้วยทองเหลือง ดีบุก และตะกั่ว ความบริสุทธิ์พึงมีเช่นเดียวกับ ทองแดงคือ ชำระล้างด้วยกรด⁷⁸ หรือด้วยด่าง กรด หรือน้ำ ตามความเหมาะสม⁷⁹ ส่วนเหล็ก และพิวเตอร์ พึงชำระล้างด้วยด่าง กรด หรือน้ำตามความเหมาะสม⁸⁰

หินและอัญมณี หรือสิ่งของที่ทำขึ้นด้วยวัตถุดังกล่าว ความบริสุทธิ์พึงมีเช่นเดียวกับ โลหะคือ ด้วยการขัดถู⁸¹ ขัดถูด้วยขี้เถ้า⁸² ขัดถูด้วยขี้เถ้า น้ำ และดิน⁸³ หรือขัดถูด้วยมูลโค

77 (ต่อ)

ดีบุก และตะกั่ว พึงกระทำด้วยด่าง น้ำที่เป็นกรดและน้ำ ตามความเหมาะสม

78 *Viṣṇu*.XXIII.23. (ดูเชิงอรรถ 76 บทที่ 4 หน้า 152.)

79 *Mān*.V.114. (ดูเชิงอรรถ 77 บทที่ 4 หน้า 152-153.)

80 *Ibid*.

81 *Gāut*.I.30.

tāijasavad upalamaṇiśaṅkhasuktīnām.

ความบริสุทธิ์ของหิน อัญมณี หอยสังข์ และหอยมุก พึงมีเช่นเดียวกับสิ่งของที่ทำด้วย โลหะ [คือด้วยการขัดถู, ดู *Gāut*.I.29. เชิงอรรถ 65 บทที่ 4 หน้า 149.]

82 *Vas*.III.50.

tāijasavad upalamaṇīnām.

ความบริสุทธิ์ของหินและอัญมณี พึงมีเช่นเดียวกับสิ่งของที่ทำด้วยโลหะ [คือด้วยการ ขัดถูด้วยขี้เถ้า, ดู *Vas*.III.49. เชิงอรรถ 66 บทที่ 4 หน้า 149.]

83 *Mān*.V.111. (ดูเชิงอรรถ 67 บทที่ 4 หน้า 150.)

ดิน และขี้เถ้า หรือด้วยสิ่งใดสิ่งหนึ่งใน 3 สิ่งนี้ จากนั้นพึงล้างด้วยน้ำอีกครั้งหนึ่ง⁸⁴ นอกจากนี้-
แล้ว ยังมีวิธีอื่นอีกคือ ชำระล้างด้วยน้ำ⁸⁵ หรือด้วยการฝังดินไว้ 7 คืน⁸⁶ ในกรณีของภาชนะที่
ทำด้วยหิน พึงปิดด้วยแปรงขนทางโค⁸⁷

ข) ผลิตภัณฑ์จากสัตว์

วัตถุที่เกิดในน้ำ เช่น หอยสังข์ ไข่มุก⁸⁸ เมื่อกล่าวรวมกันไป วิธีการชำระ
มลทินคือ การชำระล้างด้วยน้ำ⁸⁹ หรือฝังดินเป็นเวลา 7 คืน⁹⁰ เมื่อกล่าวโดยเจาะจง พบวิธีการ

⁸⁴ Bāudh. I. 5. 8. 44.

tāijasavad upalamaṇīnām.

ความบริสุทธิ์ของหินและอัญมณี พึงมีเช่นเดียวกับสิ่งของที่ทำด้วยโลหะ [ดู Bāudh. I.
5. 8. 32; I. 6. 14. 4. เชียงธรรม 68 บทที่ 4 หน้า 150.]

⁸⁵ Mān. V. 112. และ Viṣṇu. XXIII. 7. (ดูเชียงธรรม 70 บทที่ 4 หน้า 151.)

⁸⁶ Viṣṇu. XXIII. 3.

maṇimayam aśmamayam abjañ ca saptarātram mahīnikhanena.

สิ่งของที่ทำด้วยอัญมณี หิน และวัตถุที่เกิดในน้ำ พึงบริสุทธิ์ด้วยการฝังดินไว้ 7 ราตรี

⁸⁷ Bāudh. I. 6. 14. 9.

aśmamayānām alābu-bilva-vināḍānām govālāiḥ parimārjanam.

การปิดด้วย[แปรง]ขนทางโค เป็นความบริสุทธิ์ของภาชนะที่ทำด้วยหิน ผลน้ำเต้า
ผลมะตูม และกระบอกไม้ไผ่[สำหรับใส่ น้ำ]

⁸⁸ Kull. p. 201. (อธิบาย Mān. V. 112.) ให้ตัวอย่างวัตถุที่เกิดในน้ำว่า มีหอยสังข์
ไข่มุก เป็นต้น (jalabhavam ca śaṅkha-muktādi.)

⁸⁹ Man. V. 112; Viṣṇu. XXIII. 7. (ดูเชียงธรรม 70 บทที่ 4 หน้า 151.)

⁹⁰ Viṣṇu. XXIII. 3. (ดูเชียงธรรม 86 บทที่ 4 หน้า 154. น.)

ชำระมลทินอีกดังนี้ คือ หอยสังข์ และหอยมุก ชำระมลทินด้วยการขจัด⁹¹ ขจัดด้วยขี้เถ้า⁹² ชำระ-
ล้างด้วยแฉ่งเปี้ยกผงเมล็ดมัสตาร์ดอันมีสีเหลือง⁹³ หรือด้วยน้ำมัน⁹⁴ เฉพาะหอยสังข์อาจชำระล้าง
ด้วยน้ำมูตรโค หรือน้ำ⁹⁵

⁹¹Gāut.I.30.(กูเซ็งอรรด 81 บทที่ 4 หน้า 153.)

⁹²Vas.III.51.

maṇivac chaṅkhaśuktīnām.

ความบริสุทธิ์ของหอยสังข์ และหอยมุก ฟังมีเช่นเดียวกับอัญมณี [คือด้วยการขจัดด้วย
ขี้เถ้า, กู Vas.III.50. เซ็งอรรด 82 บทที่ 4 หน้า 153.]

⁹³Bāudh.I.5.8.46.

kṣāumavac chaṅkhaśṛṅgaśuktidāntānām.

ความบริสุทธิ์ของหอยสังข์ เขาสัตว์ หอยมุก และงาช้าง ฟังมีเช่นเดียวกับผ้าลินิน
[คือชำระล้างด้วยแฉ่งเปี้ยกผงเมล็ดมัสตาร์ดอันมีสีเหลือง, กู Bāudh.I.5.8.41. เซ็งอรรด 111
บทที่ 4 หน้า 161.]

Mān.V.121.

kṣāumavac chaṅkhaśṛṅgāṇām asthidantamayasya ca /

śuddhir vijānatā kāryā gomūtrenodakena vā //

ความบริสุทธิ์ของหอยสังข์ เขาสัตว์ และสิ่งของที่ทำได้ด้วยกระดูกสัตว์และงาช้าง
ผู้รู้พึงกระทำเช่นเดียวกับผ้าลินิน [คือชำระล้างด้วยผงเมล็ดมัสตาร์ดอันมีสีเหลือง,
กู Mān.V.120. เซ็งอรรด 113 บทที่ 3 หน้า 162.] หรือด้วยน้ำมูตรโค หรือน้ำ

⁹⁴Bāudh.I.5.8.47.

payasā vā.

หรือว่า [ชำระล้าง]ด้วยน้ำมัน [กูต่อจาก Bāu.I.5.8.46. ในเซ็งอรรด 93 หน้า
155.น]

⁹⁵Mān.V.121. (กูเซ็งอรรด 93 บทที่ 4 หน้า 155.น)

เขาสัตว์ กระดูกสัตว์ งาช้าง หรือสิ่งของที่ทำด้วยวัตถุดังกล่าว มีวิธีการ
ชำระมลทินดังนี้คือ ชักเกลามาให้เรียบ⁹⁶ ชำระล้างด้วยแป้งเปียกผงเมล็ดมัสตาร์ดอันมีสีเหลือง⁹⁷

⁹⁶Viṣṇu.23.4.

śṛṅgadamṣṭrāsthimayaṃ takṣaṇena.

สิ่งของที่ทำด้วยเขาสัตว์ งาช้าง และกระดูกสัตว์ ย่อมบริสุทธิ์ด้วยการชักเกลามาให้เรียบ

Gāut.I.31.

dāruvad asthibhūmyoḥ.

ความบริสุทธิ์ของ[สิ่งของที่ทำด้วย]กระดูกสัตว์และหิน ฟังมีเช่นเดียวกับ สิ่งของที่ทำ-
ด้วย ไม้ [คือด้วยการชักเกลามาให้เรียบ, ดู Gāut.I.29. เชิงอรณ 65 บทที่ 4 หน้า 149.]

Vas.III.52. ตรงกันทุกประการกับ Bāudh.I.5.8.45.

dāruvad asthnām.

ความบริสุทธิ์ของ[สิ่งของที่ทำด้วย]กระดูกสัตว์ ฟังมีเช่นเดียวกับ[สิ่งของที่ทำด้วย]
ไม้ [คือด้วยการชักเกลามาให้เรียบ, ดู Vas.III.49. เชิงอรณ 66 บทที่ 4 หน้า 149; Bāudh.I.
5.8.35. เชิงอรณ 118 บทที่ 4 หน้า 163.]

⁹⁷Viṣṇu.XXIII.21.

gāurasarsapāiḥ kṣāumāṇāṃ śṛṅgāsthidantamayānāḥ ca.

ความบริสุทธิ์ของฝาลินิน และสิ่งของที่ทำด้วยเขาสัตว์ กระดูกสัตว์ และงาช้าง ฟังมี
ด้วย[การชำระล้างด้วยแป้งเปียกผง] เมล็ดมัสตาร์ดอันมีสีเหลือง

Bāudh.I.5.8.46. (ดูเชิงอรณ 93 บทที่ 4 หน้า 155.)

หรือชำระล้างด้วยน้ำมูตรโค หรือว่าน้ำ⁹⁸ เฉพาะเขาสัตว์และงาช้างอาจชำระล้างด้วยน้ำนม⁹⁹

หนังสัตว์ มีวิธีการชำระล้างมลทินดังนี้คือ ชักล้างด้วยน้ำ¹⁰⁰ ชำระด้วยดิน¹⁰¹
ในกรณีที่มีเป็นจำนวนมาก ให้ประพรมด้วยน้ำ¹⁰² ในกรณีของหนังกวางคำ ให้ชำระด้วยผลมะตูม
และข้าวสาร¹⁰³ ถ้ามีเป็นจำนวนมากให้ประพรมด้วยน้ำ¹⁰⁴

⁹⁸Mān.v.121. (ดูเชิงอรรถ 93 บทที่ 4 หน้า 155.)

⁹⁹Bhāu.I.5.8.47. (ดูเชิงอรรถ 94 บทที่ 4 หน้า 155.)

¹⁰⁰Gāut.I.33.

celavad rajjuvidalacarmanām.

ความบริสุทธิ์ของเชือก เครื่องจักสาน และหนังสัตว์ ฟังมีเช่นเดียวกับเสื้อผ้า [คือ
ด้วยการชักล้างด้วยน้ำ, ดู Gāut.I.29. เชิงอรรถ 65 บทที่ 4 หน้า 149.]

Vas.III.53.

rajjuvidalacarmanāñi cāilavac chāucam.

ความบริสุทธิ์ของเชือก เครื่องจักสาน และหนังสัตว์ ฟังมีเช่นเดียวกับเสื้อผ้า [คือ
ด้วยการชักล้างด้วยน้ำ, ดู Vas.III.49. เชิงอรรถ 66 บทที่ 4 หน้า 149.]

Mān.v.119^a(ดูเชิงอรรถ 102 บทที่ 4 หน้า 157-158.)

¹⁰¹Bāudh.I.5.8.43.

celavac carmanām.

ความบริสุทธิ์ของหนังสัตว์ ฟังมีเช่นเดียวกับเสื้อผ้า [คือด้วยการชำระด้วยดิน, ดู
Bāudh.I.5.8.42. เชิงอรรถ 107 บทที่ 4 หน้า 159.]

¹⁰²Mān.v.119^a.

cāilavac carmanām śuddhir vāidalānām tathāiva ca /

102 (ต่อ)

ความบริสุทธิ์ของหนังสัตว์ และเครื่องจักสาน ฟิงมีเช่นเดียวกับเสื้อผ้า
[คือถ้ามีเป็นจำนวนน้อย ให้ชำระล้างด้วยน้ำ ถ้ามีเป็นจำนวนมาก ให้
ประพรมด้วยน้ำ, คุมān.v.118. เจริญธรรม 108 บทที่ 4 หน้า 159.]

103 Bāudh. I. 5. 8. 38.

kr̥ṣṇājinānām bilvataṇḍulāih.

ความบริสุทธิ์ของหนังกวาดำ ฟิงมี[ด้วยการชำระ]ด้วยผลมะตูมและข้าวสาร
[ผู้วิจัยไม่ทราบกรรมวิธีในการปฏิบัติ]

104 Viṣṇu. XXIII. 13.

bahūnāñ ca dhānyājinarajjutāntavavāidalasūtrakārpāsavāsasāñ ca.

ความบริสุทธิ์ของเมล็ดธัญชาติ หนังกวาดำ เชือก ผ้าที่ทอจากด้าย เครื่องจักสาน
เส้นด้าย ผ้าย้าย และเสื้อผ้า ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก [ฟิงมีด้วยการประพรมด้วยน้ำ, คุ Viṣṇu.
XXIII.11. เจริญธรรม 120 บทที่ 4 หน้า 164.]

ค) เสื้อผ้า เส้นด้าย และสิ่งทอ

คัมภีร์เพาธายนธรรมสูตร กล่าวถึงความบริสุทธิ์ของเสื้อผ้าและสิ่งอื่น ๆ ไว้ว่า "ที่นอนและที่นั่งของตน เสื้อผ้า ภรรยา บุตร และหมอน้ำ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เป็นสิ่งที่บริสุทธิ์เฉพาะตน แต่ไม่บริสุทธิ์สำหรับผู้อื่น"¹⁰⁵

ความบริสุทธิ์ของเสื้อผ้าที่เปื้อนสิ่งสกปรก มีด้วยวิธีการดังต่อไปนี้คือ ด้วยการซักด้วยน้ำ¹⁰⁶ ชำระด้วยดิน¹⁰⁷ ถ้ามีเป็นจำนวนมากให้ประพรมด้วยน้ำ¹⁰⁸ ในกรณีที่เปื้อนด้วย

¹⁰⁵ Bāudh. I. 5. 9. 6.

ātmasāyāsanaṃ vastraṃ jāyāpatyaṃ kamaṇḍaluḥ /
śucīny ātmana etāni pareṣām aśucīni tu //

¹⁰⁶ Vas. III. 49. (ดูเชิงอรรถ 66 บทที่ 4 หน้า 149.); Gāut. I. 29. (ดูเชิงอรรถ 65 บทที่ 4 หน้า 149.); Mān. V. 118^b. (ดูเชิงอรรถ 108 บทที่ 4 หน้า 159.); Viṣṇ. XXIII. 13. (ดูเชิงอรรถ 104 บทที่ 4 หน้า 158.)

¹⁰⁷ Bāudh. I. 5. 8. 42.

mṛdā celānām.

ความบริสุทธิ์ของเสื้อผ้า ฟังมี[ด้วยการชำระ]ด้วยดิน

¹⁰⁸ Mān. V. 118.

adbhis tu prokṣaṇaṃ śāucaṃ bahūnām dhānyāvāsasam /
prokṣālanena tv alpānām adbhiḥ śāucaṃ vidhīyate //

การประพรมด้วยน้ำเป็นความบริสุทธิ์ของเมล็ดธัญชาติ และเสื้อผ้า
ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก แต่ความบริสุทธิ์ของเมล็ดธัญชาติและเสื้อผ้า
ซึ่งมีเป็นจำนวนน้อย ท่านกำหนดให้ล้างด้วยน้ำ

Viṣṇ. XXIII. 13. (ดูเชิงอรรถ 104 บทที่ 4 หน้า 158.)

สิ่งที่มีโทษรุนแรงคือ เปื้อนมลทินที่เกิดจากร่างกาย สุรา หรือของมีนเมา ถ้าซักด้วยน้ำแล้ว เปลี่ยนสี ให้ตัดส่วนนั้นทิ้ง¹⁰⁹

เส้นด้ายและผ้าฝ้าย มีวิธีการชำระมลทินเช่นเดียวกับเสื้อผ้าคือ ถ้ามี เป็นจำนวนมาก ให้ประพรมด้วยน้ำ¹¹⁰ ผ้าลินิน ซักด้วยแป้งเปียกผงเมล็ดมัสตาร์ดซึ่งมีสีเหลือง¹¹¹ ผ้าไหมและผ้าขนแกะ ซักด้วยดินเค็ม¹¹² ผ้าเปลือกไม้ชำระด้วยผลมะตูม¹¹³ ผ้าห่มทอจาก ขนแพะภูเขาซักด้วยผลอริษฏกะ¹¹⁴ ผ้าที่ทอจากขนกวางชำระด้วยเมล็ดบัว¹¹⁵

¹⁰⁹Viṣṇ.XXIII.6.

atyantopahatasya vastrasya, yat prakṣālitam virajyet tac chindyāt.

เมื่อเสื้อผ้าเปื้อนสิ่งที่มีโทษรุนแรง* เมื่อซักแล้วเปลี่ยนสี ฟังตัดส่วนนั้น[ทิ้ง]

*ดู Viṣṇ.XXIII.1.(เชิงอรรถ 69 บทที่ 4 หน้า 150.)

¹¹⁰Viṣṇ.XXIII.13. (ดูเชิงอรรถ 104 บทที่ 4 หน้า 158.)

¹¹¹Bāudh.I.5.8.41.

kṣāumāṇam gāuraṣarsapakalkena.

ความบริสุทธิ์ของผ้าลินิน ฟังมี[ด้วยการซัก]ด้วยแป้งเปียกผงเมล็ดมัสตาร์ดซึ่งมีสีเหลือง

Vas.III.55.

gāurasarṣapakalkena kṣāumajānām.

Viṣṇ.XXIII.21. (ดูเชิงอรรถ 97 บทที่ 4 หน้า 156.); mān.V.120.
(ดูเชิงอรรถ 113 บทที่ 4 หน้า 161.)

¹¹²Viṣṇ.XXIII.18.

ūṣāiḥ kāuśeyāvīkayoḥ.

อวามบริสุทธิ์ของผ้าไหมและผ้าขนแกะ ฟังมี[ด้วยการซัก]ด้วยดินเค็ม

112(ต่อ)

Mān.V.120. (ดูเชิงอรรถ 113 บทที่ 4 หน้า 161.นี้)

113 Viṣṇu.XXIII.20.

śrīphalāir aṃśupadānām.

ความบริสุทธิ์ของผ้าเปลือกไม้ ฟิงมี[ด้วยการชำระ]ด้วยผลมะตูม [ผู้วิจัยไม่ทราบ
กรรมวิธีในการปฏิบัติ]

Mān.V.120.

kāuśeyāvikayor uśāih, kutapānām ariṣṭakāih /

śrīphalāir aṃśupaṭṭānām, kṣāumlakṣm gāurasarsapāih //

ความบริสุทธิ์ของผ้าไหมและผ้าขนแกะ ฟิงมี[ด้วยการซัก]ด้วยดินเค็ม
ผ้าห่มขนแพะภูเขาด้วยผลอริษฏกะ* ผ้าเปลือกไม้ด้วยผลมะตูม ผ้าลินินด้วย
[แป้งเปียกผง] เมล็ดมัสตาร์ดซึ่งมีสีเหลือง

* ผลไม้ชนิดหนึ่ง ชาวอินเดียใช้ซักผ้า (ดู MW.p.88.) อภิธาน. 555. หน้า 158.
ให้คำแปลศัพท์ ariṣṭha ในภาษาบาลีว่า "ประจำคิควาย"

114 Bāudh.I.5.8.39.

kutapānām ariṣṭāih.

Viṣṇu.XXIII.19.

ariṣṭakāih kutapānām.

Mān.V.120. (ดูเชิงอรรถ 113 บทที่ 4 หน้า 161.นี้)

115 Viṣṇu.XXIII.22

padmākṣāir mṛgalomikānām.

ความบริสุทธิ์ของผ้าที่ทอจากขนกวาง ฟิงมี[ด้วยการชำระ]ด้วยเมล็ดบัว

ง) พืช และผลผลิตจากพืช

ผัก ผลไม้ เงาะไม้ ดอกไม้ ใบไม้ เมล็ดธัญชาติ สมุนไพร ท่อนไม้ และหญ้า
มีวิธีการชำระมลทินดังนี้คือ ถ้ามีเป็นจำนวนน้อยให้ล้างน้ำ ถ้ามีเป็นจำนวนมากให้ประพรมด้วยน้ำ¹¹⁶

¹¹⁶ Bāudh.I.5.10.9.

śākapuṣpaphalamūlāuṣadhīnām tu prakṣālanam.

การล้าง[ด้วยน้ำ]เป็นความบริสุทธิ์ของผัก ดอกไม้ ผลไม้ เงาะไม้ และสมุนไพร

Bāudh.I.6.13.25.

bahūnām tu prokṣaṇam

การประพรม[ด้วยน้ำ] เป็นความบริสุทธิ์ของท่อนไม้จำนวนมาก

Viṣṇu.XXIII.13. (ดูเชิงอรรถ 104 บทที่ 4 หน้า 158.)

Viṣṇu.XXIII.14-15.

14. śākamūlaphalapuṣpāṇāḥi ca.

15. trṇakāṣṭhaśuṣkapalāsānāḥi ca.

14. ความบริสุทธิ์ของผัก เงาะไม้ ผลไม้ และดอกไม้ [ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก พึงมี
ด้วยการประพรมด้วยน้ำ, ดู Viṣṇu.XXIII.11. เชิงอรรถ 120 บทที่ 4 หน้า 164.]

15. ความบริสุทธิ์ของหญ้า ท่อนไม้ [มูลโค]แห้ง และใบไม้ พึงมีเช่นเดียวกัน

Mān.v.118. (ดูเชิงอรรถ 108 บทที่ 4 หน้า 159.)

Mān.v.119^b.

śākamūlaphalānām ca dhānyavac chuddhir iṣyate //

ความบริสุทธิ์ของผัก เงาะไม้ และผลไม้ เป็นเช่นเดียวกับเมล็ดธัญชาติ [คือถ้ามี
เป็นจำนวนน้อยให้ล้างด้วยน้ำ ถ้ามีเป็นจำนวนมากให้ประพรมด้วยน้ำ, ดู Mān.v.
118. เชิงอรรถ 108 บทที่ 4 หน้า 159.]

เฉพาะข้าวเปลือกชำระมลทินด้วยการล้างน้ำและตากให้แห้ง¹¹⁷

จ) เครื่องมือ เครื่องใช้ และสิ่งต่าง ๆ ที่นอกเหนือจาก 4 ข้อข้างต้น

สิ่งของหรือภาชนะที่ทำด้วยไม้ วิธีการชำระมลทินคือ การขจัดและขัดเกลาให้เรียบ¹¹⁸ สิ่งของหรือภาชนะที่ทำด้วยผลไม้ ภาชนะที่ทำด้วยผลน้ำเต้า ผลมะตูม และกระบอกไม้ไผ่สำหรับใส่ข้าว ชำระมลทินด้วยการบดด้วยแพรงหรือเชือกที่ถักจากขนทางโค¹¹⁹

¹¹⁷ Bāudh. I. 6. 14. 11.

vrihīṇām upaghāte prakṣālyāvaśoṣaṇam.

การล้างน้ำแล้วตากให้แห้ง เป็นความบริสุทธิ์ของข้าวเปลือกที่เปื้อน [สิ่งที่เป็นมลทิน]

¹¹⁸ Ap. I. 5. 17. 12.

nirlikhitam dārumayam.

ภาชนะที่ทำจากไม้ [ยอมบริสุทธิ์] ด้วยการขจัด

Mān. V. 115^b.

... dāravāṇām ca takṣaṇam. //

การขัด [เกลาให้เรียบ] เป็นความบริสุทธิ์ของสิ่งของที่ทำจากไม้

Bāudh. I. 5. 8. 35.

dāravāṇām takṣaṇam.

Gāut. I. 29. (กูเขิงอรธ 65 บทที่ 4 หน้า 149.)

¹¹⁹ Vas. III. 54.

govālāiḥ phalamayānām

ความบริสุทธิ์ของสิ่งของที่ทำด้วยผลไม้ ฟิงมี [ด้วยการแพรง] ด้วยขนทางโค

Viṣṇ. XXIII. 26.

gobālāiḥ phalasambhāvānām.

Bāudh. I. 5. 8. 37.

พายุที่ทำจากไม้ ใช้สำหรับคนข้าวต้ม กระดิ่งฝัดข้าว เกวียน สาก และครกไม้ ชำระมลทินด้วยการ
ประพรมด้วยน้ำ¹²⁰ เชือกและเครื่องจักสาน ชำระมลทินด้วยการล้างน้ำ¹²¹ ถ้ามีเป็นจำนวนมาก
ให้ประพรมด้วยน้ำ¹²²

สิ่งของหรือภาชนะที่เป็นดินเผา ชำระมลทินด้วยการเผาไฟอีกครั้ง¹²³ แต่ถ้า
เปื้อนของมีนเมา บัสน้ำว อกจาระ น้ำลาย เสมหะ น้ำหนอง น้ำตา และเลือด ไม้พึงบริสุทธิ์-

¹¹⁹(ต่อ)

phalamayānāṃ govālarajjvā.

ความบริสุทธิ์ของสิ่งของที่ทำจากผลไม้ พึงมีด้วยเชือกขนทางโค

Bāudh.I.6.14.9. (ดูเชิงอรรถ 87 บทที่ 4 หน้า 154.)

¹²⁰Viṣṇu.XXIII.11.

sphya-śūrpa-śakaṭa-muṣalolūkhalānāṃ prokṣaṇena.

ความบริสุทธิ์ของพายุที่ทำจากไม้สำหรับคนข้าวต้ม กระดิ่งฝัดข้าว เกวียน สาก และ
ครกไม้ พึงมีด้วยการประพรม(ด้วยน้ำ)

¹²¹Gāut.I.33; Vas.III.53. (ดูเชิงอรรถ 100 บทที่ 4 หน้า 157.)

¹²²Viṣṇu.XXIII.13.(ดูเชิงอรรถ 104 บทที่ 4 หน้า 158.)

¹²³Viṣṇu.XXIII.31.

punaḥ pākena mṛṇmayānāṃ.

ความบริสุทธิ์ของสิ่งของที่ทำด้วยดิน พึงมีด้วยการเผาไฟอีกครั้ง

Mān.V.122^b.

... punaḥpākena mṛṇmayam //

Bāudh.I.5.8.34.

amatrāṇāṃ dahanam.

การเผาไฟเป็นความบริสุทธิ์ของภาชนะดินเผาที่ใช้ใส่น้ำดื่ม

ด้วยการเผาไฟอีกครั้ง¹²⁴

ที่นอน ยานพาหนะ และที่นั่ง ชำระมลทินด้วยการประพรมด้วยน้ำ¹²⁵

สิ่งของที่รวมกันเป็นจำนวนมากชำระมลทินด้วยการประพรมน้ำ¹²⁶ สิ่งของใด ๆ ก็ตามที่สงสัยใน
ความบริสุทธิ์ ให้ประพรมด้วยน้ำเช่นเดียวกัน¹²⁷

¹²³(ต่อ)

Vas.III.49. (กูเซ็งอรรถ 66 บทที่ 4 หน้า 149.); Gāut.I.29. (กู-
เซ็งอรรถ 65 บทที่ 4 หน้า 149.)

¹²⁴Mān.V.123.

madyāir mūtrapuriṣāir vā ṣṭhīvanāiḥ pūyaśoṇitāiḥ /
saṃsprṣṭaṃ nāiva śudhyeta punaḥpākena mṛṇmayam //

Vas.III.59.

madyāir mūtrāiḥ puriṣāir vā śleṣmapūyāśruśoṇitāiḥ /
saṃsprṣṭaṃ nāiva śudhyeta punaḥpākena mṛṇmayam //

¹²⁵Viṣṇu.XXIII.12.

śayanayānāsanānāñī ca.

ความบริสุทธิ์ของที่นอน ยานพาหนะ และที่นั่ง พึ่งมีด้วยการประพรมด้วยน้ำ
[เช่นเดียวกับ Viṣṇu.XXIII.11, กูเซ็งอรรถ 120 บทที่ 4 หน้า 164.]

¹²⁶Viṣṇu.XXIII.27.

prokṣaṇena samhatānām.

ความบริสุทธิ์ของสิ่งของที่รวมกันเป็นจำนวนมาก พึ่งมีด้วยการประพรมด้วยน้ำ

¹²⁷Vas.III.44.

yad yan mīmāṃsyaṃ syād, adbhiḥ saṃsprṣet.

สิ่งของใด ๆ เป็นสิ่งของที่น่าสงสัย[ในความบริสุทธิ์] บุคคลพึงประพรมด้วยน้ำ

3. การชำระมลทินของสถานที่

วิธีการชำระมลทินที่เกิดกับสถานที่คือ พื้นดินและที่อยู่อาศัยนั้น ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ใน บทที่ 2¹²⁸ ดังนั้น จึงไม่ขอกกล่าวในที่นี้อีก เพราะจะเป็นการซ้ำซ้อน

4. การชำระมลทินที่เนื่องมาจากการเกิดและการตาย

หลักการสำคัญของการชำระมลทินที่เนื่องมาจากการเกิดและการตายคือ ผู้ที่มีมลทิน จะต้องผ่านพ้นระยะเวลาที่มีมลทินตามที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์กำหนด ระยะเวลาที่มีมลทินนั้นขึ้นอยู่กับ เงื่อนไขต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวต่อไป ภายในระยะเวลาดังกล่าว ผู้ที่มีมลทินจะต้องประพฤติ และปฏิบัติตน ดังนี้คือ งดเว้นจากกิจกรรม เช่น การสาธยายพระเวท และการประกอบอาชีพ เป็นต้น¹²⁹ งดเว้นการให้ทาน การรับทาน การบวงสรวง และการสาธยายพระเวท¹³⁰ ต้อง นอนและนั่งในที่อันต่ำ ต้องประพฤติพรหมจรรย์ และไม่อาบน้ำ¹³¹ ไม่ฟังอภิวาทผู้อื่น และผู้อื่น ไม่ฟังอภิวาทผู้มีมลทิน¹³² ผู้ที่มีมลทินเป็นผู้ต้องห้ามสำหรับการสัมผัส¹³³

¹²⁸หน้า 32-34.

¹²⁹Kull.p.194. อธิบาย Mān.V.83. (ดูเชิงอรรถ 22 บทที่ 2 หน้า 36.)

¹³⁰Medh.Vol.I.p.507. (อธิบาย Mān.V.59.)

"dānaṃ pratigraho homaḥ svādhyāyaś ca nivartata" ity ādyāḥ kriyā nivartante.

¹³¹Gaut.XIV.37.38.

37. adhaḥsayyāsanino brahmacāriṇaḥ sarve.

38. na mārjayīran.

¹³²Āp.I.4.14.18-19.

18. aprayatena nābhivādyam.

19. tathāprayatāya.

¹³³Kull.p.190. (อธิบาย Mān.V.62.)

asprśyatvalakṣaṇam āśāucaṃ.

ระยะเวลาของการมีมลทินขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

ก) ในกรณีที่มารดาแท้งลูกตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์จนถึงเดือนที่ 4 มารดาจะต้องมีมลทิน 3 ราตรี ส่วนญาติสปีดตะ¹³⁴ ไม่ต้องมีมลทิน¹³⁵

ข) มารดาแท้งลูกในเดือนที่ 5 และเดือนที่ 6 มารดาจะมีมลทินตามจำนวนวันเท่ากับจำนวนเดือนของครรภ์ที่แท้ง นั่นคือ ถ้าแท้งลูกในเดือนที่ 5 มารดาจะต้องมีมลทิน 5 วัน ถ้าแท้งลูกในเดือนที่ 6 มารดาจะต้องมีมลทิน 6 วัน ส่วนญาติสปีดตะของทารกในครรภ์ที่เสียชีวิตนั้น มีมลทิน 3 วัน¹³⁶

ค) มารดาแท้งลูกในเดือนที่ 7 เป็นต้นไป หรือว่ามารดาคลอดลูกแล้วทารกมีชีวิตอยู่ ทั้งสองกรณีนี้ มารดาและญาติสปีดตะต้องมีมลทินตามวรรณะที่ตนสังกัด กล่าวคือ วรรณะ-

¹³⁴ ดูคำอธิบายศัพท์นี้ในวิทยานพนธ์นี้ หน้า 35.

¹³⁵ Mar. อ้างถึงใน vijñ.p.309. (อธิบาย Yājñī.III.20.)
srāve* mātus trirātram syāt sapiṇḍāsāucavarjanam /

* ดูคำอธิบายศัพท์นี้ในวิทยานพนธ์นี้ หน้า 70.

¹³⁶ Mar. อ้างถึงใน vijñ.p.309. (อธิบาย Yājñī.III.20.)
pāte mātur yathāmāsam pitrādīnām dinatrayam //

ในกรณีที่มารดาแท้งลูกในเดือนที่ 5 และที่ 6 มลทินพึงมีแก่มารดา [เป็นจำนวนวัน]ตามจำนวนเดือน[ของครรภ์ที่แท้ง] พึงมีแก่ญาติสปีดตะ ซึ่งมีบิดาเป็นต้น 3 วัน

ดูเพิ่มเติม Mān.V.66; Gāut.XIV.17-18. Bāudh.I.5.11.31; Viṣṇu.XXII.25; Yājñī.III.20.

พราหมณ์มีมลทิน 10 วัน วรณะกษัตริย์ 12 วัน วรณะไวศยะ 15 วัน และวรณะศูทร 30 วัน¹³⁷

ง) ทารกเสียชีวิตก่อนพ้นชั้น, หลังพ้นชั้นแต่ก่อนพิธีจุทาการณะ และเมื่อเด็กเสียชีวิตหลังพิธีจุทาการณะแต่ก่อนทำพิธีอุปนัยน์ คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์กล่าวว่า ญาติพึงมีมลทิน เช่นเดียวกับข้อ ค¹³⁸ คัมภีร์ยาชวลกยธรรมศาสตร์กล่าวว่า ในกรณีทารกเสียชีวิตก่อนพ้นชั้น ญาติพึงมีมลทินเฉพาะเวลานั้นเท่านั้น พ้นจากเวลานั้นแล้วก็เป็นผู้บริสุทธิ์ ในกรณีที่ทารกเสียชีวิตหลังพ้นชั้น ญาติพึงมีมลทิน 1 ราตรี ถ้าเสียชีวิตหลังพิธีจุทาการณะ ญาติพึงมีมลทิน 3 ราตรี¹³⁹

จ) บุคคลเสียชีวิตหลังทำพิธีอุปนัยน์แล้ว ญาติพึงมีมลทิน 10 ราตรี¹⁴⁰

ฉ) บุคคลที่อยู่ต่างถิ่นเสียชีวิต เมื่อญาติทราบข่าวภายใน 10 วัน ญาติต้องมีมลทินเท่ากับจำนวนวันที่เหลือจาก 10 วันนั้น แต่ถ้าพ้น 10 วันไปแล้ว ญาติต้องมีมลทิน 3 วัน หากพ้น 1 ปีไปแล้ว ญาติของผู้ตายยอมบริสุทธิ์ด้วยการสنانกาย¹⁴¹

¹³⁷ Mān.v.83; Yājñ.III.22; Viṣṇu.XXII.1-4. (ดูเชิงอรรถ 21 บทที่ 2 หน้า 36.)

¹³⁸ Mān.v.58. (ดูเชิงอรรถ 27 บทที่ 3 หน้า 71.)

¹³⁹ Yājñ.III.23. (ดูเชิงอรรถ 28 บทที่ 3 หน้า 72.)

ดูเพิ่มเติมและเปรียบเทียบ Āp.II.6.15.3-4; Viṣṇu.XXII.27-30; Mān.v.67.69; Gāut.XIV.44.

¹⁴⁰ Yājñ.III.23. (ดูเชิงอรรถ 28 บทที่ 3 หน้า 72.)

¹⁴¹ Mān.v.75-76. (เฉพาะ Mān.v.75, ดูเชิงอรรถ 29 บทที่ 3 หน้า 72.)

76. atikrānte daśāhe tu trirātram aśucir bhavet /
saṃvatsare vyatīte tu spr̥ṣṭvāivāpo viśudhyati //

ดูเพิ่มเติมและเปรียบเทียบ Viṣṇu.XXII.39-41; Gāut.XIV.19; Yājñ.III.21^b (ดูเชิงอรรถ 29 บทที่ 3 หน้า 72.); Vas.IV.35-36.

ช) อาจารย์เสียชีวิต ศิษย์พึงมีมลทิน 3 ราตรี¹⁴² บุตรภรรยาของอาจารย์
เสียชีวิต ศิษย์พึงมีมลทินวันและคืนหนึ่ง¹⁴³ เฉพาะบุตรของอาจารย์ คัมภีร์เพาธายนธรรมสูตร
กล่าวว่า ศิษย์พึงมีมลทิน 3 ราตรี¹⁴⁴

ช) อุปายธาย์เสียชีวิต ศิษย์พึงมีมลทิน 3 ราตรี¹⁴⁵ หรือ 1 ราตรี¹⁴⁶ บุตร
ของอุปายธาย์เสียชีวิต ศิษย์พึงมีมลทิน 3 ราตรี¹⁴⁷

ฅ) ตาเสียชีวิต หลานพึงมีมลทิน 3 ราตรี¹⁴⁸ ลุง(พี่ชายของแม่) พ่อตา พ่อ-
สามี พี่ชายและน้องชายของภรรยา พี่ชายและน้องชายของสามี เสียชีวิต บุคคลพึงมีมลทิน 1 ราตรี¹⁴⁹

ญ) ครูเสียชีวิต บุคคลพึงมีมลทิน 1 วัน¹⁵⁰ ศิษย์เสียชีวิต บุคคลพึงมีมลทิน 1
วัน¹⁵¹ เพื่อนนักเรียนเสียชีวิต มีมลทิน 1 วัน¹⁵²

¹⁴²Mān.v.80.(ดูเชิงอรรถ 31 บทที่ 3 หน้า 73); Bāudh.I.5.11.28. (ดูเชิงอรรถ
33 บทที่ 3 หน้า 73.); Viṣṇ.XXII.42. (ดูเชิงอรรถ 34 บทที่ 3 หน้า 74.)

¹⁴³Mān.v.80.(ดูเชิงอรรถ 31 บทที่ 3 หน้า 73.); Viṣṇ.XXII.45. (ดูเชิงอรรถ
35 บทที่ 3 หน้า 74.)

¹⁴⁴Bāudh.I.5.11.28. (ดูเชิงอรรถ 33 บทที่ 3 หน้า 73.)

¹⁴⁵Ibid.

¹⁴⁶Viṣṇ.XXII.45. (ดูเชิงอรรถ 35 บทที่ 3 หน้า 74.)

¹⁴⁷Bāudh.I.5.11.28. (ดูเชิงอรรถ 33 บทที่ 3 หน้า 73.)

¹⁴⁸Viṣṇ.XXII.42. (ดูเชิงอรรถ 34 บทที่ 3 หน้า 74.)

¹⁴⁹Viṣṇ.XXII.45. (ดูเชิงอรรถ 35 บทที่ 3 หน้า 74.)

¹⁵⁰Yājñ.III.25^b. (ดูเชิงอรรถ 39 บทที่ 3 หน้า 75.)

¹⁵¹Ibid., และ Viṣṇ.XXII.45. (ดูเชิงอรรถ 35 บทที่ 3 หน้า 74.)

¹⁵²Viṣṇ.XXII.45. (ดูเชิงอรรถ 35 บทที่ 3 หน้า 74.)

ดูเพิ่มเติม Mān.v.71; Gāut.XIV.19; Bāudh.I.5.11.30.

ฎ) พรหมณ์อนุญาต พรหมณ์ไศรยยะเสียชีวิต บุคคลพึงมีมลทิน 1 วัน¹⁵³
พรหมณ์ฤตวิษเสียชีวิต บุคคลพึงมีมลทิน 3 ราตรี¹⁵⁴

ฏ) พระราชาในประเทศของตนสิ้นพระชนม์ บุคคลพึงมีมลทิน 1 ราตรี¹⁵⁵

5. การชำระมลทินอันเนื่องมาจากการบริโภคอาหารต้องห้าม

คัมภีร์อัปัสตัมพียธรรมสูตรกล่าวว่า ผู้ที่บริโภคอาหารต้องห้าม จะต้องชำระมลทินโดยการอดอาหาร 7 ราตรี หรือว่าประพฤติกฤตจนพรตซึ่งกินเวลา 12 ราตรี¹⁵⁶ คัมภีร์เพาธายน-ธรรมสูตร กล่าวถึงวิธีการชำระมลทินในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยกล่าวว่า "ในกรณีบริโภคอาหารที่เป็นมลทิน การชำระล้างมลทินคือ การอดอาหารจนกระทั่งลำไส้ว่าง นั่นก็คือ เมื่อล่วง 7 ราตรีไปแล้ว"¹⁵⁷

¹⁵³ Yājñ. III. 24^b. (คูเชิงอรธ 39 บทที่ 3 หน้า 75.) ดูเปรียบเทียบ Mān.v.81.

¹⁵⁴ Bāudh. I. 5. 11. 29. (คูเชิงอรธ 41 บทที่ 3 หน้า 75-76.) ดูเปรียบเทียบ Mān.v.81.

¹⁵⁵ Viṣṇ. XXII. 46. (คูเชิงอรธ 42 บทที่ 3 หน้า 76.) ดูเพิ่มเติม Yājñ. III. 25; Mān.v.82.

¹⁵⁶ ดูรายละเอียดในวิทยานิพนธ์นี้ หน้า 41.

¹⁵⁷ Bāudh. II. 1. 2. 36.

amedhyaprāsane prāyaścittir nāiṣpurīṣyaṃ tat saptarātreṇ-
āvāpyate.

ดูเปรียบเทียบและเพิ่มเติม Viṣṇ. LI. 7-16, 40. (คูเชิงอรธ 114, 117-124, 128, 89. บทที่ 3 หน้า 108-113, 100.)

คัมภีร์วชิษฐธรรมสูตร กล่าวถึงวิธีการชำระมลทิน ในลักษณะเดียวกับสองคัมภีร์-
แรก แต่เพิ่มเติมการบริโภคนยัส และให้กระทำพิธีสังสการอีกครั้งหนึ่ง โดยกล่าวว่า "ในกรณี
ที่บริโภคนยัส เนื้อไก่ เนื้อหมูที่อาศัยอยู่ในหม้อขี้เถ้า เนื้อนกกกระสา เนื้อแร้ง เนื้อนกกาสะ เนื้อ
นกพิราบ เนื้อมนุษย์ เนื้อกา และเนื้อนกเค้าแมว บุคคลพึงอดอาหาร 7 ราตรี จนกระทั่งลำไส้-
ว่าง แล้วบริโภคนยัส และกระทำพิธีสังสการอีกครั้งหนึ่ง"¹⁵⁸

คัมภีร์สังสการเกาสตุบะ (Samskarakāustubha) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์-
สมฤติเกาสตุบะ (Smṛtikāustubha) แต่งโดยอนันตเทวะ (Anantadeva)¹⁵⁹ ประมาณ ค.ศ.
1645-1695¹⁶⁰ ให้คำอธิบายว่า พิธีสังสการที่กระทำซ้ำนั้นคือพิธีอุปนัย¹⁶¹

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นว่า หลักการสำคัญของการชำระมลทินอันเนื่องมาจาก
การบริโภคนยัสต้องห้ามก็คือ การอดอาหาร ทั้งนี้เพื่อล้างท้องและลำไส้ให้บริสุทธิ์จากอาหารอัน
เป็นมลทิน ที่ตนได้บริโภคเข้าไป จำนวนวันอดอาหารที่ทำให้ท้องและลำไส้ว่างคือ 7 วัน การ-
บริโภคนยัสอย่างเช่น นยัส และการให้ประกอบพิธีอุปนัยอีกครั้งนั้น เป็นรายละเอียด
จำเพาะที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรมศาสตร์บางคัมภีร์เท่านั้น

¹⁵⁸ Vas. XXIII. 30.

śvakukkuṭagrāmyaśūkarakaṅkagrḍhrabhāsapārāvata mānuṣakākolūka-
māmsādane saptarātram upavāso niṣpurīṣibhāvo ghṛtaprāśaḥ punaḥ saṃskāraś ca.

¹⁵⁹ P. V. Kane, History of Dharmaśāstra, Vol. I. pt. II.
p. 1134.

¹⁶⁰ Ibid., p. XLIII.

¹⁶¹ Samskarakāustubha. p. 536.

punaḥsaṃskāraḥ punarupanayanam.

อ้างถึงใน P. V. Kane, History of Dharmaśāstra, Vol. II.
pt. I. p. 392.

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยนี้สามารถสรุปได้ว่า ความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ คือ สภาพนามธรรม 2 ลักษณะด้วยกัน ลักษณะแรก ความบริสุทธิ์ คือ สภาพที่ปราศจากมลทิน ในลักษณะนี้ ความบริสุทธิ์ เป็นสภาพนามธรรม ที่เกิดขึ้นภายหลังการกำจัดมลทินให้หมดไป ความบริสุทธิ์ในลักษณะที่สอง คือ สภาพที่มนุษย์ได้รับประโยชน์ สภาพดังกล่าวนี้ เป็นเงื่อนไขที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์กำหนดขึ้น เพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ สิ่งใดก็ตามที่อยู่ในเงื่อนไข หรืออยู่ในสภาพที่เป็นประโยชน์แก่มนุษย์ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ก็บัญญัติให้สิ่งนั้นบริสุทธิ์ หรือมีความบริสุทธิ์

ความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์นี้ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอินเดียเป็นอย่างมาก เป็นสภาพความพร้อมที่ต้องจัดให้มีขึ้นก่อนที่จะประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คัมภีร์ธรรมศาสตร์ ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ โดยได้กำหนดข้อบัญญัติ และวิธีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องความบริสุทธิ์ไว้อย่างละเอียด สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นชัดว่า ชาวอินเดียในยุคนั้น มีความผูกพันอยู่กับความเชื่อทางศาสนา ที่เน้นเรื่องพิธีกรรม

สิ่งที่ทำให้ความบริสุทธิ์เสื่อมสภาพไปได้แก่ปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 หมวดตามลักษณะของความบริสุทธิ์ ปัจจัยหมวดแรก ได้แก่มลทินประเภทต่าง ๆ มลทินนี้เป็นตัวทำลายความบริสุทธิ์ให้หมดไป ความบริสุทธิ์ในลักษณะนี้ จะกลับคืนมาได้เมื่อกำจัดมลทินให้หมดไป มลทินดังกล่าวนี้ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. มลทินที่เกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์ของบุคคล สิ่งของ และสถานที่ สิ่งที่เป็นมลทินในข้อนี้ได้แก่ ของเสียหรือสิ่งสกปรกที่เกิดจากร่างกายมนุษย์ บุคคลต้องห้าม วัตถุ สัตว์ พืช สถานที่ และสิ่งของต้องห้ามอื่น ๆ เมื่อมลทินเหล่านี้มากระทบหรือเปื้อนร่างกายของบุคคล สิ่งของ และสถานที่ สิ่งเหล่านี้ก็จะมีมลทิน ในกรณีของบุคคลเมื่อบุคคลได้เห็น หรือได้สัมผัสสิ่งที่เป็นมลทินดังกล่าว เขาก็จะเป็นผู้ที่มีมลทิน

2. มลทินที่เนื่องมาแต่การเกิดและการตาย มลทินในข้อนี้คือ เหตุการณ์การเกิดและ

การตาย เมื่อมีเหตุการณ์การเกิดและการตายเกิดขึ้น ญาติหรือผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะเป็นผู้มมลทิน

3. มลทินที่เกี่ยวกับการบริโภค สิ่งที่เป็นมลทินในข้อนี้คือ อาหารต้องห้ามประเภทต่าง ๆ ผู้ที่บริโภคอาหารเหล่านี้เข้าไปแล้วก็จะเป็นผู้มมลทิน อาหารต้องห้ามเหล่านี้ได้แก่ เนื้อสัตว์ต้องห้าม พืชผัก และเครื่องคัมต้องห้าม เป็นต้น

ปัจจัยที่ทำลายความบริสุทธิ์หมวดที่สองได้แก่ เจื่อนไซหรือความประพฤติที่ทำลายผลประโยชน์ของมนุษย์ ปัจจัยหมวดนี้จำแนกออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. ความผิดที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตน ความผิดประเภทนี้ได้แก่ การที่พระราชาไม่ประพฤติธรรม พยานไม่กล่าวความจริง และการที่สนาตกะไม่ประกอบอาชีพ
2. ความผิดที่เกิดจากการประพฤติผิดในเรื่องเพศได้แก่ การที่หญิงอารยันมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายศูทร และการที่ชายอารยันมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอปาตระ
3. ความผิดที่เกิดจากการประพฤติผิดในทางมิชอบ เช่น การเล่นการพนัน การหาคูณไสย การสอนหนังสือให้แก่สนาตกะ และการเป็นนักโหราศาสตร์ เป็นต้น

การชำระมลทินดังที่กล่าวไว้ให้บริสุทธิ์นั้น แบ่งออกได้เป็น 3 กรณี คือ

1. การชำระมลทินของบุคคล สิ่งของ และสถานที่ หลักการสำคัญของการชำระมลทินนี้คือ การกำจัดมลทินที่เกิดขึ้นให้หมดไปด้วยวิธีการทางกายภาพ ที่สำคัญได้แก่การใช้ดินและน้ำทำความสะอาด ในกรณีของสิ่งของและสถานที่ จะมีวิธีการชำระมลทินเป็นแบบเฉพาะแต่ละสิ่งเป็นกรณี ๆ ไป
2. การชำระมลทินของบุคคลที่เนื่องมาจากการเกิดและการตาย หลักการสำคัญของการชำระมลทินในข้อนี้คือ การผ่านพ้นเวลาที่มีมลทินตามวิธีการที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์กำหนด ระยะเวลาที่มีมลทินนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขว่า ผู้ที่เกิดและผู้เสียชีวิตไปนั้นคือใคร อยู่ในวรรณะใด และมีความสัมพันธ์อย่างไรกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. การชำระมลทินอันเนื่องมาจากการบริโภคอาหารต้องห้าม หลักการสำคัญของการชำระมลทินในข้อนี้คือ การอดอาหารจนกระทั่งท้องและลำไส้ว่าง คือต้องอดอาหารเป็นเวลา 7 วัน

ผลจากการวิจัยเรื่องความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์นี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ลักษณะของความบริสุทธิ์นี้มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลทางด้านกายภาพ มากกว่าทางด้านจิตใจ คำสอนเรื่องความบริสุทธิ์นี้ เป็นคำสอนที่เน้นเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนา สิ่งนี้น่าจะเป็นพัฒนาการขั้นแรกของแนวความคิดในเรื่องนี้

ข้อเสนอแนะ

โดยที่แนวความคิดเรื่องความบริสุทธิ์ มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางความคิดของอินเดีย การศึกษาเรื่องนี้ในด้านอื่น ๆ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจขบวนการพัฒนาทางปัญญาความคิดของอินเดีย และน่าจะเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของไทย ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะประเด็นที่น่าจะศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้

1. อิทธิพลเรื่องความบริสุทธิ์ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ที่ปรากฏอยู่ในพุทธศาสนา โดยเฉพาะวิธีการชำระมลทินให้บริสุทธิ์ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์วินัยปิฎก
2. การศึกษาเรื่องบาป และวิธีการล้างบาปที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. หลักฐานชั้นที่ 1

"Āpastambasmṛtiḥ." In Dharmaśāstrasaṅgrahaḥ, pt. I. pp. 567-574.

Jīvananda, ed. Calcutta: Sarasvatīyantra, 1876.

Atharvaveda Bhāṣā-Bhāṣyam. New Delhi: Dyānanda-Saṁsthāna. 2031.

Böhtlingk, Otto, ed. Pāṇini's acht Bücher Grammatischer Regeln, 2

Vols. Bonn: H. B. König, 1839-1840.

Bühler, George, ed. Āpastambīyadharmasūtram: Aphorisms on the Sacred

Law of the Hindus. 2d rev. ed. with extracts from the com-

mentary. Bombay Sanskrit Series, No. 44,50. Bombay: Nirṇaya-
Sāgara Press, 1892-1894.

"Dakṣasaṁhitā." In Dharmaśāstrasaṅgrahaḥ, pt. II. pp. 383-402.

Jīvananda, ed. Calcutta: Sarasvatīyantra, 1876.

Führer, Alois Anton, ed. Śrīvāsiṣṭhadharmasāstram: Aphorisms on the

Sacred Law of the Āryas, as Taught in the School of Vasishṭha.

2d ed. Bombay Sanskrit and Prakrit Series, No. 23. Bombay:
Government Central Press, 1916.

"Gāutamasamhitā." In Dharmaśāstrasaṅgrahaḥ, pt. II. pp. 403-434.

Jīvananda, ed. Calcutta: Sarasvatīyantra, 1876.

Hultsch, E., ed. The Baudhāyanadhārmasāstra. Leipzig: F. A.

Brockhaus, 1884.

Jolly, J., ed. Mānava Dharma-Śāstra: The Code of Manu. London: Trübner & Co., Ludgate Hill, 1887.

Kṛṣṇayajurvedīyaṃ Tāittirīyabrāhmaṇam. Vol. II. Ānandāśramasaṃskṛta-granthāvaliḥ, No. 37. Poona: Ānandāśramamudraṇālaya, 1898.

Kṛṣṇayajurvediya-Tāittirīyasaṃhitā. Vol. IV, VII. Ānandāśramasaṃskṛta-granthāvaliḥ, No. 42. Poona: Ānandāśramamudraṇālaya, 1901-1904.

Manusmṛtiḥ: Medhātithibhāṣya-Samalaṅkṛtā. 2 Vols. Gurumaṇḍalagranthamālā, No. 24. Calcutta: Udayācala Press, 1967-1971.

Manusmṛtiḥ: Śrīmatkullūkabhaṭṭaviracitayā Manvarthamuktāvalyā Ślokā-nāmakārādikośena ca Sametā. 6th ed. Bombay: Nirṇaya-Sagar Press, 1920.

Pāṇḍeya, Umeśacandra, ed. Āpastamba-Dharmasūtram Śrīmaddharadattaviracitayā Ujjvalākhyayā Vṛtṭyā Saṃvalitam. 2nd ed. Kāśī Saṃskṛta Granthamālā, No.93. Varanasi: Chaukhamba Sanskrit Sansthan, 1969.

. ed. Gāutamadharmasūtrāṇi Hindīvyākhyāvibhūṣita-Haradattakṛta-Mitākṣarāvṛttisahitāni. 2nd ed. Kāśī Saṃskṛta Granthamālā, No. 172. Varanasi: Chaukhamba Sanskrit Sansthan, 1986.

Paṅśīkar, Wāsudev Laxmaṇ Śāstrī, ed. Yājñavalkyasmṛti with the Commentary Mitākṣarā of Vijñāneśvara. 3rd ed. Bombay; Nirṇaya-Sagar Press, 1926.

"Parāśarasamhitā." In Dharmaśāstrasaṅgrahaḥ, pt. II. pp. 1-52.

Jīvanānda, ed. Calcutta: Sarasvatīyantra, 1876.

Radhakrishnan, S., ed. & tr. The Principal Upaniṣads. 2nd ed. with introduction, text, translation and notes. London: George Allen & Unwin Ltd., 1968.

Röer, E., ed. & tr. The Twelve Principal Upaniṣads. 3 Vols. with translation and notes in English from the commentaries of Saṅkarācārya and the gloss of Ānandagiri. Madras: Theosophical Publishing House, 1931-1932.

"Śaṅkhasamhitā." In Dharmaśāstrasaṅgrahaḥ, pt. II. pp. 343-374.

Jīvanānda, ed. Calcutta: Sarasvatīyantra, 1876.

Sarup, Lakshman, ed. The Nighaṇṭu and the Nirukta. 2nd ed. with English translation. Delhi: Motilal Banarsidass, 1967.

Śāstri, C. Sankara Rama, ed. Ashtādhyāyīsūtrapāṭha with Vārtikas, Gaṇa, Dhātupāṭha, Pāṇinīya-Śikṣā and Paribhāṣapāṭha. 2nd ed. Madras: The Sri Balamanorama Press, 1937.

Śāstrī, K. Sāmbaśiva, ed. The Nārādīyamanusamhitā with the Bhāṣya of Bhavasvāmin. Trivandrum Sanskrit Series, No. 97: Śrī Setu Lakṣmī Prasādamālā, No. 9. Trivandrum: The Superintendent, Government Press, 1929.

Śāstrī, T. Gaṇapati, ed. The Yājñavalkyasmṛti with the Commentary Bāla-kṛīḍā of Viśvarūpāchārya. 2 pts. Trivandrum Sanskrit Series, No. 74,81. Trivandrum: The Superintendent, Government Press, 1922-1924.

- Schroeder, L. V., ed. Kāṭhakaṃ: Die Saṃhitā der Kāṭha-Śākhā. Vol. III. Leipzig: F. A. Brockhaus, 1910.
- Sen, Satyendra Nath, ed. Manu-Saṃhitā Chapter II with Kullūka's Commentary. 6th ed. with notes and translations. Vidyodaya Series, No. 2. Calcutta: Chalantika Press, 1915.
- Sontakke, N. S., and others, eds. Ṛgveda-Saṃhitā with the Commentary of Sāyaṇācārya. 5 Vols. 2nd ed. Poona: Vaidika Saṃśodhana Maṇḍala, 1941-1976.
- Srinivasacharya, L. ed. Gautama-Dharmasutra with Maskari Bhasya. Government Oriental Library Series: Bibliotheca Sanskrita No. 50. Mysore: The Government Branch Press, 1917.
- Stenzler, Adolf Friedrich, ed. Śrīgautamadharmasāstra: The Institutes of Gautama. ed. with an Index of Words. London: Sanskrit Text Society, 1876.
- "Vasiṣṭhasaṃhitā." In Dharmaśāstrasāṅgrahaḥ, pt. II. pp. 456-496. Jīvananda, ed. Calcutta: Sarasvatīyantra, 1876.
- "Viṣṇusmṛtiḥ." In Dharmaśāstrasāṅgrahaḥ, pt. I. pp. 60-176. Jīvananda, ed. Calcutta: Sarasvatīyantra, 1876.
- "Viṣṇusmṛtiḥ." In Dharmaśāstra Saṅgraha, Vol. I. pp. 54-148. Upādhyāya, Vachaspati, ed. New Delhi: Navrang, 1982.
- Viśvabandhu, ed. Ṛgveda with the Padapāṭha and the Available Portions of the Bhāṣya-s by Skandaswāmin and Udgītha, the Vyākhyā by Veṅkaṭa-Mādhava and Mudgala's Vṛtti Based on Sāyaṇa-Bhāṣya. 8 vols. Vishveshvaranand Indological Series,

No. 19-26. Hoshiarpur: Vishveshvaranand Vedic Research Institute, 1963-1966.

Weber, Albrecht, ed. The Śatapatha-Brāhmaṇa in the Mādhyandina-Śākhā with Extracts from the Commentaries of Sāyaṇa, Harisvāmin and Dvivedaganga. 2d ed. The Chowkhamba Sanskrit Series, No. 96. Varanasi: The Chowkhamba Sanskrit Series Office, 1964.

Yājñavalkyasmṛti: Aparārkaṅkāparābhīdhāparādityaviracitaṭīkāsametā.

2 pts. Ānandāśramasamskṛtagranthāvaliḥ, No. 46. Poona: Ānandāśramamudraṅālaya, 1903-1904.

"Yājñavalkyasmṛtiḥ." In Dharmaśāstrasāṅgrahaḥ, pt. I. pp. 410-496.

Jīvananda, ed. Calcutta: Sarasvatīyantra, 1876.

2. หลักฐานชั้นที่ 2

Bloomfield, Maurice, tr. Hymns of the Atharva-Veda: With extracts from the Ritual Books and the Commentaries. Sacred Books of the East Series, No. 42. Delhi: Motilal Banarsidass, 1967.

. The Religion of the Veda. Delhi: Indological Book House, 1972.

Bühler, Georg, tr. The Laws of Manu. Sacred Books of the East Series, No. 25. Delhi: Motilal Banarsidass, 1982.

. The Sacred Laws of the Aryas. 2 pts. Sacred Books of the East Series, No. 2, 14. Delhi: Motilal Banarsidass, 1969.

Burnell, Arthur Coke, tr. The Ordinances of Manu. London: Kegan Paul, Trench, Trübner, & Co. Ltd., 1891.

- Chandra, Pratap. The Hindu Mind. Simla: Indian Institute of Advanced Study, 1977.
- Dubois, Abbé J. A. Hindu Manners, Customs and Ceremonies. Translated by Henry K. Beauchamp. New Delhi: Mamta Publication, 1973.
- Eggeling, Julius, tr. The Śatapatha-Brāhmaṇa According to the Text of the Mādhyandina School. pt. V. Sacred Books of the East Series, No. 44. Delhi: Motilal Banarsidass, 1966.
- Gopal, Ram. India of Vedic Kalpasūtras. Delhi: National Publishing House, 1959.
- Griffith, Ralph T. H., tr. The Hymns of the Atharva-Veda. Vol. I. 2nd ed. Benares: E. J. Lazarus & Co., 1916.
- _____. The Hymns of the R̥gveda. rev. ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1976.
- Harper, Edward B. "Ritual Pollution as an Integrator of Caste and Religion." In Religion in South Asia, pp. 151-199. Edited by Edward B. Harper. Seattle: The University of Washington Press, 1964.
- Jhā, Gangā-Nātha. Manu-Smṛti: Notes-Comparative. Calcutta: The Calcutta University Press, 1929.
- _____. Manu-Smṛti: Notes-Explanatory. Calcutta: The Calcutta University Press, 1924.
- _____, tr. Manu-Smṛti: The Laws of Manu with the Bhāṣya of Medhātithi. Vol. I. pt. I-Vol. IV. pt. I. Calcutta: The Calcutta University Press, 1920-1924.

- Jolly, Julius. Hindu Law and Customs. Translated by Batakrisna Ghosh. Varanasi: Bharatiya Publishing House, 1975.
- _____. "Purification (Hindu)." In Encyclopaedia of Religion and Ethics, pp. 490-491. James Hastings, ed. New York: Charles Scribner's Son, (No date).
- _____, tr. The Institute of Vishnu. Sacred Books of the East Series, No. 7. Delhi: Motilal Banarsidass, 1970.
- _____, tr. The Minor Law-Books. pt. I. Sacred Books of the East Series, No. 33. Delhi: Motilal Banarsidass, 1969.
- Kane, Pandurang Vaman. History of Dharmasāstra. Vols. I - V. Government Oriental Series-Class B, No. 6. Poona: Bhandarkar Oriental Research Institute, 1962-1968.
- Keith, Arthur Berriedale, tr. The Veda of the Black yajus School Entitled Taittiriya Sanhita. 2 Vols. 2d ed. Harvard Oriental Series, No. 18-19. Delhi: Motilal Banarsidass, 1967.
- Macdonell, Arthur A. India's Past. London: Oxford University Press, 1927.
- _____. A History of Sanskrit Literature. 2d ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1976.
- _____. A Sanskrit Grammar for Students. 3d ed. London: Oxford University Press, 1975.
- Maurya, R. R. Hindu Law. Allahabad: Central Law Agency, 1978.

- Müller, Max. A History of Ancient Sanskrit Literature. New Delhi: Oxford & IBH Publishing Co., 1926.
- Pandey, Raj Bali. Hindu Samskāra. 2nd rev. ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1976.
- Ramsdell, Edward T. "Purification." In Encyclopaedia of Religion. p. 628. Vergilius Ferm Littlefield, ed. Paterson: Adams & Co., 1964.
- Sastri, Ramaswami V. A. "The Dharmasutras and the Dharmasastra." In The Cultural Heritage of India. Vol. II. Sarvepall Radhakrishnan, ed. Calcutta: The Ramakrishna Mission Institute of Culture, 1969.
- Thomas, P. Hindu Religion, Customs and Manners. 5th ed. Bombay: D. B. Taraporevala Sons & Co. Private Ltd., 1971.
- Vasu, Śrīśa Chandra, ed. & tr. The Aṣṭādhyāyī of Pāṇini. 2 Vols. 2d ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1962.
- _____, tr. The Sacred Books of the Hindus: Prasna Katha etc. Upanisad & Mitaksara. Varanasi: Bharatiya Publishing. House, 1979.
- Weber, Albrecht; Mann, John; and Zachariae, Theodor. The History of Indian Literature. 7th ed. The Chowkhamba Sanskrit Studies, No. 8. Varanasi: The Chowkhamba Sanskrit Series Office, 1974.
- Whitney, Dwight. Sanskrit Grammar. 5th ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1973.

Whitney, Dwight. The Roots, Verbs-Forms and Primary Derivatives of the Sanskrit Language. Delhi: Motilal Banarsidass, 1979.

_____, tr. Atharva-Veda-Samhitā with a Critical and Exegetical Commentary. 2 Vols. Harvard Oriental Series, No.7-8. Delhi: Motilal Banarsidass, 1971.

Wilson, H. H., tr. Rig-Veda-Sanhita. 6 Vols. Poona: Bhagavat House, 1925-1946.

Winternitz, M. History of Indian Literature. Vol. I. Translated by S. Ketkār. New Delhi: Munshiram Manoharlal, 1977.

_____. History of Indian Literature. Vol. III. pt. II. Translated by Subhadra Jhā. Delhi: Motilal Banarsidass, 1967.

3. พจนานุกรม

ชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวง. พระคัมภีร์-อภิธานปิฎก หรือ พจนานุกรมภาษาบาลีแปลเป็นไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2523.

เต็ม สมิตินันท์. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย: (ชื่อพจนานุกรม-ชื่อพื้นเมือง). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พันนัปปบลิชซิ่ง, 2523.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, 2526.

Apte, Vaman Shivram. The Practical Sanskrit-English Dictionary. 4th rev. ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1978.

Bloomfield, Maurice. A Vedic Concordance. Harvard Oriental Series, No. 10. Delhi: Motilal Banarsidass, 1964.

- Deva, Raja Radha Kanta. Śabdakalpadruma. 5 pts. 3d ed. The Chowkhamba Sanskrit Series Work, No. 93. Varanasi: The Chowkhamba Sanskrit Series Office, 1967.
- Hornby, A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. rev. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 1974.
- Macdonell, Arthur A. A Practical Sanskrit Dictionary. London: Oxford University Press, 1979.
- Monier-Williams, Monier. A Sanskrit - English Dictionary. London: Oxford University Press, 1979.
- Shrikrishnadass, Khemraj, ed. Amarkosha: With an Index and a Commentary by Ramaswarupa Bholanath Pandit. Bombay: Shri Venkateshwar Steam Press, 1952.
- Sivadatta, Pandit, ed. The Namalingānuśasana: With the Commentary (Vyākhyāsudhā or Rāmāśramī) of Bhanuji Dikṣit. 6th ed. Bombay: The Nirṇaya-Sāgar Press, 1944.
- So Sethaputra, comp. New Model English-Thai Dictionary. 2 Vols. 9th ed. Bangkok: Thai Watana Panich Press Co., Ltd., 1986.

4. วิทยานิพนธ์

- วารภรณ์ จีรวาณิช. "พิธีอุปนัยน์ในอินเดียสมัยโบราณ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชา ภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- อรุณศรี อึ้งตระกูล. "พิธีสังสการในวัยเด็กในอินเดียสมัยโบราณ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ข้อความในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ฉบับต่าง ๆ แสดงแนวความคิดเรื่อง กรรม (karma) การเสวยผลกรรม (karmavipaka) และการเกิดใหม่ (punarjanma) ไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

- Gāut.XIX.5. กล่าวถึง การสืบเนื่องของกรรม ว่า

na hi karma kṣīyata iti.

กรรม(ที่ทำแล้ว)ย่อมไม่เสื่อมสูญ

- Viṣṇ.XX.42-43. กล่าวถึง การรับผลของบาปที่ติดตามมาในภายหลัง ว่า

42. āgāminam anarthaṃ hi pravidhānaśatāir api /
na nivārayituṃ śaktas tatra kā paridevanā //

43. yathā dhenusahasreṣu vatso vindati mātaram /
tathā pūrvakṛtaṃ karma kartāraṃ vindati dhruvam //

42. บุคคลไม่สามารถหยุดยั้ง[ผลของ]กรรมชั่วที่ติดตามมา แม้ด้วย
ร้อยแห่งวิธีการ ในเรื่องนี้ ท่านจะปริเทวนาการไปทำไมเล่า

43 ลูกโคย่อมหาแม่พบได้ในฝูงโคที่มีพันตัว ฉันทโค กรรมที่บุคคล
ได้กระทำไว้แล้วในกาลก่อน ย่อมหาผู้กระทำพบได้แน่นอน ฉันทัน

- Āp.II.1.2.4. กล่าวเปรียบเทียบกรรมที่ย่อมให้ผลคือ ว่า

yathāuśadhivanaspatīnāṃ bījasya kṣetrakarmaviśeṣe phalaparivṛddhir

evam.

เช่นเดียวกับ เมล็ดของสมุนไพรรและต้นไม้ใหญ่ ย่อมให้ผลอุดมสมบูรณ์ในดินที่ใดที่ใดหว่าน
อย่างดี

- Viṣṇu.XLIII.32. กล่าวถึงผู้ที่ทำบาปต้องรับผลกรรมภายหลังความตาย ว่า

kṛtapātakinaḥ sarve prāṇatyāgād anantaram /
yāmyaṃ panthānam āsādyā duḥkham aśnanti dāruṇam //

ภายหลังที่ละทิ้งลมปราณ ผู้ที่ทำบาปทั้งหมดก็เข้าถึงหนทางของ
พระยมในทันที [และ] ต้องเสวยทุกขอันทารุณ

- Viṣṇu.XLIV.1-3. กล่าวถึง ผู้ที่ทำบาปภายหลังจากรับกรรมในนรกแล้ว ว่า

1. atha pāpātmanāṃ narakeṣv anubhūtaduḥkhānāṃ tiryagyonayo
bhavanti.

2. atipātakināṃ paryāyeṇa sarvāḥ sthāvarayonayaḥ.

3. mahāpātakināṃ ca kṛmionayaḥ.

1. เมื่อผู้ที่มีบาปเสวยทุกขในนรกแล้ว ย่อมไปถือกำเนิดในครรภ์ของสัตว์ทิรัจฉาน

2. ผู้ที่ทำบาปประเภทติปาตกะ ย่อมไปถือกำเนิดเป็นพืชผักหึ่งปวง โดยลำดับ

3. ผู้ที่ทำบาปประเภทมหาปาตกะ ย่อมไปถือกำเนิดในครรภ์ของหนอน

ดูข้อความเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้เพิ่มเติมได้ใน Vas.XX.43-44; Viṣṇu.XLIV.4-45;
Mān.XII.54-69; Yājñi.III.206-217.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

คัมภีร์ธรรมศาสตร์แต่ละฉบับให้ข้อมูลตรงกันว่า การลงโทษของพระราชานั้นทำให้ผู้
กระทำผิดพ้นจากบาปได้ ข้อความที่ปรากฏมีดังนี้

- Āp.I.9.25.4-5.

4. *stenah prakīrṇakeśo 'tise musalam ādāya rājānaṃ gatvā
karmācakṣīta. tenāinaṃ hanyāt. vadhe mokṣaḥ.*

5. *anujñāte 'nujñātāram enaḥ sprśati.*

4. ผู้ที่ลักขโมย ฟิงสยายผมแมกตรระบองไว้บนไหล่วิ่งเข้าไปหาพระราชแล้วกราบ
ทูลความผิดที่ตนได้กระทำลงไป พระราชาฟิงประหารเขาด้วยไม้ตรระบองนั้น เมื่อขโมยนั้นตาย
เขาย่อมหลุดพ้น[จากบาป]

5. หากเขาได้รับอภัยโทษ บาบยอมไปตกแก่พระราชผู้ประทานอภัยโทษ

- Mān.VIII.316.

*śāsanād vā vimokṣād vā stenah steyād vimucyate /
aśāsitvā tu tam rājā stenasyāpnoti kilbiṣam //*

ผู้ที่ลักขโมยยอมหลุดพ้นจาก[ความผิดฐาน]ขโมย ภายหลัง[ที่พระราช]ลงโทษ
หรือภายหลังการปลดปล่อย แต่หากพระราชไม่ลงโทษเขา พระองค์ย่อมได้รับ
บาปของขโมย[นั้นแทน]

ข้อความในทำนองเดียวกันนี้ปรากฏในคัมภีร์อื่น ๆ อีกเช่น Gāut.XII.43-45; Bāudh.
II.1.1.16-17; Vas.XIX.45-46, XX.41; Viṣṇu.LII.1-2; Yājñī.III.257; Parāś.
XII.69-70.

ภาคผนวก ค

รายละเอียดเกี่ยวกับความผิดที่ทำให้ตกจากวรรณะปรากฏในวิทยานิพนธ์นี้ หน้า 11 ผู้ที่ตกไปจากวรรณะเพราะความผิดนี้คัมภีร์ธรรมศาสตร์เรียกว่า คนปติตะ (ผู้ที่ตกจากวรรณะ, patita) เป็นที่รังเกียจของสังคมเท่ากับคนจัณฑาล ข้อความที่แสดงความรังเกียจของสังคม มีดังนี้

- Mān.XI.190^a.

enasvibhir anirṇiktāir nārthaṃ kiṃ cit samācaret /

บุคคลไม่พึงคบค้าสมาคมใด ๆ กับคนบาปที่ยังมิได้ชำระล้าง

- Āp.I.7.21.5.

na patitāiḥ samvyavahāro vidyate.

ท่านไม่กำหนดให้คบหากับคนที่ตกไปจากวรรณะ

- Bāudh.I.5.11.36. แสดงความรังเกียจเท่ากับคนจัณฑาล สุนัข ฯลฯ ว่า

vedavikrayiṇaṃ yūpaṃ patitaṃ citim eva ca /

spr̥ṣṭvā samācaret snānaṃ śvānaṃ caṇḍālam eva ca //

เมื่อบุคคลได้สัมผัสวัตถุคนที่สอนพระเวทโดยเอาเงิน เสาบูชายัญ คนที่ตกไปจากวรรณะ จิตกาธาน สุนัข และคนจัณฑาลแล้ว ต้องอาบน้ำ

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน Āp.I.3.9.9; Bāudh.II.1.2.35; Gāut.XIV.30, XV.24, XXI.3; Vas.I.22; Viṣṇu.XXXV.3-5, LIV.31-32; Mān.V.85, XI.190-191.

ภาคผนวก ง

การจำแนกประเภทของพราหมณ์

คัมภีร์เทวลธรรมสูตรได้จำแนกประเภทของพราหมณ์ออกเป็น 8 จำพวก ตามลักษณะคุณสมบัติและการดำเนินชีวิต ประเภทของพราหมณ์ที่อยู่ลำดับข้างหลังได้รับการยกย่องมากกว่าพราหมณ์ที่อยู่ลำดับข้างหน้า พราหมณ์ทั้ง 8 ประเภทมีดังนี้¹

1. มาตระ คือ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นพราหมณ์เพียงเพราะเกิดในสกุลพราหมณ์ มิได้ศึกษาส่วนหนึ่งส่วนใดของคัมภีร์พระเวท และไม่ปฏิบัติพิธีกรรมตามที่พราหมณ์ควรประพฤติ²

¹Dev. อ้างถึงใน Apar.p.284. (อธิบาย Yājñī.I.200.)

mātrās ca brāhmaṇās cāiva śrotriyās ca tataḥ param /
anūcānas tathā bhrūṇa ṛṣikalpa ṛṣir muniḥ //

ity ete'sṭāu samuddiṣṭā brāhmaṇāḥ prathamam śrutāu /
tebhyaḥ paraḥ paraḥ śreṣṭho vidyāvṛtto viśeṣataḥ //

มาตระพราหมณ์ พราหมณ์พราหมณ์ ไศรตริยพราหมณ์ อนุจานพราหมณ์
ภรณพราหมณ์ ฤชกัลปพราหมณ์ ฤชพราหมณ์ มุนิพราหมณ์ เหล่านี้ คือ
พราหมณ์ 8 ประเภท ที่แสดงไว้ในคัมภีร์ศรุตติ[คัมภีร์พระเวท]เป็นครั้งแรก
ตามลักษณะคุณวิเศษ พราหมณ์แต่ละประเภทที่อยู่ลำดับข้างหลัง มีความรู้
และความประพฤติประเสริฐกว่าพราหมณ์ที่อยู่ในลำดับข้างหน้า

²Ibid.

brāhmaṇānām kule jāto jātimātro yadā bhavet /
anapetaḥ kriyāhīno mātra ity abhidhīyate //

2. พราหมณะ คือ พราหมณ์ที่ได้ศึกษาเพียงบางส่วนของคัมภีร์พระเวท สามารถรับ
ทักษิณาทานได้ เป็นผู้ซื่อตรง สงบ ดำรงความดี และมีใจกรุณา³

3. โศตรริยะะ คือ พราหมณ์ที่ได้ศึกษาพระเวทพร้อมทั้งคัมภีร์กิลปะเพียงสาขาเดียว
ศึกษาคัมภีร์เวททางคหะทั้ง 6 หมวด และปฏิบัติหน้าที่ 6 อย่างของพราหมณ์ เป็นผู้ฉลาด และรอบ
รู้ธรรม⁴

4. อนุจानะ คือ พราหมณ์ที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับโศตรริยะพราหมณ์ แต่รู้ความหมาย
ของคัมภีร์พระเวทและคัมภีร์เวททางคหะเป็นผู้มีจิตใจบริสุทธิ์ ปราศจากบาป⁵

²(ต่อ)

นักปราชญ์เรียกผู้ที่มีเพียงชาติกำเนิด คือเกิดในสกุลพราหมณ์ ไม่ศึกษา
เล่าเรียน และทอดทิ้งพิธีกรรม ว่า มาตรฐานพราหมณ์

³Ibid.

ekoddeśam atikramya vedasyādānavān ṛjuḥ /
sa brāhmaṇa itī prokto nibhṛtaṃ satravān ghrṇī //

นักปราชญ์เรียกพราหมณ์ที่ศึกษาส่วนหนึ่งของคัมภีร์พระเวท ผู้รับทักษิณาทานได้
ผู้ซื่อตรง สงบ ดำรงความดี และมีใจกรุณา ว่า พราหมณ์พราหมณ์

⁴ibid.

ekāṃ śākhāṃ sakalpāṃ ca ṣaḍbhir aṅgāir adhītya ca /
ṣaṭkarmanirato vipraḥ śrotriyo nāma dharmavit //

พราหมณ์ที่ได้ศึกษาพระเวทพร้อมทั้งคัมภีร์กิลปะเพียงสาขาเดียว ศึกษา
คัมภีร์เวททางคหะทั้ง 6 หมวด ปฏิบัติหน้าที่ 6 อย่าง[ของพราหมณ์] ผู้ฉลาด
และรอบรู้ธรรม เรียกว่า โศตรริยะพราหมณ์

⁵Ibid.

vedavedāṅgatattvajñāḥ śuddhātmā pāpavārijitāḥ /

5. ภฺรณะ คือ พราหมณ์ที่มีคุณสมบัติของอนุจําพราหมณ์ เป็นผู้มั่นคงในการประกอบพิธีกรรมและการสําถยยพระเวท บริโภคเฉพาะอาหารที่เหลือจากการประกอบยัญพิธี และควบคุมอินทรีย์ของตนไว้ได้⁶

6. ฤชกัลปะ คือ พราหมณ์ที่มีความรู้ทั้งทางโลกและความรู้พระเวท อาศัยอยู่ในอศรม เป็นผู้ควบคุมตนเองไว้ได้เป็นนิตย⁷

⁵ (ต่อ)

śeṣaṃ śrotriyavat prāptaḥ so'nūcāna iti smṛtaḥ //

พราหมณ์ใ้รู้ความหมายของคัมภีร์พระเวทและคัมภีร์เวทางคะ มีจิตใจบริสุทธิ์ ปราศจากบาป และบรรลุลุณวิเศษที่เหลือเช่นเดียวกับโศรติยพราหมณ์ พราหมณ์นั้นมีชื่อว่า อนุจําพราหมณ์

⁶ Ibid.

anūcānagaṇopeto yajñasvādhyāyanantritaḥ /

bhrūṇa ity ucyate prājñāiḥ śeṣabhojī jitendriyaḥ //

นักปราชญ์ที่เรียกพราหมณ์ผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติของอนุจําพราหมณ์ ผู้มั่นคงในการประกอบยัญพิธี และการสําถยย[คัมภีร์พระเวท] ผู้บริโภคเฉพาะอาหารที่เหลือจากการประกอบยัญพิธี ผู้ควบคุมอินทรีย์ไว้ได้ว่า ภฺรณพราหมณ์

⁷ Ibid.

lāukikaṃ vāidikaṃ cāiva sarvaṃ jñānam avāpya yaḥ /

āśramastho vaśī nityam ṛṣikalpa iti smṛtaḥ //

พราหมณ์ใ้บรรลู่ถึงความรู้ทั้งทางโลก และความรู้พระเวททั้งปวง อาศัยอยู่ในอศรม สามารถควบคุมตนเองได้เป็นนิตย พราหมณ์นั้นมีชื่อว่า ฤชกัลปะพราหมณ์

7. ฤๅษี คือ พรานหมณ์ที่ประพฤติพรหมจรรย์ บำเพ็ญตบะอย่างยิ่งยวด เกรงครัดในการบริโภค ไม่มีความสงสัย สามารถที่จะสาปหรือช่วยเหลือผู้อื่นได้ เป็นผู้พูดแต่ความสัตย์⁸

8. มุนี คือ พรานหมณ์ที่ปล่อยวางในกิจกรรมทั้งปวง ไม่ประกอบพิธีกรรมใด ๆ เป็นผู้บำเพ็ญทาน ฝึกตน จนรู้ความจริงของสรรพสิ่ง ปราศจากความโกรธและความโมโห มองเห็นก่อนคิดและทองคำเป็นของเสมอกัน⁹

⁸Ibid.

ūr dhvaretās tapasy ugro niyātāśi tv asaṃśayī /
śāpānugrahaḥ śaktaḥ satyasamdhō bhaved ṛṣiḥ //

พรานหมณ์ผู้ข้ามพ้นความยินดีในการหลั่งน้ำอสุจิ [คือผู้ประพฤติพรหมจรรย์] ผู้ยิ่งยวดในตบะ บริโภคอย่างเกรงครัด ปราศจากความสงสัย สามารถในการสาปหรือช่วยเหลือ[ผู้อื่น] และดำรงความสัตย์ คือ ฤๅษีพรานหมณ์

⁹Ibid.

nivṛttaḥ sarvatattvajñāḥ kāmakrodhavarjitāḥ /
dhyānastho niṣkriyo dāntas tulyamṛtkāḥcāno muniḥ //

พรานหมณ์ผู้ปล่อยวาง รู้ความจริงของสรรพสิ่ง ปราศจากความโกรธและความโมโห บำเพ็ญทาน ไม่ประกอบพิธีกรรม ผู้ข่มตนไว้ได้ และมองเห็นก่อนคิดและทองคำเป็นของเสมอกัน คือ มุนีพรานหมณ์

ประวัติผู้เขียน

นายสันติ เมตตาประเสริฐ เกิดวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2503 ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (เกียรตินิยม) จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2525 เข้าศึกษาต่อในบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาบาลี-สันสกฤต ปีการศึกษา 2526 ในขณะที่ทำวิทยานิพนธ์นี้ ได้รับทุนอุดหนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2528.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย